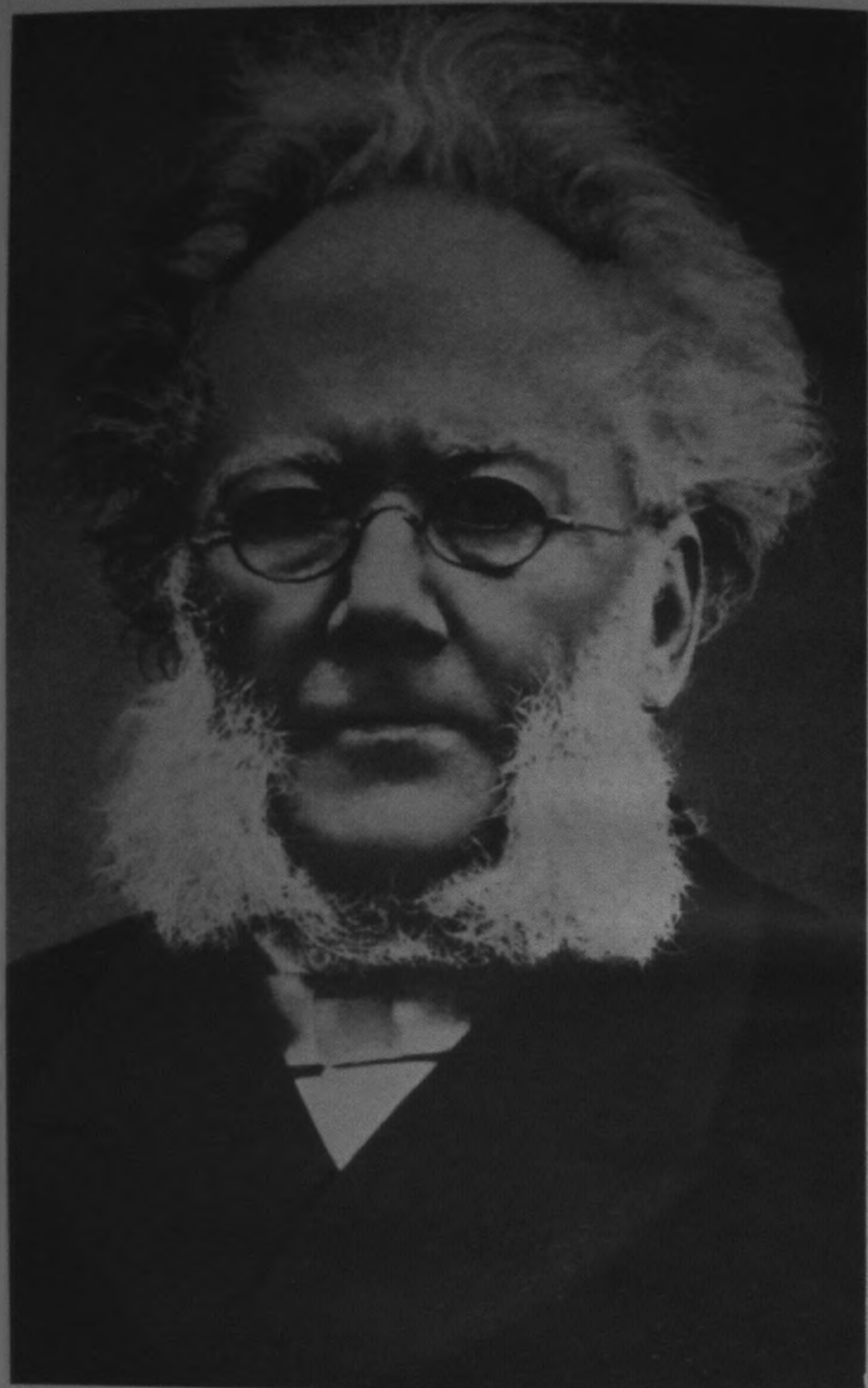

HENRIK IBSEN

Henrik Ibsen

Teatru

În trei volume

Volumul III

Bucureşti 1966

Editura pentru Literatură Universală

Raţa sălbatică

Dramă în cinci acte

(1884)

În românește de
H. Grămescu și *N. Filipovici*

Personajele

WERLE, mare comerciant, proprietar de uzină etc.
GREGERS WERLE, fiul său.
BĂTRÎNUL EKDAL.
HJALMAR EKDAL, fiul bătrînului, fotograf.
GINA EKDAL, soția lui Hjalmar.
HEDVIG, fiica lor, în vîrstă de 14 ani.
DOAMNA SØRBY, menajeră în casa lui Werle.
RELLING, medic.
MOLVIK, fost teolog.
GRÅBERG, contabil.
PETTERSEN, servitor al lui Werle.
JENSEN, lacheu.
UN DOMN GRAS CU FAȚA PALIDĂ.
UN DOMN CU CHELIE.
UN DOMN MIOP.
ALȚI ȘASE DOMNI, oaspeți ai lui Werle.
MAI MULȚI LACHEI.

(Primul act se petrece în casa lui Werle; celelalte patru, în casa fotografului Ekdal.)

Actul I

(În casa lui Werle. Cameră de lucru mobilată frumos şi confortabil; raft cu cărţi, fotolii; la mijloc, un birou cu hîrtii şi registre; lămpi aprinse, cu abajururi verzi, în aşa fel încît încăperea să fie luminată slab. În fund, între draperiile trase în lături, o uşă cu două canaturi, deschisă. Prin uşa aceasta se vede o încăpere mare, elegantă, luminată puternic de lămpi şi candelabre. În faţă, la dreapta, o uşă mică, cu draperie, duce din camera de lucru spre birouri. În faţă, la stînga, un cămin în care străluceşte jarul; ceva mai încolo, o uşă dublă dă spre sufragerie.

Pettersen, servitorul lui Werle, în livrea, şi Jensen, în frac negru, aranjează camera de lucru. La fel în încăperea cea mare din fund, cîţiva lachei fac ordine şi aprind luminile. Din sufragerie străbate zarva conversaţiilor şi a hohotelor de rîs; cineva bate cu cuţitul într-un pahar. Se face linişte. Se ţine un toast; apoi strigăte de „bravo“ şi iarăşi rumoarea conversaţiilor.)

PETTERSEN *(aprinde o lampă de pe cămin şi aşază abajurul deasupra ei)* Iaca, Jensen, ascultă o clipă; bătrînul stă acum la masă şi-nchină un pahar în sănătatea doamnei Sørby.

JENSEN *(împingînd un fotoliu)* O fi adevărat ce spune lumea că e ceva-ntre ei?

PETTERSEN Cine dracu să ştie?

JENSEN Mare berbant a fost la vremea lui.

PETTERSEN O fi fost.

JENSEN Cică masa de azi s-ar da în cinstea lui fiu-său.

PETTERSEN Da. Fiu-său a sosit ieri acasă.

JENSEN N-am știut că domnul Werle are un băiat.

PETTERSEN Păi are, da stă la uzina din Høydal. De cînd slujesc eu în casa lor, n-a venit niciodată aici în oraș.

UN LACHEU *(la ușa celeilalte camere)* Hei, Pettersen! A venit un bătrîn care...

PETTERSEN *(bombănind)* Da ce dracu mai caută și ăsta?

(Bătrinul Ekdal apare pe ușa din dreapta. E îmbrăcat într-o jachetă jerpelită, cu guler înalt; are mănuși de lină; în mînă ține un baston și o șapcă de piele; strînge la subsuoară un pachet învelit în hîrtie de ambalaj. Poartă o perucă murdară cu părul castaniu și o mustăcioară căruntă. Pettersen îi iese înainte.)

Vai, domnule Ekdal! Ce cauți dumneata aici?

EKDAL Aș avea un pic de treabă la birou, Pettersen.

PETTERSEN Biroul e închis de o oră, și...

EKDAL Prietene, tot așa mi s-a spus și la poartă. Da Gråberg e tot acolo. Fii bun, Pettersen, și lasă-mă să intru la el. *(Arătînd spre ușa cu draperie.)* Am mai fost eu pe-acolo.

PETTERSEN Bine. Hai, du-te. *(Deschizînd ușa.)* Da ai grijă să ieși pe unde trebuie. Avem musafiri.

EKDAL Știu. Hm! Mulțumesc, dragă Pettersen. Îți mulțumesc, bunul meu prieten. *(Bombănind încet.)* Dobitocule! *(Intră în birou. Pettersen închide ușa după el.)*

JENSEN Lucrează și el în birou?

PETTERSEN Nu. Numa-așa, cînd e mai mult de lucru, capătă cîte ceva de scris acasă. Da moș Ekdal a fost și el cineva la vremea lui.

JENSEN Sigur, se vede că a fost cineva.

PETTERSEN He, he — a fost locotenent, dacă vrei să știi.

JENSEN Ba, drace! Locotenent!

PETTERSEN Zău așa! Pe urmă s-a băgat în niște afaceri cu păduri sau nu știu cu mai ce. Se zice că i-a făcut domnului

Werle o poznă mare de tot. Pe-atunci lucrau amîndoi la uzina din Høydal. Ehei! Îl cunosc bine pe bătrînul Ekdal. Bem uneori cîte-un biter sau cîte-o sticlă de bere bavareză, la madam Eriksen.

JENSEN E, bine că-i dă mîna să cheltuiască atîtea parale!

PETTERSEN Ba nu, domnule! Cheltuiala mă priveşte numai pe mine. Se cade să fiu darnic cu un om scăpătat, care cîndva a fost cineva.

JENSEN O fi dat faliment, ai?

PETTERSEN Ţţ! Mai rău. A fost condamnat.

JENSEN Condamnat?!

PETTERSEN Ori poate numai arestat. *(Ascultînd.)* Sst! S-au ridicat de la masă.

(Cîţiva lachei deschid uşa de la sufragerie. Doamna Sørby iese conversînd cu nişte domni. După ei, pe rînd, vin comesenii, între care şi Werle. Ultimii ies Hjalmar Ekdal şi Gregers Werle.)

DOAMNA SØRBY *(în trecere, adresîndu-se lui Pettersen)* Pettersen, serveşte, te rog, cafeaua în salonul de muzică.

PETTERSEN Prea bine, doamnă Sørby. *(Doamna Sørby şi doi domni traversează camera şi ies pe uşa din dreapta. Pettersen şi Jensen se retrag tot pe acolo.)*

DOMNUL CEL GRAS *(către Domnul cu chelie)* Uf! Dineul ăsta a fost prea îmbelşugat!

DOMNUL CU CHELIE O! Cu puţină bunăvoinţă se mai poate rezista vreo trei ore.

DOMNUL CEL GRAS Da, dar după aceea, după aceea, dragă şambelane!

UN AL TREILEA DOMN Ne aşteaptă o cafea moca şi un maraschino în salonul de muzică.

DOMNUL CEL GRAS Bravo! Poate că ne şi cîntă doamna Sørby ceva.

DOMNUL CU CHELIE *(în şoaptă)* Numai de nu s-ar apuca să-şi bată joc de noi!

DOMNUL CEL GRAS A, nu! Berta nu-şi trădează vechii ei prieteni.

(Intră toţi, rîzînd, în odaia cealaltă.)

WERLE *(încet şi posomorît)* Mi se pare, Gregers, că nimeni n-a băgat de seamă.

GREGERS *(privindu-l)* Ce anume?

WERLE Nici tu n-ai observat?

GREGERS Ce să observ?

WERLE Am fost treisprezece la masă.

GREGERS Aşa? Am fost treisprezece?

WERLE *(aruncînd o privire spre Hjalmar Ekdal)* De obicei nu sîntem decît doisprezece. *(Către ceilalţi.)* Poftiţi, domnilor! *(El şi cei rămaşi în urmă, afară de Hjalmar şi Gregers, ies pe uşa din dreapta, în fund.)*

HJALMAR *(care a auzit convorbirea)* Nu trebuia să-mi trimiţi invitaţia, Gregers.

GREGERS Ei, na! Masa a fost dată în cinstea mea. Puteam să-l uit pe singurul şi cel mai bun prieten al meu?

HJALMAR Nu cred că tatălui tău i-a făcut plăcere totuşi. De altfel, eu nu vin niciodată pe-aici.

GREGERS Ştiu, însă trebuia să te văd şi să vorbesc cu tine. Plec înapoi în curînd... Şi iată, noi, atît de buni prieteni pe vremuri, la şcoală, nu ne-am mai văzut de-atîta timp... Sînt vreo şaisprezece-şaptesprezece ani de-atunci.

HJALMAR Zău, atîta să fie de-atunci?

GREGERS Atîta, da! Cum o duci? Arăţi bine. Te-ai mai îngrăşat, te-ai făcut mai vînjos.

HJALMAR Hm! Vînjos — e cam prea mult spus! Ce-i drept, sînt mai în putere decît odinioară.

GREGERS Da, da. Nu te-ai schimbat de loc la înfăţişare.

HJALMAR *(cu glas sumbru)* În schimb, ce e în mine... Sînt cu totul altul, crede-mă. Pesemne ştii ce prăbuşire îngrozitoare am suferit eu şi ai mei, de cînd nu ne-am mai văzut!

GREGERS *(mai încet)* Ce face tatăl tău acum?

HJALMAR Să nu mai vorbim despre asta, dragul meu. Sărmanul, nefericitul meu tată stă, se-nţelege, la mine. Nu mai are pe nimeni pe lume. Nici nu ştii cît mă doare inima cînd vorbesc despre el. Mai bine povesteşte-mi ce faci tu de-atîta vreme acolo, sus, la uzină?

GREGERS Trăiesc ca un pustnic şi am prilejul să mă gîndesc la multe şi de toate. Vino aici, să stăm mai comod. *(Se aşază într-un fotoliu lîngă cămin şi îl roagă pe Hjalmar să ia loc alături, pe un altul.)*

HJALMAR *(cu blîndețe)* În orice caz, îți mulțumesc, Gregers, că m-ai poftit azi la tatăl tău; îmi dau seama că tu nu ai nimic împotriva mea.

GREGERS *(uimit)* Cum ai putut să-ți imaginezi că aş avea ceva împotriva ta?

HJALMAR Ai avut, în primii ani. Nu poți tăgădui.

GREGERS În care primii ani?

HJALMAR După marea nenorocire. Era şi firesc să fii împotriva mea. A atîrnat numai de un fir de păr ca tatăl tău să nu fie tîrît şi el în... în acele încurcături îngrozitoare!

GREGERS Şi de-aceea trebuia să am eu ceva împotriva ta? Cine ți-a băgat în cap ideea asta?

HJALMAR Ştiu că ai fost supărat pe mine. Chiar tatăl tău mi-a spus.

GREGERS *(înmărmurit)* Tata? Da, da. Hm! Va să zică de aceea nu mi-ai mai dat nici un semn de viață?

HJALMAR Da.

GREGERS Nici măcar cînd ai plecat să te faci fotograf?!

HJALMAR Tatăl tău mi-a spus să nu-ți mai scriu niciodată nimic.

GREGERS *(privind fix înaintea lui)* Da, da, poate că a avut dreptate. Spune-mi însă, Hjalmar: eşti mulțumit cu situația ta actuală?

HJALMAR *(suspinînd uşor)* O, da, sînt mulțumit. N-aş putea să spun altfel. La început mi-a fost destul de nelaîndemînă într-o situație atît de diferită față de cea din trecut. Se schimbaseră dintr-o dată atîtea lucruri!... Groaznica ruină a tatălui meu... ruşinea şi umilința, Gregers!...

GREGERS *(cutremurîndu-se)* Da, da. Da, da.

HJALMAR Nu mai era chip să mă gîndesc la continuarea studiilor. Nu mai aveam un ban în casă. Datorii, în schimb, destule... Mai ales față de tatăl tău, mi se pare.

GREGERS Hm!...

HJALMAR Şi-atunci mi-am zis că cel mai bun lucru pe care-l aveam de făcut, era să rup dintr-o dată toate vechile legături. M-a sfătuit să procedez aşa mai ales tatăl tău. Pe urmă s-a îngrijit de mine şi m-a ajutat mult.

GREGERS Tata?...

HJALMAR Da! N-ai ştiut? De unde era să scot bani ca să învăț meseria de fotograf şi să deschid un atelier? Asemenea ispravă costă ceva parale.

GREGERS Şi toate cheltuielile astea le-a suportat tata?

HJALMAR Da. Chiar nu ştii nimic? Credeam că ţi-a scris şi ţie.

GREGERS Nu mi-a scris nici un cuvînt. O fi uitat, pesemne. Nu ne-am scris decît scrisori de afaceri. Va să zică, tata a fost cel care...

HJALMAR Hotărît! A vrut să nu ştie nimeni. Dar el a fost. Şi tot el m-a ajutat să mă căsătoresc. Ori... poate nici asta n-ai ştiut?

GREGERS Nu, nici asta n-am ştiut. *(Strîngîndu-l în braţe.)* Nu-ţi închipui însă, dragă Hjalmar, cît de mult mă bucură tot ce-mi spui... dar mă şi supără. Poate că l-am nedreptăţit pe tata... în unele privinţe. Se pare, totuşi, că are un suflet. O conştiinţă, poate...

HJALMAR Conştiinţă?

GREGERS Da, cum vrei să-i spui? Îţi repet că nu am cuvinte să-mi exprim bucuria pe care o simt auzind astfel de lucruri despre tatăl meu. Va să zică eşti căsătorit, Hjalmar? N-aş fi bănuit. Şi eşti fericit în căsnicie?

HJALMAR O, da, desigur. Am o soţie cît se poate de harnică şi de bună. Şi destul de cultivată.

GREGERS *(puţin mirat)* Se poate, se poate.

HJALMAR Te învaţă viaţa. Contactul zilnic cu mine... Afară de asta, adeseori vin la noi şi cîţiva prieteni distinşi. Te asigur că nu ai mai recunoaşte-o pe Gina.

GREGERS Pe Gina?

HJALMAR Da, dragul meu. Nu-ţi mai aduci aminte că i se spunea Gina?

GREGERS Cui i se spunea Gina? Nu ştiu absolut nimic.

HJALMAR Ai uitat că a slujit cîtva timp la voi în casă?

GREGERS *(uitîndu-se la el)* O fi Gina Hansen?

HJALMAR Da, sigur, Gina Hansen!

GREGERS ...Cea care era fată în casă la noi în ultimul an, cît a fost mama bolnavă?

HJALMAR Da, exact. Eu ştiu însă precis, dragă prietene, că tatăl tău ţi-a scris despre căsătoria mea.

GREGERS *(care s-a ridicat)* Da, mi-a scris, însă nu... *(Se plimbă prin cameră.)* Stai puţin... Poate că... Să mă gîndesc mai bine. Tata scrie totdeauna atît de puţin... *(Se aşază pe braţul fotoliului.)* Ba nu, zău, spune-mi, Hjalmar... E nostim... Cum ai cunoscut-o pe Gina, pe soţia ta?

HJALMAR Foarte simplu. Gina n-a mai rămas multă vreme la voi. În casa voastră era o adevărată harababură din cauza bolii mamei tale. Gina n-a putut să mai reziste. A anunţat că nu mai poate servi şi a plecat. Asta s-a întîmplat cu un an înainte de moartea mamei tale... sau poate chiar în acelaşi an.

GREGERS În acelaşi an. Eram atunci la uzină. Şi pe urmă?

HJALMAR Gina s-a întors la maică-sa, o oarecare madam Hansen, o femeie de treabă şi harnică, într-adevăr, care ţinea o mică ospătărie. Avea şi o cameră de închiriat, frumoasă şi confortabilă.

GREGERS Şi tocmai tu ai avut noroc să dai peste ea, nu-i aşa?

HJALMAR Da-a; de altfel, chiar tatăl tău m-a îndrumat acolo. Aşa am cunoscut-o pe Gina.

GREGERS Şi pe urmă v-aţi logodit?

HJALMAR Da. Tinerii se îndrăgostesc foarte repede... Hm!

GREGERS *(se ridică şi se plimbă puţin)* Spune-mi, te rog, erai logodit cînd te-a ajutat tata să te faci fotograf?

HJALMAR Da, exact; voiam să-mi fac un rost în viaţă şi să mă văd cît mai curînd la casa mea. Aşa că atît tatăl tău cît şi eu am socotit că meseria de fotograf e cea mai uşor de învăţat. Asta a fost şi părerea Ginei. De altfel, ea însăşi tocmai începuse să înveţe să retuşeze.

GREGERS A fost, cu alte cuvinte, o întîmplare minunată.

HJALMAR *(se ridică, mulţumit)* Nu-i aşa? O întîmplare minunată!

GREGERS Da, trebuie să recunosc. Tata a fost un fel de providenţă pentru tine.

HJALMAR *(mişcat)* Nu l-a părăsit în restrişte pe fiul vechiului său prieten. Un om cu suflet mare!

(Intră doamna Sørby, la braţ cu Werle.)

DOAMNA SØRBY Nici o vorbă, dragă Werle! Nu te mai las să stai acolo, în lumina aceea orbitoare. Îţi face rău.

WERLE *(lăsînd-o pe doamna Sørby de braţ, îşi acoperă ochii cu mîna)* Mi se pare că ai dreptate.

(Intră Pettersen şi Jensen cu tăvile.)

DOAMNA SØRBY *(către oaspeţii din cealaltă cameră)* Vă rog, domnilor! Cine doreşte un pahar de punci, să-şi dea osteneala să treacă dincoace.

DOMNUL CEL GRAS *(apropiindu-se de doamna Sørby)* O, Doamne! Adevărat că aţi suprimat binecuvîntata libertate a fumatului?

DOAMNA SØRBY Da, pe întregul domeniu al domnului Werle, fumatul este oprit, domnule şambelan.

DOMNUL CU CHELIE Cînd aţi introdus această restricţie grea, doamnă Sørby?

DOAMNA SØRBY După ultimul dineu, domnule şambelan. Cîteva persoane şi-au permis atunci să întreacă măsura.

DOMNUL CU CHELIE Şi nu îngăduiţi nimănui, doamnă Berta, să întreacă un pic măsura? Nu îngăduiţi de loc?

DOAMNA SØRBY Sub nici un cuvînt, domnule şambelan Balle.

(Majoritatea oaspeţilor s-au adunat în camera de lucru a lui Werle. Servitorii servesc punciul.)

WERLE *(către Hjalmar, aşezat mai încolo, la o masă)* Ce studiezi acolo, Ekdal?

HJALMAR Un album, domnule Werle.

DOMNUL CU CHELIE *(care umblă de colo pînă colo)* Aha, fotografii! Te interesează, fără-ndoială.

DOMNUL CEL GRAS *(aşezat într-un fotoliu)* N-ai adus şi cîteva fotografii executate de dumneata?

HJALMAR Îmi pare rău, nu!

DOMNUL CEL GRAS Era bine să fi adus cîteva. Cînd te uiţi la fotografii, parcă ţi se uşurează digestia.

DOMNUL CU CHELIE E şi asta o distracţie, la urma urmei.

DOMNUL MIOP Şi orice contribuţie în acest sens, e primită cu recunoştinţă.

DOAMNA SØRBY Domnul şambelan vrea să spună că cine e invitat la masă trebuie să şi muncească pentru ea, domnule Ekdal.

DOMNUL CEL GRAS Într-o casă unde se mănîncă aşa de bine, ar fi o adevărată plăcere.

DOMNUL CU CHELIE O, Doamne! Cînd e vorba de lupta pentru existenţă...

DOAMNA SØRBY Aici aveţi dreptate!

(Conversaţia continuă, presărată cu glume şi rîsete.)

GREGERS *(încet, către Hjalmar)* Spune şi tu ceva, Hjalmar.

HJALMAR *(încurcat)* Ce să spun?

DOMNUL CEL GRAS Nu sînteţi de părere, domnule Werle, că vinul de Tokai poate fi considerat o băutură relativ sănătoasă pentru stomac?

WERLE *(de lîngă cămin)* Vinul de Tokai pe care l-aţi băut azi, pot să-l garantez în orice caz cu toată încrederea. E din recolta unuia dintre cei mai buni ani. Cred că şi dumneavoastră v-aţi dat seama.

DOMNUL CEL GRAS Hotărît, avea un gust extraordinar de delicat.

HJALMAR *(nesigur)* E vreo deosebire de la o recoltă la alta?

DOMNUL CEL GRAS *(rîzînd)* Ei nu, că eşti superb!

WERLE *(zîmbind)* Dumneata nu meriţi să ţi se ofere nici măcar o picătură de vin nobil.

DOMNUL CU CHELIE Cu vinurile de Tokai e ca şi cu fotografiile, domnule Ekdal. Au nevoie de lumina soarelui. Sau poate că nu-i aşa?

HJALMAR Da, lumina face mult.

DOAMNA SØRBY E întocmai ca şi cu şambelanii noştri. Şi ei, cum se spune, au o grozavă nevoie de „soare".

DOMNUL CU CHELIE Aoleu, ne-ai zis-o!

DOMNUL MIOP Doamna se dezlănţuie...

DOMNUL CEL GRAS ... şi încă pe seama noastră. *(Ameninţînd-o.)* Doamnă Berta, doamnă Berta!

DOAMNA SØRBY E foarte adevărat însă că recoltele se deosebesc mult de la an la an. Cele vechi sînt şi cele mai bune.

DOMNUL MIOP Cum văd, mă consideraţi printre cei bătrîni?

DOAMNA SØRBY O, nu, nicidecum!

DOMNUL CU CHELIE Se şi vede. Dar pe mine, simpatică doamnă Sørby?

DOMNUL CEL GRAS Dar pe mine? Cîţi ani îmi daţi?

DOAMNA SØRBY Vă dau anii cei mai dulci, domnule. *(Ia un pahar de punci; domnii rîd şi glumesc cu ea.)*

WERLE Doamna Sørby găseşte totdeauna o soluţie, dacă vrea. Puneţi mîna pe pahare, domnilor. Pettersen, ai grijă de... Gregers, să ciocnesc şi cu tine un pahar! *(Gregers rămîne nemişcat.)* Nu vrei şi tu, Ekdal? N-am avut prilejul să ciocnim în timpul mesei.

(Contabilul Gråberg îşi bagă capul pe uşa cu draperie.)

GRÅBERG Vă rog să mă iertaţi, domnule Werle, dar nu pot ieşi.

WERLE Ce! Te-au încuiat iar în birou?

GRÅBERG Da, şi Flakstad a plecat cu cheile.

WERLE Atunci treci pe-aici.

GRÅBERG Mai e însă cineva.

WERLE Bine, bine. Treceţi amîndoi. Nu vă jenaţi.

(Vin din birou Gråberg şi bătrînul Ekdal.)

WERLE *(fără voia lui)* Ah! *(Rîsetele şi conversaţia oaspeţilor se sting treptat. Hjalmar tresare văzîndu-l pe tatăl său, pune paharul pe masă şi se întoarce către cămin.)*

EKDAL *(fără a se uita la cineva, face plecăciuni în dreapta şi în stînga şi înaintează bombănind)* Să fie cu iertăciune, vă rog! Am venit pe unde nu se cuvine. Era uşa încuiată. Vă rog să mă iertaţi.

(Iese împreună cu Gråberg pe uşa din dreapta, în fund.)

WERLE *(printre dinţi)* Afurisitul de Gråberg!

GREGERS *(cu gura deschisă, privindu-l ţintă pe Hjalmar)* E uluitor!

DOMNUL CEL GRAS Ce s-a întîmplat? Cine-a fost?

GREGERS N-a fost nimeni. Contabilul şi încă cineva.

DOMNUL MIOP *(către Hjalmar)* Îl cunoşti pe celălalt?

HJALMAR Habar n-am cine e. Nici n-am băgat de seamă...

DOMNUL CEL GRAS *(ridicîndu-se)* Ce dracu e la mijloc? *(Se duce la ceilalţi oaspeţi şi vorbeşte încet cu ei.)*

DOAMNA SØRBY *(în şoaptă, către servitor)* Strecoară-i ceva şi lui. Vezi ce ai mai bun.

PETTERSEN *(dînd din cap)* Am înţeles, doamnă. *(Iese.)*

GREGERS *(încet, emoționat, către Hjalmar)* Va să zică, el era!

HJALMAR Da.

GREGERS Și tu spuneai că nu-l cunoști!

HJALMAR *(șoptind cu aprindere)* Puteam eu...

GREGERS Să nu-ți recunoști tatăl?

HJALMAR *(îndurerat)* O! Dacă ai fi fost în locul meu...

(Convorbirile dintre oaspeți, care s-au purtat pînă acum cu glasuri domoale, devin deodată zgomotoase.)

DOMNUL CU CHELIE *(apropiindu-se prietenos de Hjalmar și de Gregers)* Aha! V-ați tras deoparte și depănați amintiri din vremea studenției? Cum! Nu fumezi, domnule Ekdal? Vrei un foc? Adică stai... N-avem voie.

HJALMAR Vă mulțumesc, eu nu...

DOMNUL CEL GRAS Nu vreți să ne declamați o poezie frumoasă, domnule Ekdal? Pe vremuri vă plăcea să recitați!

HJALMAR Îmi pare tare rău, dar nu mai știu nici una.

DOMNUL CEL GRAS Păcat, mare păcat! Ce să mai inventăm, Balle?

(Ambii domni trec în cealaltă cameră.)

HJALMAR *(posomorît)* Gregers, eu plec... Vezi, cînd un om a simțit pe propria-i piele lovitura sorții... Salută-ți tatăl din partea mea.

GREGERS Da, da. Te duci de-a dreptul acasă?

HJALMAR Da. De ce întrebi?

GREGERS Poate că trec mai tîrziu pe la tine.

HJALMAR Nu, nu trebuie. Nu la mine. Locuința mea e tristă, Gregers, mai ales după un ospăț strălucit ca ăsta. Ne putem însă întîlni în oraș, oriunde și oricînd.

DOAMNA SØRBY *(apropiindu-se discret)* Pleci, Ekdal?

HJALMAR Da, plec.

DOAMNA SØRBY Salut-o pe Gina din partea mea.

HJALMAR Vă mulțumesc.

DOAMNA SØRBY Și spune-i că o să trec pe la ea zilele astea.

HJALMAR Da, îi spun. *(Către Gregers.)* Rămîi aci. Vreau să mă strecor neobservat. *(Trece în camera cealaltă, apoi iese prin dreapta.)*

DOAMNA SØRBY *(încet, către servitorul care s-a întors)* I-ai dat ceva bătrînului?

PETTERSEN Cum nu! I-am dat o sticlă de coniac.

DOAMNA SØRBY Nu puteai să găseşti ceva mai bun?

PETTERSEN Fiţi fără grijă, doamnă. Coniacul îi place grozav.

DOMNUL CEL GRAS *(în pragul uşii, cu nişte note de muzică în mînă)* Nu vreţi să cîntăm ceva împreună, doamnă Sørby?

DOAMNA SØRBY De ce nu? Să cîntăm.

OASPEŢII Bravo! Bravo!

(Doamna Sørby şi toţi oaspeţii trec în camera din dreapta. Gregers rămîne lingă cămin. Werle caută ceva pe birou şi parcă ar vrea să-l vadă plecînd şi pe Gregers, dar întrucît acesta nu se urneşte, se îndreaptă şi el spre uşă.)

GREGERS Tată, nu vrei să mă aştepţi o clipă?

WERLE *(oprindu-se)* Ce este?

GREGERS Vreau să-ţi spun cîteva cuvinte.

WERLE N-ar fi mai potrivit să mi le spui după ce vom rămîne singuri?

GREGERS Nu. S-ar putea întîmpla să nu rămînem de loc singuri.

WERLE *(venind mai aproape)* Ce vrei să-mi spui?

(Se aud acorduri de pian din salonul de muzică.)

GREGERS Cum ai putut lăsa o familie să ajungă în halul în care a ajuns?

WERLE Te referi, poate, la familia Ekdal?

GREGERS Exact! Locotenentul Ekdal îţi era cîndva foarte apropiat.

WERLE Da, din păcate, prea apropiat. Prietenia asta m-a usturat rău mulţi ani de zile. Lui trebuie să-i mulţumesc că am rămas şi eu cu reputaţia oarecum pătată.

GREGERS A fost el, în adevăr, singurul vinovat?

WERLE Cine altul putea să mai fie? Spune şi tu.

GREGERS Dar aţi făcut împreună marea tranzacţie cu pădurea.

WERLE Da, dar nu Ekdal a executat planurile de exploatare... falsificîndu-le? El singur a frustrat fiscul prin

tăierile ilicite de pădure pe terenurile statului. El singur a operat. Habar n-aveam ce făcea acolo sus locotenentul Ekdal.

GREGERS Nici locotenentul Ekdal nu ştia ce făcea acolo sus.

WERLE Se prea poate. Fapt e însă că el a fost condamnat, iar eu am fost achitat.

GREGERS Ştiu: împotriva ta nu s-au putut aduce dovezi.

WERLE Achitarea e achitare. Dar ce tot scormoneşti lucrurile astea trecute, care mi-au scos atîţia peri albi pe vremuri? Te-ai gîndit tu la ele vreodată? Te asigur, Gregers, că aici în oraş asemenea lucruri s-au uitat de mult, în ceea ce mă priveşte pe mine.

GREGERS Dar nenorocita familie Ekdal?...

WERLE Ce s-ar fi cuvenit, după tine, să fac pentru ea? Cînd a fost pus în libertate, Ekdal era un om prăbuşit şi nimeni nu mai avea cum să-l ajute. Sînt oameni care, numai cu cîteva alice în trup, cad şi se duc la fund, şi nu mai ies niciodată la suprafaţă. Crede-mă pe cuvînt, Gregers. I-am ajutat pe cît mi-a stat în putinţă, într-o vreme cînd nu-mi era îngăduit să mă descopăr, ca să nu stîrnesc tot felul de bănuieli şi de bîrfeli...

GREGERS Bănuieli? Da, da, fireşte...

WERLE Îi dau lui Ekdal să copieze acasă lucrări de birou şi îl plătesc mai mult decît merită.

GREGERS *(fără să se uite la el)* Hm! Nu mă îndoiesc.

WERLE Rîzi? Poate că totuşi te îndoieşti de ceea ce-ţi spun. În registrele mele, e drept, nu figurează astfel de plăţi; nu le înregistrez niciodată.

GREGERS *(zîmbind rece)* Ei da, mă rog, sînt anumite plăţi care nu-i bine să fie înregistrate.

WERLE *(uimit)* Ce vrei să insinuiezi?

GREGERS *(îndîrjit)* Ai consemnat în registre plăţile pe care le-ai făcut pentru Hjalmar Ekdal ca să-l înveţi meseria de fotograf?

WERLE Eu? Cum era să le consemnez?

GREGERS Ştiu acum că ai făcut asemenea plăţi pentru el. Şi mai ştiu că tot tu l-ai ajutat să-şi deschidă atelierul.

WERLE Şi se mai spune că nu am făcut nimic pentru familia Ekdal. Pot să te asigur că aceşti oameni m-au silit şi la alte plăţi.

GREGERS Ai înregistrat vreuna?

WERLE De ce mă întrebi?

GREGERS Am motivele mele. Spune-mi, te rog, cînd te ocupai atîta de fiul bătrînului tău prieten nu era tocmai pe vremea cînd el se pregătea de însurătoare?

WERLE La dracu!... Parcă... după atîţia ani... mai pot să-mi aduc aminte?...

GREGERS Mi-ai trimis pe-atunci o scrisoare; o scrisoare de afaceri, fireşte. Într-un scurt post-scriptum adăugai că Hjalmar Ekdal s-a căsătorit cu o oarecare domnişoară Hansen.

WERLE Da, exact. Aşa se numea tînăra.

GREGERS Nu mi-ai scris însă că acea domnişoară Hansen era Gina Hansen, fosta fată-în-casă la noi.

WERLE *(rîde ironic, dar silit)* Nu ţi-am spus, pentru că nu mi-am închipuit că te interesa în mod deosebit fosta noastră fată-în-casă.

GREGERS Nici nu mă interesa. *(Coborînd tonul.)* Erau însă, la noi în casă, alţii care se interesau de ea în mod cu totul deosebit.

WERLE Ce vrei să spui? *(Iritat.)* Faci cumva aluzie la mine?

GREGERS *(încet, dar ferm)* Da, la tine!

WERLE Îndrăzneşti?... Cutezi?... Cum poate ingratul ăsta, fotograful ăsta?... Cum se încumetă el să vină cu astfel de acuzări?

GREGERS Hjalmar n-a spus nici un cuvînt în privinţa asta. Cred că nici nu bănuieşte.

WERLE De unde-ai scos atunci toată povestea? Cine-a putut să-ţi spună asemenea gogoriţe?...

GREGERS Nefericita, sărmana mea mamă; ea mi-a spus, atunci cînd am văzut-o pentru ultima oară.

WERLE Mama ta! Păi da, era de aşteptat. Întotdeauna voi doi aţi stat alături... Ea te-a înstrăinat de mine încă de la bun început.

GREGERS Nu, nu ea, ci suferinţele şi jignirile pe care le-a îndurat aici, pînă ce s-a prăbuşit şi s-a stins în durere.

WERLE O! N-a avut de suferit şi de îndurat mai mult decît alţii, în orice caz. Dar cu bolnăvicioşii şi cu exaltaţii

e greu... Am destulă experiență în privința asta. Și iată acum vii tu cu bănuieli, scornind tot felul de calomnii împotriva tatălui tău! Eu cred, Gregers, că la vîrsta ta ar trebui să-ți schimbi felul de viață.

GREGERS Da, poate; va veni și vremea aceea.

WERLE Poate că și starea ta sufletească s-ar mai schimba, n-ai mai fi atît de posac ca acum. Unde o să ajungi muncind an de an acolo, sus, la uzină, ca un simplu funcționar, fără să cheltuiești un ban peste salariul tău? E curată nebunie din partea ta.

GREGERS Da, eram sigur că vom ajunge aici.

WERLE Te înțeleg. Vrei să fii independent. Nu vrei să-mi datorezi nimic. Dar, iată, ai acum prilejul să devii independent, să fii propriul tău stăpîn.

GREGERS Da?... Cum?

WERLE Cînd ți-am scris să vii îndată, aici, la oraș... hm!...

GREGERS Da... Ce vrei, la urma urmei, de la mine? De azi dimineață tot aștept să aflu.

WERLE Vreau să-ți propun să devii asociatul firmei noastre.

GREGERS Eu? La firma ta? Asociat?

WERLE Da. Pentru asta nu e obligatoriu să locuim împreună. Tu poți prelua afacerea aici, în oraș, iar eu aș pleca la uzină.

GREGERS Așa ai vrea tu?

WERLE Da, pentru că nu mai țin la tăvăleală cum țineam altădată. Trebuie să-mi cruț ochii, Gregers; a cam început să-mi slăbească vederea.

GREGERS Întotdeauna ai avut vederea slabă.

WERLE Nu ca acum. Afară de asta, împrejurările ar putea să mă oblige să stau la munte... cel puțin cîtva timp.

GREGERS Niciodată nu mi-am închipuit una ca asta.

WERLE Ascultă, Gregers. Ne despart multe lucruri. Sîntem, totuși, tată și fiu. Mi se pare că ar trebui să ajungem la un fel de înțelegere.

GREGERS Așa, de ochii lumii?

WERLE Ba chiar serios. Gîndește-te, Gregers. Nu crezi că s-ar cuveni? Ce zici?

GREGERS *(privindu-l cu răceală)* Bănuiesc că e altceva la mijloc.

WERLE Ce altceva?

GREGERS Poate că ai nevoie de mine pentru un anumit scop.

WERLE Două ființe care sînt în relații atît de strînse cum sîntem noi, firește că întotdeauna au nevoie una de alta.

GREGERS Da, așa se zice.

WERLE Aș fi bucuros să rămîi aici, acasă, cîtva timp. Sînt singur, Gregers, și toată viața m-am simțit singur. Mai ales acum, cînd încep să îmbătrînesc. Simt nevoia să am pe cineva lîngă mine.

GREGERS O ai pe doamna Sørby.

WERLE Da, o am, și ea mi-a devenit, ca să zic așa, aproape strict necesară. E o femeie veselă; fără toane. Însuflețește casa și am mare nevoie de ea.

GREGERS Prin urmare, ai tot ce-ți dorește inima.

WERLE Da, însă mă tem că nu va fi mereu așa. O femeie în situația ei poate ajunge într-o poziție falsă față de toată lumea. Vreau să spun, cu alte cuvinte, că un om nu se poate mulțumi cu atît.

GREGERS Un om ca tine, care dă ospețe, nu se sfiește de lume.

WERLE Da, dar ea, Gregers? Mă tem că nu va mai suporta situația actuală. Chiar dacă, din devotament pentru mine, ar nesocoti gura lumii, calomniile și așa mai departe... Tu, Gregers, cu spiritul de dreptate care te caracterizează, nu crezi că...

GREGERS *(întrerupîndu-l)* Spune-mi, te rog, scurt și cuprinzător: Vrei să te căsătorești cu ea?

WERLE Și dacă aș vrea? Ce s-ar întîmpla?

GREGERS Asta te întreb și eu. Ce s-ar întîmpla?

WERLE Te-ai împotrivi?

GREGERS Nu m-aș împotrivi cîtuși de puțin.

WERLE Mă temeam că, poate, din considerație pentru defuncta ta mamă...

GREGERS Nu sînt un exaltat.

WERLE Oricum ai fi, mi-ai luat o piatră grea de pe suflet. Țineam nespus să am consimțămîntul tău în privința asta.

GREGERS *(privindu-l țintă)* A, pricep acum la ce vrei să mă utilizezi!

WERLE Să te utilizez? Ce vorbă e asta?

GREGERS Să nu drămuim prea tare cuvintele, măcar cînd vorbim între patru ochi. *(Rîzînd uşor.)* Va să zică aşa! De-aceea a trebuit să vin la oraş. Ca să aranjăm viaţa de familie, aici, în casă, a doamnei Sørby. O scenă între tată şi fiu! E ceva nou, într-adevăr!

WERLE Îţi permiţi să-mi vorbeşti pe tonul ăsta?

GREGERS Cînd o fi fost aici o viaţă de familie? Nicio-dată, de cînd ţiu eu minte. Acum se simte însă puţină nevoie de aşa ceva. Ar face desigur o impresie bună cînd s-ar povesti că fiul, pe aripile pietăţii, a venit în zbor la serbarea de nuntă a bătrînului său părinte. Ce ar mai rămîne atunci din toate zvonurile despre suferinţele sărmanei defuncte? Absolut nimic. Fiul ei le-ar dezminţi categoric.

WERLE Gregers, nu cred că există pe lume un om care să-ţi fie mai odios decît mine.

GREGERS *(încet)* Te-am văzut prea de aproape.

WERLE M-ai văzut cu ochii mamei tale. *(Coborînd puţin glasul.)* Ar trebui să-ţi aduci însă aminte că adeseori ochii ei erau orbi.

GREGERS *(tremurînd)* Înţeleg ce vrei să spui. Dar cine-i vinovat de nefericita slăbiciune a mamei? Tu şi toţi cei care... Ultima a fost femeia pe care i-ai dat-o de soţie lui Hjalmar Ekdal, cînd tu n-ai mai... O!...

WERLE *(strîngînd din umeri)* Vorbă cu vorbă— parc-o aud pe maică-ta din nou.

GREGERS *(fără să ia seama la ce spune Werle)* ...Iar el, cu sufletul lui naiv, trăieşte sub acelaşi acoperiş cu o astfel de... fără să-şi dea seama că pretinsul lui cămin e clădit pe o minciună! *(Se apropie cu un pas.)* Cînd privesc îndărăt, spre trecutul tău, e ca şi cum aş privi un cîmp de luptă presărat pretutindeni cu destine omeneşti zdrobite.

WERLE Mi se pare că prăpastia dintre noi e prea adîncă.

GREGERS *(se înclină, stăpînindu-se)* Am remarcat şi eu. De aceea îmi şi iau pălăria şi plec.

WERLE Pleci? Din casa mea?

GREGERS Da. Căci, în sfîrşit, acum am un scop pentru care să trăiesc.

WERLE Ce scop?

GREGERS Ai rîde cînd ai şti care e.

WERLE Un om care trăieşte singur nu rîde prea uşor, Gregers.

GREGERS *(făcînd semn spre fundul scenei)* Uite, tată! Musafirii tăi se joacă de-a baba-oarba cu doamna Sørby. Noapte bună și adio! *(Iese pe ușa din dreapta, în fund. Se aud rîsete și glume din fund.)*

WERLE *(bombănind ironic în urma lui Gregers)* Hm! Sărmanul! Și mai spune că nu-i exaltat!

Actul II

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. Camera, destul de încăpătoare, pare a fi o mansardă. La dreapta, acoperișul înclinat, cu geamuri mari, e pe jumătate acoperit cu o perdea albastră. În colțul din dreapta, ușa de intrare. Mai în față, pe aceeași parte, o ușă spre sala comună. La stînga, două uși. Între ele, o sobă de fier. În fund o ușă mare, dublă, care se poate deschide în lături. Atelierul e modest însă frumos aranjat. Între ușile din dreapta, lîngă perete, o canapea cu o masă și cîteva scaune. Pe masă, o lampă cu abajur. La gura sobei, un fotoliu vechi. În atelier se văd, ici și colo, diferite aparate și instrumente fotografice. La stînga ușii duble din fund, se vede o etajeră cu cărți, cutii, sticle cu substanțe chimice, tot felul de unelte și obiecte. Pe masă, fotografii și lucruri mărunte: pensule, hîrtie etc.

La ridicarea cortinei, Gina Ekdal stă pe un scaun lîngă masă și coase. Hedvig stă pe canapea cu mîinile deasupra ochilor și cu degetele cele mari în urechi, citind o carte.)

GINA *(după ce se uită de cîteva ori pe furiș la fiica ei, ascunzînd parcă o supărare)* Hedvig! *(Hedvig n-o aude. Mai tare.)* Hedvig!

HEDVIG *(luîndu-și mîinile de la ochi și privind-o)* Da, mamă.

GINA Dragă Hedvig, lasă acum cititul.

HEDVIG De ce nu mă laşi să mai citesc un pic? Numai un pic.

GINA Nu, nu. Pune cartea pe masă. Tăticului tău nu-i place să te vadă citind tîrziu. Nici el nu citeşte niciodată seara.

HEDVIG *(închizînd cartea)* Da, lui tăticu nu prea-i place să citească niciodată.

GINA *(pune lucrul la o parte, şi ia de pe masă un creion şi un carneţel)* Mai ţii minte cîţi bani am dat astăzi pe unt?

HEDVIG O coroană şi şaizeci şi cinci de øre.

GINA Exact. *(Notează.)* E teribil cît unt se consumă la noi în casă! La fel, cîrnaţii şi brînza. Ia să vedem... *(Notează.)* La fel, şunca... Hm! *(Adunînd cifrele.)* Cîţi bani...

HEDVIG Pune la socoteală şi berea!

GINA Da, aşa-i! *(Notează.)* Alţi bani. Trebuie să-i adaug.

HEDVIG Pe deasupra a trebuit să cumpărăm şi pentru noi două cîte ceva de prînz, după plecarea tatei.

GINA Ei da! Dar am încasat opt coroane şi jumătate pe fotografii.

HEDVIG Zău? Atîţia bani?

GINA Exact opt coroane şi jumătate.

(Tăcere. Gina îşi reia lucrul. Hedvig ia un creion şi hîrtie şi începe să deseneze ceva, făcîndu-şi umbră la ochi cu mîna stîngă.)

HEDVIG E plăcut, zău aşa, să te gîndeşti că tata ia parte la un mare banchet în casa domnului Werle.

GINA Nu s-ar putea spune că e chiar la domnul Werle. E doar invitatul fiului acestuia. *(Ceva mai pe urmă.)* Noi nu avem nimic a face cu bătrînul Werle.

HEDVIG Abia aştept să se întoarcă tata. Mi-a promis că o s-o roage pe doamna Sørby să-i dea ceva bun pentru mine.

GINA Ei da! În casa aia sînt destule bunătăţi.

HEDVIG *(continuînd să deseneze)* Mi se pare că mi-e cam foame.

(Bătrînul Ekdal, cu un pachet de hîrtii la subsuoară și cu alt pachet în buzunarul jachetei, intră pe ușa dinspre coridor.)

GINA Ce tîrziu te-ntorci acasă, bunicule!

EKDAL Închiseseră birourile. A trebuit să-l aştept pe Gråberg. Şi a trebuit să intru şi eu pînă la urmă... Hm!

HEDVIG Ţi-au mai dat ceva de scris, bunicule?

EKDAL Tot teancul ăsta. Uite-l cît e de mare!

GINA Minunat!

HEDVIG Şi mai ai un pachet în buzunar!

EKDAL Ce? Fugi de-acolo! Nu mai am nimic. *(Îşi pune bastonul într-un ungher.)* Am de lucru pentru multă vreme, Gina. *(Întredeschizînd uşa din fund.)* Sst! *(Priveşte o clipă în camera din fund şi apoi închide uşa cu băgare de seamă.)* Ehei! Dorm duşi cu toţii, claie peste grămadă, iar dumneaei s-a instalat în coş. Ehei!

HEDVIG Eşti sigur, bunicule, că nu îngheaţă în coş?

EKDAL Cum să îngheţe în atîtea paie? *(Se duce spre uşa cea mare din fund.)* Unde sînt chibriturile?

GINA Pe scrin. *(Bătrînul Ekdal intră în camera sa.)*

HEDVIG Bine că bunicul a căpătat iar de scris!

GINA Da, sărmanul! Mai scoate şi el un ban de buzunar.

HEDVIG Şi nu mai e nevoit să stea toată dimineaţa în ospătăria nesuferitei de madam Eriksen.

GINA Şi-asta-i drept! *(Cîteva clipe de tăcere.)*

HEDVIG Tu ce crezi, or mai fi stînd şi-acum la masă?

GINA Dumnezeu ştie. Or mai fi stînd.

HEDVIG Ce de mai bunătăţi mănîncă tăticu! Sînt sigură că o să se întoarcă acasă vesel şi mulţumit. Tu ce crezi, mamă?

GINA Da, mai ales cînd o să-i mai spunem că am închiriat şi camera.

HEDVIG Nu, să nu-i spunem astă-seară.

GINA Ştiu şi eu? Ne prinde bine un ban în plus. Iar noi nu foloseam de loc camera.

HEDVIG Eu ziceam că nu e nevoie să-i spunem acum, pentru că tăticu e bine dispus în seara asta. Ziceam să lăsăm povestea cu camera pentru altă dată.

GINA *(uitîndu-se la ea)* Ţi-ar plăcea să-i spui lui tăticu cîte o veste bună în fiecare seară cînd se întoarce acasă?

HEDVIG Da! Atunci e mai multă veselie în casă.

GINA *(gînditoare)* O, da, asta face mult! *(Bătrînul Ekdal vine iar şi vrea să iasă pe uşa din faţă, la stînga. Gina se întoarce pe jumătate pe scaun.)* Cauţi ceva în bucătărie, tată?

EKDAL Da, dar nu vă deranjaţi. *(Iese.)*

GINA Nu cumva scormoneşte jarul? *(Aşteaptă o clipă.)* Hedvig, ia vezi tu ce face. *(Ekdal se întoarce cu un ibric cu apă din care ies aburi.)*

HEDVIG Ai nevoie de apă fierbinte, bunicule?

EKDAL Da. Îmi trebuie pentru ceva. Am de scris, şi cerneala s-a îngroşat ca papul. Hm!

GINA Bine, tată, dar mai întîi mănîncă. Masa e pusă la tine, în odăiţă.

EKDAL Lasă mîncarea, Gina. Am mult de lucru. *(Se duce în camera sa. Gina şi Hedvig se uită una la alta.)*

GINA *(încet)* Cine i-o fi dat bani?

HEDVIG Cine putea să-i dea decît Gråberg?

GINA Aş, de unde! Gråberg îmi trimite banii întotdeauna mie.

HEDVIG O fi luat şi el o sticluţă pe datorie de undeva.

GINA Bietul bătrîn! Nu-i mai dă nimeni nimic pe datorie. *(Hjalmar Ekdal intră prin dreapta, cu pardesiu şi pălărie gri de fetru. Gina aruncă lucrul şi se ridică.)* Te-ai şi întors, Hjalmar?

HEDVIG *(în acelaşi timp, sărind în sus)* Bine că ai venit, tăticule!

HJALMAR *(scoţîndu-şi pălăria)* Au plecat aproape toţi.

HEDVIG Aşa devreme?

HJALMAR A fost mai mult un prînz decît un dineu! *(Vrea să-şi scoată pardesiul.)*

GINA Stai să-ţi ajut.

HEDVIG Şi eu. *(Îi scot amîndouă pardesiul, pe care Gina îl atîrnă pe peretele din fund.)* A fost multă lume, tăticule?

HJALMAR Nu, nu prea! La masă, să fi fost vreo douăsprezece-paisprezece persoane.

GINA Şi-ai stat de vorbă cu toţi?

HJALMAR Așa, puțin. M-a acaparat Gregers.

GINA Tot așa de răutăcios e?

HJALMAR De, nu pare prea bun... Bătrînul nu s-a întors?

HEDVIG Ba da. E în camera lui, scrie.

HJALMAR A spus ceva?

GINA Nu; ce să spună?

HJALMAR N-a pomenit nimic despre... Mi se pare că a trecut pe la Gråberg. Vreau să intru la el o clipă.

GINA Nu, nu, nu te duce!

HJALMAR De ce? A spus el, poate, că nu vrea să mă vadă?

GINA Nu vrea să vadă pe nimeni astă-seară.

HEDVIG *(făcînd semne)* Hm!... Hm!...

GINA *(fără să bage de seamă)* A luat din bucătărie niște apă fierbinte...

HJALMAR Aha! Și-acuma stă și...

GINA Lasă-l să facă ce-i place.

HJALMAR O, Doamne! Sărmanul, bătrînul, încărunțitul meu tată!... Eh, să-l lăsăm să-și facă gustul.

(Bătrînul Ekdal, în veston și cu pipa aprinsă, vine din camera sa.)

EKDAL Te-ai întors? Ți-am auzit glasul.

HJALMAR Am sosit adineauri.

EKDAL Nu m-ai văzut acolo?

HJALMAR Nu, dar mi s-a spus că ai intrat în birou și am vrut să vin după tine.

EKDAL Hm! Frumos din partea ta, Hjalmar. Ce fel de lume a fost?

HJALMAR Lume amestecată. Șambelanul Flor, șambelanul Balle, șambelanul Kaspersen și șambelanul nu mai știu cum îi zice...

EKDAL *(clătinînd din cap)* Ai auzit, Gina? A petrecut numai cu șambelani.

GINA Da, acolo vine numai lume bună.

HEDVIG Au cîntat șambelanii, tăticule? Ori au declamat?

HJALMAR Nu. Au trăncănit tot timpul. M-au rugat pe mine să le declam ceva, dar nu le-am făcut pe plac.

EKDAL Nu le-ai făcut pe plac?

GINA Puteai să le faci.

HJALMAR Ba nu. De ce să fiu oricînd la bunul plac al oricui? *(Se plimbă cîțiva pași.)* Iaca, nu vreau!

EKDAL Îi cunosc eu firea lui Hjalmar.

HJALMAR Nu înțeleg de ce să distrez lumea tocmai eu, care m-am dus o singură dată la o petrecere. Să-și bată capul ceilalți. Tipii umblă de la o casă la alta, ghiftuindu-se și bînd zi de zi. Să dea și ei ceva în schimbul bunătăților pe care le capătă!

GINA Cred însă că nu le-ai și spus asta.

HJALMAR *(fredonînd)* Ohoho! Au auzit urechile lor destule!

EKDAL Chiar șambelanii?

HJALMAR *(într-o doară)* Ei na! A urmat apoi o mică dispută despre vinul de Tokai.

EKDAL Despre vinul de Tokai? Păi ăla e un vin strașnic.

HJALMAR *(oprindu-se)* O fi. Află însă că nu-s la fel de bune vinurile din fiecare an. Depinde de căldura pe care au primit-o strugurii de la soare.

GINA Multe mai știi și tu, Hjalmar!

EKDAL Și s-au certat din pricina asta?

HJALMAR Ar fi vrut să se certe, dar li s-a spus că și cu ei e aceeași poveste. Au aflat că și finețea lor depinde de anii pe care-i au.

GINA Născociri de-ale tale!

EKDAL Li s-a spus asta de la obraz?

HJALMAR Sigur că da!

EKDAL Auzi, Gina? Le-a spus asta de la obraz.

GINA Parcă n-aș crede, zău așa!

HJALMAR Nu vreau totuși să se vorbească despre astea. Astfel de lucruri nu se povestesc. Totul s-a petrecut, natural, prietenește. Sînt oameni plăcuți și simpatici. De ce să-i jignesc?

EKDAL Să li se spună însă una ca asta de la obraz!...

HEDVIG *(insinuantă)* Ce bine îți șade, tăticule, în redingotă!

HJALMAR Crezi? Redingota mă prinde, în adevăr, de minune. Parcă ar fi fost croită pentru mine. Cam strîmtă,

poate, la subsuori. Ajută-mă, Hedvig. *(Își scoate haina.)* Mai bine îmi pun haina. Unde mi-e haina, Gina?

GINA Aici. *(I-o aduce și-i ajută s-o îmbrace.)*

HJALMAR Nu uita că Molvik se înființează mîine cu noaptea-n cap să-și ia redingota.

GINA *(punînd-o deoparte)* Bine. Am eu grijă.

HJALMAR *(întinzîndu-se)* Așa te simți parcă mai comod. O haină de casă mai lărguță e mai potrivită pentru talia mea. Tu ce zici, Hedvig?

HEDVIG Da, tăticule, așa-i.

HJALMAR Mai ales cînd răsucesc de cîteva ori fularul în jurul gîtului... Ia spune!

HEDVIG Da, ce bine te prinde cu mustața ta și cu părul frizat.

HJALMAR Nu frizat. Eu aș zice mai degrabă buclat.

HEDVIG Da, are bucle mari. *(Trăgîndu-l de haină.)* Tăticule!

HJALMAR Ce vrei?

HEDVIG Știi bine ce vreau.

HJALMAR Nu știu nimic.

HEDVIG *(rîzînd și scîncind)* Nu mă mai necăji, tăticule!

HJALMAR Ce s-a întîmplat?

HEDVIG *(scuturîndu-l)* Dă-mi ce mi-ai adus. Știi bine ce bunătăți mi-ai promis.

HJALMAR Vai, draga mea! Am uitat.

HEDVIG Nu mă amăgi. E rușine. Unde le-ai pus?

HJALMAR N-am uitat. Dar așteaptă puțin. Am altceva pentru tine, Hedvig. *(Se duce și caută în buzunarele redingotei.)*

HEDVIG *(sare și bate din palme)* Ah, mămico! Mămico!

GINA Vezi? Dacă ai răbdare...

HJALMAR *(cu o hîrtie)* Asta-i.

HEDVIG Cum așa? Asta nu e decît o hîrtie.

HJALMAR E lista de bucate, fetițo. Toată lista. Pe ea scrie „Menu", dar asta înseamnă listă de bucate.

HEDVIG Altceva nu ai?

HJALMAR Celelalte le-am uitat. Crede-mă pe cuvînt. Distracția asta cu bunătățile e foarte neplăcută. Ia loc la masă și citește lista... și eu îți explic ce gust au bucatele. Hai, te rog, Hedvig.

HEDVIG *(înghițindu-și lacrimile)* Mulțumesc. *(Se așază la masă, dar nu citește nimic. Gina îi face semn. Hjalmar observă.)*

HJALMAR *(plimbîndu-se prin cameră)* E de necrezut la cîte trebuie să se gîndească un cap de familie. Iar dacă uită numai un singur lucru, cît de mic, gata! Se pomenește cu nazuri și cu mutre acre. Omul se obișnuiește însă cu toate. *(Se oprește la sobă, lîngă bătrîn.)* Tată, astă-seară ai mai cercetat puțin ce e pe dincolo?

EKDAL Ei, na, se putea să nu mă uit? Dumneaei s-a instalat în coș.

HJALMAR Vezi? S-a instalat în coș. Așadar începe să se obișnuiască.

EKDAL Păi sigur. N-am spus eu? Mai trebuie însă cîteva lucruri...

HJALMAR Cîteva îmbunătățiri, da.

EKDAL Se vor face neapărat.

HJALMAR Da, tată, să vorbim puțin despre ele. Vino aici lîngă mine, pe canapea.

EKDAL Bine, vin. Să-mi umplu mai întîi pipa. Trebuie s-o și curăț nițel. Hm! *(Intră în camera lui.)*

GINA *(către Hjalmar, zîmbind)* Să-și curețe pipa! Pricepi?...

HJALMAR Gina, lasă-l în pace pe bietul naufragiat. Da, cîteva îmbunătățiri... Mîine trebuie să ne și apucăm de treabă.

GINA Mîine n-o să ai vreme, Hjalmar.

HEDVIG *(intervenind)* Ba da, mămico!

GINA Da, avem niște copii de retușat. Au venit de cîteva ori după ele.

HJALMAR Iar copiile! Să le terminăm odată. Poate au venit și comenzi noi?

GINA Regret, dar n-au venit. Mîine n-am altceva de făcut decît cele două portrete pe care le știi.

HJALMAR Altceva nimic? Așa e cînd nu te ocupi.

GINA Ce vrei să fac? Anunț și eu în gazete cît pot.

HJALMAR Da, da, gazetele. Mare pricopseală! Nici după cameră n-a venit nimeni s-o vadă, așa e?

GINA Nu, n-a venit nimeni.

HJALMAR Era de așteptat. Dacă nu te-ngrijești!... Trebuie să ne dăm mai multă silință, Gina.

HEDVIG *(apropiindu-se de el)* Să-ți aduc flautul, tăticule?

HJALMAR Nu-mi trebuie nici un flaut. N-am nevoie de nici o bucurie pe lumea asta. *(Plimbîndu-se.)* Da, mîine voi lucra. Negreșit. Voi lucra cît mă vor ține puterile...

GINA Dragă Hjalmar, nu asta am vrut să spun.

HEDVIG Să-ți aduc o sticlă de bere, tăticule?

HJALMAR Nu. Nu-mi trebuie nimic. *(Oprindu-se.)* Bere? Bere ai spus?

HEDVIG *(cu vioiciune)* Da, tăticule. Bere delicioasă, proaspătă.

HJALMAR Bine. Dacă vrei, adu-mi o sticlă.

GINA Da, adu-i. Să vezi ce bine o să se simtă!

(Hedvig dă fuga spre bucătărie, dar Hjalmar, la sobă, o oprește, se uită la ea, o apucă de cap și o strînge la piept.)

HJALMAR Hedvig! Draga mea Hedvig!

HEDVIG *(bucuroasă și cu lacrimi în ochi)* Tăticul meu scump!

HJALMAR Nu-mi mai spune așa. Am stat la masa unui bogătaș, m-am ghiftuit cu de toate și n-am fost în stare să...

GINA *(la masă)* Lasă asta, Hjalmar.

HJALMAR Nu trebuie să mi-o luați în nume de rău. Știți cît de mult țin la voi.

HEDVIG *(apucîndu-l cu brațele de gît)* Și noi ținem mult la tine, tăticule, mult de tot!

HJALMAR Și dacă nu mă port bine uneori, o, Doamne! gîndiți-vă și voi că sînt un om cu atîtea griji pe cap. *(Ștergîndu-și lacrimile.)* Într-o clipă ca asta n-am nevoie de bere. Dați-mi flautul. *(Hedvig se duce fuga la etajeră și i-l aduce.)* Mulțumesc, Hedvig. Așa. Cu flautul în mînă și cu voi alături... O! *(Hedvig se așază la masă lîngă Gina. Hjalmar se plimbă încoace și încolo și începe să cînte o arie populară boemă, dar într-un tempo încet, elegiac, și cu o execuție duioasă. Întrerupe apoi melodia, întinde mîna stîngă spre Gina și zice mișcat.)* Nu te uita, Gina, la sărăcia de sub acoperișul nostru. Aici e căminul nostru. Și nicăieri nu ne

putem simţi mai bine. *(Începe iar să cînte. Apoi se aud bătăi în uşa de la coridor.)*

GINA *(ridicîndu-se)* Opreşte-te, Hjalmar. Mi se pare că a venit cineva.

HJALMAR *(punînd flautul la loc pe etajeră)* Du-te şi vezi cine e.

(Gina se duce şi deschide uşa.)

GREGERS *(din coridor)* Vă rog să mă scuzaţi...

GINA *(dîndu-se un pas înapoi)* O!

GREGERS Aici locuieşte fotograful Ekdal?

GINA Da, aici.

HJALMAR *(îndreptîndu-se spre uşă)* Gregers! Tu eşti? Intră, te rog.

GREGERS *(intrînd)* Ţi-am spus că am să trec pe la tine.

HJALMAR Dar chiar în seara asta? Ţi-ai părăsit musafirii?

GREGERS I-am părăsit şi pe ei, şi casa părintească totodată. Bună seara, doamnă Ekdal. Nu ştiu dacă mă recunoaşteţi.

GINA Cum nu! Tînărul domn Werle nu-i greu de recunoscut.

GREGERS De fapt, eu semăn cu mama. Şi de ea vă aduceţi aminte, fără îndoială!

HJALMAR Zici că ţi-ai părăsit căminul?

GREGERS Da, m-am mutat la un hotel.

HJALMAR Bine. De vreme ce ai venit, te rog scoate-ţi pardesiul şi ia loc.

GREGERS Mulţumesc. *(Îşi scoate pardesiul. Are acum alte haine: un costum de postav gri, de croială rustică.)*

HJALMAR Şezi colea, pe canapea. Fă-te comod.

(Gregers se aşază pe canapea, iar Hjalmar pe un scaun lîngă masă.)

GREGERS *(uitîndu-se în jur)* Va să zică, dragă Hjalmar, ăsta e căminul tău! Aici locuieşti!

HJALMAR Ăsta e atelierul, precum vezi.

GINA Fiind loc mai mult, cea mai mare parte a timpului ne-o petrecem aici în atelier.

HJALMAR Locuiam mai bine înainte, însă casa sta are un mare avantaj: niște camere splendide care dau spre stradă.

GINA Şi pe partea cealaltă a coridorului avem o încăpere pe care o putem închiria.

GREGERS *(către Hjalmar)* Bravo ție! Ai şi subchiriaşi.

HJALMAR Încă nu-i am. Nu e lucru atît de uşor. Trebuie să fii un spirit întreprinzător. *(Către Hedvig.)* Ce se aude cu berea, fetițo?

(Hedvig clatină din cap și se duce în bucătărie.)

GREGERS Singurul copil?

HJALMAR Singurul, da. E cea mai mare bucurie a noastră pe lume, şi... *(coborînd glasul)* şi durerea noastră cea mai adîncă, Gregers.

GREGERS Ce vrei să spui?

HJALMAR Da, dragul meu. E amenințată să-şi piardă vederea.

GREGERS Să orbească?

HJALMAR Da. Deocamdată sînt numai primele semne. Şi poate să mai dureze cîtva timp. Medicul, însă, ne-a prevenit. Nenorocirea e fatală!

GREGERS Grozavă nenorocire! Şi, mă rog, de unde provine asta?

HJALMAR *(oftînd)* Probabil, ceva ereditar.

GREGERS *(uimit)* Ereditar?

GINA Şi mama lui Hjalmar avea vederea slabă.

HJALMAR Da, aşa zice tata. Eu nu-mi aduc aminte.

GREGERS Sărmana copilă! Ea ce zice?

HJALMAR Îți poți închipui că n-am avut curajul să-i spunem. Nu bănuieşte nimic. Veselă, fără griji şi sprintenă ca o păsărică, zboară spre noaptea veşnică a vieții. *(Copleşit.)* Durerea mea e îngrozitoare, Gregers. *(Hedvig intră cu o sticlă de bere și cu pahare, pe care le pune pe masă.)*

HJALMAR *(mîngîind-o pe cap)* Îți mulțumesc, Hedvig. *(Hedvig îl cuprinde cu brațele de gît și-i șoptește ceva la ureche.)* Nu, nu. Nu-i nevoie de sandvişuri. Ori poate tu vrei, Gregers?

GREGERS Nu, mulțumesc.

HJALMAR *(melancolic)* Poţi să aduci totuşi cîteva. Ar fi bine să pui şi o felie de pîine, bine unsă cu unt. *(Hedvig se duce iar în bucătărie, bucuroasă.)*

GREGERS *(care a urmărit-o cu ochii)* Pare a fi o fată sănătoasă.

GINA Da, încolo, slavă Domnului, nu-i lipseşte nimic.

GREGERS Cu timpul o să semene cu dumneavoastră, doamnă Ekdal. Cîţi ani are acum?

GINA Împlineşte în curînd paisprezece. Poimîine e ziua ei de naştere.

GREGERS E destul de bine dezvoltată pentru vîrsta ei.

GINA S-a dezvoltat mult, mai ales de un an încoace.

GREGERS Numai văzînd cît de repede cresc copiii, ne dăm seama că îmbătrînim... Sînteţi de mult căsătoriţi?...

GINA Ne-am căsătorit... Da... acum vreo cincisprezece ani.

GREGERS Poate ceva mai puţin...

GINA *(privindu-l cu atenţie)* Sînt exact cincisprezece ani!

HJALMAR Da, da, aşa-i. Cincisprezece ani fără vreo cîteva luni. *(Schimbînd vorba.)* Greu ţi-a mai trecut vremea acolo sus, la uzină, Gregers!

GREGERS Mi s-a părut în adevăr greu cît am stat acolo. Însă acum, privind în urmă, mai că nu-mi dau seama cum a trecut.

(Intră bătrînul Ekdal din camera sa, fără pipă, dar cu vechiul său chipiu de locotenent pe cap; mersul îi e cam şovăitor.)

EKDAL Acum, Hjalmar, putem să stăm şi să vorbim despre problemele noastre, hm! Cum a fost?

HJALMAR *(ieşindu-i înainte)* Avem un oaspete, tată: Gregers Werle. Nu ştiu dacă-ţi mai aduci aminte de el.

EKDAL *(uitîndu-se la Gregers, care s-a ridicat)* Werle? Fiul? Ce vrea de la mine?

HJALMAR Nu vrea nimic. La mine a venit.

EKDAL Aha! Deci, nu s-a-ntîmplat nimic!

HJALMAR Fireşte că nu s-a-ntîmplat nimic.

EKDAL *(ridicîndu-şi braţele)* Nu de alta, eu nu mă tem însă...

GREGERS *(ducîndu-se spre el)* Domnule locotenent Ekdal, n-am ținut decît să vă aduc salutul vechilor terenuri de vînătoare.

EKDAL Terenuri de vînătoare?

GREGERS Da, de colo, de sus, din jurul uzinei Høydal.

EKDAL Ei da, eram cunoscut acolo pe vremuri.

GREGERS Erați pe-atunci un vînător straşnic.

EKDAL Da, eram. Şi mai pot fi. Se vede după uniformă. În casă pot s-o port, fără să dau socoteală nimănui. Pe stradă însă, nu ies cu ea.

(Intră Hedvig cu o farfurie cu sandvişuri, pe care o pune pe masă.)

HJALMAR Şezi, tată, să bei un pahar de bere. Fii bun, Gregers.

(Ekdal înaintează, şchiopătînd şi mormăind, spre canapea. Gregers se aşază pe un scaun foarte aproape de el, iar Hjalmar de partea cealaltă a lui Gregers. Gina stă puțin mai departe de masă şi coase. Hedvig rămîne lîngă tatăl ei.)

GREGERS Vă mai aduceți aminte, domnule locotenent Ekdal, cînd veneam sus, la munte, cu Hjalmar, să vă vizităm vara şi la Crăciun?

EKDAL Da? Nu-mi aduc aminte. Pot doar să vă asigur că am fost un vînător straşnic. Am împuşcat şi urşi. Nouă am doborît.

GREGERS *(privindu-l compătimitor)* Şi acum nu mai vînați?

EKDAL Dragul meu, n-aş putea să spun că nu mai vînez din cînd în cînd! O, nu cum vînam înainte. Căci pădurea, ah, pădurea... pădurea... *(Bea.)* Mai e în picioare pădurea?

GREGERS Nu mai e ca pe vremea dumneavoastră. A fost tăiată fără milă, aproape toată.

EKDAL Tăiată? *(Mai încet şi cu oarecare teamă.)* Rău! Foarte rău! Asta nu poate să rămînă fără urmări. Pădurea se răzbună.

HJALMAR *(umplîndu-i paharul)* Te rog, tată. Mai bea un pahar.

GREGERS Cum poate cineva ca dumneavoastră, care şi-a petrecut viaţa în aer liber, să trăiască într-un oraş sufocant, aici, între patru pereţi?

EKDAL *(zîmbind uşor şi uitîndu-se la Hjalmar)* O! Aici nu-i chiar aşa de rău. Nu-i de loc rău.

GREGERS Dar toate cele cu care aţi crescut împreună? Aerul proaspăt, viaţa liberă în pădure, în mijlocul naturii, între animale şi păsări?!...

EKDAL *(zîmbind)* Să i le arătăm, Hjalmar?

HJALMAR *(repede şi puţin confuz)* Nu, tată. Nu astă-seară.

GREGERS Ce vrea să-mi arate?

HJALMAR Nimica toată. O să vezi altă dată.

GREGERS *(continuînd a vorbi cu bătrînul)* Da, asta voiam să vă spun, domnule locotenent Ekdal: că acum ar fi bine să mergeţi cu mine sus, la uzină. Căci mă întorc în curînd acolo. Aţi putea, desigur, să căpătaţi şi acolo cîte ceva de scris. Aici nu există absolut nimic care să vă poată încînta şi însufleţi.

EKDAL *(privindu-l uimit)* Nimic, zici, care să mă...

GREGERS Ba da, îl aveţi pe Hjalmar, însă şi el are destule griji. Un om ca dumneavoastră, care s-a simţit atras totdeauna de tot ce-i liber şi sălbatic...

EKDAL *(bate în masă)* Hjalmar, trebuie să-i arătăm neapărat.

HJALMAR Nu, tată, nu! E şi întuneric.

EKDAL Aş, de unde! Afară e lună. *(Se ridică.)* Îţi spun că trebuie să vadă. Stai că intru eu. Vino şi ajută-mă, Hjalmar.

HEDVIG Hai, tată, hai!

HJALMAR *(ridicîndu-se)* Ei, fie!

GREGERS *(către Gina)* De ce e vorba?

GINA O, o să vedeţi; nu-i cine ştie ce ciudăţenie.

(Ekdal şi Hjalmar s-au dus la peretele din fund şi au dat în lături un canat al uşii. Hedvig îl ajută pe bătrîn. Gregers rămîne lîngă canapea. Gina coase mai departe, impasibilă. Prin deschizătura uşii se vede o încăpere mare de pod, lungă şi neregulată, cu multe unghere şi coşuri de sobă. Prin cîteva ferestruici în acoperiş, pătrund ici şi colo raze luminoase de lună. Restul încăperii e cufundat în umbră.)

EKDAL *(către Gregers)* Poţi să vii mai aproape.
GREGERS *(apropiindu-se)* Ce trebuie să văd?
EKDAL Ai răbdare. Hm!...
HJALMAR *(cam încurcat)* Asta îl priveşte pe tata. Eu nu mă amestec.
GREGERS *(la uşă, uitîndu-se în pod)* Ţineţi păsări, domnule locotenent!
EKDAL Vorbă să fie că le ţinem. Acuma toate au zburat. Ar trebui să le vedeţi la lumina zilei.
HEDVIG Mai e însă...
EKDAL Sst! Nu mai e nimic.
GREGERS Cum văd, aveţi şi porumbei.
EKDAL Poate că avem şi porumbei!... Ei îşi au cuiburile sub streaşină; le place să stea cît mai sus.
HJALMAR Nu sînt însă porumbei obişnuiţi.
EKDAL Ce obişnuiţi! Avem porumbei rotitori! Avem şi cîţiva cu guşă. Vino puţin încoace. Vezi albia aia de lîngă perete?
GREGERS Da. Ce-i cu ea?
EKDAL În ea stau, noaptea, iepurii de casă.
GREGERS Ei, poftim! Ţineţi şi iepuri de casă!...
EKDAL De ce să nu ţinem şi iepuri de casă? *(Către Hjalmar.)* Auzi, Hjalmar? Întreabă dacă ţinem şi iepuri de casă. Hm! Vorba-i că acuma e acuma! Dă-te la o parte, Hedvig. Veniţi şi uitaţi-vă colo jos. Vedeţi un coş plin cu paie?
GREGERS Da, îl văd; e şi o pasăre în el.
EKDAL Hm! O pasăre...
GREGERS Parcă ar fi raţă...
EKDAL *(cu glas ferm)* Sigur că e raţă.
HJALMAR Dar ce fel de raţă crezi că e?
HEDVIG Nu e o raţă ca oricare.
EKDAL Tu să nu vorbeşti.
GREGERS Doar n-o fi raţă turcească!
EKDAL Nu, domnule... Werle. Nu-i raţă turcească. E o raţă sălbatică.
GREGERS Serios? O raţă sălbatică?
EKDAL Da, pasărea pe care-aţi văzut-o e o raţă sălbatică. Raţa *mea* sălbatică. E *a mea!*
GREGERS Şi poate să trăiască aici, în pod? Îi prieşte?
EKDAL Vă închipuiţi, cred, că are la dispoziţie o albie în care se poate bălăci.

HJALMAR Cu apă împrospătată din două în două zile.

GINA *(întorcîndu-se către Hjalmar)* Nu bagi de seamă, Hjalmar, că tremurăm de frig?

EKDAL Da, să închidem uşa. Să nu-i tulburăm odihna de noapte. Fii bună, Hedvig! *(Hjalmar şi Hedvig închid uşa de la pod.)* Altă dată veţi putea s-o vedeţi mai bine. *(Aşezîndu-se în fotoliul de lîngă sobă.)* Raţele sălbatice sînt nişte păsări minunate.

GREGERS Cum aţi prins-o, domnule locotenent?

EKDAL N-am prins-o eu. Mi-a dăruit-o cineva de aici, din oraş.

GREGERS *(cam uimit)* Acea persoană n-o fi cumva tatăl meu?

EKDAL Într-adevăr, tatăl dumneavoastră! Hm!

HJALMAR E ciudat cum ai ghicit, Gregers!

GREGERS Mi-ai povestit cîndva că îi datorezi multe lucruri tatălui meu. Mi-am închipuit, deci, că...

GINA N-am căpătat însă raţa de la domnul Werle bătrînul...

EKDAL Trebuie să-i mulţumim lui Håken Werle, Gina. *(Către Gregers.)* A împuşcat-o din barcă.

GREGERS S-a ales numai cu cîteva alice în corp.

HJALMAR Două sau trei.

HEDVIG Le-a primit în aripă şi n-a mai putut să zboare.

GREGERS Şi s-a dus la fund, nu?

EKDAL *(somnoros, cu glas domol)* Păi da! Aşa fac raţele sălbatice. Se dau la fund, cît mai adînc. Se prind acolo cu ciocul de alge ori de ce naiba găsesc. Da la suprafaţă nu mai ies.

GREGERS A dumneavoastră, domnule locotenent, cum se face că, totuşi, a ieşit?

EKDAL Tatăl dumneavoastră avea un cîine grozav. Cîinele acela s-a scufundat după raţă şi a scos-o afară.

GREGERS *(întorcîndu-se spre Hjalmar)* Va să zică aşa se face că acum o aveţi aici?

HJALMAR Nu de-a dreptul. Întîi a fost dusă acasă la tatăl tău. Acolo nu-i pria de loc. Şi Pettersen a primit poruncă să-i facă de petrecanie...

EKDAL *(aproape adormit)* Hm! Nătărăul de Pettersen!

HJALMAR *(vorbind mai încet)* Aşa am căpătat noi pasărea. Tata, care îl cunoaşte oarecum pe Pettersen, cînd

a aflat povestea cu rața, a reușit să-l convingă să i-o dea lui.

GREGERS Și-i priește aici, în pod?

HJALMAR Excepțional, dragul meu. S-a îngrășat. Stă de-atîta vreme aici în pod, încît a și uitat de viața ei sălbatică. De asta depinde totul.

GREGERS Ai dreptate, Hjalmar... Să n-o lași niciodată să mai vadă aerul și marea. Acum dă-mi voie să mă retrag. Mi se pare că tatăl tău a adormit.

HJALMAR N-are nici o importanță.

GREGERS E-adevărat că aveți o cameră de închiriat?

HJALMAR Da. De ce întrebi? Cunoști pe cineva care ar fi amator?

GREGERS Puteți să mi-o dați mie?

HJALMAR Ție?

GINA Dar dumneavoastră, domnule Werle...

GREGERS Dacă mi-o dați, mîine dimineață mă și mut în ea.

HJALMAR Cu cea mai mare plăcere.

GINA Nu, domnule Werle. Camera nu e de loc bună pentru dumneavoastră.

HJALMAR De ce spui asta, Gina?

GINA Camera nu-i nici destul de mare, nici destul de luminoasă...

GREGERS Asta nu mă interesează, doamnă Ekdal.

HJALMAR După mine, camera e foarte drăguță. Și nici nu e prost mobilată.

GINA Nu-i uita însă pe cei doi care locuiesc dedesubt.

GREGERS Care doi?

GINA E unul care a fost preceptor...

HJALMAR Molvik.

GINA ...și un doctor — un oarecare Relling.

GREGERS Relling? Mi se pare că-l cunosc. A fost într-o vreme medic la Høydal.

GINA Doi oameni răi. Își fac de cap aproape seară de seară. Ba se mai întorc și la ore tîrzii acasă.

GREGERS Omul se obișnuiește repede cu orice. Voi face și eu ca rața sălbatică.

GINA Nu știu, zău, dacă vă veți putea odihni!

GREGERS Nu vă place de loc să mă mut la dumneavoastră, doamnă Ekdal?

GINA Vai de mine! Cum puteți să credeți asta?

HJALMAR Oricum, e destul de ciudat din partea ta, Gina. *(Către Gregers.)* Spune-mi, Gregers, mai întîi de toate, ai de gînd cu adevărat să te stabilești aici, în oraș?

GREGERS *(punîndu-și pardesiul)* Da, așa vreau.

HJALMAR Dar nu acasă la tatăl tău. Ce ai de gînd să faci?

GREGERS Dacă aș ști, ar fi ceva mai simplu. Cînd ai nenorocul să te cheme *Gregers* și pe deasupra și *Werle*, e ceva îngrozitor.

HJALMAR Nu văd de ce.

GREGERS Ptiu! L-aș scuipa în obraz pe individul care s-ar numi așa. Cînd însă te cheamă Gregers Werle, ca pe mine...

HJALMAR *(rîzînd)* Ha, ha! Dacă n-ai fi Gregers Werle, ce-ai vrea să fii?

GREGERS Dacă ar fi să aleg, aș prefera să fiu un cîine sîrguincios.

GINA Un cîine?!

HEDVIG *(fără voie)* Vai!

GREGERS Da, un cîine sîrguincios. Un cîine care se scufundă în apă după rațele sălbatice cînd se duc la fund și se prind de algele din nămol.

HJALMAR Știi ce, Gregers? Nu cred nimic din tot ce-mi spui.

GREGERS Ce-ți spun eu nu-i de loc ciudat. Mîine dimineață, însă, mă mut la tine. *(Către Gina.)* N-o să vă stingheresc de fel; știu să mă gospodăresc singur. *(Către Hjalmar.)* Celelalte lucruri le discutăm mîine dimineață. Noapte bună, doamnă Ekdal. *(Salutînd-o din cap pe Hedvig.)* Noapte bună!

GINA Noapte bună, domnule Werle.

HEDVIG Noapte bună.

HJALMAR *(care a aprins o lumînare)* Stai puțin. Vreau să-ți fac lumină. Pe scară trebuie să fie întuneric. *(Gregers și Hjalmar ies pe ușa dinspre coridor.)*

GINA *(privind înaintea ei, cu lucrul în poală)* Nu-i ciudat din partea lui să spună că ar vrea să fie un cîine?

HEDVIG Să-ți spun un lucru, mămico. Eu cred că altceva a vrut să spună.

GINA Ce anume?

HEDVIG Nu știu, însă tot timpul mi s-a părut că una gîndește și alta spune.

GINA Crezi? Ciudat!

HJALMAR *(întorcîndu-se)* Lampa ardea încă. *(Stinge lumînarea și o pune deoparte.)* În sfîrșit, pot să gust și eu ceva. *(Luînd un sandviș.)* Vezi, Gina? Cînd omul are puțin spirit de întreprindere...

GINA Ce vrei să spui?

HJALMAR Uite că am avut noroc să închiriem și camera, în sfîrșit. Și încă unui om ca Gregers, un vechi și bun prieten.

GINA Nu știu, zău, ce să mai spun.

HEDVIG Să vezi ce bine o să fie, mămico!

HJALMAR Curioasă mai ești și tu! Înainte o țineai într-una să închiriem camera, și acuma faci mofturi.

GINA Da, Hjalmar, dacă ar fi vorba de altcineva. Ce crezi că o să spună bătrînul?

HJALMAR Bătrînul Werle? Ce-l privește pe el?

GINA Doar îți dai și tu seama, cred, că e ceva între ei, dacă tînărul s-a hotărît să plece din casa părintească. Și știi bine ce poate să fie între ei.

HJALMAR Orice-ar fi...

GINA Bătrînul ar putea să-și închipuie că tu l-ai determinat să plece.

HJALMAR N-are decît să-și închipuie. Bătrînul Werle a făcut multe pentru mine, recunosc; nu înseamnă însă că trebuie să depind toată viața de el.

GINA Da, dragul meu, însă toate astea s-ar putea răsfrînge asupra tatălui tău. Ar putea să piardă modesta slujbă pe care o are la Gråberg.

HJALMAR Măcar de s-ar întîmpla una ca asta! Nu e umilitor pentru un om ca mine să-și vadă tatăl cu părul alb în halul unui paria? Acum însă vor veni vremuri mai bune și pentru noi. *(Luînd din nou un sandviș.)* Dacă e adevărat că am o menire în viață, apoi trebuie s-o și aduc la îndeplinire.

HEDVIG Da, tăticule. Așa să faci!

GINA Sst! Să nu-l trezești!

HJALMAR *(mai încet)* Am spus că trebuie s-o aduc la îndeplinire. Va veni și ziua mea odată. De aceea e bine că am închiriat camera. Voi fi mai independent, așa cum trebuie

să fie omul care are o misiune în viață. *(Mişcat, lîngă fotoliu.)* Sărmanul meu tată cu părul nins! Aibi încredere în Hjalmar al tău! El are umeri lați. Puternici, în orice caz. Te vei trezi într-o bună zi... *(Către Gina.)* Poate nu crezi?

GINA *(ridicîndu-se)* Ba cred. Deocamdată să-l vedem însă aşezat în pat.

HJALMAR Vom face şi asta. *(Amîndoi îl ridică pe bătrîn cu multă băgare de seamă.)*

Actul III

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. Dimineața. Lumina zilei pătrunde prin fereastra cea mare a acoperişului înclinat. Perdeaua e dată la o parte. La ridicarea cortinei, Hjalmar e aşezat la masă, ocupat cu retuşarea unei fotografii. În fața lui se află diverse alte fotografii. Apoi pe uşa dinspre coridor intră Gina cu pălărie şi mantou. În brațe are un coş cu capac.)

HJALMAR Te-ai întors, Gina?

GINA M-am întors, însă trebuie să mă grăbesc. *(Pune coşul pe un scaun şi scoate lucrurile din el.)*

HJALMAR Ai trecut pe la Gregers?

GINA Da. E foarte frumos la el. Cu lucrurile pe care le-a adus, a făcut camera destul de plăcută.

HJALMAR Serios?

GINA A ținut să aranjeze singur totul şi s-a apucat să facă şi foc în sobă, dar a uitat să tragă capacul, şi fumul a umplut toată camera de te înăbuşi!

HJALMAR Ei, poftim!

GINA Stai că n-am terminat! Ca să stingă focul, a turnat apă în sobă, şi ce crezi? A umplut podeaua întreagă de murdărie. O mizerie, nu altceva!

HJALMAR Mare belea!

GINA Am adus-o pe portăreasă să curețe mizeria, dar nimeni nu va putea sta acolo în cameră pînă după prînz.

HJALMAR Şi el unde-i acum?

GINA Spunea că iese puțin.

HJALMAR Am trecut şi eu pe la Gregers după ce ai plecat tu.

GINA Da, ştiu. L-ai rugat să vină să ia micul dejun la noi.

HJALMAR Numai o gustare. E prima zi. N-avem încotro. Tu de altfel ai totdeauna cîte ceva în casă.

GINA Fac cu rost!

HJALMAR Fă aşa fel ca să nu lipsească nimic de pe masă. Cred că vin şi Relling şi Molvik. L-am întîlnit pe Relling pe scară şi nu se putea să nu-l...

GINA Vin amîndoi?

HJALMAR Ei şi? Nu face nimic. *(Bătrînul Ekdal deschide uşa şi priveşte înăuntru.)*

EKDAL Ascultă, Hjalmar! *(Observînd-o pe Gina.)* Erai aici?

GINA Doreşti ceva, tată?

EKDAL Nu. Mi-e totuna. Hm! *(Se retrage.)*

GINA *(luînd coşul)* Ai grijă, du-te pe la el; vezi să nu plece.

HJALMAR Bine, am eu grijă. Ascultă, Gina! N-ar fi rău să avem la masă şi puțină salată de scrumbii; Relling şi Molvik au fost la chef az-noapte.

GINA Numai de n-ar veni prea devreme să mă deranjeze...

HJALMAR Nu vin, nu. Nu-i nici un zor.

GINA Mai lucrează şi tu puțin pînă atunci.

HJALMAR Păi, lucrez doar! Lucrez cît pot.

GINA Bine, bine, termină şi tu o treabă.

(Duce coşul în bucătărie. Hjalmar retuşează puțin fotografia. Lucrează încet, fără chef.)

EKDAL *(deschide iar uşa, se uită în atelier şi întreabă încet)* Lucrezi?

HJALMAR Uite, mă trudesc cu fotografiile astea...

EKDAL Dacă eşti atît de ocupat, lasă. Hm! *(Se retrage; uşa rămîne deschisă.)*

HJALMAR *(mai lucrează puțin în tăcere; leapădă apoi pensula și se îndreaptă spre ușă)* Ești ocupat, tată?
EKDAL *(mormăind)* Dacă tu ești ocupat, sînt și eu. Hm!
HJALMAR Bine. *(Se duce să-și vadă mai departe de lucru.)*
EKDAL *(apare din nou, după cîteva clipe, în pragul ușii)* La drept vorbind, Hjalmar, eu nu-s chiar atît de ocupat.
HJALMAR Parcă scriai.
EKDAL Ce naiba! Gråberg poate să mai aștepte o zi, două. Doar nu se prăpădește lumea!
HJALMAR Și nici tu nu ești robul nimănui.
EKDAL Și zi așa cu chestia de-acolo...
HJALMAR Da. Vrei să intri? Să-ți deschid?
EKDAL N-ar strica.
HJALMAR *(ridicîndu-se)* Ca să terminăm treaba.
EKDAL Da. Mîine dimineață e gata. A rămas pentru mîine, nu?
HJALMAR Firește! *(Hjalmar și Ekdal împing fiecare cîte un canat de ușă. Soarele de dimineață străbate în fund prin ferestruicile acoperișului. Cîțiva porumbei zboară încoace și încolo. Păsările cîrîie din cînd în cînd în pod.)* Acuma poți să intri, tată.
EKDAL *(intrînd în pod)* Vii și tu?
HJALMAR Știi ce? Eu zic că... *(Văzînd-o pe Gina în pragul ușii bucătăriei.)* Eu? N-am vreme. Am de lucru. Mecanismul a fost însă așa... *(Trage o sfoară. Dinăuntru alunecă o perdea a cărei parte de jos constă dintr-o fîșie de pînză veche de corabie, iar restul de sus dintr-o bucată de plasă de pescuit întinsă. Podeaua podului nu se mai vede din această cauză. Hjalmar se întoarce apoi spre masa lui.)* Așa... Pot să stau și eu puțin liniștit.
GINA Acum dă iama acolo în toate?
HJALMAR Mai bine așa decît să stea la madam Eriksen. *(Se așază.)* Vrei ceva? Parcă spuneai că...
GINA Voiam doar să te întreb dacă pot să pun aici masa pentru micul dejun.
HJALMAR Da, poți! Acum e prea devreme să mai vină altcineva.
GINA Numai perechea de jos!
HJALMAR S-o ia naiba de pereche! Nu putea să vină în altă zi?

GINA N-am vrut să-i invit după-masă, cînd dormi.

HJALMAR Bine. Vom dejuna aici.

GINA Nu-i nici un zor să pun masa chiar acum. Te mai poţi folosi de ea încă o oră.

HJALMAR Păi tu crezi că eu mă folosesc de masă mereu?

GINA Pe urmă eşti liber. *(Se duce înapoi la bucătărie; scurtă pauză.)*

EKDAL *(în pragul uşii de la pod, în faţa plasei)* Hjalmar!

HJALMAR Zi, tată.

EKDAL Mi se pare că trebuie să mutăm şi albia cu apă.

HJALMAR Asta am spus-o mereu.

EKDAL Hm! Hm! *(Se retrage de la uşă.)*

HJALMAR *(lucrează puţin, se uită spre pod şi se ridică pe jumătate. Intră Hedvig din bucătărie. Hjalmar se aşază iarăşi, repede)* Ce vrei?

HEDVIG Am venit să-ţi ţin de urît, tăticule.

HJALMAR *(după o pauză)* Umbli forfota mereu. Cauţi ceva?

HEDVIG Nu caut nimic.

HJALMAR Ce face maică-ta la bucătărie?

HEDVIG Prepară salata de scrumbii. *(Apropiindu-se de masă.)* Nu-ţi pot da şi eu o mînă de ajutor, tăticule?

HJALMAR Nu. Prefer să lucrez singur, cît mă mai ţin puterile. N-am nevoie de tine, Hedvig. Cel puţin cîtă vreme sînt sănătos.

HEDVIG De ce eşti rău, tăticule? *(Se plimbă puţin, se opreşte apoi la uşa podului şi se uită înăuntru.)*

HJALMAR Ce face bunicul acolo?

HEDVIG Vrea să mute albia cu apă.

HJALMAR Singur n-o să reuşească el niciodată s-o mute. Iar eu sînt condamnat să stau aici.

HEDVIG *(se apropie de el)* Dă-mi mie pensula, tăticule. Pot să lucrez şi eu.

HJALMAR Poţi, pe naiba! O să-ţi strici ochii.

HEDVIG Nici pomeneală! Hai, dă-mi-o!

HJALMAR *(ridicîndu-se)* Uite că ţi-o dau, dar numai pentru un minut, cel mult două.

HEDVIG Vorbă să fie! *(Luînd pensula.)* O să vezi. *(Se aşază.)* Mai am aici o fotografie de retuşat.

HJALMAR Numai să nu-ţi strici ochii! Ai auzit? Nu vreau să-mi iau nici o răspundere. Ia-ţi-o tu singură. Atîta îţi spun.

HEDVIG *(retuşînd)* Bine. Mi-o iau.

HJALMAR Tu eşti o fată destoinică, Hedvig. Numai cîteva minute. M-ai înţeles? *(Se strecoară în pod pe lîngă marginea perdelei, Hedvig îşi vede de lucru, Hjalmar şi Ekdal se aud certîndu-se în pod. Hjalmar se întoarce.)* Hedvig, dă-mi cleştele de pe etajeră. Şi dalta, te rog. *(Se întoarce spre pod.)* Acum o să vezi, tată. Să-ţi arăt mai întîi ce ai de făcut. *(Hedvig i-a adus sculele cerute şi i le dă.)* Mulţumesc, dragă. Bine-am făcut că am venit! *(Se depărtează de deschizătura uşii; lucrează şi stau de vorbă mai încolo, în pod. Hedvig se uită spre ei. După cîteva clipe, bate cineva la uşa coridorului; ea nu observă. Cu capul gol şi fără pardesiu, Gregers Werle intră şi se opreşte la uşă.)*

GREGERS Hm!

HEDVIG *(se întoarce şi îi iese înainte)* Bună dimineaţa. Poftiţi, vă rog.

GREGERS Mulţumesc. *(Se uită spre pod.)* Mi se pare că aveţi nişte lucrători în casă!

HEDVIG Nu. E numai tata şi cu bunicul. Mă duc să le spun că aţi venit.

GREGERS Nu te duce. Aştept pînă isprăvesc. *(Se aşază pe canapea.)*

HEDVIG Toată casa e răvăşită. *(Vrea să pună fotografiile la o parte.)*

GREGERS Lasă lucrurile la locul lor. Sînt fotografii care trebuie să fie retuşate?

HEDVIG Vreau să-l ajut puţin pe tata.

GREGERS N-aş vrea să te deranjez cu nimic.

HEDVIG O, nu! *(Trage fotografiile mai aproape şi începe să lucreze. Gregers o priveşte în tăcere.)*

GREGERS A dormit bine raţa sălbatică az-noapte?

HEDVIG Mulţumesc. Aşa cred.

GREGERS *(întors spre pod)* La lumina zilei pare altfel decît aseară pe lună.

HEDVIG Da, e mare deosebire. Dimineaţa arată altfel decît după-amiază, iar cînd plouă arată altfel decît pe vreme bună.

GREGERS Ai observat?

HEDVIG Da. Nu-i greu să bagi de seamă.
GREGERS Îţi place acolo înăuntru, la raţa sălbatică?
HEDVIG Da, cînd pot să mă duc la ea.
GREGERS Nu prea ai vreme, mi se pare. Mergi, desigur, la şcoală.
HEDVIG Acum nu mai merg. Tata se teme să nu-mi stric ochii.
GREGERS Atunci îţi dă el lecţii, nu-i aşa?
HEDVIG Aşa mi-a promis, dar pînă acum n-a avut vreme.
GREGERS Nu e altcineva care să te ajute puţin?
HEDVIG Ba da, domnul Molvik, însă el nu e totdeauna... cum să zic?
GREGERS E beţiv?
HEDVIG Este.
GREGERS Cum văd, te îngrijeşti de toate. Iar acolo, în pod, pare a fi o lume aparte, nu-i aşa?
HEDVIG Adevărat că e o lume aparte. Cu atîtea minunăţii!
GREGERS Da?
HEDVIG Da, sînt acolo nişte dulapuri mari, pline de cărţi, şi în cele mai multe cărţi sînt ilustraţii.
GREGERS Aha!
HEDVIG E şi un birou vechi, cu sertare multe, şi un ceasornic mare cu figuri pe dinafară. Dar nu mai merge...
GREGERS Cu alte cuvinte, timpul s-a oprit... acolo, la raţa sălbatică.
HEDVIG Mai e şi o cutie veche, cu vopsele şi alte lucruri. Pe urmă, toate cărţile.
GREGERS Şi cărţile... le citeşti?
HEDVIG Le citesc, cînd ajung la ele. Cele mai multe sînt scrise însă în limba engleză, pe care n-o cunosc. Dar mă uit la poze. E una mare de tot, cu titlul „Harrison's History of London"[1]. Cred că are vreo sută de ani. Sînt atît de multe poze în ea! Pe copertă e desenată moartea, cu o clepsidră în mînă, şi o fecioară. E tare urîtă. Da sînt alte poze cu biserici, castele, străzi şi vapoare care umblă pe mare.
GREGERS Spune-mi, te rog: cine ţi-a dat toate lucrurile astea rare?

---

[1] Istoria Londrei de Harrison.

HEDVIG Le-a adus un căpitan bătrîn de marină care a locuit cîndva aici. Lumea îi zicea „Olandezul zburător". Ciudat — că nici nu era olandez.

GREGERS Nu?

HEDVIG Nu. Pînă la urmă căpitanul a dispărut, dar numele așa i-a rămas.

GREGERS Şi ia mai spune-mi, te rog: cînd stai acolo și te uiți la poze, nu-ți vine să pleci, să vezi cu ochii adevărata lume mare?

HEDVIG Uite că nu! Vreau să stau mereu acasă, să-mi ajut părinţii.

GREGERS Retuşînd fotografii?

HEDVIG Nu numai aşa. În primul rînd, vreau să învăț să gravez imagini ca acelea din cărţile englezeşti.

GREGERS Hm! Şi tăticu ce zice?

HEDVIG Cred că nu-i place. E foarte ciudat. Mereu îmi spune să învăţ să împletesc coşuri de paie, adică tocmai ce nu-mi place mie.

GREGERS Nici mie.

HEDVIG Tăticu are însă dreptate cînd spune că, dacă aş fi învățat să împletesc coșuri, aş putea acum să fac un coş nou pentru rața sălbatică.

GREGERS Da, asta ai putea s-o faci; ești cea mai indicată.

HEDVIG Sînt, pentru că raţa e *a mea*.

GREGERS Fireşte că da!

HEDVIG A mea e, însă tata şi bunicul o dau cu împrumut de cîte ori vor.

GREGERS Așa? De ce-o dau cu împrumut?

HEDVIG Ca să fie expusă sau mai ştiu eu de ce!

GREGERS Îmi închipui. Raţa sălbatică e pasărea cea mai deosebită de acolo, din pod.

HEDVIG Da, așa-i, e o pasăre cu adevărat sălbatică. Păcat de ea, săraca! N-are pe nimeni pe lume.

GREGERS Nu are familie, cum au iepurii de casă.

HEDVIG Nu are. Celelalte păsări au mai avut pui o bucată de vreme. Ea însă nu are pe nimeni. Nimeni n-o cunoaşte şi nici nu ştie de unde e.

GREGERS A fost însă în fundul mării. *(Hedvig îl privește în treacăt și își reține un zîmbet.)* De ce zîmbești?

HEDVIG Zîmbeam pentru că, de cîte ori mi-aduc aminte de pod şi de tot ce se află în el, am impresia că acolo e „fundul mării". O prostie, desigur.

GREGERS Să nu spui asta.

HEDVIG De ce să nu spun, dacă acolo e numai un pod?

GREGERS *(privind-o ţintă)* Eşti sigură?

HEDVIG *(uimită)* Da, că e pod!

GREGERS Eşti sigură? *(Hedvig tace şi se uită la el cu gura căscată. Vine Gina din bucătărie cu faţa de masă. Gregers se ridică.)* Am venit prea devreme.

GINA Nu-i nimic. Sînt gata în cîteva clipe. Curăţă masa, Hedvig.

(Hedvig strînge lucrurile de pe masă. In timp ce Gina şi Hedvig aşază tacîmurile, Gregers se instalează într-un fotoliu şi răsfoieşte un album.)

GREGERS Am auzit că ştiţi să retuşaţi, doamnă Ekdal.

GINA *(privind într-o parte)* Da, ştiu.

GREGERS S-a nimerit bine.

GINA De ce?

GREGERS Pentru că Hjalmar e fotograf.

HEDVIG Şi mama ştie să fotografieze.

GINA Da, am învăţat şi eu meseria asta.

GREGERS Poate că şi conduceţi întreprinderea?

GINA Cînd Hjalmar nu are timp.

GREGERS Ştiu că e foarte ocupat cu bătrînul.

GINA Ei da, şi nu prea e potrivit pentru el să umble după comenzi la unul şi la altul.

GREGERS Cred şi eu. Cînd Hjalmar porneşte însă pe un drum...

GINA Hjalmar nu e un fotograf ca oricare altul...

GREGERS Ce vreţi să spuneţi? *(Se aude o împuşcătură în pod. Gregers tresare.)* Asta ce mai e?

GINA Iar au început să împuşte!

GREGERS Da? Împuşcă?

HEDVIG Vînează.

GREGERS Cum aşa? *(Întorcîndu-se spre uşa podului.)* Vînezi, Hjalmar?

HJALMAR *(după plasă)* Ai venit? N-am ştiut. Eram foarte ocupat! *(Către Hedvig.)* De ce nu ne-ai spus? *(Intră în atelier.)*

GREGERS Tragi cu arma în pod?

HJALMAR *(arătînd un pistol cu două țevi)* Numai cu ăsta.

GINA Parcă văd că o să provocați vreo nenorocire cu pistolul acela!

GREGERS Şi, va să zică, te-ai făcut vînător, Hjalmar?

HJALMAR Vînez numai iepuri de casă, din cînd în cînd. De dragul bătrînului, îți închipui, desigur.

GINA Oamenii sînt ciudați. Își caută mereu distracții.

HJALMAR Ei, da! *(Către Gregers.)* Din fericire, podul e aşezat aşa fel încît nimeni nu aude cînd tragem. *(Aşază pistolul pe raftul de sus al etajerei.)* Să nu pui mîna pe pistol, Hedvig! Ia seama, una din țevi e încărcată!

GREGERS *(uitîndu-se prin plasă)* Văd că ai şi arme de vînătoare.

HJALMAR Sînt vechile arme ale lui tata. Nu se mai poate trage cu ele din cauza închizătoarelor. Totuşi, e bine că le avem. Le curățim din cînd în cînd, le ungem şi le înşurubăm la loc. Cu asta se ocupă mai mult bătrînul.

HEDVIG *(către Gregers)* Acum puteți vedea rața.

GREGERS Chiar la ea mă uit. Mi se pare că îi spînzură una din aripi.

HJALMAR Adevărat! A fost rănită!

GREGERS Şi şchiopătează puțin de-un picior. Nu?

HJALMAR Puțin, da.

HEDVIG E piciorul pe care i l-a muşcat cîinele.

HJALMAR Încolo nu are absolut nici un beteşug, lucru destul de ciudat pentru o pasăre care a primit o încărcătură întreagă de alice în trupul ei, ba încă a mai fost apucată şi de un cîine cu dinții...

GREGERS *(uitîndu-se spre Hedvig)* Şi-a mai stat şi atîta vreme în fundul mării.

HEDVIG *(zîmbind)* Chiar!

GINA *(punînd masa)* Ce rață binecuvîntată! Toată lumea o compătimeşte.

HJALMAR Eşti gata, dragă?

GINA Îndată. Hedvig, ai putea să vii să-mi dai o mînă de ajutor.

(Gina şi Hedvig se duc la bucătărie.)

HJALMAR *(cu jumătate glas)* Nu cred că e bine să te uiţi la bătrîn. Nu-i place. *(Gregers se depărtează de uşa podului.)* Cred că e mai bine să încui uşa pînă nu vin ceilalţi. *(Alungă lighioanele, dînd din mîini.)* Huşti! Huşti! Hai, căraţi-vă! *(Ridică perdeaua şi trage uşa.)* Şmecheriile astea eu le-am inventat. E mare belea să ai grijă de tot felul de vietăţi de-astea şi să repari toate stricăciunile pe care le fac. De altfel, soţiei mele nu-i place să vadă păsări şi iepuri de casă prin atelier.

GREGERS Ea conduce, mi se pare, gospodăria.

HJALMAR Toate treburile curente sînt în seama ei, aşa că, pînă una alta, eu mă mai pot retrage în camera mare să mă gîndesc la lucruri mai importante.

GREGERS Ce fel de lucruri?

HJALMAR Mă mir că nu mi-ai pus întrebarea asta pînă acum. Ori, poate, n-ai aflat încă nimic despre descoperirea mea?

GREGERS Nu. Ce descoperire?

HJALMAR N-ai aflat, prin urmare. Cum era să afli acolo, în pădure şi în pustietăţile alea?

GREGERS Aşadar, ai făcut o descoperire?

HJALMAR La drept vorbind, încă n-am făcut-o, dar sînt pe cale să o fac. Îţi poţi închipui că nu m-am dedicat meseriei de fotograf numai ca să iau comenzi de la unul şi de la altul.

GREGERS Aşa mi-a spus şi soţia ta.

HJALMAR Am făcut jurămînt că, odată ce m-am dedicat acestei meserii, s-o înalţ la o adevărată artă şi ştiinţă. Aşa m-am hotărît să fac marea descoperire.

GREGERS Şi în ce constă ea, mă rog?

HJALMAR Să nu-mi ceri încă amănunte, dragul meu. Le vei afla mai tîrziu. Să nu crezi cumva că mă imboldeşte deşertăciunea. Nu fac de dragul meu ceea ce fac. E scopul vieţii mele şi-l urmăresc zi şi noapte, mereu.

GREGERS Ce scop?

HJALMAR L-ai uitat pe bătrînul cu părul argintiu?

GREGERS Pe sărmanul tău părinte? Ce poţi să faci pentru el?

HJALMAR Vreau să-i redau mîndria, redîndu-i onoarea şi demnitatea numelui de Ekdal, pe care îl poartă.

GREGERS Iată, aşadar, scopul vieţii tale!

HJALMAR Da, vreau să-l salvez pe naufragiat. Căci naufragiul l-a suferit cînd l-a surprins furtuna. Cît au durat cercetările, n-a mai fost el însuşi. Pistolul acela, de care ne servim ca să împuşcăm iepuri de casă, a jucat un rol în tragedia familiei Ekdal.

GREGERS Pistolul? Cum aşa?

HJALMAR După pronunţarea sentinţei, cînd el urma să fie dus la închisoare, avea pistolul în mînă.

GREGERS Serios?

HJALMAR N-a cutezat însă. Era atît de dărîmat sufleteşte, încît devenise laş. Poţi tu să înţelegi? Un militar...el, care împuşcase nouă urşi...el, care se trăgea din doi locotenenţi-colonei... succesiv, fireşte. Îţi dai seama, Gregers?

GREGERS Da, îmi dau foarte bine seama.

HJALMAR Eu nu. Şi astfel, pistolul a intrat în istoria familiei noastre. Cînd i s-au pus hainele vărgate şi cît timp a stat la închisoare, numai eu ştiu ce zile grele am trăit. Stam cu perdelele trase la amîndouă ferestrele. Cînd mă uitam afară, vedeam că soarele lumina ca de obicei, dar nu înţelegeam nimic. Vedeam oameni care mergeau pe stradă rîzînd şi vorbind despre una şi alta, dar nu înţelegeam nimic. Mi se părea că toată lumea trebuie să stea tăcută, ca în timpul unei eclipse de soare.

GREGERS La fel am simţit şi eu cînd a murit mama.

HJALMAR În una din acele clipe, Hjalmar Ekdal avea pistolul aţintit asupra pieptului său.

GREGERS Te-ai gîndit cumva să...

HJALMAR Da.

GREGERS N-ai tras însă.

HJALMAR Nu. În clipa decisivă, m-am biruit pe mine însumi şi am rămas în viaţă. Îţi dai seama, totuşi, cît curaj îi trebuie cuiva ca să aleagă viaţa în astfel de condiţii.

GREGERS Depinde de om.

HJALMAR Fără îndoială. N-am greşit însă, căci în curînd voi face descoperirea. Doctorul Relling crede ca şi mine că atunci tata va putea să poarte iar uniforma. Asta va fi pentru mine cea mai mare răsplată.

GREGERS Atît de mult îl preocupă uniforma?

HJALMAR E tot ce rîvneşte. Mi se rupe inima pentru el. De cîte ori avem o mică serbare în familie—ziua soţiei,

aniversarea nunţii sau mai ştiu eu ce—bătrînul vine îmbrăcat cu uniforma de locotenent din zilele lui fericite. Cum bate însă cineva la uşă — căci nu îndrăzneşte să apară înaintea străinilor — o şterge iar în camera lui, cît îl ţin picioarele. Dureroasă privelişte pentru un fiu!

GREGERS Cam cît timp crezi că va mai trece pînă ce vei fi gata cu descoperirea ta?

HJALMAR Nu mă întreba de timp. Nimeni nu poate să facă o descoperire chiar în clipa cînd vrea s-o facă. Ea depinde în mare măsură de inspiraţie, de sugestie, şi e aproape imposibil să ştii de mai înainte cînd va avea loc.

GREGERS Totuşi, progresează.

HJALMAR Sigur că progresează. În fiecare zi îmi bat capul cu ea. După-amiaza mă retrag într-o odaie şi acolo meditez în linişte. Să nu mă silească însă nimeni, căci ar fi zadarnic. Aşa zice şi Relling.

GREGERS Dar nu ţi se pare că toate chestiile astea din pod te distrag prea mult?

HJALMAR Dimpotrivă. Să nu-ţi închipui asta. Nu pot să umblu mereu apăsat de aceleaşi gînduri. Trebuie să am ceva cu care să umplu timpul de aşteptare. Inspiraţia, sugestia, cînd e să vină, păi să ştii că tot vin!

GREGERS Dragă Hjalmar, eu cred că în sufletul tău e ceva din raţa sălbatică.

HJALMAR Din raţa sălbatică? Ce vrei să spui?

GREGERS Te-ai cufundat şi ai muşcat vîrtos buruiana din fundul mării.

HJALMAR Te gîndeşti poate la lovitura ucigătoare care l-a atins în aripă pe tata, ca şi pe mine?

GREGERS Nu tocmai aşa. Nu vreau să spun că ai fost mutilat, dar ai intrat într-o baltă otrăvită, dragul meu. Ai căpătat o boală ascunsă şi te-ai dat la fund ca să mori în întuneric.

HJALMAR Eu? Să mor în întuneric? Ştii ce, Gregers? Te rog să nu mai spui asemenea vorbe.

GREGERS Fii liniştit. Te scot eu iarăşi la suprafaţă. Am şi eu un scop în viaţă. Cu începere de ieri.

HJALMAR Se prea poate, dar mie te rog să-mi dai pace. Pot să te asigur că, făcînd abstracţie de figura mea melancolică, uşor de explicat, mă simt foarte bine.

GREGERS Tot din cauza otrăvii.

HJALMAR Nu, dragă Gregers. Nu mai vorbi de boală şi de otravă. Nu-s deprins cu asemenea vorbe. La mine în casă nu vorbeşte nimeni, niciodată, despre lucruri sinistre.

GREGERS Nu ştiu dacă trebuie să te cred.

HJALMAR E aşa cum îţi spun; astfel de lucruri nu-mi plac. Aici nu e o baltă, cum te exprimi tu. În căminul sărac al fotografului, acoperişul e scund şi situaţia mea modestă. Sînt însă un descoperitor şi în acelaşi timp sprijinul familiei mele. Asta mă ridică mai presus de situaţia mea umilă. O! Bine că vine şi micul dejun!

(Gina şi Hedvig aduc sticle de bere, o gărăfioară cu rachiu, pahare şi alte accesorii. În acelaşi timp, intră pe uşa coridorului Relling împreună cu Molvik. Amîndoi sînt fără pălărie şi pardesiu. Molvik e îmbrăcat în negru.)

GINA *(aşezînd masa)* Uite-i că au sosit amîndoi la timp!

RELLING Lui Molvik i s-a părut că-i miroase a salată de scrumbii şi s-a luat după mine. Vă zic din nou bună dimineaţa, doamnă Ekdal.

HJALMAR Dă-mi voie, Gregers, să ţi-l prezint pe domnul Molvik, licenţiat în teologie. Pe doctorul Relling îl cunoşti, nu?

GREGERS Da, îl cunosc puţin.

RELLING O! Domnul Werle junior. Nu vă aduceţi aminte că ne luam de păr colo sus, la uzina din Høydal? V-aţi mutat acum aici?

GREGERS Da, azi-dimineaţă.

RELLING Dedesubt stau eu şi cu Molvik, aşa că doctorul şi pastorul, dacă vă face trebuinţă vreunul din ei, îi aveţi la îndemînă.

GREGERS Mulţumesc. S-ar putea întîmpla, căci ieri am fost treisprezece la masă.

HJALMAR Iar începi cu lucruri sinistre?

RELLING Fii liniştit, Ekdal. Tu eşti în afară de orice primejdie.

HJALMAR Mi-ar plăcea — în interesul familiei mele. Acum să luăm loc, să mîncăm, să bem şi să ne veselim.

GREGERS Nu-l aşteptăm pe tatăl tău?

HJALMAR Nu. El ia masa ceva mai tîrziu. Poftiți, vă rog!

(Domnii se așază la masă, mănîncă și beau. Gina și Hedvig aleargă de la masă la bucătărie, și invers, servindu-i.)

RELLING Molvik a fost ieri cu chef, doamnă Ekdal.

GINA Iar?

RELLING N-ați auzit cînd l-am adus acasă az-noapte?

GINA N-aş putea să spun că am auzit!

RELLING Mă bucur, căci s-a purtat îngrozitor!

GINA Adevărat, Molvik?

MOLVIK Să tragem cu buretele peste ce s-a întîmplat în timpul nopții. Au fost lucruri care n-au depins de bunăvoința mea.

RELLING *(către Gregers)* Cînd i se face de chef, n-am încotro și trebuie să-l însoțesc. E demonic Molvik.

GREGERS Demonic?

RELLING Da, e demonic.

GREGERS Hm!

RELLING Și firile demonice nu sînt create să umble prin lume drept pe picioare. Uneori merg pe două cărări. Spuneți-mi, vă rog: tot mai lucrați sus, la uzina aceea neagră și urîtă?

GREGERS Am lucrat pînă acum.

RELLING Și vi s-au onorat toate creanțele?

GREGERS Creanțele? *(Înțelegînd.)* Da.

HJALMAR Ți s-au achitat creanțele, Gregers?

GREGERS Vorbă să fie!

RELLING Ba i s-or fi achitat! Umbla pe la toate casele fermierilor și prezenta ceea ce el numea „creanța ideală".

GREGERS Eram tînăr pe-atunci.

RELLING Aveți dreptate. Erați foarte tînăr. Și creanța ideală n-ați văzut-o onorată niciodată, cît timp am fost eu acolo.

GREGERS Nici de-atunci încoace.

RELLING Și cred că ați fost destul de cuminte să mai reduceți ceva din sumă.

GREGERS Niciodată, cîtă vreme în fața mea stă un om adevărat!

HJALMAR Aşa se şi cuvine. Puţin unt, Gina.
RELLING Şi o bucăţică de slănină pentru Molvik.
MOLVIK Nu, nu! Nu vreau slănină.

(Se aud bătăi la uşa podului.)

HJALMAR Deschide uşa, Hedvig. Bunicul vrea să vină încoace.

(Hedvig se duce şi crapă uşa; bătrinul Ekdal intră cu o piele proaspătă de iepure de casă. Hedvig inchide uşa în urma lui.)

EKDAL Bună dimineaţa, domnilor! Azi am avut o vînătoare bună. Am impuşcat unul mare.

HJALMAR Nu m-ai aşteptat. L-ai şi jupuit.

EKDAL L-am şi sărat. Carnea de iepure de casă e moale şi fragedă. E şi dulce. Ca zahărul! Poftă bună, domnilor! *(Se duce în camera lui.)*

MOLVIK *(ridicîndu-se)* Scuzaţi-mă. Nu mai pot. Trebuie să cobor cît mai repede.

RELLING Bea puţin sifon, omule!

MOLVIK *(grăbindu-se să iasă)* Uf! Uf! *(Iese pe uşa dinspre coridor.)*

RELLING *(către Hjalmar)* Să golim un pahar în sănătatea bătrînului vînător.

HJALMAR *(ciocnind cu el)* Da, pentru sportivul cu un picior în groapă.

RELLING Pentru omul albit de ani! *(Bea.)* Spune-mi: are părul cărunt sau alb?

HJALMAR Şi aşa, şi aşa. De altfel, pe creştet nu prea mai are fire de păr.

RELLING Cu perucă o mai duce omul. De fapt, tu eşti un om fericit, dragă Hjalmar. Ai un scop frumos pentru care trăieşti.

HJALMAR Da, pentru el trăiesc, te rog să mă crezi.

RELLING Ai, pe urmă, o soţie vrednică. Umblă mereu, de colo-colo, cu pantofi de pîslă, şi îşi leagănă şoldurile, purtîndu-ţi de grijă.

HJALMAR *(făcînd semn din cap Ginei)* Da, Gina, tu eşti o tovarăşă minunată de viaţă.

GINA Ia lăsaţi-mă pe mine în pace!

RELLING Pe urmă, o ai pe Hedvig, dragă Hjalmar.

HJALMAR *(mişcat)* Copila, da! Copila, în primul rînd. Vino la mine, Hedvig. *(Mîngîind-o pe cap.)* Ce zi e mîine?

HEDVIG *(scuturîndu-l)* Te rog să nu spui nimic, tată.

HJALMAR Mă doare inima cînd mă gîndesc cît de modestă va fi ziua de mîine; doar o mică petrecere în pod!

HEDVIG Ba o să fie foarte frumoasă, tăticule.

RELLING Şi să vezi cum va fi, Hedvig, cînd va veni descoperirea cea mare!

HJALMAR Da, da, să vezi ce va fi atunci, Hedvig! M-am hotărît să-ţi asigur viitorul. O s-o duci bine toată viaţa. Voi cere ceva pentru tine; am să mă mai gîndesc ce anume. Va fi unica răsplată a sărmanului descoperitor.

HEDVIG *(îi şopteşte, cuprinzîndu-l cu braţele de gît)* Scumpul meu tătic!

RELLING *(către Gregers)* Pînă la o schimbare, nu socoţi că e bine să stai la o masă îmbelşugată într-un fericit cerc de familie?

HJALMAR Da, preţuiesc mult aceste clipe.

GREGERS Eu nu mă simt bine unde e aer de baltă stătută.

RELLING Aer de baltă stătută?

HJALMAR Iar începi cu de-alde astea?

GINA Aici nu e aer stătut, domnule Werle. Eu aerisesc casa în fiecare zi.

GREGERS *(îndepărtîndu-se de masă)* Mirosul urît nu puteţi, totuşi, să-l daţi afară.

HJALMAR Mirosul urît?

GINA Da? Ce zici, Hjalmar?

RELLING Să-mi fie cu iertăciune. Nu cumva aduci mirosul urît chiar dumneata, de sus, de la minele din pădure?

GREGERS Nu poţi spune că ceea ce aduc eu în casă e un miros urît.

RELLING *(ducîndu-se spre el)* Ascultă, domnule Werle junior: te-am bănuit eu că tot mai umbli cu „creanţa ideală", integrală, în buzunarul de la spate.

GREGERS O am la piept.

RELLING Oriunde ai avea-o, nu te sfătuiesc să joci rolul de controlor atîta vreme cît sînt eu aici.

GREGERS Şi dacă totuşi îl joc?

RELLING Te pomeneşti pe scară de-a berbeleacul. Acuma ştii!

HJALMAR *(ridicîndu-se)* Vai, dragă Relling!

GREGERS Încearcă numai să mă dai afară!

GINA *(se aşază între ei)* Nu-ţi dau voie, Relling, să faci asta! Trebuie să-ţi spun însă, domnule Werle, că dumneata, care ai făcut toată murdăria aceea acolo, la sobă, nu ai calitatea să vii la mine şi să-mi vorbeşti de miros urît.

(Bate cineva la uşa dinspre coridor.)

HJALMAR Se încurcă iţele...

GINA Mă duc să văd cine e. *(Deschide uşa, tresare şi se dă un pas înapoi.)* O! Oh! *(Intră Werle, îmbrăcat cu un palton îmblănit.)*

WERLE Vă rog să mă scuzaţi: aici locuieşte fiul meu?

GINA *(cu răsuflarea tăiată)* Da.

HJALMAR Fiţi bun şi luaţi loc, domnule Werle.

WERLE Mulţumesc. Nu vreau decît să stau puţin de vorbă cu fiul meu.

GREGERS Bine. Uite-mă aici.

WERLE Vreau să stăm de vorbă în camera ta.

GREGERS În camera mea... Fie! *(Vrea să iasă.)*

GINA Nu puteţi merge acolo. Ştiţi în ce hal e camera.

WERLE Putem să stăm şi pe coridor; vreau să vorbesc cu el între patru ochi.

HJALMAR Puteţi să staţi aici, domnule Werle. Să trecem dincolo, Relling.

(Hjalmar şi Relling ies pe uşa din dreapta. Gina se duce cu Hedvig la bucătărie.)

GREGERS *(după o scurtă pauză)* Aşa... acum sîntem între patru ochi.

WERLE Ai spus nişte vorbe aseară. Şi pentru că te-ai mutat aici, la Ekdal, îmi vine să cred că ai ceva împotriva mea.

GREGERS Vreau să-i deschid ochii lui Hjalmar Ekdal, ca să vadă situaţia lui aşa cum e. Atîta tot.

WERLE Asta e scopul vieţii tale, despre care îmi vorbeai ieri?

GREGERS Da. Altceva nu mi-ai lăsat.

WERLE Cu alte cuvinte, eu ţi-am distrus sufletul?

GREGERS Mi-ai distrus toată viața. Nu mă gîndesc la istoria cu mama. Ție trebuie să-ți mulțumesc însă că am cugetul încărcat.

WERLE Aha! E vorba de conştiinţa ta.

GREGERS Era de datoria mea să iau măsuri împotriva ta încă de pe cînd i se întindeau curse locotenentului Ekdal. Trebuia să-l avertizez, căci presimțeam unde aveau să ajungă lucrurile.

WERLE Da, în adevăr. Atunci trebuia să vorbești.

GREGERS N-am îndrăznit. Am fost laş şi timid. M-am temut de soarta ta, atunci și multă vreme pe urmă.

WERLE Teama asta se pare că ți-a trecut acum.

GREGERS Mi-a trecut, din fericire. Ce am păcătuit împotriva bătrînului Ekdal, atît eu cît și alții, nu poate fi ispăşit niciodată. Pe Hjalmar îl pot însă mîntui de ruşinea şi de tăcerea care îl vor prăbuşi în prăpastie.

WERLE Şi crezi că astfel vei săvîrşi o faptă bună?

GREGERS Cred cu toată tăria.

WERLE Vrei să spui poate că fotograful Ekdal e omul care o să-ți fie recunoscător pentru un astfel de serviciu prietenesc?

GREGERS Este, da.

WERLE Hm! Vom vedea.

GREGERS Afară de asta, dacă mai trăiesc, vreau să-mi știu cugetul vindecat.

WERLE Cugetul ți-e bolnav încă din copilărie. Aşa l-ai moştenit de la mama ta, Gregers. E singura moştenire pe care ți-a lăsat-o.

GREGERS *(zîmbind puțin ironic)* Te roade încă greşeala pe care ai săvîrşit-o crezînd că vei face avere cu ea?

WERLE Să lăsăm la o parte tot ce e străin de subiect. Ţii, va să zică, neapărat să-l duci pe fotograful Ekdal pe calea pe care o consideri dreaptă?

GREGERS Da, țin neapărat să fac asta.

WERLE Atunci, degeaba am venit aici la tine. Nu mai are nici un rost să te întreb dacă vrei să te muți înapoi, în casa părintească.

GREGERS Nu, nu are nici un rost.

WERLE Nici în firmă nu vrei să intri?

GREGERS Nici.

WERLE Bine. Întrucît am însă de gînd să mă recăsătoresc, vei fi înlăturat de la succesiune.

GREGERS Asta nu admit.

WERLE Nu?

GREGERS Nu mă lasă conştiinţa.

WERLE *(după o mică pauză)* Te întorci la uzină?

GREGERS Nu. Nu mă mai consider în serviciul tău.

WERLE Ce ai de gînd să faci atunci?

GREGERS Nu vreau decît să-mi realizez scopul vieţii.

WERLE Şi pe urmă? Din ce vei trăi?

GREGERS Am pus ceva deoparte din salariul meu.

WERLE Şi cît timp o să-ţi ajungă?

GREGERS Cît va fi nevoie.

WERLE Ce vrei să spui cu asta?

GREGERS Nu-ţi mai răspund.

WERLE Atunci, rămîi cu bine, Gregers.

GREGERS Cu bine, tată!

(Werle iese. În prag apare Hjalmar.)

HJALMAR A plecat?

GREGERS Da. *(Intră Hjalmar şi Relling. Gina şi Hedvig se întorc din bucătărie.)*

RELLING Praful s-a ales de gustarea noastră!

GREGERS Îmbracă-te, Hjalmar. Vei face o plimbare lungă cu mine.

HJALMAR Cu dragă inimă. Ce voia tatăl tău? Era vorba de mine?

GREGERS Vino cu mine. Trebuie să stăm puţin de vorbă. Mă duc să mă schimb. *(Iese pe uşa dinspre coridor.)*

GINA Să nu te duci cu el, Hjalmar.

RELLING Nu, nu pleca. Rămîi aici.

HJALMAR *(luîndu-şi pălăria şi pardesiul)* De ce? Cînd un prieten din tinereţe simte nevoia să-mi spună între patru ochi ce are pe suflet!...

RELLING Ce naiba! Nu vezi că individul ăsta e nebun?

GINA Ascultă-mă ce-ţi spun. Şi mama lui avea uneori asemenea crize.

HJALMAR Tocmai de aceea se bizuie pe ochiul atent al unui prieten. *(Către Gina.)* Tu să fii gata la vreme cu masa de prînz. La revedere. *(Iese pe uşa dinspre coridor.)*

RELLING Mare nenorocire e că omul ăsta n-a crăpat într-unul din iadurile minelor de la Høydal.

GINA De ce vorbești așa?

RELLING *(bombănind)* Am și eu socotelile mele.

GINA Ești convins că tînărul Werle e nebun de-a binelea?

RELLING Nu. Nu mai nebun decît sînt de obicei oamenii. Suferă totuși de o boală.

GINA Ce fel de boală?

RELLING Vrei să-ți spun? Suferă de o febră acută de cinste.

GINA Febră de cinste?

HEDVIG Ce fel de boală o mai fi și asta?

RELLING O boală națională. Nu apare decît sporadic. *(Făcînd semn Ginei.)* Mulțumesc pentru masă. *(Iese pe ușa dinspre coridor.)*

GINA *(plimbîndu-se neliniștită prin cameră)* Uf! Acest Gregers Werle a fost întotdeauna un tip îngrozitor!

HEDVIG *(privind-o cercetător de la masă)* Ciudat mai e tot ceea ce se petrece aici!

Actul IV

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. A fotografiat de curînd. Un aparat cu învelitoare și suport, cîteva scaune, o consolă etc. Lumină de după-amiază. Soarele stă să apună. Ceva mai tîrziu începe să se întunece. La ridicarea cortinei, Gina, în pragul ușii deschise dinspre coridor, stă de vorbă cu cineva de afară. Are în mînă o cutie și o placă udă de sticlă.)

GINA Da, negreșit. Cînd promit ceva, mă țin de cuvînt. Luni va fi gata prima duzină. La revedere! *(Se aude cineva coborînd scara. Gina închide ușa, bagă placa în cutie și o introduce în aparatul acoperit.)*

HEDVIG *(venind din bucătărie)* Au plecat?

GINA Slavă Domnului! Am scăpat!

HEDVIG Ce-o fi cu tata de nu s-a întors încă?

GINA Ești sigură că nu e jos, la Relling?

HEDVIG Nu e. Am coborît adineauri și am întrebat.

GINA I se răcește și mîncarea.

HEDVIG Și doar tăticu nu întîrzie niciodată la prînz.

GINA Trebuie să vină. Parcă-l văd!

HEDVIG Numai de-ar veni! Mi se pare tare ciudat că întîrzie!

GINA *(exclamînd)* El e!

(Hjalmar Ekdal intră pe ușa dinspre coridor.)

HEDVIG *(ieșindu-i înainte)* Tăticule! Vai, de cînd te așteptăm!

GINA *(privindu-l)* Ai întîrziat cam mult, Hjalmar!

HJALMAR *(fără să se uite la ea)* Adevărat, am cam zăbovit.

(Își scoate pardesiul. Gina și Hedvig vor să-l ajute, însă el se ferește.)

GINA Ai luat cumva masa cu Werle?

HJALMAR *(punîndu-și pardesiul în cuier)* Nu.

GINA *(ducîndu-se spre bucătărie)* Să-ți pun atunci să mănînci.

HJALMAR Lasă, nu mănînc.

HEDVIG *(apropiindu-se de el)* Nu te simți bine, tăticule?

HJALMAR Ba mă simt destul de bine. Am făcut cu Gregers o plimbare cam prea lungă.

GINA Rău ai făcut. Știi bine că nu ești deprins.

HJALMAR Hm! Omul trebuie să se deprindă cu multe pe lumea asta. *(După ce face cîțiva pași.)* A fost cineva pe aici în lipsa mea?

GINA Numai cei doi de jos.

HJALMAR Nici o comandă nouă?

GINA Azi nu.

HEDVIG Să vezi că mîine primim ceva.

HJALMAR Bine-ar fi, căci mîine am de gînd să mă pun pe treabă serios.

HEDVIG Mîine? Păi ai uitat ce zi e mîine?

HJALMAR Da, ai dreptate. Atunci poimîine. De azi înainte voi lucra singur. Vreau să fac toate treburile singur.

GINA Nu e nevoie să-ţi amărăşti viaţa, Hjalmar. De fotografii am eu grijă. Tu să te ocupi numai de descoperirea ta.

HEDVIG Şi de raţa sălbatică! Şi de păsări! Şi de iepuraşi!

HJALMAR Slăbiţi-mă cu fleacurile astea! De mîine încolo nu mai pun piciorul în pod.

HEDVIG Dar, tăticule, mi-ai promis că mîine vom avea o mică petrecere.

HJALMAR Da, aşa-i. Atunci, de poimîine încolo. Cîtă plăcere aş avea să-i sucesc gîtul blestematei aceleia de raţe!

HEDVIG *(strigînd)* Raţei?

GINA Cum poţi să vorbeşti aşa?

HEDVIG *(scuturîndu-l)* Ştii bine, tăticule, că raţa sălbatică e a mea.

HJALMAR De aceea nici nu-i mai sucesc gîtul. Nu m-ar lăsa inima de dragul tău, Hedvig. Nu-mi pare rău decît de un singur lucru. Îmi pare rău că am îngăduit sub acoperişul meu o vietate care a fost atinsă de mîinile individului aceluia...

GINA Dar tatăl tău a căpătat-o de la Pettersen...

HJALMAR *(făcînd cîţiva paşi)* Sînt anumite cerinţe, — cum să le zic? — creanţe ideale... pe care un om nu le poate nesocoti fără să-şi compromită viaţa.

HEDVIG *(ducîndu-se după el)* Ce vină are biata raţă?

HJALMAR *(oprindu-se)* Ţi-am spus o dată că o cruţ de dragul tău. Nu se va atinge nimeni de ea. Am s-o cruţ. Sînt alte datorii care mă aşteaptă. Acum, Hedvig, du-te ca de obicei şi ia puţin aer. E prea întuneric aici pentru tine.

HEDVIG Nu ies acum.

HJALMAR Ba să ieşi. Mi se pare că încep să te doară ochii... Aburii de aici îţi fac rău. E un aer vătămător pentru tine.

HEDVIG Da, da. Cobor pe scara de la bucătărie şi ies puţin afară. Paltonul şi pălăria sînt în cameră la mine. Să nu-i faci vreun rău raţei în lipsa mea.

HJALMAR N-o să-i smulgă nimeni nici o pană. *(Strîngînd-o la piept.)* Ne-am înțeles, Hedvig. Hai, du-te! *(Hedvig dă din cap, salutîndu-și părinții, și iese prin bucătărie.)*

HJALMAR *(plimbîndu-se prin cameră, fără să se uite la Gina)* Gina!

GINA Da, Hjalmar.

HJALMAR Cu începere de mîine, sau hai să zicem de poimîine, aș vrea să mă ocup eu de socotelile gospodăriei.

GINA Vrei să te ocupi și de socotelile gospodăriei?

HJALMAR Da; cel puțin de socoteala veniturilor.

GINA E foarte ușor, de altfel.

HJALMAR N-aș crede. Am impresia că nu prea cheltuiești mulți bani. *(Se oprește și se uită la ea.)* Cum se face asta?

GINA Eu și Hedvig nu avem prea multe nevoi.

HJALMAR E adevărat că tata e plătit bine pentru ceea ce primește de scris de la Werle?

GINA Nu știu dacă e bine plătit; nu știu cum se plătesc astfel de lucrări.

HJALMAR Cam cît ia? Spune-mi, te rog.

GINA Uneori mai mult, alteori mai puțin. Ne mai ajută și pe noi cîteodată cu bani.

HJALMAR Ne ajută pe noi? Pînă acum de ce nu mi-ai spus?

GINA Nu puteam să-ți spun. Prea erai bucuros închipuindu-ți că primeam totul numai de la tine.

HJALMAR Și cînd colo, primești bani de la Werle!

GINA Werle are de unde să dea.

HJALMAR Aprinde lampa, te rog.

GINA *(aprinde lampa)* De fapt, nu știu dacă Werle plătește. Poate că Gråberg plătește.

HJALMAR De ce îl amesteci acum pe Gråberg?

GINA Nu știu; așa...

HJALMAR Hm!

GINA Nu eu i-am făcut rost bătrînului tău de ocupația asta cu scrisul. Berta i-a făcut rost, încă de cînd venea pe la noi...

HJALMAR Mi se pare că și tu ai avut un anumit rol.

GINA *(punînd abajurul lămpii)* Un rol, eu?

HJALMAR Și acuma te speli pe mîini. Nu?

GINA *(cu fermitate)* Spune limpede, Hjalmar: ai vorbit cu Gregers despre mine?

HJALMAR E adevărat sau nu că între tine şi Werle au existat unele relaţii pe vremea cînd erai în serviciu la el?

GINA Nu-i adevărat! Atunci, nu! E drept că Werle umbla după mine. Şi doamna Werle a crezut că era ceva între noi. Vorbe, intrigi, scandal, şi, în sfîrşit, a trebuit să plec de la ei.

HJALMAR Şi pe urmă?

GINA Pe urmă m-am întors acasă, iar mama, care nu prea era cum o credeai tu, s-a dus la el şi au aranjat împreună totul; Werle rămăsese văduv...

HJALMAR Ei da, şi?

GINA Ei bine, află acum adevărul: Werle nu s-a lăsat pînă ce nu şi-a atins scopul.

HJALMAR *(împreunîndu-şi mîinile)* Şi femeia asta e mama copilului meu! Cum ai putut să-mi ascunzi asta?

GINA Recunosc că am făcut o mare prostie. Trebuia de mult să-ţi spun adevărul.

HJALMAR Trebuia să mi-l spui îndată. Ca să fi ştiut cu cine am a face.

GINA Şi te-ai mai fi căsătorit cu mine?...

HJALMAR Cum îţi închipui?

GINA Nu puteam să-ţi spun nimic atunci, pentru că ţineam mult la tine, după cum ştii. Şi nu puteam să mă nenorocesc singură.

HJALMAR *(întorcîndu-i spatele)* Şi asta e mama scumpei mele Hedvig! Iar tot ce văd în faţa ochilor *(dînd cu piciorul într-un scaun)*, tot căminul meu îl datorez unui fericit predecesor... Ah! Bestia de Werle!

GINA Regreţi cei paisprezece ori cincisprezece ani ai căsniciei noastre?

HJALMAR *(aşezîndu-se în faţa ei)* Spune-mi, tu nu-i regreţi? Nu te-ai căit în fiecare zi şi în fiecare clipă de pînza de tăcere cu care m-ai învăluit ca un păianjen? Răspunde-mi! Nu te-au chinuit mustrările, regretele?...

GINA O, dragul meu Hjalmar! Gospodăria nu mi-a dat răgaz să mă gîndesc la aşa ceva.

HJALMAR Şi nu te-ai mai uitat înapoi, la trecutul tău?

GINA Aproape că uitasem necazurile de pe vremuri.

HJALMAR O! Liniştea asta stupidă, nesimţirea asta! Ce revoltător e! Nici un fel de remuşcare!...

GINA Spune-mi, Hjalmar, ce s-ar fi întîmplat cu tine dacă n-ai fi avut o soţie cum sînt eu?

HJALMAR Cum eşti tu?!...

GINA Da, căci am fost mereu mai muncitoare și mai întreprinzătoare decît tine. E drept că sînt şi mai mare cu cîţiva ani.

HJALMAR Ce s-ar fi întîmplat cu mine?

GINA Cînd m-ai întîlnit prima oară, umblai cam haihui. Nu poţi să tăgăduieşti.

HJALMAR Haihui? Tu nu ştii ce înseamnă să fie un om plin de griji şi desperat. Mai ales o fire iute, ca mine.

GINA Da, însă ai devenit un om foarte bun, îndată ce ţi-ai durat un cămin şi ai avut o casă a ta. Ce bine am trăit împreună! Şi în curînd, eu şi cu Hedvig n-o să mai cheltuim mulţi bani cu masa şi cu îmbrăcămintea.

HJALMAR Da, o să vă cufundaţi în balta stătută a tăcerii.

GINA Uf! Belestematu-acela care s-a strecurat în casa noastră!

HJALMAR Şi eu am crezut că bine e să-şi aibă omul cuibul lui. Am greşit. Cum îmi voi mai realiza acum descoperirea? Poate că ea se va stinge o dată cu mine. Ei bine, Gina! Trecutul tău a distrus-o.

GINA *(gata s-o podidească lacrimile)* N-ai dreptul să spui aşa ceva, Hjalmar. Eu toată viaţa nu m-am gîndit decît la fericirea ta.

HJALMAR Te întreb un singur lucru: ce mai rămîne din visul meu de a-mi ridica familia? Cînd stăteam pe divan şi mă gîndeam la descoperire, simţeam că ea îmi va sorbi ultima licărire de viaţă. Simţeam că ziua în care aş fi obţinut brevetul de inventator ar fi fost şi ziua în care tot rostul existenţei mele s-ar fi încheiat. Şi te visam bogată — văduva fericită a marelui inventator...

GINA *(ştergîndu-şi lacrimile)* Nu trebuie să vorbeşti aşa, Hjalmar. Dumnezeu m-ar lua la el în ziua în care aş rămîne văduvă.

HJALMAR Nu mai are nici o importanță!... Toate au trecut acum. Toate!

(Gregers Werle deschide cu băgare de seamă ușa dinspre coridor.)

GREGERS Pot să intru?
HJALMAR Da, poftim!
GREGERS *(înaintează radios și vrea să le strîngă mîinile)* Ei, dragii mei! *(Se uită cînd la unul, cînd la altul, apoi îi șoptește lui Hjalmar.)* Așadar, nu s-a întîmplat încă nimic?
HJALMAR *(apăsat)* Ba s-a întîmplat!
GREGERS Adevărat?
HJALMAR Am trecut prin cele mai amare clipe din viața mea.
GREGERS Dar și cele mai înălțătoare cred.
GINA Dumnezeu să te ierte, domnule Werle.
GREGERS *(foarte uimit)* Nu pricep cum...
HJALMAR Ce nu pricepi?
GREGERS O explicație ca asta... o explicație pe care se poate clădi o viață cu totul nouă, o căsnicie întemeiată pe adevăr, fără nici un secret...
HJALMAR Știu, știu! Știu foarte bine!...
GREGERS Eram sigur că, trecînd pragul aici, voi vedea strălucind pe chipurile voastre lumina unei adevărate schimbări la față. Și iată, nu zăresc decît stînjenire, apăsare, tristețe!...
GINA Ah! asta e! *(Scoate abajurul de la lampă.)*
GREGERS Nu vrei să mă înțelegi, doamnă Ekdal. Nu, n-a venit încă vremea. Dar tu, Hjalmar? Această explicație s-ar fi cuvenit să exercite o înaltă influență purificatoare asupra ta.
HJALMAR A exercitat-o, bineînțeles. Adică, într-o anumită măsură.
GREGERS Nimic nu se poate asemui pe lume cu bucuria pe care o încearcă un om acordînd iertare unei ființe care a greșit și pe care o ridică astfel pînă la înălțimea iubirii sale.
HJALMAR Tu iți închipui că un om care-a băut otrava pe care am sorbit-o eu își poate reveni atît de ușor?
GREGERS Un om obișnuit, nu, se-nțelege! Dar un om ca tine!...

HJALMAR O, Doamne-Dumnezeule, știu! Dar nu mă poți sili s-o fac chiar îndată, Gregers. Trebuie să mai treacă o vreme, destul de lungă.

GREGERS Ai în tine ceva din rața sălbatică, Hjalmar.

(Intră Relling pe ușa dinspre coridor.)

RELLING Ei, poftim! Iar vorbiți de rața sălbatică?

HJALMAR Vai, da — de pasărea pe care a împușcat-o în aripă domnul Werle.

RELLING Domnul Werle?... Despre el vorbeați?

HJALMAR Despre el... și despre noi.

RELLING Fir-ar al dracului!

HJALMAR Ce spui tu?!

RELLING Îmi exprim dorința arzătoare ca șarlatanul ăsta să-și ia tălpășița cît mai iute. Dacă mai rămîne pe-aici, vă sminteşte cu totul pe amîndoi.

GREGERS Cei doi nu pot fi smintiți, domnule Relling. De Hjalmar nici nu poate fi vorba. Îl cunosc. Dar, fără îndoială, și ea are în adîncul ființei sale ceva bun, ceva demn de încredere...

GINA *(gata să plîngă)* Trebuia să mă lași așa cum eram.

RELLING *(către Gregers)* Ar fi o impertinență dacă te-aș întreba ce vrei, la urma urmei, în casa asta?

GREGERS Vreau să durez o căsnicie adevărată.

RELLING Care va să zică nu ți se pare că e bună căsnicia asta așa cum e?

GREGERS Din păcate, vai, e o căsnicie tot atît de bună ca multe altele. Dar o căsnicie adevărată n-a fost încă pînă acum.

HJALMAR Tu, Relling, n-ai ținut seama niciodată de ceea ce se cheamă creanța ideală.

RELLING Fleacuri, băiatule! Pardon, domnule Werle: cam cîte... așa, cu mare aproximație... cam cîte căsnicii adevărate ai văzut în viața dumitale?

HJALMAR Cinstit vorbind, cred că n-am văzut nici una!

RELLING Nici eu!

GREGERS În schimb, am văzut nenumărate căsnicii de natură exact opusă. Și am avut prilejul să constat și cît de ruinătoare poate fi o astfel de căsnicie pentru ambii soți.

HJALMAR Toate temeliile morale ale unui bărbat i se pot prăbuși sub picioare. Asta e îngrozitor!

RELLING Da, eu, ce-i drept, nu am fost căsătorit niciodată, aşa că nu pot să fiu judecător în această materie. Ştiu însă că dintr-o căsnicie face parte şi copilul. Iar pe copil sînteţi datori să-l lăsaţi în pace.

HJALMAR O!... Hedvig!... Sărmana mea Hedvig!

RELLING Da, pe Hedvig nu vă îngădui s-o amestecaţi aici. Voi doi sînteţi coşcogea oamenii. N-aveţi decît să pritociţi cît vreţi situaţia voastră, dacă vă place s-o pritociţi. Dar faţă de Hedvig se cade să vă purtaţi cu grijă, atîta vă spun. Altminteri o nenorociţi!

HJALMAR Cum o nenorocim?

RELLING Ori s-ar putea nenoroci singură, nenorocind şi pe alţii.

GINA De unde poţi să ştii asta, Relling?

HJALMAR O ameninţă vreo primejdie din pricina ochilor?

RELLING Aici nu de ochi e vorba. Dar Hedvig e la o vîrstă delicată. Poate să-i treacă prin cap orice nebunie.

GINA Aşa e, într-adevăr, aşa şi face! Am găsit-o în bucătărie jucîndu-se cu focul, cică se joacă de-a incendiul. De multe ori mi-a fost frică să nu dea foc casei.

RELLING Iacătă! Ştiam!

GREGERS *(către Relling)* Cum îţi explici?

RELLING *(morocănos)* Îşi schimbă glasul, mititica de ea!

HJALMAR Cît timp mă are pe mine!... Cît timp îmi stă capul pe umeri!...

(Bate cineva la uşă.)

GINA Sst, Hjalmar. E cineva la uşă. *(Cu glas tare.)* Intră!

(Intră doamna Sørby, îmbrăcată într-un mantou.)

DOAMNA SØRBY Bună seara!

GINA *(ieşindu-i înainte)* A, tu erai, Berta!

DOAMNA SØRBY Eu, da. Vă deranjez cumva?

HJALMAR De loc. Ne aduceţi vreo solie de la...

DOAMNA SØRBY *(către Gina)* Vorbind sincer, nu credeam să-i găsesc pe ai tăi acasă la vremea asta şi am intrat numai ca să schimbăm două vorbe şi să-mi iau rămas bun.

GINA Cum? Pleci din oraş?

DOAMNA SØRBY Da, miine dimineață. Plec în munte, la Høydal. Werle a plecat azi după prinz. *(Către Gregers.)* Îți trimite salutări.

GREGERS Mulțumesc. Nu era nevoie!

HJALMAR Va să zică, domnul Werle a plecat? Şi acum vă duceți și dumneavoastră după el?

DOAMNA SØRBY Da, Ekdal. Ce zici de asta?

HJALMAR Fiți cu băgare de seamă, atît vă spun!

GREGERS Stai să te lămuresc. Tata se căsătorește cu doamna Sørby.

HJALMAR Se căsătorește cu ea?

GINA Adevărat, Berta?

RELLING *(cu glas tremurător)* O fi adevărat?

DOAMNA SØRBY Da, dragă Relling. E foarte adevărat.

RELLING Vă căsătoriți?

DOAMNA SØRBY Da, totul e aranjat. Werle a legalizat actele necesare, iar acum vom face nunta sus la uzină în liniște.

GREGERS Ca un bun fiu vitreg, îți doresc multă fericire.

DOAMNA SØRBY Îți mulțumesc, dacă ești sincer. Şi nădăjduiesc că vom fi fericiți — și Werle, și eu.

RELLING Puteți să nădăjduiți cu toată încrederea. Werle nu se îmbată niciodată, pe cît știu, și nici n-are obiceiul să-și bată nevasta, cum făcea răposatul veterinar.

DOAMNA SØRBY Lasă-l pe Sørby să se odihnească în pace. Avea și el părțile lui bune.

RELLING Domnul Werle are, socotesc, părți și mai bune.

DOAMNA SØRBY Cel puțin nu și-a irosit tot ce e mai bun în el. Cine o face, suportă consecințele.

RELLING În seara asta voi ieși cu Molvik.

DOAMNA SØRBY Nu trebuie, Relling. Te rog să n-o faci — de dragul meu!

RELLING N-am ce altceva să fac. *(Către Hjalmar.)* Dacă vrei, hai și tu cu noi.

GINA Nu, te rog! Hjalmar nu umblă pe unde umblați voi.

HJALMAR *(supărat, cu jumătate de glas)* Da mai taci din gură!

RELLING Cu bine, doamnă... Werle. *(Iese pe ușa dinspre coridor.)*

GREGERS *(către doamna Sørby)* După cîte văd, vă cunoaşteţi destul de bine, dumneata şi doctorul Relling.

DOAMNA SØRBY Da, ne cunoaştem de mult. Într-o vreme chiar era să se întîmple ceva mai serios între noi.

GREGERS Bine că nu s-a întîmplat!

DOAMNA SØRBY Fireşte. M-am ferit totdeauna de complicaţii. O femeie nu-şi poate îngădui atît de uşor să se arunce în braţele cuiva.

GREGERS Nu ţi-e teamă că-i voi şopti ceva tatălui meu despre această veche cunoştinţă?

DOAMNA SØRBY N-avea grijă. I-am spus chiar eu.

GREGERS Da?

DOAMNA SØRBY Tatăl dumitale ştie şi cel mai neînsemnat nimic pe care vreun binevoitor apărător al adevărului ar putea să-l povestească despre mine. I-am spus tot. E primul lucru pe care l-am făcut cînd am băgat de seamă că are anumite intenţii.

GREGERS Eşti neobişnuit de sinceră, precum văd.

DOAMNA SØRBY Întotdeauna am fost sinceră. Cu sinceritatea, noi, femeile, ajungem departe!

HJALMAR Tu ce părere ai, Gina?

GINA Eh, sînt femei şi femei. Unele procedează într-un fel, altele într-altul.

DOAMNA SØRBY După mine, Gina, cel mai cuminte lucru pentru o femeie e să procedeze ca mine. Nici Werle nu mi-a tăinuit nimic despre el. Asta ne-a şi legat cel mai mult. Cu mine poate acum să vorbească cu inima deschisă, ca un copil, ceea ce n-a avut ocazia să facă înainte. El, omul întreg, dintr-o bucată, n-a avut parte în tinereţea lui şi în cei mai buni ani ai lui de altceva decît de dojeni şi de cicăleli. Şi adeseori, după cîte am auzit, dojenile erau stîrnite de nişte întîmplări închipuite.

GINA Adevărat, foarte adevărat!

GREGERS Dacă doamnele vor să continue discuţia aceasta, prefer să mă retrag.

DOAMNA SØRBY Poţi să rămîi — nu mai am nimic de spus. Am ţinut doar să ştii că eu nu am umblat cu secrete şi vicleşuguri. S-ar părea că pasul pe care-l fac e o mare fericire pentru mine; şi chiar şi este, într-o anumită măsură. Vreau să spun totuşi că eu nu primesc mai mult decît dau. N-am să-l dezamăgesc, desigur. Îl voi servi şi-l voi ajuta ca

nimeni altul, mai ales că în curînd va ajunge într-o stare desperată.

HJALMAR Desperată?

GREGERS *(către doamna Sørby)* Da, dar nu pomeni de asta acum.

DOAMNA SØRBY Nu se mai poate ascunde nimic. În curînd va orbi.

HJALMAR *(uimit)* Va orbi? Ciudat! Şi el orbeşte?

GINA Orbesc atîţia oameni.

DOAMNA SØRBY Vă puteţi închipui ce înseamnă asta pentru un om de afaceri. Mă voi strădui să-l ajut cu ochii mei cît voi putea. Trebuie să plec, nu mai pot să întîrziez. Ekdal, trebuie să-ţi spun că dacă ai nevoie vreodată de Werle, să te adresezi lui Gråberg.

GREGERS Hjalmar Ekdal refuză, desigur, această ofertă.

DOAMNA SØRBY Da? Mi se pare totuşi că pe vremuri...

GINA Da, Berta, acum Hjalmar nu mai vrea să primească nimic de la domnul Werle.

HJALMAR *(încet şi apăsat)* Salutaţi-l pe viitorul dumneavoastră soţ din partea mea şi spuneţi-i că în curînd am să-i fac o vizită contabilului Gråberg...

GREGERS Ce? Vrei să te duci la el?...

HJALMAR ... să-i fac o vizită contabilului Gråberg, spun, ca să-i cer o notă cu suma pe care o datorez patronului său. Vreau să plătesc datoria aceasta de onoare. Ha, ha, ha! Datorie de onoare... Destul! O voi achita cu dobîndă de cinci la sută.

GINA Da, dragă Hjalmar, da de unde Dumnezeu să scoatem banii?

HJALMAR Spuneţi-i logodnicului dumneavoastră că lucrez neobosit la descoperirea mea. Spuneţi-i că ceea ce-mi menţine energia spirituală în munca mea grea e dorinţa de a scăpa de o datorie penibilă. Pentru asta voi realiza descoperirea. Tot ce voi cîştiga va servi să ramburses cheltuielile pe care le-a făcut cu mine viitorul dumneavoastră soţ.

DOAMNA SØRBY S-a întîmplat ceva în casa asta!

HJALMAR Fireşte că s-a întîmplat!

DOAMNA SØRBY Vă las atunci cu bine. Mai aveam ceva de vorbit cu tine, Gina, dar rămîne pentru altă dată. La revedere.

(Hjalmar și Gregers salută muți. Gina o conduce pe doamna Sørby pînă la ușă.)

HJALMAR Să nu treci pragul, Gina.

(Doamna Sørby iese, iar Gina închide ușa după ea.)

HJALMAR Așa, Gregers! Voi scăpa de datoria asta care îmi stă pe suflet.

GREGERS Curînd, în orice caz.

HJALMAR Cred că atitudinea mea e corectă.

GREGERS Totdeauna te-am considerat un om corect.

HJALMAR În anumite cazuri e imposibil să treci peste creanțele ideale. Ca tată de familie voi avea multe de îndurat. Nu-i e ușor, ce-i drept, unui om sărac să achite o datorie veche de ani de zile, peste care s-a așternut, ca să zic așa, praful uitării. Dar nu-i nimic! Omul din mine își reclamă și el dreptul.

GREGERS *(punînd mîna pe umărul lui Hjalmar)* Dragă Hjalmar, n-am făcut bine că am venit?

HJALMAR O, ba da!

GREGERS Nu e bine că ți s-a arătat limpede toată situația?

HJALMAR *(cam nerăbdător)* Da, sigur că da. Totuși, e ceva... ceva care îmi jignește simțul de dreptate.

GREGERS Ce anume?

HJALMAR Faptul că... Nu știu dacă pot să mă pronunț cu atîta lipsă de rezervă vorbind despre tatăl tău.

GREGERS Nu trebuie să te jenezi față de mine.

HJALMAR Mă gîndesc cît de revoltător e că nu eu, ci *el* realizează adevărata căsnicie.

GREGERS Cum poți să spui una ca asta?

HJALMAR Pentru că așa este. Tatăl tău și doamna Sørby contractează acum o căsătorie bazată pe deplină încredere și sinceritate de ambele părți. Ei nu-și ascund nimic. Nu au nici un secret. Între ei a intervenit, dacă mă pot exprima așa, un pact de iertare reciprocă a păcatelor.

GREGERS Ei da, și?

HJALMAR Se înlătură astfel greutatea, cum spuneai şi tu, de a pune temelia unei căsnicii adevărate.

GREGERS Da, Hjalmar, însă într-un fel cu totul diferit. N-o să te compari, şi n-ai s-o compari nici pe ea, cu ăştia doi... Înţelegi ce vreau să spun.

HJALMAR Nu pot să uit că în toate astea e ceva care jigneşte simţul meu de dreptate. E ca şi cum nu ar fi nici un fel de dreptate pe lume.

GINA Hjalmar! Nu vorbi aşa, pentru Dumnezeu!

GREGERS Hm! Să nu intrăm în astfel de probleme!

HJALMAR Pe de altă parte însă, parcă văd braţul pedepsitor al destinului. El va orbi. Asta-i.

GINA O, poate că nu se va întîmpla aşa, totuşi.

HJALMAR E în afară de orice îndoială; şi nici nu trebuie să ne îndoim; e o răsplată meritată. Şi el a orbit cîndva o fiinţă naivă...

GREGERS Din nefericire, i-a orbit pe mulţi.

HJALMAR Şi acum vine puterea neînduplecată, tainică, puterea care reclamă ochii bogătaşului.

GINA Nu vorbi cu atîta ură. Mă sperii, Hjalmar.

HJALMAR Uneori e bine să te cufunzi în adîncurile întunecate ale existenţei.

(Hedvig, cu pălărie şi palton, veselă, cu răsuflarea tăiată, intră pe uşa dinspre coridor.)

GINA Te-ai şi întors?

HEDVIG Da. N-am vrut să mă duc prea departe. Şi bine am făcut, căci m-am întîlnit acum cu cineva la poartă.

HJALMAR Cu doamna Sørby, fireşte.

HEDVIG Da, cu doamna Sørby.

HJALMAR *(plimbîndu-se încoace şi încolo)* Sper că ai văzut-o pentru ultima oară.

(Tăcere. Hedvig se uită descurajată, cînd la unul, cînd la altul, cercetînd parcă atmosfera.)

HEDVIG *(apropiindu-se insinuantă)* Tată!...

HJALMAR Ce-i, Hedvig?

HEDVIG Doamna Sørby adusese ceva pentru mine.

HJALMAR *(oprindu-se)* Pentru tine?

HEDVIG Da, un dar pentru ziua mea de mîine.

GINA Berta ți-a dăruit totdeauna cîte ceva la ziua ta de naştere.

HJALMAR Despre ce e vorba?

HEDVIG Nu-ți spun; astăzi e încă un secret. Mama trebuie să-mi dea acel cadou mîine dimineață în pat.

HJALMAR Ah, iarăşi secrete față de mine!...

HEDVIG *(grăbindu-se)* Ba nu. Poți să vezi și tu. E o scrisoare mare. *(O scoate din buzunarul paltonului.)*

HJALMAR O scrisoare?

HEDVIG Da, nu e decît o scrisoare. Restul vine pe urmă. Da ia gîndeşte-te şi tu: o scrisoare! Pînă acum n-am primit niciodată o scrisoare. Pe plic scrie: „domnişoarei". *(Citeşte.)* „Domnişoarei Hedvig Ekdal". Adică mie.

HJALMAR Ia să văd şi eu scrisoarea.

HEDVIG *(i-o întinde)* Uite-o.

HJALMAR E scrisul lui Werle, bătrînul.

GINA Ce spui, Hjalmar?

HJALMAR Uită-te şi tu.

GINA Parcă mult mă pricep eu la astfel de lucruri?

HJALMAR Pot să deschid plicul, Hedvig, şi să citesc scrisoarea?

HEDVIG Da, desigur, dacă vrei.

GINA Nu în seara asta, Hjalmar. Aşteaptă pînă mîine.

HEDVIG *(încet)* Lasă-l să citească. Scrie ceva de bine în ea. Tăticu o să se bucure şi vom fi iarăşi veseli cu toții.

HJALMAR Va să zică, pot s-o deschid?

HEDVIG Da, deschide-o, te rog, tăticule. Abia aştept să văd ce scrie în ea.

HJALMAR Bine. *(Deschide plicul, scoate o hîrtie, o citeşte de la un capăt la altul şi rămîne confuz.)* Ce-o mai fi şi asta?

GINA Ce scrie?

HEDVIG Hai, tăticule, spune-ne şi nouă!

HJALMAR Stai cuminte. *(Reciteşte scrisoarea. A îngălbenit la față, dar se stăpîneşte.)* E un act de donație, Hedvig.

HEDVIG Adevărat? Şi ce-mi dăruieşte?

HJALMAR Citeşte şi tu. *(După ce Hedvig citeşte puțin la lampă, cu jumătate de glas, strîngînd pumnii.)* Ochii! Ochii!... Şi-apoi scrisoarea!

HEDVIG *(întrerupînd citirea)* Da, dar mi se pare că e pentru bunicu...

HJALMAR *(luîndu-i scrisoarea)* Tu, Gina... pricepi ceva?

GINA Nu ştiu absolut nimic. Spune-mi şi mie.

HJALMAR Werle îi scrie Hedvigăi că bătrînul ei bunic nu mai are nevoie să-şi bată capul cu scrisul şi că de acum înainte va putea să ridice de la birou în fiecare lună o sută de coroane.

GREGERS Aha!

HEDVIG O sută de coroane, mămico! Am citit cu ochii mei.

GINA Norocul bunicului.

HJALMAR O sută de coroane, cît timp va avea nevoie, adică pînă va închide ochii.

GINA În cazul ăsta e asigurat, sărmanul!

HJALMAR Mai este ceva. Asta n-ai citit, Hedvig. După aceea, darul îţi revine ţie.

HEDVIG Mie? Întreg?

HJALMAR Scrie că eşti asigurată cu aceeaşi sumă pe toată viaţa. Auzi, Gina.

GINA Da, aud.

HEDVIG Vai, cîţi bani voi căpăta! *(Scuturîndu-l de braţ)*. Nu te bucuri, tăticule?

HJALMAR *(ferindu-se)* Mă bucur! *(Începe să se plimbe prin cameră.)* Ce perspective pot eu să am? Perspectiva e a ei. La Hedvig se gîndeşte bătrînul cu atîta dărnicie!

GINA La ea, fireşte. Nu e ziua ei de naştere?

HEDVIG Banii vor fi ai tăi, tăticule. Poţi să fii sigur că am să vi-i dau, ţie şi mămicăi, pe toţi.

HJALMAR Mămicăi, da! Asta-i povestea!

GREGERS Hjalmar, ţi se întinde o cursă.

HJALMAR Crezi că e iar o cursă?

GREGERS Azi-dimineaţă, cînd a fost aici, a spus: Hjalmar Ekdal nu e omul pe care ţi-l închipui tu.

HJALMAR Nu e omul...

GREGERS Ai să vezi, a zis.

HJALMAR Ai să vezi că mă las ademenit de bani?

HEDVIG Mămico, despre ce vorbesc?

GINA Du-te şi dezbracă-te.

(Hedvig, cu lacrimi în ochi, intră în bucătărie.)

GREGERS Da, Hjalmar. Se va vedea acum care din noi are dreptate: el sau eu?

HJALMAR *(rupe hîrtia încet în curmeziş şi pune ambele bucăţi pe masă)* Iată răspunsul meu.

GREGERS Mă aşteptam la asta.

HJALMAR *(se duce la Gina lîngă sobă şi îi spune încet)* Şi-acum gata cu toate secretele. Dacă relaţiile dintre tine şi el au încetat cînd ai început să ţii la mine, cum zici tu, cum se face că el a făcut ceea ce a făcut ca să ne căsătorim amîndoi?

GINA Şi-a închipuit, probabil, că va fi primit în casa noastră.

HJALMAR Numai asta? Nu s-a temut de o anumită posibilitate?

GINA Nu înţeleg ce vrei să spui.

HJALMAR Vreau să ştiu dacă copilul tău are dreptul să trăiască sub acoperişul meu.

GINA *(cu răsuflarea tăiată, fulgerîndu-l din ochi)* Şi asta mă întrebi?

HJALMAR Răspunde la întrebarea mea: Hedvig e copilul meu sau... Haide!

GINA *(privindu-l sfidător)* Nu ştiu.

HJALMAR *(tremurînd uşor)* Nu ştii?

GINA De unde să ştiu? O femeie ca mine e...

HJALMAR *(întorcîndu-i spatele, liniştit)* Atunci nu mai am de ce să rămîn în casa asta.

GREGERS Gîndeşte-te bine, Hjalmar!

HJALMAR *(punîndu-şi pardesiul)* Un om ca mine nu mai are la ce să se gîndească.

GREGERS Sînt nespus de multe lucruri la care trebuie să ne gîndim. Trebuie să fiţi tustrei împreună, dacă vrei să ajungi la marea jertfă a iertării.

HJALMAR Nu vreau! Niciodată! Niciodată! Unde mi-e pălăria? *(Îşi ia pălăria.)* Căminul meu e distrus. *(Podidindu-l plînsul.)* Eu nu mai am copil, Gregers.

HEDVIG *(care a deschis uşa de la bucătărie)* Ce-ai spus? *(Ducîndu-se spre el.)* Tată! Tăticule!...

GINA Ei, poftim.

HJALMAR Nu te apropia de mine, Hedvig. Fugi de lîngă mine. Nu pot să mă uit la tine. Oh! Ochii!... Rămîi cu bine! *(Vrea să iasă.)*

HEDVIG *(se ține după el și strigă tare)* Nu pleca, tăticule!

GINA *(strigă)* Uită-te la copil, Hjalmar. Uită-te la copil!

HJALMAR Nu vreau! Nu pot! Trebuie să plec! Nu mai pot să rămîn aici! *(Se desprinde de Hedvig și iese pe ușa de la coridor.)*

HEDVIG *(cu ochii plini de deznădejde)* A plecat de la noi, mămico! A plecat! Nu se mai întoarce niciodată!

GINA Nu plînge, Hedvig. O să se întoarcă.

HEDVIG *(se aruncă pe divan, suspinînd)* Nu, nu! Nu se mai întoarce.

GREGERS Te rog să mă crezi, doamnă Ekdal. Nu v-am vrut decît binele.

GINA Da, aproape că te cred. Dumnezeu să te ierte!

HEDVIG *(zăcînd pe divan)* Oh, simt că am să mor. Ce i-am făcut eu, mămico? Adu-l înapoi, acasă!

GINA Bine, mă duc. Liniștește-te. Uite că mă duc după el. *(Luîndu-și paltonul.)* Poate că e la Relling. Da nu te mai zbuciuma și nu mai plînge. Îmi promiți?

HEDVIG *(plîngînd în hohote)* Nu mai plîng. Numai de s-ar întoarce tăticu.

GREGERS *(către Gina, care vrea să iasă)* Nu ar fi mai bine să-l lași să se lupte cu durerea pînă la capăt?

GINA N-are decît s-o facă și pe urmă. Mai întîi trebuie să liniștim copilul. *(Iese pe ușa dinspre coridor.)*

HEDVIG *(ridicîndu-se în picioare și ștergîndu-și lacrimile)* Acum să-mi spui ce s-a întîmplat. De ce nu vrea tăticu să mai știe de mine?

GREGERS Întrebarea asta s-o pui cînd vei crește mare.

HEDVIG *(oftînd)* Dar nu pot să trăiesc cu chinul ăsta îngrozitor pînă voi crește mare. Bănuiesc eu despre ce e vorba. Poate că nu sînt copilul legitim al tatălui meu.

GREGERS *(neliniștit)* Ce vorbă-i asta?

HEDVIG Poate că mama m-a găsit undeva și el n-a aflat decît acum. Am citit eu astfel de povești.

GREGERS Chiar dacă ar fi așa...

HEDVIG Dacă ar fi așa, ar putea să țină la mine la fel de mult. Ba chiar și mai mult. Rața sălbatică am primit-o în dar și totuși țin foarte mult la ea.

GREGERS *(bucuros să schimbe vorba)* Da, rața... E adevărat! Hai să vorbim despre ea, Hedvig.

HEDVIG Sărmana rață! Nici pe ea nu vrea s-o mai vadă! Închipuiește-ți! Vrea să-i sucească gîtul!

GREGERS Asta n-are s-o facă el.

HEDVIG Dar așa spunea. Și eu m-am speriat — și în fiecare seară mă rog pentru biata rață ca să fie ferită de moarte și de toate relele.

GREGERS *(uitîndu-se la ea)* Te rogi seara?

HEDVIG Da, mă rog!

GREGERS Cine te-a învățat?

HEDVIG Eu singură. Tăticu a fost bolnav o dată și i s-au pus lipitori pe gît. Pe urmă ne-a spus că a văzut moartea cu ochii.

GREGERS Așa?

HEDVIG Seara, la culcare, mă rugam pentru el, și pe urmă am rămas cu obiceiul ăsta.

GREGERS Și acum te rogi și pentru rața sălbatică?

HEDVIG M-am gîndit să mă rog și pentru ea, că era bolnavă rău la început.

GREGERS Te rogi și dimineața?

HEDVIG Dimineața nu.

GREGERS De ce nu și dimineața?

HEDVIG Dimineața e lumină și nu mai ai de ce să-ți fie frică.

GREGERS Și tata a spus că vrea să-i sucească gîtul raței sălbatice la care ții atît de mult?

HEDVIG A spus că așa ar trebui să facă, dar că o cruță de dragul meu. A fost frumos din partea lui.

GREGERS *(apropiindu-se mai mult de Hedvig)* Dar dacă de bunăvoie i-ai jertfi lui rața? De dragul lui?

HEDVIG *(ridicîndu-se)* Să jertfesc rața?

GREGERS Dacă ai sacrifica pentru el tot ce ai mai scump pe lumea asta?

HEDVIG Crezi că ar folosi la ceva?

GREGERS Încearcă, Hedvig.

HEDVIG *(încet, cu ochii lucitori)* Bine. Am să încerc.

GREGERS Crezi că vei avea tăria?

HEDVIG Îl voi ruga pe bunicu să împuşte raţa pentru mine.

GREGERS Da, da, aşa să faci. Să nu-i spui însă nimic mamei tale.

HEDVIG De ce să nu-i spun?

GREGERS Ea n-o să înţeleagă.

HEDVIG ...Raţa sălbatică? Am să încerc mîine de dimineaţă. *(Intră Gina pe uşa de la coridor. Hedvig îi iese înainte.)* L-ai găsit, mămico?

GINA Nu l-am găsit. Cică a fost pe la Relling şi au plecat împreună.

GREGERS Eşti sigură?

GINA Aşa mi-a spus portăreasa. Cică şi Molvik e cu ei.

GREGERS Tocmai acum, cînd ar trebui să-şi frămînte sufletul în singurătate!...

GINA *(scoţîndu-şi paltonul)* Da, sînt oameni şi oameni! Dumnezeu ştie pe unde l-o fi dus Relling! Am trecut şi pe la madam Eriksen, dar nu erau acolo.

HEDVIG *(luptînd cu lacrimile)* O! Dacă nu se mai întoarce acasă?!...

GREGERS Se întoarce, n-ai grijă! Îi trimit eu vorbă mîine dimineaţă şi să vezi cum vine. Dormi liniştită, Hedvig. Noapte bună.

(Iese pe uşa dinspre coridor.)

HEDVIG *(o ia pe Gina de gît suspinînd)* Mămico! Mămico!

GINA *(o bate pe umăr şi oftează)* Oh! Oh! Avea dreptate Relling. Iată unde ajungi cînd îţi vin în casă tot soiul de scrîntiţi cu creanţele lor ideale de intriganţi.

Actul V

(Atelierul lui Hjalmar Ekdal. Lumină rece, sură. Pe geamurile mari ale ferestrei de la acoperiş e zăpadă. Gina, încinsă cu şorţ, în mînă cu o mătură şi o cîrpă de şters, vine din bucătărie şi trece spre uşa de la sala comună. În acelaşi timp, de pe coridor vine grăbită şi Hedvig.)

GINA *(oprindu-se)* Ei?

HEDVIG Da, mamă, mi se pare că e jos, la Relling şi...

GINA Iată, vezi?!

HEDVIG ... mi-a spus portăreasa că l-a auzit pe Relling cînd s-a întors acasă az-noapte împreună cu încă doi inşi.

GINA Mi-am închipuit eu.

HEDVIG Da degeaba, dacă nu vrea să vină sus, la noi!

GINA Mă duc eu jos să stau de vorbă cu el.

(Bătrînul Ekdal, în halat şi papuci, cu pipa aprinsă, se iveşte în pragul uşii de la camera sa.)

EKDAL Hei, Hjalmar!... Ce, Hjalmar nu e acasă?

GINA Nu. A plecat.

EKDAL Aşa devreme? Şi pe un viscol ca ăsta? Eh, nu-i nimic; pot să-mi fac şi singur plimbarea de dimineaţă. *(Ajutat de Hedvig, dă în lături uşa de la pod şi intră acolo: Hedvig închide uşa la loc, în urma lui.)*

HEDVIG *(cu jumătate de gură)* Gîndeşte-te, mămico, ce-o să zică bietul bunicu cînd o să audă că tăticu pleacă de la noi?

GINA Ia nu mai trăncăni de pomană! Bunicu nici nu trebuie să afle! Bine că n-a fost ieri acasă ca să mai ia parte şi el la tot balamucul!

HEDVIG Da, dar...

GREGERS *(intrînd pe uşa dinspre coridor)* Ei! i-aţi dat de urmă?

GINA Cică ar mai fi încă jos, la Relling.

GREGERS La Relling? Va să zică e adevărat că a fost împreună cu cei doi indivizi?

GINA Cam aşa!

GREGERS Cum, el, el care ar fi avut atita nevoie de singurătate şi de o reculegere adîncă...

GINA Că bine le mai trăncăneşti!...

(Intră Relling de pe coridor.)

HEDVIG *(ieşindu-i înainte)* Tăticu e la dumneata?

GINA *(în acelaşi timp)* E-acolo?

RELLING Da, bineînţeles.

HEDVIG Şi nu ne spui nimic!

RELLING Da, sînt o be-estie. Şi-apoi a trebuit mai întîi să-i pun frîul celeilalte be-estii — firii demoniace, bag-samă — şi p-ormă am căzut într-un somn atît de adînc, încît...

GINA Ce zice Hjalmar acum?

RELLING Nu zice nimic.

HEDVIG Nici un cuvînt?

RELLING Nici pîs!

GREGERS Păi da, e şi normal!

GINA Da ce are de gînd?

RELLING Zace pe canapea şi sforăie.

GINA Aşa? Da, Ekdal sforăie îngrozitor, ştiu.

HEDVIG Doarme? Poate să doarmă?

RELLING Se pare că da.

GREGERS E explicabil. După lupta care i-a sfîşiat sufletul...

GINA Şi-apoi el nici nu e obişnuit să umble noaptea haihui.

HEDVIG Bine că poate să doarmă, mămico!

GINA Tot aşa zic şi eu. Să nu-l tulburăm prea devreme. Mulţumesc, Relling. Acum să deretic puţin prin casă. Hedvig, dă-mi o mînă de ajutor.

(Gina şi Hedvig se duc în sala comună.)

GREGERS *(întorcîndu-se către Relling)* Ai putea să-mi explici şi mie ce se frămîntă acum în sufletul lui Hjalmar Ekdal?

RELLING Drept să-ţi spun... n-am băgat de seamă nici un fel de frămîntare în sufletul lui.

GREGERS Ce! La o cotitură ca asta, cînd întreaga lui viaţă urmează să se consolideze pe o bază cu totul nouă?... Cum îţi închipui că o personalitate ca Hjalmar...

RELLING Personalitate?... El?... Dacă o fi avut cîndva vreo predispoziție pentru asemenea anomalii pe care le denumești personalitate, apoi acelea i-au fost extirpate cu rădăcină cu tot încă din vremea copilăriei. Îți garantez!...

GREGERS Mi se pare destul de ciudat, față de educația aleasă pe care-a primit-o.

RELLING Adicătelea cea pe care i-au dat-o cele două mătuși scrîntite, istericele alea cu cosițe albe?

GREGERS Femeile acelea, dacă vrei să știi, n-au uitat niciodată ce sînt „creanțele ideale“. N-ai decît să-ți bați joc cît vrei de ele!...

RELLING Nu-mi arde de de-alde astea. De altfel, cunosc povestea. Mi-a pălăvrăgit destule despre cele două „mame sufletești“ ale lui. Mare lucru n-a prea învățat de la ele. Nenorocirea lui Hjalmar e că în cercul lui a fost considerat întotdeauna drept o minte luminată...

GREGERS Și crezi că nu e? În adîncul sufletului său, cel puțin!

RELLING N-am băgat de seamă niciodată... Că așa l-a crezut taică-său, treacă-meargă... Bătrînul locotenent a fost toată viața lui un mare nătărău.

GREGERS A fost toată viața naiv ca un copil.

RELLING Iar cînd drăguțul de Hjalmar a ajuns student, și colegii l-au considerat o viitoare stea. Era așa de pe placul fetelor: frumos, vesel!... Avea o voce caldă și știa să declame versurile și gîndurile altora...

GREGERS *(indignat)* Vorbești de Hjalmar Ekdal?

RELLING Da, cu voia dumitale, așa apare idolul pe care vrei acum să-l răstorni cu fața în jos.

GREGERS Nu mi-am închipuit că sînt atît de orb și eu.

RELLING Nu-ți lipsește prea mult să fii. Și dumneata ești bolnav.

GREGERS Ai dreptate.

RELLING Păi vezi? Suferi de o boală complicată. În primul rînd, febra asta supărătoare a dreptății. Pe urmă, ceea ce este încă și mai rău, de un delir al adorării. Totdeauna cauți ceva de admirat în afara dumitale.

GREGERS Da, trebuie că caut ceva în afara mea.

RELLING Te înșală însă amarnic minunile pe care crezi că le vezi și le auzi în jurul dumitale. Ai intrat iarăși în casa

unui om, cu creanţele dumitale ideale. În casa asta nu locuiesc oameni solvabili.

GREGERS Dacă ai o părere atît de proastă despre Hjalmar Ekdal, de ce-ţi place tovărăşia lui?

RELLING O, Doamne! Păi atunci ar trebui să-mi fie ruşine că sînt medic. Cum l-aş mai îngriji pe bietul bolnav care locuieşte aici în casă?

GREGERS Va să zică, şi Hjalmar Ekdal e bolnav?

RELLING Din păcate, mai toată lumea e bolnavă.

GREGERS Şi ce tratament îi aplici lui Hjalmar?

RELLING Tratamentul meu obişnuit. Mă îngrijesc să-i menţin trează minciuna vieţii.

GREGERS Minciuna vieţii? Am auzit bine?

RELLING Da, minciuna vieţii am spus. Căci minciuna vieţii e un principiu stimulator, dacă vrei să ştii.

GREGERS Aş putea să te întreb ce minciună a vieţii îl preocupă pe Hjalmar?

RELLING Nu. Faţă de şarlatani nu trădez astfel de secrete. Ai fi capabil să-l încurci şi mai rău. Dar metoda mea e verificată de mult. I-am aplicat-o şi lui Molvik. Pe el l-am făcut „demonic". Iar acum trebuie să-i aranjez fontanela la ceafă.

GREGERS Deci, nu e demonic?

RELLING Ce naiba înseamnă a fi demonic? E numai o născocire a mea, ca să-i salvez viaţa. Altminteri nenorocitul ar fi murit de mult, din dispreţ de sine însuşi, şi din deznădejde. La fel şi locotenentul Ekdal — care însă şi-a găsit singur leacul.

GREGERS Locotenentul Ekdal? Cu el ce-i?

RELLING Păi nu vezi? El, vînătorul de urşi, umblă prin pod, pe întuneric, şi vînează iepuri de casă!... Nu există în toată lumea un vînător mai fericit decît bătrînul în luptă cu toate boarfele de prin pod. Cei patru-cinci pomi de Crăciun, uscaţi, puşi acolo, reprezintă pentru el întreaga pădure, mare şi proaspătă, de la Høydal. Cocoşul şi găinile care dorm pe crengile brazilor sînt păsări sălbatice de codru; iar iepurii de casă, care ţopăie de colo pînă colo prin pod, sînt urşii pe care îi atacă el, bătrînul sprinten, deprins să trăiască în aer liber.

GREGERS Bietul locotenent Ekdal! A trebuit să renunţe la toate idealurile lui din tinereţe.

RELLING Pe cît mi-aduc aminte, domnul Werle-junior nu întrebuința acest cuvînt străin: idealuri. Folosea un cuvînt pur norvegian, mult mai exact: minciuni.

GREGERS Vrei să spui că cele două cuvinte sînt înrudite?

RELLING Da — aproape ca tifosul și febra tifoidă.

GREGERS Doctore Relling, nu voi avea liniște pînă ce nu-l voi scăpa pe Hjalmar din ghearele dumitale.

RELLING Cu-atît mai rău pentru el. Dacă-i răpești unui om obișnuit minciuna vieții, îi răpești totodată și fericirea. *(Către Hedvig, care intră din odaia de zi.)* Și acum, mămică a raței sălbatice, mă duc jos să văd dacă tatăl tău mai cugetă la ciudata lui descoperire. *(Iese pe ușa de la coridor.)*

GREGERS *(apropiindu-se de Hedvig)* Am impresia că încă n-ai terminat cu...

HEDVIG Cu ce? Cu rața sălbatică? Nu, încă nu.

GREGERS Mi se pare că tăria sufletească te părăsește, cînd e vorba să pui în aplicare o hotărîre.

HEDVIG Nu! Cînd m-am trezit azi-dimineață și mi-am adus aminte tot ce-am vorbit noi, mi s-a părut foarte ciudat.

GREGERS Ciudat?

HEDVIG Da... Nici eu nu știu de ce. Aseară mi s-a părut că e o hotărîre minunată. Dar, după ce am dormit, gîndindu-mă mai bine, nu mi s-a mai părut la fel de minunată.

GREGERS Să-ți spun eu de ce: crescînd în casa asta, nu te-ai putut alege cu nimic.

HEDVIG Ei și? Numai să vină tăticu-napoi!

GREGERS O! Dacă ai deschide ochii spre ceea ce dă preț vieții și dacă ai avea adevăratul, mărețul spirit al jertfei, atunci l-ai vedea cum se întoarce acasă. Că eu tot mai cred în tine, Hedvig.

(Iese pe ușa dinspre coridor. Hedvig se plimbă cîtva timp, apoi vrea să se ducă la bucătărie, cînd se aud bătăi la ușa de la pod. Hedvig se duce și o întredeschide. Iese bătrînul Ekdal. Acesta închide apoi ușa la loc.)

EKDAL Hm! Nu prea e plăcut să-ți faci de unul singur plimbarea de dimineață.

HEDVIG De ce nu te-ai dus la vînătoare, bunicule?

EKDAL Azi nu-i vreme de vînătoare. E un întuneric de nu vezi la doi paşi.

HEDVIG Nu vrei să împuşti altceva decît iepuri de casă?

EKDAL Nu sînt buni, poate?

HEDVIG Ce-ai zice de raţa sălbatică?

EKDAL Ţi-e frică să nu-ţi împuşc raţa? Asta n-am s-o fac pentru nimic în lume. Niciodată!

HEDVIG Nici n-ai putea. Raţele sălbatice sînt greu de împuşcat.

EKDAL N-aş putea? Ba eu cred că aş putea.

HEDVIG Eu nu mă gîndesc la raţa mea. Mă gîndesc la altele.

EKDAL Le-aş împuşca sub piept, adică aş ochi în aşa fel încît alicele să meargă împotriva penelor, nu să se oprească în ele.

HEDVIG Şi atunci mor, bunicule?

EKDAL Fireşte că mor, dacă tragi bine. Acum mă duc la mine în cameră să mă perii puţin. Hm! Pricepi... *(Pleacă în camera lui. Hedvig aşteaptă puţin, priveşte spre uşa camerei, apoi se duce la etajeră, ia pistolul cu două ţevi de pe raft şi îl cercetează. Din camera de zi vine Gina, cu mătura şi cîrpa de şters. Hedvig pune repede pistolul la loc.)*

GINA Nu umbla cu lucrurile tatei, Hedvig.

HEDVIG *(îndepărtîndu-se de etajeră)* Am vrut să deretic puţin.

GINA Mai bine du-te la bucătărie şi vezi dacă e caldă cafeaua. Vreau să iau tava cu mine cînd mă duc jos, la el.

(Hedvig iese. Gina începe să mături şi să deretice în atelier. După cîteva clipe se deschide uşa dinspre coridor şi Hjalmar Ekdal, cu paltonul pe el, dar fără pălărie, se uită şovăitor înăuntru. E nespălat şi cu părul zbîrlit. Ochii îi sînt obosiţi şi tulburi. Gina, cu mătura în mînă, îl priveşte.)

GINA Ai venit totuşi, Hjalmar?

HJALMAR Am venit... ca să plec îndată.

GINA Da, înţeleg, fireşte. Vai! Doamne-Dumnezeule!... Cum arăţi!

HJALMAR Cum arăt?

GINA Şi paltonul tău... în ce hal a ajuns!

HEDVIG *(la uşa bucătăriei)* Mămico!... *(Văzîndu-l pe Hjalmar, strigă de bucurie şi aleargă spre el.)* Tăticule! Tăticule!

HJALMAR *(se întoarce, ferindu-se cu mîinile)* Hai, pleacă! Pleacă! *(Către Gina.)* Spune-i să dispară din faţa mea!

GINA *(cu jumătate de gură)* Treci alături, Hedvig. *(Hedvig iese încet.)*

HJALMAR *(trăgînd sertarul mesei)* Vreau să-mi iau cărţile. Unde sînt?

GINA Care cărţi?

HJALMAR Cărţile mele de ştiinţă, natural, şi revistele tehnice care-mi trebuie pentru descoperirea mea.

GINA *(căutînd pe etajeră)* Or fi astea fără scoarţe?

HJALMAR Da, alea sînt.

GINA *(aşezînd un teanc de cărţi pe masă)* Nu vrei să-i spun Hedvigăi să le taie filele?

HJALMAR N-am nevoie. *(Pauză scurtă.)*

GINA Va să zică, ne părăseşti, Hjalmar?

HJALMAR *(scotocind prin cărţi)* Se-nţelege.

GINA Da, da.

HJALMAR *(cu violenţă)* Nu vreau să rămîn aici, să-mi sfărîm inima clipă de clipă.

GINA Dumnezeu să te ierte, dacă ai o părere atît de urîtă despre mine!

HJALMAR Dovedeşte-mi că n-am dreptate!

GINA Dovedeşte-mi tu că ai.

HJALMAR După un trecut ca al tău? Sînt anumite cerinţe. Aş fi ispitit să le spun creanţe ideale...

GINA Şi bătrînul? El cum rămîne, sărmanul?

HJALMAR Îmi cunosc datoria. Îl iau cu mine. Mă duc în oraş să fac rost de cele necesare. Hm! *(Şovăind.)* Nu cumva mi-a găsit cineva pălăria pe scară?

GINA Nu. Ai pierdut-o?

HJALMAR Cînd ne-am întors az-noapte, o aveam pe cap. Sînt sigur. Azi însă n-am mai găsit-o.

GINA Unde Dumnezeu ai fost cu chefliii aceia?

HJALMAR Nu mă mai întreaba şi tu! Doar nu-ţi închipui că o să stau acum să-mi aduc aminte toate fleacurile?

GINA Numai să nu fi răcit, Hjalmar. *(Se duce în bucătărie.)*

HJALMAR *(vorbind singur, încet şi amărît, în timp ce goleşte sertarul mesei)* Eşti un ticălos, Relling! Un mare păcătos! Ce n-aş da să găsesc pe cineva să-ţi facă de petrecanie! *(Pune la o parte cîteva scrisori vechi, găseşte hîrtia ruptă în ajun, o ia, o priveşte, apoi o ascunde repede, căci se întoarce Gina.)*

GINA *(aşază pe masă o tavă cu serviciul de cafea şi cu un şerveţel)* Bea puţină cafea caldă, dacă vrei. Ai şi sandvişuri, şi un pic de pastramă.

HJALMAR *(uitîndu-se la tavă)* Pastramă? Eu? Aici, în casa asta? Niciodată! De fapt, n-am pus în gură nimic, de douăzeci şi patru de ore... Însemnările mele! Amintirile pe care am început să le scriu! Unde-i jurnalul meu intim şi hîrtiile cu însemnările mele? *(Deschide uşa de la odaia de zi, dar se dă îndărăt.)* În toate părţile dau peste ea.

GINA O, Doamne! Trebuie să stea şi copila undeva.

HJALMAR Hai, treci dincoace ! *(Îi face loc şi Hedvig intră speriată în atelier. Cu mîna pe clanţa uşii, către Gina.)* În ultimele clipe pe care le mai petrec în fostul meu cămin, vreau să fiu scutit de prezenţa fiinţelor care nu mă interesează. *(Iese în camera de zi.)*

HEDVIG *(intrînd dintr-o săritură, o întreabă încet pe Gina)* De mine era vorba?

GINA Stai în bucătărie, Hedvig. Adică nu... Mai bine du-te în odăiţa ta. *(Către Hjalmar.)* Aşteaptă puţin, Hjalmar. Nu scotoci în scrin. Ştiu eu unde sînt toate lucrurile.

HEDVIG *(stă o clipă nemişcată, temătoare şi nehotărîtă, muşcîndu-şi buzele, ca să n-o podidească plînsul. Pe urmă încleştează pumnii şi şopteşte)* Raţa sălbatică!

(Se strecoară spre etajeră, ia pistolul, deschide uşa de la pod, intră şi închide uşa la loc. Hjalmar şi Gina încep să discute în sala mare. Hjalmar vine cu nişte caiete şi cu nişte hîrtii vechi pe care le aşază pe masă.)

HJALMAR Ce poate să încapă într-un geamantan? Sînt atîtea şi atîtea lucruri pe care trebuie să le car cu mine.

GINA *(venind şi ea cu geamantanul)* Unele pot să mai rămînă aici. Ia măcar o cămaşă şi o pereche de indispensabili.

HJALMAR Uf! Cîte pregătiri penibile! *(Îşi scoate pardesiul şi-l aruncă pe canapea.)*

GINA Vezi că ţi se răceşte cafeaua!

HJALMAR Hm! *(Bea în silă o înghiţitură, apoi încă una.)*

GINA *(ştergînd spătarele scaunelor)* Greu o să mai găseşti un pod destul de mare pentru iepuri.

HJALMAR Păi ce, tu îţi închipui că iau şi iepurii cu mine?

GINA Ştii bine că bătrînul nu poate să trăiască fără ei.

HJALMAR O să se obişnuiască. Sînt lucruri mult mai de preţ la care trebuie să renunţ.

GINA *(ştergînd praful de pe etajeră)* Să-ţi pun şi flautul în geamantan?

HJALMAR N-am nevoie de nici un flaut; pune-mi doar pistolul.

GINA Îl iei cu tine?

HJALMAR Da. E încărcat.

GINA *(căutîndu-l)* Nu-l văd. L-o fi luat bătrînul.

HJALMAR E în pod?

GINA Sigur.

HJALMAR Hm! Bătrînul solitar... *(Ia un sandviş, muşcă din el, apoi goleşte ceaşca de cafea.)*

GINA Dacă n-am fi închiriat camera, te-ai fi mutat în ea.

HJALMAR Să stau sub acelaşi acoperiş cu... O! Niciodată!

GINA O zi, două, puteai foarte bine să te instalezi acolo. Ai fi avut tot ce-ţi trebuie.

HJALMAR Nu, niciodată, în casa asta!

GINA Dar jos, la Relling şi la Molvik?...

HJALMAR Să nu mai aud numele indivizilor ăstora! Îmi piere pofta de mîncare numai cînd mă gîndesc la ei. Ies în viscol chiar acum şi am să umblu de la o casă la alta pînă ce am să găsesc un adăpost pentru tata şi pentru mine.

GINA Da n-ai pălărie, Hjalmar. Ai pierdut-o...

HJALMAR Uf! Ticăloşii ăia bălăciţi în toate viciile! Mi-oi face eu rost de-o pălărie. *(Mai ia un sandviş.)* Eh, trebuie să mă aranjez cumva, să-mi orînduiesc viaţa. *(Caută ceva pe tavă.)*

GINA Ce cauţi?

HJALMAR Unt.

GINA Ţi-l aduc îndată. *(Se duce la bucătărie.)*

HJALMAR *(strigînd după ea)* Nu-i nevoie. Pot să mănînc şi pîine uscată.

GINA *(aducînd un borcan cu unt)* Uite, ai aici unt proaspăt. *(Îi mai dă o ceaşcă de cafea. Hjalmar se aşază pe canapea, mai pune unt pe sandviş, mănîncă şi bea, cîteva clipe, în tăcere.)*

HJALMAR Dacă aş mai rămîne o zi, două, acolo în cameră, nu m-ar deranja nimeni, absolut nimeni?

GINA Da, sigur, poţi să rămîi, dacă vrei.

HJALMAR Nu văd cum aş putea să car cu mine atît de repede toate lucrurile tatei.

GINA În primul rînd, trebuie să-i spui şi lui că nu vrei să mai locuieşti împreună cu noi.

HJALMAR *(dînd la o parte ceaşca de cafea)* Da, da. Trebuie să reiau toate complicaţiile astea. Să mă mai gîndesc. Am nevoie de un pic de răgaz. Nu pot să rezolv totul într-o singură zi.

GINA Mai ales pe o vreme îngrozitoare, ca acum.

HJALMAR *(dînd la o parte scrisoarea bătrînului Werle)* Văd că scrisoarea e tot aici.

GINA Nici n-am atins-o.

HJALMAR Peticul ăsta de hîrtie nu mă priveşte pe mine...

GINA Nici eu n-am să fac nimic cu el.

HJALMAR Oricum, ar fi bine să-l pui undeva. Cu zăpăceala plecării mele, s-ar putea întîmpla să...

GINA Bine, Ekdal, voi avea grijă.

HJALMAR Actul de donaţie e în primul rînd pentru tata. Pe el îl priveşte dacă vrea să-l folosească sau nu.

GINA *(suspinînd)* Da, bietul bătrîn!

HJALMAR Pentru mai multă siguranţă... de unde pot să iau puţin clei de lipit?

GINA *(ducîndu-se spre etajeră)* Borcanul cu clei e aici.

HJALMAR Îmi dai şi o pensulă?

GINA Da, uite şi pensula. *(Îi aduce cleiul şi pensula.)*

HJALMAR Numai o fîşie de hîrtie, pe dos... *(O taie şi o lipeşte.)* Nici nu mă gîndesc să mă ating de proprietatea cuiva, mai ales de a unui bătrîn nenorocit. Şi nici de a nimănui. Lasă hîrtia aşa cîtva timp, iar după ce se usucă,

ia-o de-aici. Nu vreau să mai văd actul ăsta în fața mea. Niciodată!

(Intră Gregers Werle din coridor.)

GREGERS *(cam mirat)* Cum! Ești aici, Hjalmar?

HJALMAR *(ridicîndu-se repede)* Eram frînt de oboseală.

GREGERS Văd că ai dejunat.

HJALMAR Își cere și trupul drepturile lui.

GREGERS Ce-ai hotărît?

HJALMAR Pentru un om ca mine nu există decît un singur drum. Deocamdată, îmi strîng lucrurile cele mai necesare. Asta cere timp. Îți închipui și tu.

GINA *(cam nerăbdătoare)* Să-ți pregătesc camera, ori să-ți fac geamantanul?

HJALMAR *(după ce aruncă o privire supărată spre Gregers)* Fă-l, dar pregătește și camera.

GINA *(luînd geamantanul)* Bine. Îți pun o cămașă și cele ce-ți mai trebuie.

(Intră în camera de zi și închide ușa după ea.)

GREGERS *(după o scurtă tăcere)* Nu m-am gîndit niciodată la un astfel de sfîrșit. Oare chiar e necesar să-ți părăsești căminul?

HJALMAR *(plimbîndu-se agitat prin atelier)* Ce vrei să fac? N-am chef să fiu un nenorocit. Am nevoie de certitudine și de liniște.

GREGERS Foarte bine. Încearcă să le obții. Cred că ai să poți clădi pe un teren solid. Dă-i drumu! Și nu uita că trebuie să trăiești pentru descoperirea ta.

HJALMAR Nu-mi mai pomeni de ea. Mai cere multă vreme.

GREGERS Da?

HJALMAR Ce vrei să descopăr? Ceilalți au descoperit aproape tot înaintea mea. Pe zi ce trece, e tot mai greu.

GREGERS Dar ai muncit destul de mult, nu?

HJALMAR Datorită desfrînatului de Relling.

GREGERS Relling?

HJALMAR Da, el mi-a vorbit întîi despre talentul meu și despre posibilitatea de a face vreo descoperire în arta fotografiei.

GREGERS Aha! Relling va să zică?

HJALMAR Ce fericit am fost atunci! Nu atît pentru descoperirea în sine, cît pentru că Hedvig credea în ea cu toată înflăcărarea ei de copil. Vreau să spun că nebunul de mine și-a închipuit că Hedvig credea...

GREGERS Poți oare să afirmi că Hedvig a fost o prefăcută față de tine?

HJALMAR Ah, nu știu! Nu știu decît că acum mă îndoiesc de toate. Hedvig îmi stă în cale. Îmi întunecă toată lumina vieții.

GREGERS Hedvig? Despre ea vorbești? Cum să-ți întunece lumina?

HJALMAR *(evitînd să răspundă)* Cît de mult am iubit-o pe copila asta! Cît de fericit mă simțeam de cîte ori veneam acasă, în camera mea modestă, iar ea mă întîmpina cu ochii ei dulci și cam stinși. O! Ce naiv am fost! O iubeam nebunește. Și-mi închipuiam că și ea mă iubește la fel.

GREGERS Îți închipuiai?

HJALMAR Mai știu și eu? De la Gina nu pot scoate nimic. Pe deasupra, ea habar n-are de latura ideală a situației. Îmi deschid sufletul înaintea ta, Gregers. Ah, îndoiala asta îngrozitoare! Poate că Hedvig nici n-a ținut vreodată la mine din tot sufletul.

GREGERS Ți-ar trebui o dovadă. *(Ascultînd.)* Ce-o fi? Parcă țipă rața sălbatică.

HJALMAR Se poate; e tata acolo.

GREGERS Da, e acolo? *(Părînd că se bucură.)* Ziceam că ți-ar trebui o dovadă că mica ta Hedvig te iubește cu adevărat.

HJALMAR Ce dovadă poate ea să-mi dea? N-am nici o încredere în vorbele ei.

GREGERS Sînt convins că Hedvig nu-i în stare să te înșele.

HJALMAR Vezi, eu nu sînt convins! Cine știe ce-or fi șopocăit Gina și acea doamnă Sørby! Și Hedvig are un auz bun. Cît despre actul de donație, n-a venit el numai așa, din senin. Ba mi se pare chiar că am și băgat de seamă cîte ceva.

GREGERS Ce-ți mai trece prin cap?

HJALMAR Am deschis ochii. Ține minte ce-ți spun: o să vezi că actul de donație e numai un început. Doamna

Sorby a ţinut la Hedvig întotdeauna; iar acum e în măsură să facă orice pentru ea. O pot despărţi de mine oricînd.

GREGERS Hedvig n-are să plece niciodată de lîngă tine.

HJALMAR Nu fi chiar aşa de sigur. Ei sînt mereu pe lîngă Hedvig şi-i fac semne cu amîndouă mîinile. O! Hedvig, pe care am iubit-o atît de mult! Şi eu, care aş fi fost cel mai fericit muritor s-o iau de mînă cu toată grija şi s-o conduc printr-o cameră mare şi pustie ca pe un copil care se teme de întuneric. Simt acum cu toată durerea că sărmanul fotograf de la mansardă n-a însemnat niciodată absolut nimic pentru ea. S-a prefăcut, doar ca să se pună bine cu el pînă la vremea potrivită.

GREGERS Nici tu nu crezi ceea ce spui, Hjalmar.

HJALMAR Grozăvia e tocmai că nu ştiu ce să cred şi că niciodată nu voi afla adevărul. Dar să nu te îndoieşti de ceea ce spun. O, bunul meu Gregers, tu prea te bazezi pe idealuri. Pe cînd ei au venit cu braţele încărcate la copilă şi i-au spus: fugi de la el; la noi te aşteaptă adevărata viaţă...

GREGERS *(repede)* Adevărat? Şi mai ce încă?

HJALMAR Dacă aş întreba-o pe Hedvig: vrei să renunţi la viaţă pentru mine? *(Rîzînd ironic.)* Nu ştiu, zău, ce răspuns aş primi.

(Se aude o împuşcătură în pod.)

GREGERS *(vesel, cu glas tare)* Hjalmar!

HJALMAR Ei, poftim! Acuma vînează.

(Intră Gina.)

GINA Vai, Hjalmar! Mi se pare că bătrînul iar umblă prin pod şi bombăneşte de unul singur.

HJALMAR Mă duc să văd.

GREGERS *(cu vioiciune, emoţionat)* Stai puţin! Ştii ce-a fost?

HJALMAR Sigur că ştiu.

GREGERS Ba nu ştii. Eu însă ştiu. A fost dovada!

HJALMAR Ce dovadă?

GREGERS O jertfă de copil... L-a convins pe tatăl tău să împuşte raţa sălbatică.

HJALMAR Să împuşte raţa?

GINA Nu, o, nu! Nu se poate.

HJALMAR Atunci ce-a fost?

GREGERS A vrut să-ți sacrifice tot ce are mai scump pe lume, zicîndu-și că în felul acesta vei ține iarăși la ea.

HJALMAR *(cu blîndețe, mișcat)* O, sărmana copilă!

GINA Uite la ce s-a gîndit!...

GREGERS A vrut să-ți recîștige dragostea, Hjalmar. Nu mai putea să trăiască fără ea.

GINA *(stăpînindu-și lacrimile)* Du-te, Hjalmar, du-te și vezi ce s-a întîmplat.

HJALMAR Dar ea unde e?

GINA Pesemne că smiorcăie, sărmana, în bucătărie.

HJALMAR *(se duce, deschide ușa bucătăriei și se uită)* Vino încoace, Hedvig! Hai, vino la mine. *(Privind împrejur.)* Nu-i aici.

GINA Atunci e în odăița ei.

HJALMAR *(de afară)* Nu, nu e nici aici. *(Intrînd.)* Unde s-o fi dus?

GINA De! N-ai mai vrut s-o vezi pe nicăieri prin casă.

HJALMAR O, numai de s-ar întoarce mai repede, să-i pot spune... Ah, totul va fi cum se cuvine, Gregers; putem acum să începem o viață nouă.

GREGERS Am știut eu! Reinvierea se înfăptuiește prin copil!

(Bătrînul Ekdal apare în pragul camerei sale. Și-a pus uniforma și se frămîntă să-și încingă sabia.)

HJALMAR *(uimit)* Tată! Acolo erai?

GINA Ce, la tine în cameră ai tras cu revolverul?

EKDAL *(se apropie mînios)* Va să zică, te duci singur la vînătoare, Hjalmar?

HJALMAR *(intrigat și confuz)* Nu tu ai tras cu arma în pod?

EKDAL Eu, să trag? Hm!

GREGERS *(către Hjalmar)* Să-ți spun eu: ea a tras și a împușcat rața sălbatică.

HJALMAR Ce înseamnă asta? *(Se duce repede, dă în lături ușa de la pod, se uită înăuntru și strigă.)* Hedvig!

GINA *(alergînd spre ușă)* Dumnezeule! Ce s-a întîmplat?

HJALMAR *(intrînd în pod)* Fata zace pe jos.

GREGERS Ce?

GINA *(în acelaşi timp)* Hedvig! *(Intrînd în pod.)* Nu se poate. Nu! Nu! Nu!

EKDAL Ho-ho!... S-a apucat şi ea de vînătoare?

(Hjalmar, Gina şi Gregers o tîrăsc pe Hedvig în atelier. În mîna stîngă, care îi stă atîrnată, fata ţine pistolul încleştat între degete.)

HJALMAR *(tulburat)* Pistolul s-a descărcat. S-a împuşcat singură. Strigaţi după ajutor! Ajutor!

GINA *(aleargă pe coridor şi cheamă de sus)* Relling! Relling! Doctore Relling! Vino sus cît poţi mai repede!

(Hjalmar şi Gregers o aşază pe Hedvig pe canapea.)

EKDAL *(calm)* Se răzbună pădurea.

HJALMAR *(în genunchi, lîngă fată)* Îşi revine îndată. Da, da, îşi revine.

GINA *(întorcîndu-se)* Unde s-a împuşcat? Nu văd nici o urmă...

(Relling intră repede, urmat imediat de Molvik, care poartă o haină neagră, descheiată, fără vestă şi fular.)

RELLING Ce s-a întîmplat?

GINA S-a împuşcat Hedvig.

HJALMAR Hai repede, dă-i ajutor!

RELLING S-a împuşcat? *(Dă masa la o parte şi începe s-o examineze.)*

HJALMAR *(privindu-l cu teamă)* Poate că nu-i nici o primejdie. Văd că nu-i curge sînge de loc. Nu e nici o primejdie. Nu-i aşa, Relling?

RELLING Cum s-a întîmplat?

HJALMAR Ce ştiu eu!

GINA A vrut să împuşte raţa.

RELLING Raţa sălbatică?

HJALMAR S-o fi descărcat singur pistolul.

RELLING Hm! Se poate.

EKDAL Se răzbună pădurea. Nu mă tem, totuşi. *(Se duce în pod şi închide uşa după el.)*

HJALMAR Ei, Relling? Nu spui nimic?

RELLING Glonţul a intrat în piept.

HJALMAR Da, dar fata își revine.

RELLING Vezi bine că Hedvig nu mai trăiește.

GINA *(izbucnind în hohote de plîns)* O! Fetița mea! Fetița mea!

GREGERS *(cu glas răgușit)* În fundul mării...

HJALMAR *(sărind în sus)* Vai! Nu! Nu! Trebuie să trăiască! Relling... Doamne, ajută-ne... Relling... O clipă numai... numai o clipă... doar să-i spun cît de mult am iubit-o întotdeauna!...

RELLING Glonțul i-a atins inima. N-a curs sînge de loc. A murit fulgerător.

HJALMAR Și eu, eu am izgonit-o de lîngă mine ca pe un animal! Speriată, s-a tîrît în pod și a murit de dragul meu. *(Suspinînd.)* Nu pot să mai îndrept nimic. Nu voi mai putea să-i spun niciodată!... *(Încleștînd pumnii și strigînd spre cer.)* O, Dumnezeule care ești în ceruri! Dacă exiști, de ce ai îngăduit una ca asta?

GINA Taci, taci! Poate că n-am avut dreptul să o păstrăm.

MOLVIK Fata n-a murit. Doarme.

RELLING Prostii!

HJALMAR *(apropiindu-se de canapea, cu brațele încrucișate și privind la Hedvig)* Cum zace, iată, liniștită, nemișcată!...

RELLING *(încercînd să-i scoată pistolul din mînă)* Da strîns îl mai ține!...

GINA Nu, Relling. Nu-i rupe degetele. Lasă pistolul așa cum e.

HJALMAR O să-l ia cu dînsa.

GINA Da, lasă-i-l! Dar fetița nu trebuie să zacă așa aici. S-o ducem în odăița ei. Hai, pune mîna, Hjalmar.

(Hjalmar și Gina o duc pe Hedvig.)

HJALMAR *(în timp ce transportă fata)* O, Gina, Gina, poți s-o ții?

GINA Ne ajutăm unul pe altul. Acum e a ta, pe cit e și a mea: tu o jumătate, eu o jumătate...

MOLVIK *(întinzînd brațele și mormăind)* Domnul fie lăudat! Din pămînt ai venit și în pămînt te vei întoarce!

RELLING *(în şoaptă)* Tacă-ţi fleanca, beţivule!

(Hjalmar şi Gina scot cadavrul pe uşa bucătăriei. Relling închide după ei. Molvik se strecoară pe coridor.)

RELLING *(către Gregers)* Nimeni n-o să mă convingă că n-a fost decît un accident.

GREGERS *(îngheţat de groază, cu convulsii spasmodice)* Nimeni nu poate să spună ce-a fost. E cumplit!

RELLING Împuşcătura i-a pîrlit bluza. Înseamnă că şi-a pus pistolul în piept şi a tras.

GREGERS Hedvig nu a murit în zadar. Ai văzut cum i s-a potolit durerea?

RELLING Oricine se potoleşte cînd veghează la căpătîiul unui mort. Dar cît crezi că va dura liniştea lui Hjalmar?

GREGERS Oare nu va dura şi nu îl va stăpîni viaţa întreagă?

RELLING Nici nu vor trece trei-patru ani şi mica Hedvig nu va mai fi pentru Hjalmar decît un frumos subiect de declamaţie.

GREGERS Şi nu şovăi de loc să vorbeşti aşa despre Hjalmar Ekdal?

RELLING Mai vorbim noi şi după ce pe mormîntul ei se va ofili prima iarbă. Atunci ai să-l auzi povestind despre „copilul pe care dragostea părintească l-a pierdut prea de timpuriu". Atunci să-l vezi plesnind de îngîmfare şi de compătimire faţă de sine însuşi. Ţine minte vorbele mele.

GREGERS Dacă ai tu dreptate, şi dacă eu mă înşel, atunci viaţa nu merită să fie trăită.

RELLING O! Viaţa ar putea să fie foarte bună, dacă ne-ar da pace blestemaţii de creditori, care vin la oamenii săraci ca noi să ne bage pe gît creanţele lor ideale.

GREGERS *(privind înaintea sa)* Dacă-i aşa, mă bucur că hotărîrea mea...

RELLING Permite-mi — care e hotărîrea ta?

GREGERS *(gata de plecare)* Să fiu al treisprezecelea la masă.

RELLING Oh, dracu te-o crede!

Rosmersholm

Piesă în patru acte

(1886)

În românește de

Alexandru Sever *și* Florin Murgescu

Personajele

JOHANNES ROSMER, proprietarul Rosmersholmului, fost pastor.
REBEKKA WEST, în casa lui Rosmer.
KROLL, director de liceu, cumnatul lui Rosmer.
ULRIK BRENDEL.
PEDER MORTENSGÅRD.
Madam HELSETH, menajeră la Rosmersholm.

(Acțiunea se petrece la Rosmersholm, vechi conac în împrejurimile unui orășel de fiord din vestul Norvegiei.)

Actul I

(Salonul de la Rosmersholm, de modă veche, spaţios şi confortabil. În faţă, pe dreapta, o sobă de faianţă împodobită cu ramuri proaspete de mesteacăn şi cu flori de cîmp. Mai încolo, o uşă. În fund, o uşă cu batante, care dă în vestibul. În stînga, o fereastră şi, în faţa ei, un suport cu flori şi plante. Lîngă sobă, o masă, o sofa şi fotolii. De jur împrejur, pe pereţi, atîrnă portrete, mai vechi şi mai noi, de pastori, de ofiţeri şi de funcţionari în uniformă. Fereastra e deschisă. Ca şi uşa vestibulului şi cea de la intrare. Afară se văd arbori bătrîni, închipuind o alee care duce spre fermă. Seară de vară. Soarele e la asfinţit.

Rebekka West stă într-un fotoliu lîngă fereastră şi împleteşte un şal mare, alb, care e aproape gata. Din cînd în cînd, aruncă afară, printre flori, priviri furişe.

După un timp, intră pe uşa din dreapta madam Helseth.)

MADAM HELSETH N-ar fi bine să încep a pune masa, domnişoară?

REBEKKA WEST Da, pune-o. Trebuie să vină şi domnul pastor.

MADAM HELSETH Dar nu te trage curentul acolo, domnişoară?

REBEKKA Cam trage, într-adevăr. Fii bună şi închide uşa.

(Madam Helseth se duce și închide ușa ce dă în vestibul; pe urmă se îndreaptă spre fereastră.)

MADAM HELSETH *(vrînd să închidă, privește afară)* Nu cumva e domnul pastor acela de acolo?

REBEKKA *(repede)* Unde? *(Se ridică.)* Da, el e. *(În spatele perdelei.)* Dă-te la o parte. Să nu ne zărească.

MADAM HELSETH *(mai de departe)* Ia te uită, domnișoară, iar a luat-o pe drumul morii.

REBEKKA Și alaltăieri a apucat-o tot pe drumul morii. *(Urmărind printre perdele.)* Ia să vedem....

MADAM HELSETH O îndrăzni să treacă și podețul?

REBEKKA Asta vreau să văd și eu. *(După un timp.)* Nu. Se întoarce. Ocolește și azi. *(Îndepărtîndu-se de fereastră.)* Ocolește pe de departe.

MADAM HELSETH Ei, Doamne! Trebuie să-i fie greu de tot să treacă podețul ăla. Pe-acolo, pe unde s-a întîmplat nenorocirea aia...

REBEKKA *(adunîndu-și lucrul)* Greu să te lepezi de morți aici, la Rosmersholm.

MADAM HELSETH Ba eu cred, domnișoară, că morții nu se mai pot lepăda de Rosmersholm.

REBEKKA *(privind-o)* Morții?

MADAM HELSETH Da, ai zice că nu se mai pot îndepărta de cei rămași.

REBEKKA De unde ți s-a mai năzărit și una ca asta?

MADAM HELSETH Las că știu eu, altminteri n-ar mai fi apărut pe aici calul cela alb.

REBEKKA Dar la urma urmei, ce-o mai fi și cu calul ăsta alb, madam Helseth?

MADAM HELSETH Ce să mai vorbim. Dumneata tot nu crezi așa ceva.

REBEKKA Dar *dumneata* crezi?

MADAM HELSETH *(se duce și închide fereastra)* O, n-aș vrea, domnișoară, să-ți par caraghioasă. *(Privind afară.)* Ia te uită... nu-i cumva din nou domnul pastor pe drumul morii?...

REBEKKA *(privind afară)* Omul acela? *(Îndreptînd-du-se spre fereastră.)* Nu, e directorul.

MADAM HELSETH Da, într-adevăr, domnul director e!

REBEKKA O, dar ştii că-i grozav! Te pomeneşti că vine la noi!

MADAM HELSETH Uite-l că trece podeţul. Şi cînd te gîndeşti că era sora lui bună... Ei, atunci mă duc să pun de masă, domnişoară. *(Iese prin dreapta.)*

(Rebekka zăboveşte o clipă la fereastră; apoi salută, zîmbeşte şi dă din cap.)

REBEKKA *(se duce şi vorbeşte pe uşa din dreapta)* Dragă madam Helseth, ai grijă de pregăteşte o masă mai bună. Ceva ce-i place directorului mai mult.

MADAM HELSETH Bine, domnişoară. Las pe mine.

REBEKKA *(deschizînd uşa dinspre vestibul)* În sfîrşit, iată-te!... Din toată inima, bun venit dragă directore.

DIRECTORUL KROLL *(lăsîndu-şi bastonul în vestibul)* Mulţumesc. Dar nu vă deranjez?

REBEKKA Dumneata? Ce ruşine!

KROLL *(intrînd)* Totdeauna amabilă. *(Privind în jur.)* Rosmer e sus?

REBEKKA Nu, a ieşit să se plimbe. Azi a întîrziat ceva mai mult ca de obicei. Dar trebuie să vină îndată. *(Arătîndu-i sofaua.)* Pînă atunci, te rog, ia loc.

KROLL *(scoţîndu-şi pălăria)* Mulţumesc. *(Se aşază şi priveşte în jur.)* O, dar ce frumoasă şi elegantă ai făcut camera asta veche! Peste tot numai flori.

REBEKKA Rosmer ţine atît de mult să aibă în jurul lui flori vii şi proaspete!

KROLL Şi dumneata de asemenea, după cîte bănuiesc.

REBEKKA Da. E atît de dulce ameţeala pe care mi-o dă parfumul lor! Odinioară era o plăcere interzisă.

KROLL *(dînd din cap, cu tristeţe)* Biata Beate, nu le putea suporta mirosul.

REBEKKA Nici măcar culorile. O tulburau cu totul.

KROLL Îmi amintesc foarte bine. *(Pe un ton mai degajat.)* Ei, şi pe aici cum mai merg treburile?

REBEKKA Ca de obicei. Toate zilele sînt la fel... Dar pe la dumneata? Soţia?...

KROLL O, dragă domnişoară West, în ce mă priveşte, nici să nu mai vorbim. Într-o familie ca a mea, e întotdeauna ceva care nu merge ca lumea. Mai ales în timpurile astea.

REBEKKA *(după cîteva clipe, aşezîndu-se într-un fotoliu lîngă sofa)* Cum de n-ai mai dat pe la noi nici măcar o singură dată în tot timpul vacanţei?

KROLL Ei, cum să dai buzna, aşa, pe capul oamenilor?

REBEKKA Dacă ai şti cît ne-ai lipsit...

KROLL Şi apoi, am fost plecat.

REBEKKA Vreo două săptămîni, nu? Ai participat mi se pare la nişte întruniri publice!

KROLL *(acceptă din cap)* Ce zici de asta? Ţi-ai fi putut închipui că la vîrsta mea aş mai putea să ajung agitator politic? Ai?

REBEKKA *(zîmbind)* Aşa, cîte niţel, te-ai agitat întotdeauna, directore Kroll.

KROLL Ei, da, aşa, pentru plăcerea mea. Pe viitor însă va fi ceva cu adevărat serios... Nu citeşti niciodată ziarele astea radicale?

REBEKKA Dragă directore, nu spun că nu.

KROLL Dar dragă domnişoară West, n-ai nici un motiv să te temi. De altfel, n-are nici o importanţă pentru dumneata.

REBEKKA Nu-i aşa? Doar trebuie să ştiu şi eu ce se mai întîmplă.

KROLL Ei, la drept vorbind, nici nu pot pretinde ca dumneata, o femeie[1], să participi cu tot dinadinsul la disputele astea politice sau, ca să zic aşa, la războiul ăsta civil care bîntuie aici... Dar ai citit cu cîtă plăcere au tăbărît asupra mea domnii ăştia din „popor"? Ce de-a infamii grosolane şi-au îngăduit să-mi arunce?

REBEKKA Da, dar mi se pare că şi dumneata ţi-ai înfipt bine dinţii în ei.

KROLL Adevărat. Recunosc. Dar abia acum, că am dat de gustul sîngelui, or să simtă pe pielea lor că nu sînt eu omul care să se lase călcat în picioare. *(Curmînd firul.)* În fine, să lăsăm deoparte în seara asta o întîmplare atît de tristă şi de revoltătoare.

REBEKKA Da, dragă directore, s-o lăsăm.

KROLL Spune-mi mai bine cum te simţi aici la Rosmersholm, acum după ce ai rămas singură? După ce sărmana Beate...

---

[1] În original *fruentimmer*, nuanţă depreciativă: ceva echivalent cu femeiuşcă.

REBEKKA Mulţumesc, mă simt destul de bine. Dar în multe privinţe a rămas un gol mare în urma ei. Regrete şi dureri de asemeni... bineînţeles. Altminteri...

KROLL Ai de gînd să rămîi aici? Vreau să spun, pentru totdeauna?

REBEKKA O, dragă directore, nici nu m-am gîndit la asta. În aşa măsură însă am devenit de-ai casei, încît mi se pare că-i aparţin şi eu.

KROLL Mda! Îmi închipui.

REBEKKA Şi cîtă vreme domnul Rosmer va găsi că aş putea să-i fiu de oarecare folos, desigur, voi rămîne.

KROLL *(privind-o, mişcat)* Ştii... e ceva măreţ în femeia care ajunge să-şi jertfească pentru alţii propria-i tinereţe.

REBEKKA O, pentru ce altceva aş putea să trăiesc?

KROLL Mai întîi te-ai devotat tatălui dumitale adoptiv, paralitic şi sîcîitor...

REBEKKA Nu trebuie să-ţi închipui că doctorul West era chiar atît de sîcîitor pe vremea cînd locuiam în Finnmarken. L-au doborît călătoriile alea înspăimîntătoare pe mare. După ce însă ne-am stabilit aici... pînă în ceasul morţii lui, am avut cîţiva ani grei.

KROLL Şi n-au fost mai grei pentru dumneata anii care au urmat?

REBEKKA Nu, cum poţi să vorbeşti aşa! Eu, care am ţinut atît de mult la Beate... Era atît de dureros s-o vezi, biata de ea, cîtă nevoie avea să fie îngrijită şi cruţată.

KROLL Nu pot decît să-ţi mulţumesc pentru amintirea binevoitoare pe care i-o păstrezi.

REBEKKA *(înclinîndu-se spre el)* Dragă directore, spui lucrurile astea atît de frumos şi de sincer, încît mi-e peste putinţă să cred că-mi porţi vreo ranchiună.

KROLL Ranchiună? Ce vrei să spui?

REBEKKA Ştiu eu, n-ar fi de loc de mirare să te supere că o străină ca mine, face şi desface totul aici, la Rosmersholm.

KROLL O, cum de ţi-a putut trece prin minte?...

REBEKKA Va să zică nu-i aşa! *(Întinzîndu-i mîna.)* Mulţumesc, dragă directore! Îţi mulţumesc din toată inima.

KROLL Dar cum Dumnezeu ţi-ai putut închipui?

REBEKKA De cînd ai început să vii atît de rar pe la noi, căzusem pe gînduri.

KROLL Dar te-ai înşelat cu desăvîrşire, domnişoară West. Şi, de altfel, mare lucru nu s-a schimbat pe-aici. Doar tot dumneata erai aceea — şi numai dumneata — care conduceai aici totul în aceşti din urmă ani de suferinţă ai sărmanei Beate.

REBEKKA Era doar un fel de regenţă în numele celeia ce era stăpîna casei.

KROLL Totuna... Ştii ce, domnişoară West, în ce mă priveşte, n-aş avea nimic împotrivă nici dacă dumneata... Dar poate că nu se cuvine s-o spun.

REBEKKA Ce vrei să spui?

KROLL Că ar fi poate nimerit să-i iei locul...

REBEKKA Am locul pe care-l doresc, domnule director.

KROLL Ca să munceşti, da, dar nu ca...

REBEKKA *(întrerupîndu-l, cu seriozitate)* Să-ţi fie ruşine, directore Kroll. Cum poţi să glumeşti cu asemenea lucruri?

KROLL O, desigur, bunul nostru Johannes Rosmer o fi cu siguranţă sătul de experienţa unei căsătorii. Cu toate astea...

REBEKKA Ştii, zău că-mi vine să rîd.

KROLL Mă rog... Dar spune-mi, totuşi, domnişoară West, dacă-mi îngădui să te întreb... Ce vîrstă ai, de fapt?

REBEKKA Mi-e şi ruşine să spun, dar am împlinit douăzeci şi nouă, domnule director. Merg pe treizeci acum.

KROLL Da, da, da. Şi Rosmer cîţi ani are? Ia să vedem. El e cu cinci ani mai tînăr decît mine. Are tocmai patruzeci şi trei. Mi se pare foarte potrivit.

REBEKKA *(ridicîndu-se)* Nici vorbă. S-ar potrivi de minune. Iei ceaiul cu noi în seara asta?

KROLL Da, mulţumesc. Oricum aveam de gînd să mai zăbovesc. Pentru că am ceva de vorbit cu bunul nostru prieten... Şi aşa, domnişoară West, ca să nu-ţi mai vină idei trăsnite, am să vă vizitez mai des — ca pe vremuri.

REBEKKA O, da, neapărat! *(Strîngîndu-i mîna.)* Mulţumesc! Eşti cu adevărat amabil.

KROLL *(mormăind încetişor)* Zău? Tot e ceva mai mult decît aud pe acasă.

(Johannes Rosmer intră pe uşa din dreapta.)

REBEKKA Domnule Rosmer, ghiceşti ce musafir avem?
JOHANNES ROSMER Mi-a spus madam Helseth.

(Directorul Kroll se ridică.)

ROSMER *(strîngîndu-i mîinile blînd şi tandru)* Bine-ai venit din nou în casa asta, dragă Kroll. *(Punîndu-şi mîinile pe umerii lui şi privindu-l în ochi.)* Dragul şi vechiul meu prieten! Ştiam eu bine că odată şi odată vom fi iarăşi ca odinioară.

KROLL Dar, frate dragă, ai fost tu atît de nebun să-ţi închipui că ar putea fi ceva între noi?

REBEKKA *(către Rosmer)* Cînd te gîndeşti... ce minunat, că n-a fost decît o închipuire.

ROSMER Adevărat, Kroll? Dar atunci de ce n-ai mai dat pe la noi?

KROLL *(serios şi grav)* Pentru că nu voiam, cu prezenţa mea, să-ţi amintesc mereu de anii de amărăciune şi de aceea care a sfîrşit în iazul morii.

ROSMER A fost un gînd frumos din partea ta. Tu eşti întotdeauna plin de atenţii. Însă era cu totul inutil să stai deoparte din cauza asta. Hai, vino să stăm aici, pe sofa. *(Se aşază amîndoi.)* Nu, într-adevăr, pentru mine nu mai e un chin să mă gîndesc la Beate. Zilnic vorbim despre ea. Parcă ar fi încă în casă.

KROLL Chiar vorbiţi de ea?

REBEKKA *(aprinzînd lampa)* Da, desigur.

ROSMER E foarte firesc. Ţineam amîndoi atît de mult la ea. Şi atît Rebek... domnişoara West, cît şi eu aveam conştiinţa împăcată că am făcut tot ce ne-a stat în putere pentru biata bolnavă. Nu avem nimic să ne reproşăm. De aceea poate mă şi simt atît de înduioşat gîndindu-mă la Beate.

KROLL O, dragii mei, ce oameni admirabili sînteţi! De-acum încolo, o să vin la voi în fiecare zi.

REBEKKA *(aşezîndu-se într-un fotoliu)* Rămîne de văzut dacă ai să te ţii de cuvînt.

ROSMER *(niţel şovăitor)* Ştii, Kroll, aş fi dat orice ca relaţiile dintre noi să rămînă neştirbite. Încă de cînd ne-am cunoscut, pe vremea studenţiei, ai fost pentru mine cel mai bun sfătuitor.

KROLL Da, desigur, şi sînt grozav de mîndru de asta. Şi a intervenit acum ceva?...

ROSMER Aş avea atîtea să-ţi spun, atît aş vrea să-ţi vorbesc fără ocolişuri. Să-mi deschid inima.

REBEKKA Ce bine-ar fi, domnule Rosmer! Să-ţi descarci inima ca între vechi prieteni...

KROLL O, poţi să mă crezi, eu am încă şi mai multe să-ţi spun. Pentru că acum, după cum ştii, am devenit un politician activ.

ROSMER Da, ştiu. Dar, de fapt, cum s-a întîmplat?

KROLL Am fost obligat. Vrînd nevrînd a trebuit. Acum e cu neputinţă să mai fii un spectator pasiv. Acum, cînd radicalii au ajuns din nefericire la putere — acum nu mai e timp de aşteptat. Iată şi de ce m-am străduit să îndemn la unire micul nostru cerc de prieteni din oraş. Şi ascultă ce-ţi spun: era şi timpul.

REBEKKA *(zîmbind uşor)* Dar nu-i niţel cam tîrziu?

KROLL Nici vorbă, ar fi fost mai bine dacă ne-am fi împotrivit curentului o clipă mai devreme. Dar cine-ar fi putut să prevadă ce o să se întîmple? Eu nu, în nici un caz. *(Se ridică şi umblă prin cameră.)* Ei, dar acum mi s-au deschis ochii. Pentru că acum duhul răzmeriţei a pătruns chiar şi în şcoală.

ROSMER În şcoală? Doar nu cumva chiar în şcoala ta?

KROLL Ba tocmai aşa s-a întîmplat. În propria mea şcoală. Ce zici de asta? Am reuşit să aflu că băieţii din clasele superioare — vreau să spun o parte din ei — au constituit de mai bine de jumătate an o societate secretă şi că s-au abonat la ziarul lui Mortensgård!

REBEKKA La „Farul"?

KROLL Da. Ei, ce spuneţi, nu-i aşa că e o minunată hrană spirituală pentru viitorii slujitori ai statului? Dar ceea ce-i mai trist în povestea asta, este că tocmai băieţii cei mai înzestraţi din clasă s-au unit să pună la cale acest complot împotriva mea. Numai tîmpiţii şi codaşii s-au ţinut deoparte.

REBEKKA Şi asta te-a durut chiar atît de tare, directore?

KROLL Da! Să mă văd după o viaţă întreagă de muncă dezaprobat şi combătut în felul ăsta!... *(Cu glas scăzut.)* În fine, aş fi gata să trec peste asta. Dar s-a întîmplat ceva şi mai rău. *(Privind în jur.)* Nu ascultă nimeni pe la uşi?

REBEKKA O, fii liniştit.

KROLL A trebuit să aflu că vrajba şi revolta au pătruns chiar în propria mea casă. În liniştitul meu cămin. Pentru mine pacea vieţii de familie s-a dus.

ROSMER *(ridicîndu-se)* Ce spui! În propria ta casă?

REBEKKA *(apropiindu-se de director)* Dar, dragul meu, cum s-a întîmplat?

KROLL Închipuiţi-vă, propriii mei copii... Pe scurt, Lauritz este capul complotului şcolar, iar Hilda a brodat o mapă roşie, să ascundă în ea „Farul".

ROSMER Iată ceva ce nu mi-aş fi putut imagina niciodată... că la tine... în casa ta...

KROLL Dar cine şi-ar fi putut închipui? În casa mea, unde întotdeauna a domnit supunerea şi ordinea... unde pînă acum a domnit o singură voinţă!

REBEKKA Şi soţia dumitale ce spune?

KROLL Ei, tocmai ăsta-i lucrul cel mai de necrezut. Ea, care o viaţă întreagă, în toate împrejurările, îmi împărtăşea toate opiniile şi-mi încuviinţa toate părerile, acum, părtinitoare, înclină să treacă de partea copiilor. Şi pe mine mă găseşte ea vinovat de cele ce s-au întîmplat. Zice că frînez tineretul. Ca şi cum asta n-ar fi necesar. Aşa se face că nu mai am pace nici acasă. Bineînţeles, despre toate astea vorbesc cît mai puţin cu putinţă. Că asemenea lucruri nu se cade să le vînturi. *(Învîrtindu-se prin cameră, agitat.)* Of, of, of! *(Se opreşte lîngă fereastră cu mîinile la spate şi priveşte afară.)*

REBEKKA *(s-a apropiat de Rosmer şi-i şopteşte repede, ca să nu observe directorul)* Spune-i!

ROSMER *(acelaşi joc)* Nu în seara asta!

REBEKKA *(cu glas scăzut)* Ba chiar acum. *(Se duce şi potriveşte lampa de pe masă.)*

KROLL *(păşind prin cameră)* Da, dragul meu Rosmer, acum ştii şi tu ce umbră a aruncat spiritul vremii asupra vieţii mele de familie şi asupra activităţii mele publice. Şi eu să nu lupt cu toate armele de care dispun împotriva acestui spirit corupător, înăbuşitor şi dizolvant? Ei, află că tocmai asta am de gînd să fac. Atît în scris cît şi prin viu grai.

ROSMER Şi nădăjduieşti să realizezi ceva?

KROLL În orice caz, vreau să-mi fac datoria cetăţenească de a lupta. Şi cred că asta şi este datoria oricărui bun

patriot şi oricărui om de treabă. Vezi tu... mai ales de aceea am venit la tine în seara asta.

ROSMER Dar, dragul meu, la ce te gîndeşti?... Ce aştepţi de la mine?...

KROLL Să-ţi ajuţi vechii prieteni. Să faci ce facem toţi. Să pui şi tu umărul, din toate puterile.

REBEKKA Dar, directore Kroll, ştii foarte bine cît de neplăcute îi sînt asemenea lucruri domnului Rosmer.

KROLL E timpul să treacă peste asta. Tu nu ştii, Rosmer, ce se petrece în lume. Te închizi aici, te-ngropi între colecţiile tale istorice. Ei, Doamne, am tot respectul cuvenit pentru genealogii şi toate celelalte. Acum însă — ce mai! Nu e timp pentru asemenea lucruri. Nici n-ai idee ce stare de spirit domneşte în ţară. Pe scurt, totul s-a răsturnat. Şi va fi nevoie de o muncă uriaşă pentru a îndrepta toate rătăcirile.

ROSMER Şi eu cred la fel. Însă o astfel de treabă nu-i de loc pentru mine.

REBEKKA Mai mult, cred chiar că domnul Rosmer a ajuns să privească problemele vieţii ceva mai limpede decît înainte.

KROLL *(se miră)* Mai limpede?

REBEKKA Da, mai lipsit de prejudecăţi dacă vrei. Mai nepărtinitor.

KROLL Ce-o mai fi şi asta, Rosmer?... Nu cumva ai fost atît de slab să te laşi îmbrobodit de victoria trecătoare a acestor conducători populari?

ROSMER Dragul meu, ştii cît de puţin mă pricep eu în politică. Am impresia totuşi că în ultimii ani oamenii înclină să gîndească oarecum mai independent.

KROLL O... şi eşti de părere că asta e bine! Află, prietene, că te înşeli cu desăvîrşire. Fii atent la opiniile pe care le vîntură radicalii din oraş şi de-aici. Nu se deosebesc cu nimic de cele predicate în „Farul“.

REBEKKA Într-adevăr, Mortensgård are mare influenţă în regiune.

KROLL Da, închipuieşte-ţi! Un om cu un trecut atît de pătat! Un învăţător destituit pentru imoralitate!... Şi unul ca el se găseşte să facă pe conducătorul poporului! Şi se prinde! Se prinde perfect! Şi acum, după cît am auzit, vrea să-şi sporească ziarul. Ştiu din sursă sigură că e în căutarea unui colaborator priceput.

REBEKKA E şi de mirare, că dumneata și prietenii dumitale n-aţi putut face ceva împotrivă-i.

KROLL Tocmai asta vrem să facem acum. Chiar azi am cumpărat „Gazeta departamentului". Banii nu sînt o problemă. Dar... *(Întorcîndu-se spre Rosmer.)* Cu asta am ajuns de fapt la însuşi rostul vizitei mele. Vezi tu, ceea ce ne dă de furcă e conducerea ziarului... Spune-mi, Rosmer, n-ai vrea tu, de dragul unei asemenea cauze drepte, să preiei treaba asta?

ROSMER *(cu un fel de spaimă)* Eu?!

REBEKKA O, dar cum ai putut să te gîndeşti?

KROLL Că ţi-e groază de întruniri şi că nu vrei să te expui grosolăniilor obişnuite acolo, e întrucîtva de înţeles. Dar activitatea, destul de izolată, a unui redactor, sau, mai bine zis...

ROSMER Nu, nu, dragul meu, aşa ceva nu trebuie să-mi ceri.

KROLL În ce mă priveşte, aş fi gata să mă însărcinez şi cu treaba asta. Însă pentru mine ar fi ceva cu totul imposibil. Şi aşa, încă pentru mult timp de-acum înainte voi fi ocupat pînă peste cap. Tu, dimpotrivă, nu mai ai nici un fel de obligaţie publică. Bineînţeles, cît om putea, te-om ajuta şi noi ăştialalţi.

ROSMER Nu pot, Kroll. Nu sînt bun de aşa ceva.

KROLL Nu eşti bun? La fel spuneai şi cînd tatăl tău te-a trimis să te preoţeşti.

ROSMER Şi aveam dreptate. De aceea m-am şi lăsat de preoţie.

KROLL De-ai fi un redactor tot atît de capabil pe cît ai fost de bun pastor, am fi mulţumiţi.

ROSMER Dragă Kroll... îţi spun o dată pentru totdeauna... nu pot.

KROLL Ei, atunci împrumută-ne cel puţin numele tău.

ROSMER Numele?

KROLL Da, pentru gazetă ar fi un beneficiu chiar numai numele lui Johannes Rosmer. Noi, ăştialalţi, trecem drept politicieni înrăiţi. Eu însumi, după cîte am auzit, sînt etichetat ca fiind un fanatic înverşunat. Iată de ce nu ne putem aştepta ca sub numele noastre gazeta să aibă succes în masa celor rătăciţi. Pe cînd tu... te-ai ţinut întotdeauna deoparte. Caracterul tău blînd şi cinstit... judecata ta cumpănită...

onestitatea ta desăvîrşită sînt cunoscute şi preţuite de toată lumea. Pe lîngă toate, te mai bucuri de consideraţia şi de respectul cîştigat odinioară ca pastor. În sfîrşit, mai e şi respectul de care se bucură numele tău de familie!

ROSMER O, numele!

KROLL *(arătînd portretele)* Rosmerii din Rosmersholm... preoţi şi ofiţeri, înalţi dregători, toţi laolaltă oameni de onoare, corecţi... un neam care de mai bine de două secole e cel dintîi în ţinut. *(Punîndu-şi mîinile pe umerii lui.)* Rosmer... ţie însuţi şi tradiţiei neamului tău le datorezi să stai aici şi să aperi ceea ce a fost pînă acum un bun recunoscut al comunităţii noastre. *(Întorcîndu-se.)* Dumneata ce spui, domnişoară West?

REBEKKA *(cu un surîs liniştit)* Dragă directore, nici nu ştiu cum să-ţi spun cît de caraghios mi se pare tot ce aud.

KROLL Caraghios? Cum vine asta?

REBEKKA Da, pentru că acum vreau să-ţi spun clar...

ROSMER *(pripit)* Nu, nu... stai. Nu încă!

KROLL *(uitîndu-se de la unul la altul)* Dar pentru Dumnezeu, dragii mei... *(Se întrerupe.)* Hm!

(Madam Helseth intră pe uşa din dreapta.)

MADAM HELSETH E un om în antretul de la bucătărie. Spune că vrea să-l salute pe domnul pastor.

ROSMER *(uşurat)* Foarte bine. Roagă-l să poftească înăuntru.

MADAM HELSETH Aici, în salon?

ROSMER Desigur.

MADAM HELSETH Nu prea arată ca unul care poate fi primit în casă de om.

REBEKKA Dar cum arată, madam Helseth?

MADAM HELSETH Nu prea arătos, domnişoară.

ROSMER N-a spus cum îl cheamă?

MADAM HELSETH Ba da, mi se pare c-a spus că-l cheamă Hekman, sau cam aşa ceva.

ROSMER Nu cunosc pe nimeni cu numele ăsta.

MADAM HELSETH Mai spunea că-l cheamă şi Ulrik.

ROSMER Nu cumva Ulrik Hetman?

MADAM HELSETH Da, da, Hetman.

KROLL Parcă-am mai auzit cîndva numele ăsta.

REBEKKA Nu e numele cu care obişnuia să semneze omul ăla ciudat...

ROSMER *(lui Kroll)* E pseudonimul lui Ulrik Brendel, prietene.

KROLL Exact. Ulrik Brendel, ratatul ăla.

REBEKKA Aşadar, mai trăieşte.

ROSMER După cîte ştiam, călătorea cu o trupă de teatru.

KROLL Ultima oară cînd am auzit de el, era la închisoare.

ROSMER Roagă-l să poftească, madam Helseth.

MADAM HELSETH Da, da. *(Iese.)*

KROLL Ai într-adevăr de gînd să-l primeşti pe omul ăsta aici, în casă?

ROSMER Ştii doar că mi-a fost cîndva profesor.

KROLL Da, ştiu că venea pe aici şi că ţi-a băgat în cap tot felul de idei răzvrătitoare, şi că taică-tu l-a dat afară pe uşă cu cravaşa în mînă.

ROSMER *(cu oarecare amărăciune)* Tata era maior pînă şi aici, în propria lui casă.

KROLL Pentru asta, dragă Rosmer, să-i mulţumeşti şi în mormînt.

(Madam Helseth deschide uşa din dreapta să intre Ulrik Brendel, apoi iese, închizînd uşa. Brendel e un om impozant, cam trecut, însă vioi şi degajat. Părul şi barba cărunte. Altminteri, e îmbrăcat ca un vagabond oarecare. Haină uzată, încălţăminte stricată, cămaşă nu se vede. Poartă nişte mănuşi negre, vechi; sub braţ, o pălărie moale mototolită şi murdară, în mînă un baston.)

ULRIK BRENDEL *(nesigur la început, păşeşte apoi vioi către director şi-i întinde mîna)* Bună seara, Johannes!

KROLL Mă iertaţi, vă rog...

BRENDEL Te-ai fi aşteptat să mă mai vezi? Şi tocmai între zidurile astea odioase?

KROLL Mă iertaţi... *(Indicîndu-i-l pe Rosmer.)* Acolo...

BRENDEL *(întorcîndu-se)* A, da. Uite-l! Johannes, băiatule... cel mai iubit dintre toţi.

ROSMER *(întinzîndu-i mîna)* Bătrînul meu profesor!

BRENDEL În pofida anumitor amintiri, n-am vrut să trec pe lîngă Rosmersholm și să nu intru o clipă.

ROSMER Ești cum nu se poate mai binevenit. De asta poți fi sigur.

BRENDEL O, și această fermecătoare doamnă? *(Înclinîndu-se.)* Desigur, doamna pastor.

ROSMER Domnișoara West.

BRENDEL Probabil, vreo rudă apropiată. Și domnul? Un coleg, după cîte văd.

ROSMER Directorul Kroll.

BRENDEL Kroll? Kroll? Ia, stai nițel. N-ai studiat dumneata în tinerețe filologia?

KROLL Ba da.

BRENDEL Atunci, *Donnerwetter*[1], te cunosc și pe tine!

KROLL Mă iertați, vă rog...

BRENDEL Nu erai tu...

KROLL Mă iertați...

BRENDEL... unul dintre acei paznici ai virtuții care m-au dat afară din sala de conferințe?

KROLL Se prea poate. Dar refuz să cred că avem ceva comun.

BRENDEL Ia te uită! *Nach belieben, Herr Doktor*![2] Puțin îmi pasă. Ulrik Brendel tot ăla rămîne.

REBEKKA Și ți-e în gînd să te duci în oraș, domnule Brendel?

BRENDEL Ați ghicit, doamnă preoteasă. Din cînd în cînd sînt nevoit să mă bat ca să trăiesc. Nu-i plăcut, dar — *enfin*[3] — nevoia te obligă...

ROSMER A, dragă domnule Brendel, îmi îngădui să te ajut cumva? Într-un fel sau altul cred că...

BRENDEL O! Ce propunere! Vrei să întinezi legătura care ne unește? Niciodată, Johannes... niciodată!

ROSMER Dar ce anume te-ai gîndit să faci în oraș? Crede-mă, n-o să-ți fie prea ușor să...

BRENDEL Hai s-o lăsăm baltă, fiule. *Alea jacta est*![4] Așa cum mă vezi, am pornit într-o mare călătorie, mai mare decît toate plimbările mele luate laolaltă. *(Către direc-*

---

1 Drace (germ.).
2 Cum poftești, domnule doctor! (Germ.)
3 În sfîrșit (Fr.).
4 Zarurile sînt aruncate! (Lat.)

torul Kroll.) Îmi pot permite să-l întreb pe domnul profesor — *unter uns*[1] — dacă nu cumva se găsește în onorabilul dumneavoastră oraș vreun local de întrunire ceva mai decent, mai respectabil și mai spațios?

KROLL Cea mai spațioasă este sala Asociației muncitorești.

BRENDEL Și are domnul docent vreo influență deosebită în această asociație de incontestabilă utilitate?

KROLL N-am nimic a face cu ea.

REBEKKA *(lui Brendel)* Ar trebui să te adresezi lui Peder Mortensgård.

BRENDEL *Pardon, madame...* cine-i idiotul ăsta?

ROSMER De ce crezi că-i neapărat un idiot?

BRENDEL Îl văd după nume: neam prost.

KROLL Iată un răspuns neașteptat.

BRENDEL Dar treacă de la mine. Că altceva nici nu-mi rămîne de făcut! Cînd ești, ca mine, la o răscruce... În fine, asta e. Am să iau legătura cu individul, să tratez direct.

ROSMER Vorbești serios, ești într-adevăr la o asemenea răscruce?

BRENDEL Nu știi încă, scumpul meu băiat, că, ori de ce ar fi vorba, Ulrik Brendel e întotdeauna serios? Da, dragul meu, de azi înainte vreau să devin un om nou. Să ies din rezerva în care m-am ținut pînă acum.

ROSMER Cum anume?

BRENDEL Vreau să pătrund în viață cu puteri noi. Să ridic capul. Să mă afirm. Trăim o epocă furtunoasă, un moment de cumpănă. Vreau să-mi depun obolul pe altarul eliberării.

KROLL Și dumneata de asemenea?...

BRENDEL *(către toți)* Cunoașteți careva dintre dumneavoastră vreuna din scrierile mele?

KROLL Nu, trebuie să mărturisesc că...

REBEKKA Unele le-am citit. Le avea tatăl meu adoptiv.

BRENDEL În cazul ăsta, frumoasă doamnă a casei, v-ați irosit timpul degeaba. Pentru că totul, ca să spun așa, nu era decît o flecăreală.

REBEKKA Da?

---

[1] Între noi (germ.).

BRENDEL Da. Tot ce-ați citit. Dar cele mai de seamă opere ale mele încă nu sînt cunoscute de nici un bărbat și de nici o femeie. De nimeni, decît de mine însumi.

REBEKKA Cum asta?

BRENDEL Pentru că nu sînt scrise.

ROSMER Dar bine, dragă domnule Brendel...

BRENDEL Știi doar, Johannes dragă, că eu am ceva de sibarit. Sînt un *Feinschmecker*[1]. Așa am fost toată viața. Am ținut să mă desfăt în singurătate. Pentru că atunci sînt de două ori, de zece ori mai fericit. Vezi tu, cînd vise aurite coborau asupră-mi învăluindu-mă, cînd în mine încolțeau gînduri noi, amețitoare și cînd idei mărețe mă purtau pe aripile lor — atunci le transformam în poezie, în viziuni, în imagini. Și totul la scară mărită, pricepi?

ROSMER Da, da.

BRENDEL O, ce desfătare, ce voluptate, dragul meu! Tainica beatitudine a creației — la scară mărită, bineînțeles — aplauze, mulțumiri, renume, cununi de lauri, toate le-am cules cu mîini tremurînd de bucurie, pătruns în visele mele secrete, de bucurii — ah, de teribile bucurii.

KROLL Hm...

ROSMER Și n-ai scris niciodată despre asta?

BRENDEL Nici un cuvînt. Îndeletnicirea prozaică a scrisului m-a indispus întotdeauna. De ce mi-aș profana propriile mele idealuri, cînd pot să mă bucur singur de toată puritatea lor? Dar acum trebuie să le sacrific. Mă simt într-adevăr ca o mamă care își încredințează fata unui mire. Cu toate astea, le jertfesc... le jertfesc pe altarul eliberării. Un șir de conferințe bine întocmite — în întreaga țară.

REBEKKA *(însuflețită)* E minunat ceea ce spui, domnule Brendel! Dărui tot ce ai mai de preț.

ROSMER Unica mea avuție.

REBEKKA *(cu o privire semnificativă spre Rosmer)* Cîți sînt în stare de așa ceva? Cîți îndrăznesc?

ROSMER *(răspunzînd privirii)* Cine știe?

BRENDEL Reuniunea se însuflețește. Asta îmi desfată inima și-mi întărește voința. Sînt gata să mă apuc de treabă. Dar încă o lămurire. *(Către director.)* Mi-ați putea spune, domnule preceptor, dacă există în oraș vreo societate de

---

[1] Om cu gusturi delicate, gurmand (germ.).

abstinență? De abstinență totală? Cu siguranță că trebuie să fie.

KROLL Cum nu, la dispoziția dumitale. Eu însumi sînt președintele.

BRENDEL Nici nu era greu de ghicit. Ei bine, atunci nu-i exclus să vin pe la dumneavoastră și să mă înscriu și eu pentru o săptămînă.

KROLL Iertați-mă, noi nu primim membri cu săptămîna.

BRENDEL *À la bonne heure*[1], domnule pedagog. Ulrik Brendel n-a bătut niciodată la ușa unor asemenea societăți. *(Întorcîndu-se.)* Dar nu îndrăznesc să mai întîrzii în casa asta atît de plină de amintiri. Plec în oraș să-mi caut o locuință potrivită. S-o găsi, sper, vreun hotel ceva mai cuviincios.

REBEKKA Nu vrei să bei ceva cald înainte de a pleca?

BRENDEL Ce anume, frumoasă doamnă?

REBEKKA O ceașcă de ceai sau...

BRENDEL Mulțumesc, generoasă gazdă. Nu vreau să abuzez de ospitalitatea nimănui. *(Salutînd cu mîna.)* Doamnă și domnilor, rămîneți cu bine! *(Se îndreaptă spre ușă, dar se întoarce.)* A, da... Johannes, pastore Rosmer, n-ai vrea tu în amintirea prieteniei noastre, să faci un serviciu fostului tău dascăl?

ROSMER Desigur, din toată inima.

BRENDEL Bine, împrumută-mi atunci — pentru o zi sau două — o cămașă cu plastron scrobit!

ROSMER Asta-i tot?

BRENDEL Pentru că, vezi tu, de data asta călătoresc apostolește. Bagajul trebuie să mă ajungă din urmă.

ROSMER Bine, bine. De altceva n-ai nevoie?

BRENDEL Ba da, știi ce? Nu te-ai putea lipsi de vreo haină de vară, mai veche?

ROSMER Bineînțeles că se poate.

BRENDEL Și dacă s-ar putea adăuga și niște ghete care să se potrivească la haină...

ROSMER Aranjăm noi și asta. Imediat ce-ți știu adresa, ți le și trimit.

BRENDEL A, nu! Nu merită atîta bătaie de cap! Fleacurile astea le iau cu mine.

---

1 Perfect, minunat (fr.).

ROSMER Foarte bine. Atunci fii bun și vino sus.

REBEKKA Lasă, lasă în seama mea. Eu şi cu madam Helseth ne-om îngriji de toate.

BRENDEL Nu, n-o să îngădui niciodată ca o doamnă atît de distinsă...

REBEKKA Ei, asta-i! Vino, domnule Brendel *(Iese prin dreapta.)*

ROSMER *(reținîndu-l)* Spune-mi: de altceva n-ai mai avea nevoie?

BRENDEL Știu eu ce ți-aş mai putea cere?! A, fir-ar să fie... dacă mă gîndesc mai bine... Johannes... n-ai cumva, din întîmplare, vreo opt coroane la tine?

ROSMER Să vedem. *(Căutînd în portmoneu.)* Două bilete de cîte zece coroane.

BRENDEL Bine, bine, tot aia. Le iau. Le schimb eu în oraș. Îți mulțumesc mult de tot. Nu uita: două de zece. Noapte bună, băiete dragă. Noapte bună, prea stimate domn. *(Iese prin dreapta, Rosmer îl petrece, își ia rămas bun de la el şi închide uşa după dînsul.)*

KROLL Sfinte Dumnezeule... așadar, ăsta-i Ulrik Brendel despre care toată lumea credea odinioară că va ajunge om mare!

ROSMER *(încet)* În orice caz, a avut curajul să-și trăiască viaţa aşa cum l-a dus capul. Şi, după cît mi se pare, asta e totuşi ceva.

KROLL Dar asta-i viață? S-ar zice într-adevăr că e în stare să te tulbure iarăși.

ROSMER A, nu te teme. Am ajuns să fiu stăpîn pe mine însumi în toate privinţele.

KROLL Măcar de-ar fi aşa, dragă Rosmer. Eşti atît de sensibil la impresiile dinafară.

ROSMER Ia loc. Aş vrea să-ţi vorbesc.

KROLL Bine, să stăm. *(Se aşază amîndoi pe sofa.)*

ROSMER *(după un timp)* Nu-i așa că e bine şi odihnitor aici?

KROLL Da, e plăcut... şi linişte. Ai dobîndit un cămin, Rosmer. Şi eu l-am pierdut pe al meu.

ROSMER Nu spune asta, dragul meu. Unde domneşte azi dezbinarea, mîine o să domnească înţelegerea.

KROLL Niciodată. Niciodată. Totdeauna va rămîne un ghimpe. Niciodată nu va mai fi ce a fost.

ROSMER Ascultă-mă, Kroll. Sîntem prieteni de atîția ani. Îți poți închipui o prietenie ca asta ducîndu-se de rîpă?

KROLL Nu știu nimic pe lume care ne-ar putea dezbina. Dar ce ți-a venit să vorbești așa?

ROSMER Pentru că pui atîta preț pe obligația de a avea aceleași concepții și aceleași păreri.

KROLL Asta-i adevărat; dar noi doi sîntem aproape întotdeauna de acord. În orice caz, în problemele esențiale.

ROSMER *(încet)* Nu. De-acum încolo, nu mai sîntem.

KROLL *(dînd să se ridice)* Ce spui?!

ROSMER *(reținîndu-l)* Nu, stai jos. Te rog, Kroll.

KROLL Ce mai e și asta? Nu înțeleg. Vorbește limpede!

ROSMER Sufletul meu cunoaște azi o nouă primăvară. O nouă tinerețe. Și iată că de aceea mă aflu aici unde mă aflu.

KROLL Unde... unde adică?

ROSMER Acolo unde sînt copiii tăi.

KROLL Tu? Tu? Cu neputință. Și zici că ești...

ROSMER De partea lui Lauritz și a Hildei.

KROLL *(plecînd capul)* Renegat. Johannes Rosmer e un renegat.

ROSMER Cît de fericit, cît de profund fericit m-ar fi putut face această renegare, cum îi spui tu. Dar iată, am suferit foarte mult, pentru că știam bine că-ți voi pricinui o mare supărare.

KROLL Rosmer!... Rosmer! Cu asta n-o să mă împac niciodată. *(Privindu-l mîhnit.)* Iată-te, așadar, punînd umărul la opera de distrugere și de ruinare a acestei nefericite țări.

ROSMER Vreau să dau și eu o mînă de ajutor la opera de dezrobire.

KROLL Da, știu eu ce înseamnă asta. Așa îi spun și ademenitorii și cei ademeniți. Dar îți închipui tu că e de așteptat vreo emancipare oarecare de pe urma acestor idei care sînt gata să otrăvească întreaga noastră viață socială?

ROSMER Nu mă atrage spiritul epocii. Nici cei care combat împotrivă-i. Vreau să încerc să unesc oamenii de pretutindeni. Cît de mulți și cît de strîns. Pentru asta vreau să trăiesc și să-mi cheltuiesc toate puterile: pentru ca în țara asta să izbîndească adevărata suveranitate a poporului.

KROLL Ţi se pare, aşadar, că n-avem destulă suveranitate de asta? În ce mă priveşte, găsesc că sîntem cu toţii pe cale de a ne împotmoli în noroi, acolo unde pînă acum numai plebei îi plăcea să se bălăcească.

ROSMER Tocmai de aceea vreau un regim de suveranitate a poporului, demn de adevărata lui misiune.

KROLL Ce misiune?

ROSMER Aceea de a face oameni mai nobili din toţi cetăţenii.

KROLL Din toţi?...

ROSMER În orice caz, din cît mai mulţi.

KROLL Prin ce mijloace?

ROSMER După părerea mea, prin dezrobirea spiritelor şi călirea voinţelor.

KROLL Eşti un visător, Rosmer. Vrei să-i dezrobeşti? Să-i căleşti?

ROSMER Nu, dragul meu... vreau numai să-i trezesc. Pe urmă or să se mişte singuri.

KROLL Şi tu îi crezi în stare?

ROSMER Da.

KROLL Aşadar, prin propriile lor puteri?

ROSMER Da, prin propriile lor puteri. Altele nici nu există.

KROLL *(ridicîndu-se)* Aşa vorbeşte un pastor?

ROSMER Nu mai sînt pastor.

KROLL Bine, dar... credinţa ta din copilărie?

ROSMER N-o mai am.

KROLL N-o mai ai!...

ROSMER *(ridicîndu-se)* Am abandonat-o. A trebuit s-o abandonez, Kroll.

KROLL *(agitat, dar stăpînindu-se)* Va să zică aşa. Da, da, da. Una o atrage pe cealaltă... Poate de aceea ai şi renunţat la preoţie.

ROSMER Da. Cînd mi-am dat seama, cînd am ajuns la convingerea deplină că nu e vorba doar de o pornire trecătoare, ci de ceva la care niciodată n-aş mai putea sau n-aş mai vrea să renunţ... atunci m-am lepădat.

KROLL Atît de mult, aşadar, a dospit asta în tine! Şi noi... prietenii tăi, n-am bănuit nimic, Rosmer... cum ai putut să ne ascunzi adevărul ăsta dureros?

ROSMER Pentru că mi se părea că e un lucru care mă priveşte numai pe mine. Şi pentru că voiam să vă cruţ, vouă, ţie şi celorlalţi prieteni ai mei, orice durere inutilă. Mă gîndeam că aş putea continua să trăiesc aici, liniştit, voios şi fericit. Voiam să citesc şi să mă adîncesc în toate aceste opere care mai înainte fuseseră pentru mine de nepătruns. Să mă obişnuiesc de-a binelea cu lumea aceea a adevărului şi a libertăţii, care mi se revelase.

KROLL Ce renegat! Fiece cuvînt stă mărturie. Dar la ce-ţi mai mărturiseşti dezertarea? Şi de ce tocmai acum?

ROSMER Tu m-ai silit, Kroll.

KROLL Eu? Eu te-am silit?...

ROSMER Cînd am aflat de violentele tale ieşiri la întruniri, cînd am citit discursurile înverşunate pe care le-ai ţinut, toate atacurile tale pline de ură împotriva acelora care nu erau de părerea ta... sentinţele tale batjocoritoare şi pline de dispreţ împotriva adversarilor. Oh, Kroll... tu, tu să fii în stare de asemenea lucruri? Abia atunci mi-am înţeles datoria. Oamenii se înrăiesc războindu-se. Ei au nevoie de linişte, de bucurie, de împăcare. De aceea, păşesc acum înainte şi mărturisesc deschis ceea ce sînt. Şi apoi aş vrea să-mi încerc şi eu puterile. Dar tu, Kroll, n-ai vrea să treci alături de mine?

KROLL Niciodată, cît oi trăi, n-am să mă împac cu forţele distructive ale societăţii.

ROSMER Bine, atunci, dacă trebuie totuşi să luptăm, cel puţin s-o facem cu arme nobile.

KROLL Aceluia care nu-i alături de mine în problemele esenţiale, îi întorc spatele şi nu-i datorez nici o cruţare.

ROSMER Şi asta trebuie s-o iau de bună şi pentru mine?

KROLL *Tu* ai rupt cu mine, Rosmer.

ROSMER Bine, dar e asta o ruptură?

KROLL Mai întrebi! Da, e o ruptură cu toţi acei care-ţi sînt apropiaţi. Acum o să tragi consecinţele.

(Rebekka West intră prin dreapta, lăsînd uşa larg deschisă.)

REBEKKA În sfîrşit, iată-l pe drumul sacrificiului. Acum putem merge la masă. Vă rog, domnule director.

KROLL *(luîndu-şi pălăria)* Noapte bună, domnişoară West. Aici nu mai am ce căuta.

REBEKKA *(crispată)* Ce s-a întîmplat? *(Închide uşa şi se apropie.)* Aţi discutat?...

ROSMER Ştie tot.

KROLL N-o să te lăsăm, Rosmer, să ne scapi din mîini. O să te silim să te întorci la noi.

ROSMER Asta, niciodată.

KROLL Om vedea. Nu eşti tu omul să rabzi singurătatea.

ROSMER Nu sînt chiar atît de singur. Sîntem doi care s-o suportăm.

KROLL A!... *(Străfulgerat de o bănuială.)* Va să zică... Avea dreptate Beate!...

ROSMER Beate?...

KROLL *(respingînd gîndul)* Nu, nu... nu-i cu putinţă. Iartă-mă.

ROSMER Ce anume?

KROLL Nu face să mai vorbim. Ptiu! Iartă-mă. Adio. *(Se îndreaptă spre vestibul.)*

ROSMER *(conducîndu-l)* Kroll! N-o putem sfîrşi aşa. Am să trec mîine pe la tine.

KROLL *(din vestibul, întorcîndu-se)* Niciodată n-o să mai pui piciorul în casa mea! *(Îşi ia bastonul şi iese.)*

(Rosmer rămîne o clipă în uşa deschisă; pe urmă o închide şi vine spre masă.)

ROSMER Nu-i nimic, Rebekka. Ca doi buni prieteni, vom îndura împreună şi asta.

REBEKKA Dar la ce crezi că s-a gîndit cînd a spus „Ptiu!"?

ROSMER Nu merită, draga mea, să-ţi mai baţi capul cu asta. Nici el nu crede tot ce-i trece prin minte. Mîine însă trec eu pe la dînsul. Noapte bună!

REBEKKA Dar de ce te retragi în seara asta atît de devreme, după toate cîte s-au întîmplat?

ROSMER Obişnuinţa de totdeauna. Mă simt atît de uşurat acum, că am spus totul. Vezi tu, dragă Rebekka, sînt cu totul liniştit. Încearcă de fii calmă ca mine. Noapte bună.

REBEKKA Noapte bună, dragă prietene. Somn uşor.

(Rosmer iese pe uşa vestibulului, îl auzim apoi urcînd scara. Rebekka se apropie de sobă şi trage şnurul unui clopoţel. După cîtva timp, intră prin dreapta madam Helseth.)

REBEKKA Poţi să strîngi masa, madam Helseth. Domnul pastor nu vrea să mănînce nimic şi domnul director a plecat acasă.

MADAM HELSETH Domnul director a plecat? Dar ce l-a apucat pe domnul director?

REBEKKA *(luîndu-şi lucrul de mînă)* Zicea că se va isca furtună mare...

MADAM HELSETH Mare minune! Nici urmă de norişor în seara asta!

REBEKKA Numai de n-ar întîlni calul alb. Pentru că tare mi-e frică să n-auzim în curînd de fantome.

MADAM HELSETH Ferească-ne Dumnezeu, domnişoară. Da zău, nu mai vorbi aşa.

REBEKKA Ei, asta-i!

MADAM HELSETH *(mai încet)* Crezi, într-adevăr, domnişoară, că e cineva aici care trebuie să moară?

REBEKKA Da de unde! Sînt însă atîtea soiuri de cai albi pe lumea asta, madam Helseth... Ei, noapte bună. Mă duc în camera mea.

MADAM HELSETH Noapte bună, domnişoară.

(Rebekka îşi ia lucrul de mînă şi iese prin dreapta.)

MADAM HELSETH *(face lampa mică, dă din cap şi mormăie ca pentru sine)* Doamne, Doamne! Vorbeşte şi domnişoara asta West, cîteodată...

Actul II

(Camera de lucru a lui Johannes Rosmer. În peretele din stînga, o ușă ce dă pe coridor. În fund, rama unei uși ce dă în dormitor, cu draperiile trase deoparte. În dreapta, o fereastră; în fața ei un birou acoperit cu cărți și cu hîrtii. Pe lîngă pereți, etajere cu cărți și dulapuri. Mobilă simplă. În stînga, o canapea veche cu o masă în fața ei. Johannes Rosmer, în haină de casă, stă în fața biroului într-un scaun cu spătar înalt. El taie și răsfoiește paginile unei reviste. Bate cineva în ușa din stînga.)

ROSMER *(fără să se întoarcă)* Intră!

(Intră Rebekka West, în capot de casă.)

REBEKKA Bună dimineața.

ROSMER *(răsfoind revista)* Bună dimineața, draga mea. Vrei să-mi spui ceva?

REBEKKA Voiam numai să știu dacă ai dormit bine.

ROSMER Excelent. Un somn fără vise... *(Întorcîndu-se.)* Dar tu?

REBEKKA Mulțumesc, bine. Pînă spre dimineață...

ROSMER Nici nu mai știu de cînd nu mi-am mai simțit inima atît de ușoară. Îmi pare atît de bine că i-am vorbit.

REBEKKA Da, n-ar fi trebuit să taci atîta vreme, Rosmer.

ROSMER Nici eu însumi nu pricep de unde atîta lașitate.

REBEKKA A, nu-i vorba de lașitate...

ROSMER Ba da, ba da... cînd privesc lucrurile mai îndeaproape, văd că a fost un pic de lașitate.

REBEKKA Cu-atît mai bine că te-ai hotărît să vorbești...*(Se așază alături, pe un scaun, lîngă birou.)* Și-acum, să-ți spun și ce-am făcut eu, și te rog să nu te superi.

ROSMER Să mă supăr? Cum poți crede, draga mea?

REBEKKA Poate că nu s-ar fi cuvenit să-mi iau asemenea libertate, dar...

ROSMER Ei, ia s-auzim.

REBEKKA Aseară, cînd Ulrik Brendel era gata să plece... i-am dat cîteva rînduri pentru Mortensgård.

ROSMER *(neliniștit)* Dar, dragă Rebekka... Și ce i-ai scris?

REBEKKA I-am scris că, dacă vrea să-ți facă un mare serviciu, să se ocupe puțin de nefericitul ăsta și să-l ajute cum o putea.

ROSMER Draga mea, nu trebuia să faci asta. Lui Brendel nu poate decît să-i strice. Iar Mortensgård e un om cu care prefer să n-am de-a face. Știi doar că am avut cîndva o neînțelegere cu el.

REBEKKA Dar nu crezi că e mai bine să fii iarăși în relații bune cu el?

ROSMER Cu Mortensgård? De ce?

REBEKKA Pentru că după ruptura cu prietenii tăi, situația ta e destul de zdruncinată.

ROSMER *(privind-o și dînd din cap)* Crezi într-adevăr că directorul, sau oricare altul dintre ei, va încerca să se răzbune?... Că ar fi în stare...

REBEKKA În prima clipă de mînie, dragul meu... cine știe ce se poate întîmpla? Dar după felul cum a înțeles directorul să se poarte...

ROSMER O, ar trebui să-l cunoști ceva mai bine. Kroll este în toate privințele un om cumsecade. După-amiază o să mă duc în oraș și o să vorbesc cu el. Vreau să stau de vorbă cu toți. Ai să vezi ce ușor o să meargă...

(Madam Helseth apare în ușa din stînga.)

REBEKKA *(ridicîndu-se)* Ce e, madam Helseth?

MADAM HELSETH Domnul director Kroll așteaptă jos, în antret.

ROSMER *(ridicîndu-se cu vioiciune)* Kroll!

REBEKKA Directorul? Nu mai spune!

MADAM HELSETH Întreabă dacă poate urca sus la domnul pastor...

ROSMER *(Rebekkăi)* Ce-ți spuneam?... Desigur. Să poftească. *(Se duce la ușă și strigă din capul scării.)* Hai, dragul meu, urcă! Din toată inima: bine-ai venit!

(Rosmer rămîne ținînd ușa deschisă. Madam Helseth iese. Rebekka trage perdelele în rama ușii și mai aranjează cîte ceva. Directorul Kroll, cu pălăria în mînă, intră în cameră.)

ROSMER *(încet, mișcat)* Știam eu că n-avea să fie pentru ultima oară...

KROLL Azi văd lucrurile sub cu totul altă lumină.

ROSMER Nu-i așa, Kroll? Nu-i așa? Acum, că te-ai gîndit mai bine...

KROLL Mă înțelegi cu totul greșit. *(Își pune pălăria pe masa de lîngă canapea.)* Dar aș dori să-ți vorbesc între patru ochi.

ROSMER Și de ce n-ar putea domnișoara West să...

REBEKKA Nu, nu, domnule Rosmer. Plec.

KROLL *(măsurînd-o din priviri)* Și apoi, s-ar cuveni să-mi cer iertare domnișoarei că am venit atît de dimineață, înainte ca dumneaei să fi avut timp să...

REBEKKA *(surprinsă)* Cum, vi se pare nelalocul lui să stau în casă îmbrăcată în capot?

KROLL Vai de mine! Ce știu eu care mai sînt noile rînduieli pe aici, pe la Rosmersholm!

ROSMER Bine, Kroll, dar astăzi ești cu totul de nerecunoscut!

REBEKKA Domnule director, am onoarea... *(Iese pe ușa din stînga.)*

KROLL Dacă-mi dai voie... *(Se așază pe canapea.)*

ROSMER Da, dragul meu, să ne facem comozi și să stăm de vorbă.

(Se așază pe un scaun, chiar în fața directorului.)

KROLL De ieri, n-am mai închis un ochi. M-am tot gîndit pînă în zori.

ROSMER Și acum ce spui?

KROLL Ar fi multe de spus. Dar îngăduie-mi o mică introducere. Ceva despre Ulrik Brendel.

ROSMER A fost pe la tine?

KROLL Nu. S-a aciuit într-o circiumă mizerabilă. Bineînțeles, în cea mai ticăloasă tovărășie. A băut și a petrecut cît l-a ținut punga. Pe urmă a sictirit toată banda, zicîndu-i șleahtă murdară și adunătură de golani. De altfel,

în privința asta, avea dreptate. Dar a încasat și el o bătaie zdravănă și a fost azvîrlit în șanț.

ROSMER Așadar, e incorigibil.

KROLL Haina și-a lăsat-o amanet. S-a găsit însă cineva să i-o răscumpere. Poți ghici cine?

ROSMER Tu însuți, poate?

KROLL Nu. Nobilul domn Mortensgård.

ROSMER A!

KROLL Mi s-a spus de altfel că „idiotul“ și „plebeul“ a fost primul pe care domnul Brendel l-a vizitat.

ROSMER Asta îi putea fi de folos.

KROLL Nici vorbă. *(Rezemîndu-se de masă, să fie mai aproape de Rosmer.)* Și acum, că am ajuns aici, mă simt obligat, de dragul vechii... de dragul fostei noastre prietenii, să-ți destăinuiesc ceva.

ROSMER Ce anume, dragul meu?

KROLL Că chiar aici în casă, în spatele tău, se trag tot felul de ițe.

ROSMER Cum poți să crezi asta? La cine faci aluzie, la Re... La domnișoara West?

KROLL Întocmai. În ce o privește, înțeleg foarte bine. S-a obișnuit de mult să fie aici cheia și lăcata. Totuși...

ROSMER Dragă Kroll, te înșeli cu desăvîrșire. N-avem absolut nici un secret unul față de celălalt.

KROLL Ți-a mărturisit și că e în corespondență cu redactorul „Farului“?

ROSMER A, te referi la cele cîteva rînduri pe care i le-a dat lui Ulrik Brendel?

KROLL Va să zică știi. Și ești de acord ca ea să intre în relații cu scandalagiul ăsta din condei care, săptămînă de săptămînă, încearcă să mă pună la stîlpul infamiei, atît pentru munca mea didactică cît și pentru activitatea mea publică?

ROSMER Nici vorbă, dragul meu, că domnișoara West nu s-a gîndit de loc la acest aspect al lucrurilor. De altfel, ca și mine, are deplină libertate să facă ce crede de cuviință.

KROLL Așa? Și asta ține, desigur, tot de noua rînduială pe care ai introdus-o aici. Căci părerile tale sînt, se vede, împărtășite și de domnișoara West, nu?

ROSMER Chiar așa și este. Noi doi pășim alături în deplină înțelegere.

KROLL *(îl priveşte şi dă încet din cap)* Orb eşti şi scos din minţi!

ROSMER Eu? De ce-ţi închipui una ca asta?

KROLL Pentru că nu vreau... nu îndrăznesc să mă gîndesc la ceva mai rău. Nu, nu, lasă-mă să-mi termin vorba. Tu, Rosmer, fără îndoială, pui preţ pe prietenia mea, nu? Şi pe stima mea. Nu-i aşa?

ROSMER La întrebările astea nici nu mai e nevoie să răspund.

KROLL Există totuşi întrebări care cer un răspuns, o explicaţie limpede. Accepţi să te supun unui fel de interogatoriu?

ROSMER Interogatoriu?

KROLL Da, să te întreb de unele şi de altele despre care s-ar putea să-ţi fie penibil să-ţi aminteşti. Vezi tu, renegarea ta — în fine, emanciparea ta, cum îi spui — e în strînsă legătură cu multe altele despre care, în propriul tău interes, trebuie să-mi dai explicaţii.

ROSMER Dragul meu, întreabă-mă tot ce pofteşti. N-am nimic de ascuns.

KROLL Spune-mi atunci, care crezi tu că a putut fi adevăratul motiv care a împins-o pe Beate să-şi ia zilele?

ROSMER Mai există vreo îndoială în privinţa asta? Sau, mai bine zis, mai încap întrebări acolo unde e vorba de o biată bolnavă fără judecată?

KROLL Eşti sigur că Beate era chiar atît de iresponsabilă? Medicii, în orice caz, nu erau atît de siguri.

ROSMER Dacă medicii ar fi văzut-o vreodată aşa cum am văzut-o eu de atîtea ori, zile şi nopţi de-a rîndul, atunci poate că n-ar mai fi stat la îndoială.

KROLL Pe atunci nici eu nu mă îndoiam.

ROSMER Cred şi eu, ar fi fost, de altfel, şi cu neputinţă să te îndoieşti. Doar ţi-am vorbit de pasiunea ei nestăpînită şi sălbatică... la care îmi pretindea să-i răspund... O, cum mă îngrozea! Şi reproşurile nejustificate pe care şi le făcea şi cu care se tortura în ultimii ani.

KROLL Da, de cînd aflase că niciodată nu va mai avea copii.

ROSMER Ei, gîndeşte-te şi tu. Să desperi şi să te chinui atît de crunt pentru o vină închipuită! Se mai poate spune că era cu mintea întreagă?

KROLL Hm... Nu-ți amintești cumva să fi avut atunci prin casă cărți care tratau despre rosturile căsătoriei... potrivit concepțiilor avansate ale timpului nostru?

ROSMER Pare-mi-se că domnișoara West îmi împrumutase o asemenea carte. Pentru că, după cum știi, ea moștenise biblioteca doctorului. Dar, dragă Kroll, doar nu-ți vei fi închipuind că am fost atît de nesocotiți să lăsăm asemenea lucruri la îndemîna bietei bolnave. Te asigur, cu toată tăria, că nu avem nici o vină. Numai mintea ei clătinată o adusese în halul acela de rătăcire.

KROLL În orice caz, pot acum să-ți spun un lucru. Anume, că sărmana Beate, chinuită și zdruncinată, și-a pus capăt vieții pentru ca tu să poți trăi fericit, liber și după gustul tău.

ROSMER *(aproape sărind din scaun)* Ce vrei să spui?

KROLL Stai liniștit și ascultă-mă, Rosmer. Acum pot să ți-o spun. În ultimii ei ani de viață, a fost de două ori la mine să mi se plîngă de neliniștile și de desperarea ei.

ROSMER În legătură cu chestiunea asta?

KROLL Nu. Prima dată a venit să-mi spună că ești pe cale să-ți renegi credința. Că vrei să rupi cu credința părinților tăi.

ROSMER *(aprins)* Kroll, ceea ce spui tu e imposibil să se fi întîmplat. Absolut imposibil. În privința asta greșești.

KROLL Și pentru ce anume?

ROSMER Pentru că atîta timp cît a trăit Beate, stăteam încă la îndoială și luptam cu mine însumi. Și lupta o duceam singur și în deplină tăcere. Și nici Rebekka nu cred...

KROLL Rebekka?

ROSMER Ei, da... domnișoara West. Îi spun Rebekka pentru că mi-e mai la îndemînă.

KROLL Am observat.

ROSMER De aceea nu pot să înțeleg de loc, cum a putut Beate să ajungă să-și facă o asemenea părere. Și de ce nu mi-ar fi vorbit mie însumi despre asta? Dar nu mi-a spus nimic. Niciodată, nici măcar o vorbă.

KROLL Sărmana... mă tot ruga, mă tot implora să-ți vorbesc eu.

ROSMER Și atunci, de ce n-ai vorbit?

KROLL Mă puteam eu atunci îndoi, măcar o singură clipă, că n-ar fi cu mintea rătăcită? O astfel de plîngere împotriva unui om ca tine!... Apoi a venit din nou... cam la vreo lună. De astă dată părea mai liniştită. Dar la plecare mi-a spus: „Așteptați-vă pe curînd să s-arate calul cel alb de la Rosmersholm".

ROSMER Da, da. Calul alb — mereu pomenea de el.

KROLL Şi cînd am încercat să-i scot din minte gîndurile astea negre mi-a răspuns doar atît: „Nu mai am mult de trăit. Pentru că Johannes trebuie neapărat să se însoare cu Rebekka."

ROSMER *(gîtuit)* Ce spui!... Să mă însor cu...

KROLL Era într-o joi după-amiază... Sîmbătă seară s-a aruncat de pe podeț în iazul morii.

ROSMER Şi tu să nu ne previi!

KROLL Ştii foarte bine, doar nu era prima oară cînd spunea că nu mai are mult de trăit.

ROSMER Ştiu, ştiu. Totuşi, trebuia să ne previi!

KROLL Mă gîndisem. Dar a fost prea tîrziu.

ROSMER Şi mai pe urmă?... De ce ai tăcut?

KROLL La ce-ar mai fi folosit să te chinui şi să te neliniştesc din nou? Toate astea le-am luat drept aiureli şi închipuiri. Pînă aseară.

ROSMER Şi de aseară?

KROLL Oare n-a văzut Beate foarte clar cînd a spus că vrei să-ţi renegi credinţa din copilărie?

ROSMER *(cu privirea fixată în gol)* Da, asta nu pricep. Pentru mine, e lucrul cel mai de neînţeles din lume.

KROLL De neînţeles sau nu... asta-i situaţia. Şi-acum, Rosmer, te întreb... ce era adevărat în această a doua acuzaţie e ei? Adică în ultima.

ROSMER Acuzaţie? Asta a fost o acuzaţie?

KROLL Am impresia că n-ai fost atent la tîlcul vorbelor ei... Voia să moară, aşa zicea. De ce? Ei?

ROSMER Pentru ca eu să mă pot căsători cu Rebekka.

KROLL N-a spus chiar aşa. Beate se exprimase altfel: „Nu mai am mult de trăit. Pentru că Johannes trebuie neapărat să se însoare cu Rebekka."

ROSMER *(îl priveşte o clipă fix, apoi se ridică)* Acum te înţeleg, Kroll.

KROLL Ei? Şi ce poţi să-mi răspunzi?

ROSMER *(mereu liniştit, stăpînindu-se)* Ce să răspund la asemenea năstruşnicii?... Singurul răspuns potrivit ar fi să-ţi arăt uşa.

KROLL *(ridicîndu-se)* Din ce în ce mai bine.

ROSMER *(aşezîndu-i-se înainte)* Ascultă-mă. De un an şi mai bine de cînd Beate s-a dus, eu şi Rebekka West trăim la Rosmersholm singuri. În tot timpul ăsta, cu toate că ai cunoscut acuzaţiile Beatei împotriva noastră, nici un moment n-am observat să te fi scandalizat de faptul că eu şi Rebekka trăim împreună aici.

KROLL Nu ştiam, pînă aseară, că cei care trăiau aici laolaltă, sînt un renegat şi o femeie emancipată.

ROSMER A!... Aşadar, crezi că nişte renegaţi şi nişte emancipaţi nu pot şti ce-i aceea puritate sufletească? Că nu pot asculta de o lege morală, tot atît de bine ca de un instinct natural?

KROLL Pentru mine n-are nici o valoare moralitatea care nu-şi are rădăcinile în credinţa Bisericii.

ROSMER Şi crezi că asta e la fel de valabil pentru mine şi pentru Rebekka? Pentru relaţiile dintre Rebekka şi mine?

KROLL Nu pot, de hatîrul vostru, să renunţ la părerea că nu e nici un fel de prăpastie între ateism şi... hm...

ROSMER Şi?

KROLL... şi amorul liber, dacă ţii să-ţi spun tot ce gîndesc.

ROSMER *(încet)* Şi nu ţi-e ruşine să-mi spui mie asta! Tu, care mă cunoşti din fragedă copilărie!

KROLL Tocmai de aceea. Ştiu ce uşor te laşi influenţat de cei din jur. Iar cît despre Rebekka ta... mă rog, domnişoara West... despre ea nu ştim mai nimic. Pe scurt, Rosmer... eu nu te las. Şi tu însuţi... trebuie să încerci să te salvezi pînă nu-i prea tîrziu.

ROSMER Să mă salvez? Ce vrei să spui?

(Madam Helseth intredeschide uşa din stinga.)

ROSMER Ce doreşti?

MADAM HELSETH Aş ruga-o pe domnişoara să coboare.

ROSMER Domnişoara nu-i aici.

MADAM HELSETH Da? *(Privind împrejur.)* Mare minune! *(Iese.)*

ROSMER Spuneai că...

KROLL Ascultă. Ceea ce s-a petrecut aici pe vremea cînd trăia Beate — şi ceea ce încă se mai petrece — nu vreau să cercetez mai îndeaproape. Erai profund nefericit în căsnicie şi, pînă la un punct, asta te poate justifica.

ROSMER Ah, cît de puţin mă cunoşti, de fapt!...

KROLL Nu mă întrerupe. Atît vreau să-ţi spun... dacă această convieţuire cu domnişoara West va trebui să continue, atunci va fi absolut necesar să-ţi ascunzi schimbarea de poziţie — această tristă dezertare — către care te-a împins ea. Lasă-mă, lasă-mă să vorbesc! Vreau să-ţi spun că, oricît ar fi de nebunesc, de vreme ce nenorocirea s-a întîmplat, eşti liber să gîndeşti şi să crezi orice pofteşti, în orice privinţă, dar, pentru numele lui Dumnezeu, păstrează-ţi opiniile pentru tine. Opiniile sînt o chestiune cu totul personală. Nu-i de loc obligatoriu să le strigi pe toate drumurile.

ROSMER Pentru mine însă e necesar să ies din situaţia asta falsă şi echivocă.

KROLL Nu uita, Rosmer: ai îndatoriri faţă de tradiţiile familiei tale! Rosmersholm a fost, din timpurile cele mai vechi, un lăcaş al disciplinei şi al ordinii, al tuturor părerilor admise şi recunoscute de către cei mai respectabili fii ai societăţii noastre. Întreg ţinutul poartă amprenta Rosmersholmului. De s-ar răspîndi zvonul că tu însuţi ai rupt cu ceea ce aş numi eu spiritul rosmerian al familiei, s-ar produce o tulburare iremediabilă.

ROSMER Dragă Kroll, eu văd lucrurile altfel. Cred că pentru mine e o datorie imperioasă să aprind o lumină şi să aduc o bucurie acolo unde neamul Rosmerilor a adus, din timpurile cele mai vechi, întunericul şi opresiunea morală.

KROLL *(privindu-l sever)* Da, ar fi o faptă demnă de ultimul vlăstar cu care se stinge un neam. Lasă-te păgubaş! Asta nu-i o treabă potrivită pentru tine. Tu ai fost făcut să trăieşti existenţa liniştită a unui gînditor.

ROSMER Poate că ai dreptate. Dar iată că vreau şi eu să intru o dată măcar în vîltoarea vieţii.

KROLL Vîltoarea vieţii... ştii tu ce o să însemne asta pentru tine? O luptă pe viaţă şi pe moarte cu toţi prietenii tăi.

ROSMER *(liniştit)* Poate că n-or fi toţi atît de fanatici ca tine.

KROLL Ești naiv, Rosmer. N-ai experiență. Nici nu bănui tu ce furtună grozavă o să se dezlănțuie asupra ta.

(Madam Helseth întredeschide ușa din stînga.)

MADAM HELSETH M-a trimis domnișoara să întreb...
ROSMER Ce este?
MADAM HELSETH E cineva jos care ar vrea să-i spună cîteva vorbe domnului pastor.
ROSMER Nu-i acela care a fost aseară?
MADAM HELSETH Nu, e domnul Mortensgård.
ROSMER Mortensgård?
KROLL Oho! Așa de departe am ajuns! Chiar atît de departe!
ROSMER Ce vrea de la mine? De ce l-ai lăsat să intre?
MADAM HELSETH Domnișoara mi-a spus să vă întreb dacă doriți să-l vedeți.
ROSMER Spune-i că am pe cineva...
KROLL *(către madam Helseth)* Poți să-i spui să vină, madam Helseth.

(Madam Helseth iese.)

KROLL *(luîndu-și pălăria)* Pînă una-alta, cedez terenul. Dar bătălia decisivă încă nu s-a dat.
ROSMER Pe viața mea, Kroll... n-am nimic de împărțit cu Mortensgård.
KROLL Nu te mai cred. În nici o privință. N-o să te mai cred niciodată. Acum sîntem pe picior de război. Vom încerca, dacă se va putea, să te facem nevătămător.
ROSMER O, Kroll... cît de jos ai coborît!
KROLL Eu? Și asta o spune unul ca tine? Amintește-ți de Beate!
ROSMER Iar începi?
KROLL Nu. Conștiința ta — dacă ți-a mai rămas ceva de felul ăsta — îți cere să încerci să dezlegi enigma de la iazul morii.

(Peder Mortensgård intră încet și calm pe ușa din stînga. E mic de stat, uscățiv, cu părul și cu barba roșcate și firave.)

KROLL *(cu o privire plină de ură)* A, ia te uită și „Farul" — aprins aici, la Rosmersholm! *(Încheindu-și haina.)*

Nu mai e de stat la îndoială: acum știu ce-mi rămîne de făcut!

MORTENSGÅRD *(înțelegător)* „Farul“ va fi întotdeauna aprins ca să lumineze calea domnului director.

KROLL Da, îți cunosc de mult bunăvoința. Dar știi porunca: să nu mărturisești strîmb împotriva aproapelui tău?...

MORTENSGÅRD Nu-i nevoie să mă învețe domnul director poruncile.

KROLL Nici porunca a șasea?

ROSMER Kroll!...

MORTENSGÅRD Chiar de-aș simți nevoia, domnul pastor ar fi mai potrivit să mă învețe.

KROLL *(cu perfidă ironie)* Domnul pastor? Da, fără îndoială, în privința asta pastorul este omul cel mai potrivit. Ei, spor la treabă, domnilor! *(Iese trîntind ușa după el.)*

ROSMER *(cu privirile pironite pe ușă și vorbind ca pentru sine)* Da, da, întîmple-se ce s-o întîmpla. *(Întorcîndu-se.)* Vreți să-mi spuneți, domnule Mortensgård, ce vă aduce la mine?

MORTENSGÅRD De fapt, o căutam pe domnișoara West. Mi se părea că trebuie să-i mulțumesc pentru scrisoarea amabilă pe care mi-a trimis-o ieri...

ROSMER Știu ce v-a scris. Ați vorbit cu ea?

MORTENSGÅRD Da, cîteva cuvinte. *(Cu un zîmbet ușor.)* Pare-se că aici, la Rosmersholm, s-au mai schimbat unele păreri.

ROSMER Părerile mele s-au schimbat în multe privințe, aș putea spune chiar... în toate.

MORTENSGÅRD Așa-mi spunea și domnișoara. Și tocmai de aceea a fost de părere să urc aici, ca să discut puțin, în privința asta, cu domnul pastor.

ROSMER În ce privință, domnule Mortensgård?

MORTENSGÅRD Mi-ați îngădui să public în „Farul“ că ați ajuns la o altă concepție... și că ați aderat la cauza progresului și a ideilor liberale?

ROSMER Da, vă încuviințez bucuros. Vă rog chiar să scrieți.

MORTENSGÅRD Chiar mîine dis-de-dimineață. Va fi o veste mare și importantă că pastorul Rosmer de la Ros-

mersholm socoate de datoria lui să lupte pentru cauza luminii chiar în calitatea sa de pastor.

ROSMER Nu vă înţeleg bine.

MORTENSGÅRD Vreau să spun că în felul acesta partidul nostru obţine un puternic sprijin moral, ca întotdeauna cînd cîştigăm un partizan plin de seriozitate şi de spirit creştin.

ROSMER *(oarecum mirat)* Nu ştiţi, aşadar?... Domnişoara West nu v-a spus?...

MORTENSGÅRD Ce anume, domnule pastor? Domnişoara era foarte grăbită. A apucat doar să-mi spună să urc sus, că o să aflu restul chiar de la dumneavoastră.

ROSMER Atunci am să vă spun că m-am eliberat cu totul, în toate privinţele. Nimic nu mă mai leagă de învăţătura bisericii. De azi înainte, lucrurile astea nu mai prezintă pentru mine nici un interes.

MORTENSGÅRD *(privindu-l înmărmurit)* O... nici de-ar fi căzut cerul pe mine şi n-aş fi fost mai mirat... Pastorul însuşi să se lepede!...

ROSMER Da, sînt acum acolo unde dumneavoastră sînteţi de mult. Şi mîine puteţi relata în „Farul" şi asta.

MORTENSGÅRD Şi asta? Nu, dragă domnule pastor... Iertaţi-mă... dar cred că e mai bine să nu pomenim şi de latura asta a lucrurilor.

ROSMER Să nu pomenim?

MORTENSGÅRD Da, cel puţin nu de la început.

ROSMER Nu înţeleg de loc...

MORTENSGÅRD Vedeţi, domnule pastor... dumneavoastră nu cunoaşteţi situaţia atît de îndeaproape ca mine. Dar acum, cînd aţi făcut acest pas aderînd la cauza ideilor liberale şi cînd dumneavoastră — după cum zicea domnişoara West — vreţi să luaţi parte la mişcare, e de presupus că o faceţi cu intenţia de a fi cît mai util cu putinţă, atît cauzei cît şi mişcării.

ROSMER Da, aş vrea din toată inima.

MORTENSGÅRD Atunci pot să vă aduc la cunoştinţă, domnule pastor, că dacă veţi mărturisi deschis ruptura dumneavoastră cu biserica, asta ar însemna să vă aflaţi de la bun început cu mîinile legate.

ROSMER Credeţi?

MORTENSGÅRD Da, puteţi fi sigur că aici, la noi, nu veţi putea realiza mare lucru. Şi, de altfel, domnule pastor, liberi-cugetători avem destui. Ba aş putea spune că avem chiar prea mulţi. Ceea ce-i lipseşte partidului, sînt elementele creştine... în stare să impună respect tuturora. Asta-i ceea ce ne lipseşte mai mult. Iată de ce ar fi foarte bine să nu împărtăşiţi lucrurile astea, pe care nu toată lumea le poate înţelege. Vedeţi, asta-i părerea mea.

ROSMER Aşa, va să zică! Prin urmare, nu vă veţi încumeta să vă încurcaţi cu mine dacă îmi mărturisesc public renegarea!

MORTENSGÅRD *(clătinînd din cap)* Cu părere de rău, domnule pastor, dar n-aş îndrăzni. În ultima vreme, mi-am făcut o regulă de a nu sprijini nimic şi pe nimeni care s-ar atinge de Biserică.

ROSMER Nu cumva în ultima vreme veţi fi revenit dumneavoastră înşivă în sînul Bisericii?

MORTENSGÅRD Asta este o altă chestiune.

ROSMER A, aşa stau lucrurile. Da, vă înţeleg.

MORTENSGÅRD Domnule pastor, n-ar trebui să uitaţi că eu — mai ales eu — nu am mîinile libere.

ROSMER Dar ce vă leagă?

MORTENSGÅRD Faptul că sînt un om pătat.

ROSMER A, da.

MORTENSGÅRD Un om pătat, domnule pastor. Mai ales asta n-ar trebui să uitaţi. Pentru că dumneavoastră aţi fost cel dintîi care m-aţi înfierat.

ROSMER Dacă aş fi fost atunci cel care sînt azi, aş fi privit păcatul dumneavoastră cu mai multă îngăduinţă.

MORTENSGÅRD Şi eu cred. Dar acum e prea tîrziu. M-aţi compromis pentru totdeauna. Pentru toată viaţa. Ei, poate că încă nu înţelegeţi prea bine ce înseamnă asta. S-ar putea însă ca în curînd să simţiţi şi dumneavoastră înşivă, domnule pastor, asemenea arsură.

ROSMER Eu?

MORTENSGÅRD Da. Vă închipuiţi că directorul Kroll şi gaşca lui o să vă ierte o asemenea greşeală? Iar „Gazeta departamentului", vedeţi dumneavoastră, va fi necruţătoare. S-ar putea aşadar, foarte bine întîmpla să fiţi înfierat şi dumneavoastră.

ROSMER În ce privește viața mea personală, mă simt invulnerabil, domnule Mortensgård. Comportarea mea nu mă poate expune nici unui atac.

MORTENSGÅRD *(cu un zîmbet reținut)* Asta-i vorbă mare, domnule pastor.

ROSMER Se poate. Dar eu am dreptul s-o folosesc, oricît ar fi de mare.

MORTENSGÅRD Chiar dacă v-ați cerceta viața tot atît de temeinic cum ați cercetat-o odinioară pe a mea?

ROSMER Ce straniu vorbiți! La ce anume vă gîndiți? E vorba de ceva precis?

MORTENSGÅRD Da, de un singur lucru doar. Însă fără îndoială că ar fi foarte grav dacă răuvoitorii dumneavoastră adversari ar afla ceva.

ROSMER Nu vreți să fiți atît de bun să-mi spuneți despre ce este vorba?

MORTENSGÅRD Domnul pastor nu ghicește?

ROSMER Nu, absolut de loc. Cu nici un chip.

MORTENSGÅRD Bine, bine, atunci vă lămuresc eu. Am în păstrare o scrisoare ciudată, care mi-a fost trimisă de aici, de la Rosmersholm.

ROSMER A, e vorba de scrisoarea domnișoarei West?! E chiar atît de ciudată?

MORTENSGÅRD Nu, nu scrisoarea asta. Ci o altă scrisoare primită mai de mult.

ROSMER Tot de la domnișoara West?

MORTENSGÅRD Nu, domnule pastor.

ROSMER Atunci de la cine? De la cine?

MORTENSGÅRD De la răposata doamnă.

ROSMER De la soția mea? Ați primit de la soția mea o scrisoare?

MORTENSGÅRD Da, am primit.

ROSMER Cînd?

MORTENSGÅRD În ultimele ei zile. E de atunci cam un an și jumătate. Și tocmai asta e scrisoarea cu pricina.

ROSMER Știți prea bine că în vremea aceea soția mea era greu bolnavă.

MORTENSGÅRD Da, știu că erau mulți care credeau așa. Însă, judecînd după scrisoare, nu s-ar spune. Cînd zic că scrisoarea e ciudată, mă refer la altceva.

ROSMER Dar, pentru Dumnezeu, ce-a avut soţia mea să vă scrie?

MORTENSGÅRD Am scrisoarea acasă. Începe cam aşa: că trăieşte în mare chin şi spaimă, pentru că pe aici, pe la dumneavoastră, scrie ea, ar fi mulţi oameni răi. Şi oamenii ăştia ar încerca să vă facă necazuri şi să vă vatăme.

ROSMER Pe mine?

MORTENSGÅRD Da, aşa scrie. Şi acum vine partea cea mai ciudată. Credeţi, domnule pastor, că e cazul să continui?

ROSMER Desigur! Spuneţi tot. Fără să-mi ascundeţi nimic.

MORTENSGÅRD Răposata doamnă mă ruga să fiu generos. Cică ştie — spunea ea — că domnul pastor este acela care a determinat destituirea mea din învăţămînt. Dar mă ruga stăruitor să nu mă răzbun.

ROSMER Şi cum, ea credea că aţi putea să vă răzbunaţi?

MORTENSGÅRD Scrie în scrisoare că de voi auzi că au început să circule zvonuri cum că la Rosmersholm se întîmplă lucruri urîte, să nu le dau atenţie, pentru că le-au răspîndit numai nişte oameni răi, care vor să vă compromită.

ROSMER Aşa scria în scrisoare?

MORTENSGÅRD La prima ocazie domnul pastor poate s-o citească, să se convingă personal.

ROSMER Dar nu pricep de loc!... Ce-şi imagina ea? La ce zvonuri făcea aluzie?

MORTENSGÅRD Mai întîi, la acela că domnul pastor s-ar putea lepăda de credinţa din copilărie. Pe atunci, doamna nega asta cu toată hotărîrea... Şi pe urmă... hm...

ROSMER Pe urmă?

MORTENSGÅRD Da, pe urmă... destul de încîlcit... adăuga că nu ştie de nici o legătură vinovată la Rosmersholm. Că niciodată nu i s-a făcut vreun rău. Şi că dacă totuşi se vor răspîndi asemenea zvonuri, atunci mă imploră să nu agit lucrurile astea în „Farul".

ROSMER Nu pomeneşte nici un nume?

MORTENSGÅRD Nu.

ROSMER Cine v-a adus scrisoarea?

MORTENSGÅRD Am făgăduit să nu spun. Mi-a fost adusă într-o seară, la căderea nopţii.

ROSMER Dacă v-ați fi interesat imediat, ați fi aflat că biata mea soție era cu totul iresponsabilă.

MORTENSGÅRD Așa am și făcut, domnule pastor. Dar trebuie să vă spun că nu prea am avut impresia asta.

ROSMER Nu? Dar de ce-mi pomeniți tocmai acum despre această scrisoare veche și smintită?

MORTENSGÅRD Pentru ca să vă sfătuiesc să fiți foarte prudent, pastore Rosmer.

ROSMER Vă referiți la viața mea particulară?

MORTENSGÅRD Da. Nu trebuie să uitați că de-acum înainte nu mai sînteți inatacabil.

ROSMER Țineți atît de mult la ideea că am ceva de tăinuit?

MORTENSGÅRD Nu știu de ce un om emancipat n-ar avea dreptul să-și trăiască viața din plin. Însă de acum înainte, după cum v-am mai spus, trebuie să fiți foarte prudent. Căci de s-ar zvoni pe socoteala dumneavoastră cutare sau cutare lucru care ar contrazice prejudecățile, puteți fi sigur că ar fi defăimată întreaga mișcare a spiritelor libere... La revedere, domnule pastor.

ROSMER La revedere.

MORTENSGÅRD Mă duc imediat la tipografie să predau „Farului" marea noutate.

ROSMER Scrieți despre toate.

MORTENSGÅRD Scriu numai despre ceea ce trebuie să știe oamenii de treabă. *(Salută și iese. Rosmer rămîne în ușă, în timp ce celălalt coboară scara. Se aude închizîndu-se ușa de la intrare.)*

ROSMER *(în ușă, cu glas scăzut)* Rebekka!... Re... Hm! *(Tare.)* Madam Helseth, domnișoara West nu-i acolo?

MADAM HELSETH *(răspunzînd de jos, din antret)* Nu, domnule pastor, nu-i!

(În fund, draperiile se trag deoparte. În rama ușii apare Rebekka.)

REBEKKA Rosmer!

ROSMER *(întorcîndu-se)* Cum? Erai în dormitorul meu! Dar, draga mea, ce făceai acolo?

REBEKKA *(apropiindu-se)* Am ascultat.

ROSMER O, Rebekka, cum ai putut face asta?

REBEKKA Uite, am putut. El cum a putut să se lege de capotul meu cu atîta răutate?

ROSMER A, va să zică erai înăuntru cînd Kroll...

REBEKKA Da. Voiam să văd ce gînduri coace.

ROSMER Ţi-aş fi spus eu.

REBEKKA Nu mi-ai fi spus totul. Şi, sigur, nu chiar cu aceleaşi cuvinte.

ROSMER Ai auzit, deci, totul?

REBEKKA Aproape. Cînd a venit Mortensgård, a trebuit o clipă să cobor.

ROSMER Şi-apoi te-ai urcat din nou...

REBEKKA Dragă prietene, nu-ţi mai pune atîta la inimă.

ROSMER Fă tot ce crezi că-i bine şi cinstit. Eşti doar pe deplin liberă... Dar ce spui de toate astea, Rebekka?... O, mi se pare că niciodată n-am avut mai multă nevoie de tine ca acum.

REBEKKA Era doar de aşteptat să ajungem aici

ROSMER Nu, nu chiar pînă aici.

REBEKKA Nu pînă aici?

ROSMER Poate că era de aşteptat, mai devreme sau mai tîrziu, ca prietenia noastră, frumoasă şi curată, să fie rău văzută şi terfelită. Dar nu de către Kroll. Niciodată nu l-aş fi putut crede în stare de aşa ceva. D-apoi ceilalţi, cu suflet mic şi vederi înjositoare! Vezi... am fost deci îndreptăţit să ascund, cu atîta gelozie, alianţa noastră. Era un secret primejdios.

REBEKKA Dar ce importanţă are cum ne judecă ceilalţi? Cînd noi înşine ştim bine că n-avem de ce ne învinui!

ROSMER Şi n-am, într-adevăr, nici o vină? O, aşa am crezut şi eu pînă azi. Dar acum, Rebekka, acum...

REBEKKA Da, ce s-a întîmplat?

ROSMER Cum să-mi explic groaznica acuzaţie a Beatei?

REBEKKA *(izbucnind)* O, nu mai vorbi de Beate! Nu te mai gîndi la Beate! Ea e moartă, tu eşti descătuşat.

ROSMER De cînd am aflat lucrurile astea, mi se pare înspăimîntător de vie.

REBEKKA O, nu, asta nu, Rosmer! Nu!

ROSMER Ba da. Trebuie să cercetăm lucrurile mai îndeaproape. Ce anume a putut-o tulbura într-atît, ca să ajungă să-şi facă asemenea gînduri nenorocite?

REBEKKA Te îndoieşti că era aproape nebună?

ROSMER Vezi tu... tocmai de lucrul ăsta nu mai sînt atît de sigur. Şi-apoi, chiar de-ar fi fost...

REBEKKA Chiar de-ar fi fost... Ce anume?

ROSMER Vreau să spun... unde-ar trebui să căutăm adevărata cauză care a transformat boala ei în nebunie?

REBEKKA Şi la ce ţi-ar putea folosi asemenea sterpe frămîntări?

ROSMER Nu pot altfel, Rebekka. Oricît aş vrea, nu pot să scap de îndoiala asta care mă roade.

REBEKKA Dar ar putea deveni primejdios să macini mereu asemenea gînduri întunecate.

ROSMER *(umblînd de colo-colo, neliniştit şi îngîndurat)* Trebuie să mă fi trădat într-un fel oarecare. Şi ea va fi observat cît de fericit începusem să mă simt de la venirea ta în casă.

REBEKKA Dar bine, dragul meu, chiar de-o fi fost aşa...

ROSMER Vezi tu... nu va fi putut să nu bage de seamă că citim aceleaşi cărţi, că ne căutăm unul pe altul şi că discutăm împreună toate noutăţile. Şi cu toate astea, nu pricep nimic! Căci aveam atîta grijă s-o cruţ! Cînd mă întorc cu gîndul înapoi, parcă mă văd cîtă osteneală îmi dădeam s-o feresc de toate grijile noastre. Nu-i aşa, Rebekka?

REBEKKA Da, sigur.

ROSMER Şi tu la fel. Şi totuşi!...O, e groaznic să te gîndeşti! Trăia aici... cu dragostea ei bolnăvicioasă... tăcînd mereu... supraveghindu-ne... observînd totul şi... răstălmăcind tot.

REBEKKA *(frîngîndu-şi mîinile)* O, n-ar fi trebuit niciodată să vin la Rosmersholm.

ROSMER Gîndeşte-te numai cît o fi suferit ea în tăcere. Cîte lucruri urîte o fi scornit şi va fi pus pe seama noastră cu mintea ei bolnavă... Nu ţi-a spus niciodată nimic care să-ţi dea de bănuit?

REBEKKA *(neliniştită)* Mie? Crezi că aş mai fi rămas aici măcar o singură zi?

ROSMER Nu, nu, se înţelege. O, ce luptă grea a avut de dus. Şi a luptat singură, Rebekka. Desperată şi singură. Şi apoi, triumful acela final, cumplit şi dojenitor — din iazul morii. *(Se lasă în scaun, îşi sprijină coatele pe birou şi-şi îngroapă faţa în mîini.)*

REBEKKA *(venind încet pînă în spatele lui)* Ascultă, Rosmer. De-ar sta in puterea ta s-o rechemi pe Beate... lîngă tine... la Rosmersholm... ai face-o?

ROSMER Ce mai știu eu ce-aș vrea și ce nu! Nu mă mai pot gîndi decît la întîmplarea aceea... și ea este fără intoarcere.

REBEKKA Și tocmai acum, Rosmer, cînd erai pe cale să pornești bătălia! Ba chiar o și începuseși. Te eliberaseși cu totul. Te simțeai atît de vesel, de ușor...

ROSMER O, da... într-adevăr. Și-acum... iată-mă sub povara asta strivitoare.

REBEKKA *(rezemată de spătarul scaunului)* Ce minunat era cînd stăteam și flecăream pe înserate în salon. Și plănuiam împreună o viață nouă. Voiai să te arunci în iureșul vieții — sau, cum spuneai tu, în vîrtejul epocii. Să mergi ca un duh eliberator, din casă în casă. Să cucerești sufletele și voințele. Să înnobilezi oamenii din jurul tău... de pretutindeni. Să-i înnobilezi!

ROSMER Noblețe și voioșie!

REBEKKA Da, și voioșie!

ROSMER Pentru că bucuria este aceea care înnobilează sufletele, Rebekka.

REBEKKA Nu cumva... și durerea? Durerea cea mare?

ROSMER Da, cînd poți s-o depășești, să te ridici deasupră-i, s-o birui.

REBEKKA *Asta* trebuia tu să faci.

ROSMER *(clătinîndu-și capul)* N-am să mai fiu niciodată în stare s-o birui. Totdeauna va rămîne o îndoială. O întrebare. Niciodată n-am să ajung să mai gust simțămîntul acela care face ca viața să fie plină de farmec și să merite a fi trăită.

REBEKKA *(încet, aplecată pe spătar)* Ce simțămînt, Rosmer?

ROSMER *(privind către ea)* Acela al inocenței voioase și dulci.

REBEKKA *(trăgîndu-se un pas înapoi)* Al inocenței!

(Scurtă pauză.)

ROSMER *(cu coatele pe masă, sprijinindu-și capul în mîini și privind înaintea lui)* Și cum s-a mai priceput ea să le împerecheze! Ce le-a mai potrivit pe toate! Mai întîi în-

cepe a se îndoi de tăria credinței mele. Cum de și-a putut da seama? Dar iacătă că a fost în stare. Îndoiala s-a făcut certitudine. Și apoi... da, i-a fost atît de lesne să-și închipuie toate celelalte! *(Ridicîndu-se în picioare și trecîndu-și mîna prin păr.)* Ah, vălmășagul ăsta de vedenii! N-am să mai scap niciodată de ele. Simt foarte bine asta. O știu. Mă vor hăitui pretutindeni și-mi vor aminti de moartă.

REBEKKA Ca și calul cel alb de la Rosmersholm.

ROSMER Exact. Nălucindu-se din întuneric și tăcere.

REBEKKA Și din cauza unor asemenea năluciri vrei să abandonezi viața cea vie, pe care abia începuseși s-o guști?

ROSMER Ai dreptate, e strivitor, Rebekka! Dar nu stă în puterea mea să aleg. Și cum aș putea scăpa de toate astea?

REBEKKA *(din spatele lui)* Făcîndu-ți noi relații.

ROSMER *(mirat, înălțînd capul)* Noi relații?

REBEKKA Da, relații noi cu lumea exterioară. Să trăiești, să te zbați, să muncești. Și nu să stai să tot rumegi la gînduri și să-ți spargi capul cu enigme de nerezolvat.

ROSMER *(ridicîndu-se)* Noi relații? *(Merge de colocolo, se oprește lîngă ușă și se întoarce.)* Mă frămîntă o întrebare. Tu nu ți-ai pus-o, Rebekka?

REBEKKA *(respirînd greu)* Spune... spune-mi și mie... ce întrebare?

ROSMER Cum vezi tu relațiile noastre, de azi înainte?

REBEKKA Orice-ar fi să se mai întîmple, cred că prietenia noastră va rămîne.

ROSMER Da, dar nu chiar la asta mă gîndeam. Ci la ceea ce ne-a atras de la început unul către celălalt, la ceea ce ne-a legat atît de strîns: la credința noastră comună în posibilitatea unei conviețuiri caste între bărbat și femeie...

REBEKKA Da, da... și?

ROSMER Mă gîndesc că unor asemenea relații — cum sînt ale noastre — li s-ar potrivi mai curînd o viață liniștită și fericită...

REBEKKA Da, și?

ROSMER Dar iată, pentru mine începe o viață de luptă, de neliniști și de emoții puternice. Căci vreau să trăiesc, Rebekka! Nu vreau să mă las răpus de închipuiri dezgustă-

toare. Şi în viaţa mea, nu vreau să hotărască nici viii, nici... ceilalţi.

REBEKKA Nu, nu... să nu te laşi! Fii cu adevărat un om liber, Rosmer!

ROSMER Înţelegi acum la ce mă mai gîndesc? Nu? Cum aş putea să mă eliberez de toate amintirile care mă chinuie... de tot jalnicul meu trecut?

REBEKKA Cum?

ROSMER Opunîndu-le o nouă realitate, una vie.

REBEKKA *(sprijinindu-se tulburată în spătarul scaunului)* Vie?... Despre... ce-i vorba?

ROSMER *(apropiindu-se de ea)* Rebekka, dacă te-aş întreba... vrei să fii soţia mea?

REBEKKA *(o clipă fără glas, explodînd apoi veselă)* Soţia ta? A ta? Eu?

ROSMER Bun. Să încercăm. Noi doi vom fi una. De-acum înainte, nu mai trebuie să rămînă gol locul celei moarte.

REBEKKA Eu... în locul Beatei?...

ROSMER Atunci ea va ieşi din viaţa mea. Cu totul. De-a pururi, pentru veşnicie.

REBEKKA *(încet, mişcată)* Crezi tu asta, Rosmer?

ROSMER Aşa trebuie să fie. Trebuie! Nu mai pot... nu mai vreau să păşesc prin viaţă cu un cadavru în spinare. Ajută-mă să scap de el, Rebekka. Să înăbuşim apoi amintirile toate, în libertate, în bucurie, în pasiune. Vei rămîne pentru mine unica soţie.

REBEKKA *(stăpînindu-se)* Nu te mai gîndi la asta. N-o să fiu niciodată soţia ta.

ROSMER Ce spui?! Niciodată? O, crezi că n-ai să ajungi să mă iubeşti niciodată? Dar prietenia noastră nu are de pe acum înfăţişarea iubirii?

REBEKKA *(astupîndu-şi urechile, speriată)* Nu vorbi aşa, Rosmer! Nu spune lucrurile astea.

ROSMER *(apucînd-o de mîini)* Da, da... în prietenia noastră e un mugure nou. O, văd pe faţa ta că simţi acelaşi lucru. Nu-i aşa, Rebekka?

REBEKKA *(din nou, calmă şi hotărîtă)* Ascultă-mă. Vreau să-ţi spun că, dacă stărui în părerea asta, voi pleca de la Rosmersholm.

ROSMER Să pleci? Tu? N-ai fi în stare! Cu neputinţă!

REBEKKA Îmi e şi mai cu neputinţă încă să devin soţia ta. Niciodată n-o să pot face asta.

ROSMER *(privind-o mirat)* Ai spus „n-o să pot". Şi ai spus asta în chip atît de straniu! De ce n-ai putea?

REBEKKA *(luîndu-i amîndouă mîinile)* Dragul meu... şi pentru tine şi pentru mine... e mai bine să nu întrebi. *(Îi dă drumul.)* Asta-i, Rosmer. *(Se îndreaptă spre uşă.)*

ROSMER De-acum înainte n-o să mai îmi pun decît întrebarea asta: de ce?

REBEKKA *(se întoarce şi-l priveşte)* Atunci s-a terminat.

ROSMER Între tine şi mine?

REBEKKA Da.

ROSMER Niciodată nu ne vom putea despărţi. N-o să pleci niciodată de la Rosmersholm.

REBEKKA *(cu mîna pe clanţa uşii)* Nu, poate că n-am să fac asta. Dar dacă ai să mă mai întrebi, atunci totuşi voi sfîrşi.

ROSMER Totuşi! Cum asta?

REBEKKA Da, pentru că atunci o să plec pe drumul pe care a plecat Beate. Acum ştii, Rosmer.

ROSMER Rebekka!...

REBEKKA *(din uşă, dînd încet din cap)* Acum ştii. *(Iese.)*

ROSMER *(privind zăpăcit uşa închisă)* Ce... înseamnă... asta?

Actul III

(Salonul de la Rosmersholm. Fereastra şi uşa dinspre antret sînt deschise. Afară străluceşte soarele de dimineaţă. Rebekka West, îmbrăcată ca în primul act, stă lîngă fereastră, stropind şi aranjînd florile. Lucrul de mînă şi l-a lăsat pe scaun. Madam Helseth, cu un pămătuf în mînă, şterge praful.)

REBEKKA *(după un răstimp de tăcere)* E ciudat cît de mult întîrzie astăzi pastorul.

MADAM HELSETH O, asta i se întîmplă destul de des. Dar de acu trebuie să coboare.

REBEKKA Ai observat ceva la el?

MADAM HELSETH Nu mare lucru. Cînd i-am dus cafeaua, era în dormitor şi se îmbrăca.

REBEKKA Te întreb pentru că aseară nu se simţea tocmai bine.

MADAM HELSETH Da, se cunoştea el! Mă întreb de n-o fi fost ceva între dumnealui şi cumnatu-său.

REBEKKA Ce să fie?

MADAM HELSETH Ştiu eu! Poate să-i fi aţîţat Mortensgård ăla.

REBEKKA Cine ştie!... Îl cunoşti mai bine pe acest Peder Mortensgård?

MADAM HELSETH Vai de mine, cum de vă trece prin minte? Pe unul ca el!

REBEKKA Te gîndeşti că scoate gazeta aia murdară?

MADAM HELSETH A, nu-i vorba numai de asta. Oare n-a auzit domnişoara c-a făcut un copil c-o femeie măritată pe care a lăsat-o bărbatul?

REBEKKA Am auzit eu ceva vorbindu-se. Dar asta trebuie să se fi întîmplat cu mult înainte de a sosi eu aici.

MADAM HELSETH Doamne, cît de tînăr era pe vremea aceea! Şi ea ar fi trebuit să se priceapă mai bine decît dînsul. A şi vrut să se însoare cu ea. Dar nu i-au îngăduit. Şi a ispăşit din greu. Mai pe urmă însă, cred că s-a pus pe treabă. Şi acuma sînt destul de mulţi ăia de-l caută.

REBEKKA Mai ales nevoiaşii, cînd sînt la ananghie.

MADAM HELSETH Ei, s-ar putea să fie şi alţii, nu numai dintre cei nevoiaşi.

REBEKKA *(aruncîndu-i o privire furişă)* Da?

MADAM HELSETH *(lîngă sofa, frecînd şi ştergînd de zor)* Şi s-ar putea întîmpla să fie tocmai dintre cei la care gîndeşti mai puţin.

REBEKKA Asta, madam Helseth, e mai mult o bănuială — că de ştiut, n-ai doar de unde şti.

MADAM HELSETH Aşa crede domnişoara, că nu pot şti? Uite că pot. Şi dacă tot trebuie să spun asta odată şi odată — apoi chiar eu am fost într-o zi cu o scrisoare la Mortensgård.

REBEKKA *(întorcîndu-se)* Dumneata?

MADAM HELSETH Da, chiar eu în persoană. Și scrisoarea aia fusese scrisă chiar aici, la Rosmersholm.

REBEKKA Nu, zău, madam Helseth?

MADAM HELSETH Pe cinstea mea. Şi era scrisă pe hîrtie fină. Şi dichisită cu pecete roşie.

REBEKKA Şi ţi-a fost dumitale încredinţată? Dar atunci, dragă madam Helseth, nu-i de loc greu de ghicit de la cine era.

MADAM HELSETH Da?

REBEKKA O fi fost, bineînţeles, de la biata doamnă Rosmer: vreo toană de om bolnav...

MADAM HELSETH Asta o spui dumneata, domnişoară West, eu nu.

REBEKKA Dar ce scria în scrisoare? A, e drept... asta n-ai de unde să știi.

MADAM HELSETH Hm, s-ar putea totuşi întîmpla să ştiu şi asta.

REBEKKA Ţi-a spus ea dumitale ce-a scris?

MADAM HELSETH Nu, ea nu. Însă după ce Mortensgård a citit scrisoarea, a început să mă tot întrebe și să mă sucească, încît am înţeles tot.

REBEKKA Şi ce crezi dumneata că scria? Haide, buna și draga mea madam Helseth, spune-mi te rog şi mie!

MADAM HELSETH Nu, nu, domnişoară. Pentru nimic în lume.

REBEKKA O, mie poți să-mi spui. Doar sîntem prietene bune, nu?

MADAM HELSETH Feri-m-ar Dumnezeu, domnişoară, să zic cumva! Dar atîta pot să spun că era foarte urît lucrul acela pe care şi-l închipuia biata doamnă bolnavă.

REBEKKA Oare cine să-i fi băgat în cap toate astea?

MADAM HELSETH Oameni răi, domnișoară West. Oameni răi!

REBEKKA Răi?...

MADAM HELSETH Da, am mai spus-o şi o spun. Trebuie să fi fost oameni cu adevărat răi.

REBEKKA Şi cine bănuieşti dumneata c-ar fi putut fi?

MADAM HELSETH Ei, las că ştiu eu ce ştiu! Dar să mă bată Dumnezeu de-oi sufla vreun cuvînt. Ce-i drept, este o anumită doamnă aici în oraș... hm!

REBEKKA Văd eu pe chipul dumitale că te gîndești la doamna Kroll.

MADAM HELSETH A, ce mai poamă și asta! Întotdeauna a făcut pe grozava cu mine. Şi nici pe dumneata nu te-a văzut vreodată cu ochi buni.

REBEKKA Crezi că doamna Rosmer era în toate mințile cînd i-a scris lui Mortensgård scrisoarea aceea?

MADAM HELSETH Ciudat lucru și cu mintea asta, domnișoară! Dar n-aș crede că era cu totul ieşită din minți.

REBEKKA Cu toate astea, cînd a aflat că n-o să mai aibă copii, părea să fi înnebunit de-a binelea. De atunci a izbucnit nebunia.

MADAM HELSETH Da, sărmana, asta a secat-o la inimă.

REBEKKA *(își ia lucrul și se aşază la fereastră, în fotoliu)* De altfel... dumneata, madam Helseth, nu crezi că pentru domnul pastor a fost mai bine că s-a întîmplat aşa?

MADAM HELSETH Ce anume, domnişoară?

REBEKKA Că n-au avut nici un copil. Nu?

MADAM HELSETH De! Ştiu eu ce să zic!

REBEKKA Da, da, poți să mă crezi. A fost mai bine pentru el. Pastorul Rosmer nu era făcut să stea și să rabde țipetele copiilor.

MADAM HELSETH Aici, domnişoară, la Rosmersholm, copiii nu țipă.

REBEKKA *(privind-o)* Nu țipă?

MADAM HELSETH Nu. Nimeni nu-şi aminteşte să fi auzit la Rosmersholm țipete de copii.

REBEKKA Ciudat!

MADAM HELSETH Nu-i aşa? Asta-i ceva în familie. Şi mai e ceva ciudat. Cînd se fac mai mari, nu rîd niciodată. Niciodată, cît trăiesc.

REBEKKA Curios!

MADAM HELSETH Domnişoara l-a auzit, sau l-a văzut pe domnul pastor rîzînd vreodată?

REBEKKA Nu, şi dacă mă gîndesc mai bine, îmi vine a crede că ai dreptate. Dar, pe cît mi se pare, nimeni de prin părțile astea nu prea rîde.

MADAM HELSETH Nu, nu rîde. Asta însă, zic oamenii, a pornit de aici, de la Rosmersholm. Şi s-a întins apoi ca un fel de molimă.

REBEKKA Eşti o femeie cu judecată, madam Helseth.

MADAM HELSETH Zău, domnişoară, nu mă mai lua în rîs. *(Ascultînd.)* Sst, sst!... Coboară domnul pastor. Nu-i prea place mătura pe aici. *(Iese pe uşa din dreapta.)*

(Johannes Rosmer, cu bastonul şi cu pălăria în mînă, intră prin antret.)

ROSMER Bună dimineaţa, Rebekka.

REBEKKA Bună dimineaţa, dragul meu! *(După cîtva timp, croşetînd.)* Vrei să ieşi?

ROSMER Da.

REBEKKA Vremea-i foarte frumoasă.

ROSMER N-ai venit să mă vezi în dimineaţa asta.

REBEKKA Nu... azi n-am venit.

ROSMER Şi n-ai să mai vii de loc de azi înainte?

REBEKKA Ştiu eu?!

ROSMER N-am primit nimic?

REBEKKA A venit „Gazeta departamentului".

ROSMER „Gazeta departamentului"?...

REBEKKA E colo, pe masă.

ROSMER *(depunîndu-şi pălăria şi bastonul)* Scrie ceva?...

REBEKKA Da.

ROSMER Şi să nu mi-l trimiţi sus!...

REBEKKA Aşa ceva ai timp să citeşti şi mai tîrziu.

ROSMER Aşa. *(Ia ziarul şi-l citeşte în picioare, lîngă masă.)* ...Ce zice?... „Nici o măsură de prevedere nu e de prisos cînd e vorba de transfugi lipsiţi de caracter." *(Privind-o.)* Auzi, Rebekka, transfug!

REBEKKA Nu e pomenit nici un nume.

ROSMER Tot aia! *(Citeşte mai departe.)* „Trădători perfizi ai bunelor cauze" ... „Suflete de Iudă, ce-şi mărturisesc cu neruşinare renegarea de îndată ce socot că a sosit timpul potrivit şi că au ceva de cîştigat." „Un atentat neruşinat la memoria venerabilă a străbunilor" ... „Trăgînd nădejdea să fie răsplătiţi cum se cuvine de mai-marii zilei"... *(Pune ziarul pe masă.)* Şi asemenea lucruri scriu ei despre mine! Ei, care mă cunosc atît de bine şi de atîta vreme! Deşi ştiu bine că nu-i adevărat nici măcar un singur cuvînt... şi totuşi, nu se dau în lături să scrie.

REBEKKA Şi asta nu-i tot.

ROSMER *(reluînd ziarul)* „Drept scuză, n-am putea afla decît o minte crudă... o influenţă dăunătoare... extinsă

pînă și într-un domeniu din care, deocamdată, nu vrem să facem obiectul unei dezvăluiri sau al unei dezaprobări publice"... *(Privind-o.)* Asta ce mai e?

REBEKKA După cum vezi, e vorba de mine.

ROSMER *(azvîrlind ziarul)* Asta-i comportarea unor oameni lipsiți de onoare, Rebekka.

REBEKKA Da, mi se pare că nu sînt cu nimic mai buni decît Mortensgård.

ROSMER *(învîrtindu-se agitat prin cameră)* Aici trebuie întreprinsă o operă de salvare. Dacă situația asta durează, va pieri orice omenie. Dar nu trebuie să tolerăm! O, ce bucuros, ce bucuros aș fi de-aș putea aduce puțină lumină în mințile astea prăpăstioase și întunecate!

REBEKKA *(ridicîndu-se)* Așa-i că da? Iată unde-ți vei afla țelul cel mare al vieții.

ROSMER Gîndește-te numai, de-aș putea să trezesc în ei conștiința greșelilor, rușinea și căința. Să sădesc în ei încrederea... și iubirea, Rebekka!

REBEKKA De ți-ai folosi toate puterile, ai birui.

ROSMER Simt că aș putea reuși. Și ce frumoasă ar fi viața atunci! Nici pomeneală de bătălii haine! Numai o întrecere. Ochii toți ațintiți către același țel. Voințele toate, toate sufletele, năzuind înainte, mai sus, fiecare pe calea cea mai potrivită cu natura sa. Fericire pentru toți... prin rîvna tuturor. *(Privind întîmplător afară, pe fereastră, se cutremură și spune întunecat.)* Da, dar nu și prin mine.

REBEKKA Nu?... Nu și prin tine?

ROSMER Și mai ales nu pentru mine.

REBEKKA O, Rosmer, nu te lăsa copleșit de îndoieli.

ROSMER Fericirea, dragă Rebekka, fericirea e înainte de orice în sentimentul de liniște, de voioșie și de siguranță al unei conștiințe curate.

REBEKKA Da, sentimentul ăsta...

ROSMER Tu nu poți să-ți dai seama. Eu însă...

REBEKKA Tu mai puțin decît oricine.

ROSMER *(arătînd pe geam)* Iazul morii.

REBEKKA O, Rosmer!...

(Madam Helseth apare în ușa din dreapta.)

MADAM HELSETH Domnișoară!

REBEKKA Mai tîrziu, mai tîrziu. Nu acum.

MADAM HELSETH Numai un cuvînt, domnişoară.

(Rebekka se duce la uşă. Madam Helseth îi spune ceva. Vorbesc cîteva clipe şuşotind. Madam Helseth dă din cap aprobativ şi iese.)

ROSMER *(neliniştit)* E ceva pentru mine?

REBEKKA Nu, nimic, de-ale casei. Acum ar trebui, dragă Rosmer, să ieşi puţin la aer. Să faci o plimbare mai lungă.

ROSMER *(luîndu-şi pălăria)* Da, să mergem împreună.

REBEKKA Nu, dragă, nu pot acum. Du-te singur. Dar făgăduieşte-mi să-ţi alungi toate gîndurile astea negre.

ROSMER Mă tem că n-am să le pot niciodată alunga.

REBEKKA Asta nu înseamnă să te laşi canonit de nişte gînduri atît de neîntemeiate.

ROSMER Din păcate, dragă, chiar atît de neîntemeiate nu sînt. Am stat şi mi-am frămîntat mintea toată noaptea. Poate că Beate a înţeles totuşi bine.

REBEKKA Ce anume?

ROSMER Că te iubesc, Rebekka.

REBEKKA A înţeles ea asta?

ROSMER *(punîndu-şi pălăria pe masă)* Stau şi mă tot frămînt cu întrebarea de nu cumva ne înşelam pe noi înşine cînd numeam legătura asta prietenie.

REBEKKA Oare crezi că ar fi putut tot atît de bine să se numească...

ROSMER ...Iubire. Da, draga mea, aşa cred. Încă de pe cînd mai trăia Beate, toate gîndurile mele ţie ţi le dăruiam. Numai lîngă tine voiam să fiu. Numai lîngă tine simţeam fericirea aceea deplină, liniştea aceea senină şi dulce. Dacă ne gîndim bine, Rebekka, viaţa noastră comună a început ca o dulce şi tainică dragoste de copii. Fără dorinţi şi fără vise. N-ai şi tu impresia? Spune.

REBEKKA *(luptînd să se stăpînească)* O... nu ştiu ce să-ţi răspund.

ROSMER Şi viaţa asta intimă, unul lîngă altul şi unul pentru altul, am luat-o noi drept prietenie! Nu, draga mea... legătura noastră a fost — poate chiar din primele zile — o căsătorie spirituală. Asta mi-e păcatul. Nu aveam un asemenea drept — din cauza Beatei nu-mi era îngăduit.

REBEKKA Nu ți-era îngăduit să fii fericit? Așa crezi, Rosmer?

ROSMER Beate privea relațiile noastre cu ochii unei îndrăgostite. Le judeca după felul ei de a iubi. Nici vorbă. Beate nu putea judeca altfel de cum a făcut-o.

REBEKKA Dar de ce să te socoți tu răspunzător de greșeala Beatei!?

ROSMER Pentru că din dragoste pentru mine — căci, în felul ei, dragoste a fost — s-a aruncat în iazul morii. Faptul e fapt, Rebekka. Și niciodată n-am să-l pot ocoli.

REBEKKA O, lasă, nu te mai gîndi decît la marele și minunatul țel căruia i-ai închinat viața!

ROSMER *(dînd din cap)* După cîte îmi dau seama acum, treaba asta nu va fi dusă niciodată la capăt. Cel puțin, nu de mine.

REBEKKA Și de ce nu de tine?

ROSMER Pentru că niciodată nu biruie o cauză la temelia căreia se află un păcat.

REBEKKA *(izbucnind)* Ah, astea-s șovăielile familiei... neliniștile, scrupulele ei. Morții ce se întorc aici sub înfățișarea unei cavalcade de cai albi. Acum te recunosc.

ROSMER Orice-ar fi, n-am ce face, de ele nu pot scăpa. Și poți să mă crezi, Rebekka. E așa cum îți spun. Cauza căreia îi dorești o victorie durabilă, trebuie slujită de un om voios și neîntinat.

REBEKKA Dar îți este oare bucuria atît de necesară?

ROSMER Bucuria? Da, da, dragă... îmi este.

REBEKKA Ție, care nu rîzi niciodată?

ROSMER N-are importanță. Crede-mă, am o mare dispoziție pentru voioșie.

REBEKKA Acuma du-te, dragul meu. Departe, cît mai departe. M-ai auzit? Uite pălăria. Poftim și bastonul.

ROSMER *(luîndu-le)* Mulțumesc. Dar tu nu mergi cu mine?

REBEKKA Nu, nu, acum nu pot.

ROSMER Bine, bine. Tu, în orice caz, ești cu mine. *(Iese prin antret. O clipă, Rebekka privește pe ușă. Pe urmă se îndreaptă către ușa din dreapta.)*

REBEKKA *(o deschide și spune destul de tare)* Hai, madam Helseth. Lasă-l să intre. *(Se retrage spre fereastră.)*

(Puțin după aceea intră prin dreapta directorul Kroll. Salută tăcut și rezervat și-și păstrează pălăria în mînă.)

KROLL Așadar, a plecat?

REBEKKA Da.

KROLL Stă mult de obicei?

REBEKKA Da. Astăzi însă e greu de știut! Și dacă nu vrei să-l întîlnești...

KROLL Nu, nu. Numai cu dumneata vreau să vorbesc. Între patru ochi.

REBEKKA Atunci ar fi bine să nu pierdem timpul. Ia loc, domnule director. *(Se așază în fotoliul de lîngă fereastră. Directorul Kroll ia loc pe un scaun, alături.)*

KROLL Domnișoară West, nici nu-ți poți închipui ce adînc și ce dureros m-a lovit schimbarea lui Johannes Rosmer.

REBEKKA Era de așteptat să se întîmple așa la început.

KROLL Numai la început?

REBEKKA Rosmer era încredințat că, mai devreme sau mai tîrziu, veți fi alături de el.

KROLL Eu?

REBEKKA Atît dumneata cît și ceilalți prieteni.

KROLL Ca să vezi cît de șovăitoare e judecata lui cînd e vorba de oameni și de relații sociale.

REBEKKA Nu e decît necesitatea de a se elibera de orice constrîngere...

KROLL Da, dar vezi dumneata, tocmai asta nu prea cred eu.

REBEKKA Dar atunci ce crezi?

KROLL Cred că în spatele tuturor acestor lucruri stai *dumneata.*

REBEKKA Ideea asta ți-a sugerat-o soția dumitale, directore Kroll.

KROLL N-are importanță a cui e. Sigur e însă că tot gîndindu-mă la întreaga dumitale comportare de cînd ai venit aici, bănuiala mea s-a întărit mult, foarte mult.

REBEKKA *(privindu-l)* Îmi aduc aminte, dragă directore, că era un timp cînd aveai în mine o încredere foarte mare. Aș spune chiar o încredere nemărginită.

KROLL *(moderat)* Pe cine n-ai putea fermeca dumneata dacă ţi-ai pune în minte!

REBEKKA Dacă mi-aş pune în minte!...

KROLL Da, aşa ai făcut. Nu mai sînt atît de nebun să-mi închipui că sentimentele au avut de jucat vreun rol. Voiai pur şi simplu să-ţi faci un loc la Rosmersholm. Să te înrădăcinezi aici. Cam la asta ar fi trebuit să te ajut eu. Acuma mi-e clar.

REBEKKA Uiţi cu totul că Beate era aceea care se milogea şi mă implora să mă stabilesc aici.

KROLL Desigur, pentru că o vrăjiseşi şi pe ea. Sau crezi că ar fi putut să se numească prietenie ceea ce simţea Beate pentru dumneata? Asta aducea a divinizare... a idolatrie. Era — cum să zic? — un fel de adoraţie nebună. Da, da, ăsta-i cuvîntul!

REBEKKA Dar fi bun şi aminteşte-ţi de starea în care se afla sora dumitale. În ceea ce mă priveşte, nu cred că s-ar putea spune despre mine că aş fi cît de cît exaltată.

KROLL A, nu, în nici un caz. Tocmai de aceea ai şi fost atît de periculoasă pentru acei pe care ai vrut să-i supui influenţei dumitale. Îţi era atît de lesne să plănuieşti şi să calculezi totul — tocmai pentru că aveai o inimă rece.

REBEKKA Rece? Eşti atît de sigur?

KROLL Acuma sînt absolut sigur. Altminteri n-ai fi putut sta aici atîţia ani şi să-ţi urmăreşti planurile cu asemenea neostenită stăruinţă. Şi ai reuşit tot ce-ai voit. Şi el, şi toate celelalte, sînt în puterea dumitale. Dar ca să ajungi aici, nu te-ai dat în lături să-l faci nefericit.

REBEKKA Nu-i adevărat. Nu eu. Dumneata însuţi l-ai făcut nefericit.

KROLL Eu?

REBEKKA Da, cînd i-ai băgat în cap că ar fi vinovat de sfîrşitul îngrozitor al Beatei.

KROLL L-a impresionat asta atît de adînc?

REBEKKA Îţi poţi închipui. Un suflet atît de gingaş...

KROLL Credeam că un om aşa-zis emancipat, ştie să fie deasupra oricăror scrupule... Va să zică aşa! Ei, da... în fond, mă şi aşteptam. Vlăstarul acelor bărbaţi care ne privesc de colo, de sus, n-are cum se lepăda de ereditatea aceea moştenită din generaţie în generaţie.

REBEKKA *(cu privirile plecate, îngîndurată)* Johannes Rosmer are rădăcini foarte adînci în neamul lui. Asta e tot atît de sigur, pe cît e de adevărat.

KROLL Da, și dacă ai fi ținut la el, ar fi trebuit să ții seama de asta. Însă dumneata, desigur, nu te puteai împiedica de asemenea considerente. Căci deosebirea atît de mare dintre dumneata și el începe chiar de la izvor.

REBEKKA Despre ce izvor vorbești?

KROLL Despre originile și proveniența dumitale... domnișoară West.

REBEKKA A, așa?! E foarte adevărat, provin dintr-un mediu foarte umil. Cu toate astea...

KROLL Nu mă refer la clasa sau la poziția socială. Mă gîndesc la premisele morale.

REBEKKA Premisele? În legătură cu ce?

KROLL Cu nașterea dumitale, mai ales.

REBEKKA Adică ce vrei să spui?

KROLL Vreau să spun că aceste premise îmi explică toată comportarea dumitale.

REBEKKA Nu înțeleg nimic. Vorbește lămurit.

KROLL Credeam totuși că ești pe deplin lămurită. Altminteri ar fi destul de ciudat că ai acceptat să fii adoptată de doctorul West...

REBEKKA *(ridicîndu-se)* Aha! Acum pricep.

KROLL ...și să iei numele lui. Numele mamei dumitale era Gamvik.

REBEKKA *(pășind prin cameră)* Gamvik era numele tatălui meu, domnule director.

KROLL Prin ocupația ei, mama dumitale era deseori și cu regularitate în contact cu medicul de circumscripție.

REBEKKA Asta e adevărat.

KROLL Și te-a luat la el, imediat ce a murit mama dumitale. Te-a tratat cu asprime. Și totuși, ai rămas la el. Știai că n-avea de gînd să-ți lase nici măcar un ban. Tot ce ai moștenit: o ladă cu cărți. Și totuși, ai rămas la el, ai răbdat totul și l-ai îngrijit pînă la capăt.

REBEKKA *(se oprește lîngă masă, privindu-l cu ironie)* Și dumneata explici toate astea prin aceea că în nașterea mea ar fi ceva imoral și criminal?

KROLL Presupun că ceea ce ai făcut pentru el, ai făcut-o dintr-un oarecare instinct filial. Ba chiar că întreaga dumitale comportare își are explicația în originea dumitale.

REBEKKA *(vehement)* Dar nu-i adevărat nici un singur cuvînt din tot ce-ai spus! Și pot s-o dovedesc! Doctorul West nici nu se pomenise încă în Finnmark cînd m-am născut eu.

KROLL Scuză-mă, domnișoară. El sosise acolo cu un an înainte. Am verificat.

REBEKKA Greșești și ți-o repet: ești cu totul greșit!

KROLL Alaltăieri mi-ai spus că ai douăzeci și nouă de ani, că mergi pe treizeci.

REBEKKA Da? Așa am spus?

KROLL Da, ai spus. Și, deoarece mai știu să socotesc...

REBEKKA Destul! Te ostenești degeaba. Te scutesc bucuros: sînt cu un an mai bătrînă decît trec.

KROLL *(zîmbind neîncrezător)* Adevărat? Iată o noutate! Cum de s-a întîmplat asta?

REBEKKA Cînd am împlinit douăzeci și cinci de ani, nu știu ce mi-a căşunat — necăsătorită, cum eram — că sînt prea bătrînă. Și atunci am început a spune că am cu un an mai puțin.

KROLL Dumneata? O femeie emancipată? Nutrești asemenea prejudecăți în legătură cu vîrsta măritișului?

REBEKKA A fost o prostie, un lucru ridicol. Pesemne, nu reușim niciodată să ne emancipăm cu totul. Așa sîntem noi.

KROLL Fie și-așa. Socoteala totuși ar putea rămîne în picioare: pentru că doctorul West a vizitat meleagurile alea în treacăt, cu un an înainte de a fi numit acolo.

REBEKKA *(izbucnind)* Nu-i adevărat!

KROLL Nu-i adevărat?

REBEKKA Nu. Pentru că despre asta mama nu mi-a vorbit niciodată.

KROLL Nu?

REBEKKA Nu, niciodată. Și nici doctorul West. Nici măcar un cuvînt.

KROLL Nu s-ar putea ca asta să se fi întîmplat din cauză că amîndoi aveau un motiv să sară peste anul cu pricina? Exact cum ai făcut și dumneata, domnișoară West. Poate că ăsta e un obicei în familie.

REBEKKA *(mergînd de colo-colo, frămîntîndu-și mîinile)* Imposibil. Asta vrei: să mă faci să cred, cu tot dinadinsul. Dar nu-i adevărat. Nu este, nu se poate! Nici pomeneală de așa ceva!

KROLL *(ridicîndu-se)* Dar, draga mea, pentru numele lui Dumnezeu, ce-i cu dumneata? Mă sperii de-a binelea. Nu mai știu ce să cred și ce să gîndesc!...

REBEKKA Nimic. N-ai ce crede și nici la ce te gîndi.

KROLL Lămurește-mă atunci cît mai bine cu putință de ce te frămîntă atît lucrul ăsta?

REBEKKA *(revenindu-și)* E foarte simplu, directore Kroll. N-am nici un chef să trec drept un copil nelegitim.

KROLL Bine, bine. În lipsa unei explicații mai bune, s-o acceptăm deocamdată pe asta. Va să zică, dumneata ai păstrat în privința asta o anumită... prejudecată.

REBEKKA Într-adevăr.

KROLL Cam același lucru cred că s-a întîmplat, în general, și cu ceea ce numești emanciparea dumitale. Ai dat peste o grămadă de idei și de opinii noi. Și ai aflat cîte ceva despre unele cercetări întreprinse în diferite domenii și care păreau să răstoarne tot ceea ce pînă acum era pentru noi sigur și de neclintit. Însă toate astea au rămas pentru dumneata simple noțiuni. Le cunoști. Dar nu ți-au intrat în sînge.

REBEKKA *(îngîndurată)* Poate că în privința asta ai dreptate.

KROLL Da, pune-te numai la încercare și o să vezi! Și dacă așa stau lucrurile cu dumneata, atunci gîndește-te ce s-a întîmplat cu Johannes Rosmer. E curată nebunie. Să te dai pe față drept un renegat, asta înseamnă să te arunci de-a dreptul în prăpastie. Ți-l poți oare imagina, așa timid cum e el, respins, prigonit de lumea căreia i-a aparținut pînă acum? Expus la atacurile nemiloase ale celor mai remarcabili oameni din societatea noastră? Niciodată în viața lui nu va fi în stare să înfrunte situația asta.

REBEKKA S-o înfrunte! Acum e prea tîrziu ca să mai dea înapoi.

KROLL Ba de loc! Ceea ce s-a întîmplat poate fi trecut sub tăcere, sau cel puțin tălmăcit drept o regretabilă urmare a unei rătăciri trecătoare. Însă unele măsuri sînt absolut necesare.

REBEKKA Care?

KROLL Trebuie să-l faci, domnișoară West, să legalizeze legătura.

REBEKKA Relațiile lui cu mine?

KROLL Da. Trebuie să-l faci să înțeleagă.

REBEKKA Va să zică, nu poți renunța la ideea că relațiile noastre ar trebui, cum spui dumneata, legalizate?

KROLL Nu vreau să privesc problema mai îndeaproape. Observ numai că acolo unde poți să rupi cel mai ușor cu așa-zisele prejudecăți, este în... hm.

REBEKKA În chestiunea relațiilor dintre bărbat și femeie, vrei să spui?

KROLL Da, sincer vorbind, așa cred.

REBEKKA *(pășește prin cameră și privește pe fereastră)* Era cît pe ce să spun: cu-atît mai bine, directore Kroll.

KROLL Ciudate vorbe! Ce vrei să spui?

REBEKKA N-are importanță. Nu mai merită să vorbim. A, iată că sosește și el.

KROLL A și venit! Atunci plec.

REBEKKA *(întorcîndu-se spre el)* Nu, rămîi. Ai să afli ceva nou.

KROLL Nu acum. Nu cred c-aș suporta să-l văd.

REBEKKA Te rog, rămîi. Haide. N-o să ai nimic de regretat. Pentru ultima oară te mai rog ceva.

KROLL *(o privește mirat și-și lasă pălăria jos)* Bine, domnișoară West. Fie și-așa.

(Un moment de liniște. Apoi intră din antret Johannes Rosmer.)

ROSMER *(zărindu-l pe director, se oprește în ușă)* Cum?... Tu aici?

REBEKKA Ar fi preferat să nu dea ochii cu tine, Rosmer.

KROLL *(involuntar)* „Cu tine"?!

REBEKKA Da, domnule director, Rosmer și cu mine ne tutuim. E un lucru firesc în relațiile dintre noi.

KROLL Asta era ceea ce-mi făgăduiai să aud?

REBEKKA Nu numai asta... ceva mai mult.

ROSMER *(apropiindu-se)* Care este scopul vizitei de astăzi?

KROLL Voiam încă o dată să încerc să te opresc şi să te recîştig.

ROSMER *(arătînd ziarul)* După tot ce scrie aici?

KROLL Nu eu am scris asta.

ROSMER Ai făcut tu ceva să împiedici?

KROLL Asta nu mi-ar fi îngăduit cauza pe care o slujesc. Şi, de altfel, nici nu stă în puterea mea.

REBEKKA *(rupe ziarul în bucăţele, le mototoleşte şi le aruncă în sobă)* Aşa. Iată-l dispărut din faţa ochilor. Fie ca să dispară şi din suflete. Şi aşa ceva să nu se mai întîmple, Rosmer.

KROLL A, dacă într-adevăr ai putea face să fie aşa!

REBEKKA Haide, dragii mei, să ne aşezăm. Toţi trei. Atunci am să vă spun totul.

ROSMER *(supunîndu-se fără rezistenţă)* Ce-i cu tine, Rebekka? Eşti grozav de liniştită. Ce-o mai fi şi asta?

REBEKKA Liniştea hotărîrii. *(Se aşază.)* Ia loc şi dumneata, domnule director. *(Directorul Kroll ia loc pe sofa.)*

ROSMER Liniştea hotărîrii, ai spus! Ce hotărîre?

REBEKKA Vreau, dragul meu, să-ţi redau ceva de care ai nevoie ca să poţi trăi.

ROSMER Asta ce mai e?

REBEKKA Vreau doar să povestesc ceva. Atît.

ROSMER Chiar acum?

REBEKKA Cînd am venit aici din Finnmark, împreună cu doctorul West, aveam impresia că în faţa mea se deschide o viaţă nouă şi mare. Doctorul mă învăţase cîte ceva. Toate lucrurile desperecheate pe care le cunoşteam atunci despre viaţă. *(Luptînd să se stăpînească şi abia şoptind.)* Şi atunci...

KROLL Atunci?

ROSMER Bine, Rebekka, toate astea le ştiu.

REBEKKA *(adunîndu-se)* Da, da... în fond, ai dreptate. Le ştii chiar prea bine.

KROLL *(privind-o atent)* N-ar fi mai bine să plec?

REBEKKA Nu, trebuie să rămîi mai departe, dragă directore. *(Lui Rosmer.)* Da, atunci iată ce s-a întîmplat: voiam şi eu să ţin pasul cu timpurile noi care se arătau. Să mă pătrund de toate noile idei. Directorul Kroll îmi spunea într-o zi că pe vremea cînd erai încă băiat, o mare influenţă

a avut asupra ta Ulrik Brendel. Am crezut că, în continuare, menirea asta aş putea-o avea eu.

ROSMER Vrei să spui că ai venit aici cu gînduri ascunse?...

REBEKKA Voiam ca noi doi să păşim împreună spre libertate. Mereu înainte. Pînă la capăt. Dar în calea deplinei tale emancipări se înălţa zidul acela întunecat şi de netrecut.

ROSMER Despre ce zid vorbeşti?

REBEKKA Vreau să spun, Rosmer, că tu nu puteai propăşi liber decît în deplina strălucire a soarelui. Iar tu boleai şi sufereai în întunericul unei asemenea căsnicii.

ROSMER Niciodată pînă azi nu mi-ai vorbit în felul ăsta despre căsnicia mea.

REBEKKA Nu, n-aş fi îndrăznit, ca să nu te sperii.

KROLL *(făcînd semn lui Rosmer)* O auzi?

REBEKKA *(continuînd)* Dar eu ştiam bine care era salvarea, unica ta salvare. Şi am acţionat.

ROSMER La ce te referi?

KROLL Vrei să spui cu asta...

REBEKKA Da, Rosmer... *(Ridicîndu-se.)* Stai jos. Şi dumneata, directore Kroll. Acum trebuie să se facă lumină. Nu, Rosmer, tu eşti nevinovat. Eu sînt aceea care a ademenit... care a început s-o ademenească pe Beate pe cale pierzaniei.

ROSMER *(sărind)* Rebekka!

KROLL *(ridicîndu-se)* ...Pe calea pierzaniei?

REBEKKA Pe calea... care a dus-o în iazul morii. Acum ştiţi amîndoi.

ROSMER *(buimăcit)* Nu pricep. Ce tot vorbeşti? Nu mai pricep nimic.

KROLL Ba da, dragul meu. Încep să înţeleg.

ROSMER Dar ce-ai făcut? Ce puteai tu să-i spui? Nimic. Absolut nimic!

REBEKKA A aflat că vrei să te scuturi de toate vechile prejudecăţi.

ROSMER Bine, dar pe-atunci nici nu-mi trecea încă prin minte.

REBEKKA Eu ştiam însă că în curînd vei ajunge să gîndeşti.

KROLL *(făcînd semn lui Rosmer)* Aha!

ROSMER Şi mai departe? Spune! Acum vreau să știu tot.

REBEKKA După un timp, am rugat-o să-mi îngăduie să plec de la Rosmersholm.

ROSMER Şi de ce voiai să pleci... atunci?

REBEKKA Dar nici nu voiam să plec. Voiam să rămîn unde eram. Cu toate astea, i-am spus că ar fi mai bine pentru noi toți să plec cît mai e timp. I-am dat de înţeles că dacă mai rămîn mult pe-aici s-ar putea... S-ar putea întîmpla... cine ştie ce.

ROSMER Deci, asta i-ai spus şi asta ai făcut.

REBEKKA Da, Rosmer.

ROSMER Asta era ceea ce numeai tu *a acționa.*

REBEKKA *(cu glasul frînt)* Da, asta.

ROSMER *(după o clipă de tăcere)* Ai mărturisit totul, Rebekka?

REBEKKA Da.

KROLL Nu totul.

REBEKKA *(privindu-l înfricoşată)* Ce-ar mai putea fi?

KROLL N-ai lăsat-o în cele din urmă pe Beate să înțeleagă că ar fi necesar — şi nu doar că ar fi mai bine — că ar fi necesar, atît pentru dumneata cît și pentru Rosmer, să pleci aiurea şi cît mai curînd cu putință? Nu?

REBEKKA *(încet şi indistinct)* Poate să fi spus şi asta.

ROSMER *(lăsîndu-se în fotoliul de lîngă fereastră)* Şi biata bolnavă a crezut toată urzeala asta de minciuni și de intrigi. A crezut totul şi cu tărie. Neclintit. *(Privind-o pe Rebekka.)* Şi niciodată nu mi-a vorbit. Niciodată, nici un cuvînt! O, Rebekka... văd pe chipul tău că tu ai îndemnat-o la asta!

REBEKKA Îşi băgase în cap că ea... femeie stearpă, nu mai are dreptul să stea aici. Şi-atunci şi-a închipuit că e de datoria ei faţă de tine să cedeze locul.

ROSMER Şi tu, tu n-ai făcut nimic ca să-i scoți asta din cap?

REBEKKA Nu.

KROLL Poate chiar ai întărit-o în credința ei? Răspunde! Aşa ai făcut?

REBEKKA Cred că aşa trebuie ea să fi înțeles.

ROSMER Da, da, ea făcea întotdeauna ce voiai tu. Şi-atunci a cedat locul. *(Sărind în sus.)* Cum, cum ai putut face jocul ăsta cumplit?

REBEKKA Mi se părea, Rosmer, că aici e de ales între două vieţi.

KROLL *(sever)* N-aveai dreptul să faci o asemenea alegere!

REBEKKA *(aprigă)* Voi credeţi că acţionam premeditat, rece şi chibzuit? Dar pe-atunci nu eram ce sînt acum, cînd stau şi vă povestesc. Ba, îmi vine a crede că în orice fiinţă există două voinţe. Voiam s-o îndepărtez pe Beate. Într-un fel sau altul. Însă niciodată nu mi-am închipuit că lucrurile vor ajunge aici. La fiecare pas pe care îndrăzneam să-l fac înainte, mi se părea că ceva strigă în mine: „Opreşte-te! Nici un pas mai departe!" Şi totuşi, nu puteam să renunţ. Trebuia să mai merg puţin. Doar un pas. Şi aşa, încetul cu încetul, am ajuns aici. Iată, cam aşa s-au petrecut lucrurile.

(Pauză.)

ROSMER *(către Rebekka)* Şi-acum, după toate astea, ce crezi că o să se întîmple cu tine?

REBEKKA Întîmple-se ce s-o întîmpla. N-are nici o importanţă.

KROLL Şi nici un cuvînt de căinţă. Nici nu simţi măcar nevoia?

REBEKKA *(rece)* Iartă-mă, domnule director, asta nu mai priveşte pe nimeni. E o socoteală cu mine însumi.

KROLL *(lui Rosmer)* Şi asta e femeia cu care trăieşti sub acelaşi acoperiş, în strînsă intimitate! *(Privind portretele.)* Răposaţii... ar trebui să vadă ce se petrece aici.

ROSMER Te întorci în oraş?

KROLL *(luîndu-şi pălăria)* Da. Numaidecît.

ROSMER *(acelaşi joc)* Merg şi eu cu tine.

KROLL Adevărat, vrei? Ştiam eu că nu eşti cu totul pierdut pentru noi.

ROSMER Haidem, Kroll! Să mergem!

(Ies amîndoi prin antret, fără s-o privească pe Rebekka. După citva timp, Rebekka se duce cu prudență la fereastră și privește printre flori.)

REBEKKA *(cu glas coborît, ca pentru sine)* Și azi ocolește podețul. Niciodată nu va trece peste iazul morii. Niciodată. *(Îndepărtîndu-se de fereastră.)* Da, da, da! *(Se duce și trage de cordonul clopoțelului. Puțin mai tîrziu, intră prin dreapta madam Helseth.)*

MADAM HELSETH Ce dorește domnișoara?

REBEKKA Madam Helseth, vrei să fii așa de bună și să-mi aduci geamantanul din pod?

MADAM HELSETH Geamantanul?

REBEKKA Da, acela mare, îl știi dumneata, din piele de focă.

MADAM HELSETH Bine, dar, Dumnezeu să mă ierte, domnișoara vrea să plece?

REBEKKA Da, madam Helseth, vreau să plec.

MADAM HELSETH Și chiar acu îndată?

REBEKKA Imediat ce am împachetat.

MADAM HELSETH Ei, una ca asta n-am mai pomenit. Dar domnișoara se întoarce curînd, nu-i așa?

REBEKKA Nu, nu mă mai întorc niciodată.

MADAM HELSETH Niciodată? Dar, sfinte Dumnezeule, ce o să se întîmple aici, la Rosmersholm, cînd dumneata, domnișoară West, n-o să mai fii aici? Și tocmai acum, cînd don pastor se simțea și el mai bine și mai înlesnit.

REBEKKA Da, madam Helseth, astăzi însă m-am speriat.

MADAM HELSETH Speriat? Doamne sfinte! Și de ce?

REBEKKA Parcă mi s-a năzărit calul cel alb.

MADAM HELSETH Calul alb? În plină zi?

REBEKKA O, au început caii cei albi să apară la Rosmersholm și ziua și noaptea. *(Terminînd.)* Atunci, cum rămîne cu geamantanul, madam Helseth?

MADAM HELSETH A, da, geamantanul!

(Ies amîndouă prin dreapta.)

Actul IV

(Salonul de la Rosmersholm. E seară, tîrziu. Pe masă e aprinsă lampa cu abajur. Rebekka West stă la masă și împachetează niște mărunțișuri în sacul de voiaj. Pe spătarul sofalei îi atîrnă haina, pălăria și șalul de lînă împletit. Madam Helseth intră prin dreapta.)

MADAM HELSETH *(vorbește rezervată, cu glas coborît)* Am dus toate lucrurile, domnișoară. Pe coridor, la bucătărie.

REBEKKA Bine. Vizitiul l-ai anunțat?

MADAM HELSETH Da. Întreabă la ce oră să fie aici cu trăsura?

REBEKKA Cred că pe la unsprezece. Vaporul pleacă la miezul nopții.

MADAM HELSETH *(șovăitoare)* Și domnul pastor? Dacă nu se întoarce pînă atunci?

REBEKKA Tot plec. Dar dacă n-o să-l mai văd, atunci poți să-i spui c-o să-i scriu. O scrisoare lungă. Așa să-i spui.

MADAM HELSETH Da, poate c-o fi mai bine să-i scrii. Deși, biata mea domnișoară, cred că n-ar strica să încerci să-i mai vorbești o dată.

REBEKKA Poate că da, poate că nu.

MADAM HELSETH Iacă, a trebuit să trăiesc să văd și una ca asta. Niciodată nu mi-aș fi putut închipui.

REBEKKA Dar atunci ce ți-ai închipuit, madam Helseth?

MADAM HELSETH Îmi închipuiam și eu că domnul pastor Rosmer e un om mai cumsecade.

REBEKKA Mai cumsecade?

MADAM HELSETH Da, zău, chiar așa.

REBEKKA Adică, ce vrei să spui, dragă madam Helseth?

MADAM HELSETH Vreau să spun, după cum e drept și cinstit, domnișoară. Că nu așa se cuvenea să se lepede de dumneata.

REBEKKA *(privind-o)* Ascultă, madam Helseth, spune-mi drept şi deschis: de ce crezi dumneata că plec?

MADAM HELSETH Ei, Doamne, pentru că aşa o fi trebuind, domnişoară. A, da, da! Dar n-aş spune că-i frumos din partea domnului pastor. Cel puţin Mortensgård avea un motiv. Pentru că bărbatul ei mai trăia. Aşa că ei doi nu s-ar fi putut căsători, oricît ar fi vrut. Însă domnul pastor, hm!...

REBEKKA *(cu un zîmbet slab)* Şi ţi-ai putut închipui aşa ceva despre mine şi despre pastorul Rosmer?

MADAM HELSETH Niciodată. Adică pînă azi.

REBEKKA Şi azi?

MADAM HELSETH De... după toate alea cîte s-au scris prin ziare pe socoteala domnului pastor...

REBEKKA A!

MADAM HELSETH Pentru că eu aşa cred, că omul care poate să se ia după religia lui Mortensgård, acela e în stare, pe legea mea, de orice.

REBEKKA Bine, să zicem că aşa stau lucrurile. Dar eu? Despre mine ce crezi?

MADAM HELSETH Ei, Doamne, mare lucru despre dumneata, domnişoară, nu prea cred că s-ar putea spune. Nu-i chiar atît de lesne pentru o femeie singură să se împotrivească. Toţi sîntem oameni, domnişoară West.

REBEKKA Asta-i vorbă mare, madam Helseth. Toţi sîntem oameni. Dar la ce tot asculţi?

MADAM HELSETH *(încet)* Sfinte Dumnezeule, mi se pare că el e!

REBEKKA *(cu o tresărire)* Aşadar, a venit, totuşi. *(Hotărîtă.)* Bine! Fie ce-o fi!

ROSMER *(intră prin antret, vede bagajele, se întoarce spre Rebekka şi întreabă)* Ce-i asta?

REBEKKA Plec.

ROSMER Acu îndată?

REBEKKA Da. *(Către madam Helseth.)* Va să zică, ne-am înţeles: la unsprezece.

MADAM HELSETH Bine, domnişoară. *(Iese prin dreapta.)*

ROSMER *(după o scurtă tăcere)* Şi unde pleci, Rebekka?

REBEKKA Spre nord, cu vaporul.

ROSMER Spre nord? Ce să faci acolo?

REBEKKA De acolo am venit.

ROSMER Dar nu mai ai nimic ce căuta acolo.

REBEKKA Nici aici nu mai am.

ROSMER Şi de ce anume ai vrea să te apuci?

REBEKKA Nu ştiu. Tot ce vreau e să termin o dată cu toate.

ROSMER Să termini?

REBEKKA Rosmersholmul m-a zdrobit.

ROSMER *(atent)* Crezi?

REBEKKA M-a zdrobit bucăţică cu bucăţică. Aveam atita voinţă şi atîta curaj cînd am venit aici! Şi iată-mă încovoiată sub o lege străină. De acum încolo nu cred că aş mai putea îndrăzni ceva.

ROSMER De ce nu? Şi despre ce lege vorbeşti?

REBEKKA Lasă, dragul meu, să nu mai vorbim despre asta. Mai bine spune-mi ce s-a mai întîmplat cu tine şi cu directorul Kroll?

ROSMER Ne-am împăcat.

REBEKKA Va să zică, aşa s-a terminat!

ROSMER A adunat pe toţi vechii noştri prieteni la el acasă. Mi-au arătat limpede că misiunea de a înnobila omul nu e de loc potrivită pentru mine. Şi că, pe lîngă toate, cauza e lipsită de orice speranţă. Aşa că m-am lăsat păgubaş.

REBEKKA Da, poate că-i mai bine.

ROSMER Şi tu vorbeşti aşa? Asta e acum părerea ta?

REBEKKA Asta e părerea la care am ajuns şi eu în ultimele două zile.

ROSMER Minţi, Rebekka.

REBEKKA Mint?!...

ROSMER Da, minţi. Niciodată n-ai crezut în mine. Niciodată nu m-ai crezut în stare să lupt pînă la capăt pentru o cauză.

REBEKKA Am crezut că împreună am putea izbuti.

ROSMER Nu-i adevărat. Numai în tine ţi-a fost nădejdea să realizezi ceva mare în viaţă. De mine voiai să te slujeşti numai pentru a-ţi atinge ţelurile. Asta ai crezut tu.

REBEKKA Ascultă-mă, Rosmer.

ROSMER *(aşezîndu-se ostenit pe sofa)* O, lasă-mă! Acum văd limpede totul. Am fost în mîinile tale o jucărie.

REBEKKA Ascultă, Rosmer. Hai să vorbim despre asta. E pentru ultima oară. *(Se aşază pe un scaun, lîngă sofa.)*

Mă gîndisem să-ți scriu despre toate astea, cînd voi fi ajuns în nord. Dar e poate mai bine să mă asculți acum.

ROSMER Mai ai încă ceva de mărturisit?

REBEKKA Da, lucrul cel mai important.

ROSMER Ce lucru important?

REBEKKA Acela pe care nu l-ai bănuit niciodată. Care luminează toate celelalte lucruri pe care le știi, dar le și umbrește.

ROSMER *(clătinînd din cap)* Nu pricep nimic.

REBEKKA E foarte adevărat că odinioară am tras sforile ca să-mi asigur un loc la Rosmersholm. Pentru că mă gîndeam că aici, într-un fel sau altul, mi-aș putea afla norocul.

ROSMER Și ai izbutit întru totul.

REBEKKA Cred că pe atunci aș fi putut reuși în orice. Pentru că pe atunci îmi era încă voința semeață și liberă. Nu respectam nimic. Nimic nu mă putea abate din cale. Dar mai pe urmă a intervenit ceva care mi-a frînt voința și m-a făcut lașă pentru toată viața.

ROSMER Ce a intervenit? Vorbește clar, să te pot înțelege.

REBEKKA Atunci m-a cuprins... patima aceea sălbatică, de nestăpînit. O, Rosmer!

ROSMER Patimă? Tu?... Pentru cine?

REBEKKA Pentru tine.

ROSMER *(dă să se ridice)* Ce spui!?

REBEKKA *(reținîndu-l)* Stai, dragul meu. Încă n-am terminat.

ROSMER Și vrei să spui că m-ai iubit... în felul ăsta?

REBEKKA Pe-atunci mi se părea că s-ar putea numi iubire. Credeam că asta ar fi dragostea. Dar nu era. Era ceea ce ți-am spus. O pasiune sălbatică și de nestăpînit.

ROSMER *(cu efort)* Rebekka... ești tu intr-adevăr... aceea care stă aici și-mi vorbește despre toate astea?

REBEKKA Da, Rosmer, cine alta vrei să fie?

ROSMER Și sub puterea acestei patimi ai făptuit tu tot ce-ai făptuit?

REBEKKA Se năpustise asupra mea ca o furtună asupra mării. Ca vîrtejul de zăpadă de pe la noi, din nord. Te ia și te tîrăște cine știe unde. Nici gînd să i te împotrivești.

ROSMER Vîrtejul ăsta a măturat-o și pe sărmana Beate în iazul morii.

REBEKKA Da, pe vremea aceea a fost ca o luptă pe chila bărcii, între Beate şi mine.

ROSMER Ai fost, fără îndoială, cea mai puternică la Rosmersholm. Mai tare decît Beate şi cu mine laolaltă.

REBEKKA Te cunoşteam destul ca să știu că spre tine nu voi afla nici o cale mai înainte de a fi slobod de orice obligație.

ROSMER Nu te mai înţeleg de loc, Rebekka. Tu... și toată purtarea ta sînt pentru mine o enigmă. Iată-mă slobod de orice obligație. Atins e țelul pe care ți l-ai fixat de la început. Și cu toate astea...

REBEKKA Niciodată n-am fost ca acum mai departe de țel.

ROSMER ...Și cu toate astea... ieri cînd ți-am cerut... cînd te-am rugat... să fii soţia mea, ai strigat speriată că aşa ceva nu se va putea întîmpla niciodată.

REBEKKA De desperare am strigat, dragul meu.

ROSMER De ce?

REBEKKA Pentru că Rosmersholmul mi-a răpit puterile. Mi-a măcinat voinţa şi cutezanţa. M-a zdrobit. A trecut timpul acela cînd puteam îndrăzni orice. Am pierdut harul faptei, Rosmer.

ROSMER Cum, cum de a fost cu putinţă?

REBEKKA Pentru că am trăit alături de tine.

ROSMER Dar cum? Cum?

REBEKKA Cînd am rămas singură cu tine, aici... și cînd tu ai devenit tu însuţi...

ROSMER Da, şi?

REBEKKA ...Pentru că tu n-ai fost niciodată tu însuți cît timp a trăit Beate...

ROSMER Din nefericire, aşa e.

REBEKKA Și cînd am început să trăiesc aici cu tine, în linişte și în înțelegere, cînd tu îmi împărtăşeai pe de-a-ntregul toate gîndurile tale și tot ceea ce simțeai, oricît de fină şi de gingașă ți-ar fi fost simţirea... atunci s-a înfăptuit schimbarea cea mare. Încetul cu încetul... înțelegi? Aproape pe nesimţite... însă cu atîta putere, încît m-a copleșit.

ROSMER O, ce lucruri îmi spui, Rebekka!

REBEKKA Atunci, toate celelalte, toată pasiunea aceea urită, vîrtejul ameţitor al simţurilor, toate s-au dus, au rămas undeva, departe de mine. Toate puterile acelea care mă hăituiseră, se topiseră în nefiinţă. Asupra mea a coborît o linişte odihnitoare... liniştea aceea care acolo sus, la noi, sub soarele nopţii polare, învăluie stîncile în care păsările îşi fac cuib.

ROSMER Spune, spune tot ce ştii.

REBEKKA Mare lucru de spus, dragul meu, nu mai am. Doar atît: că s-a ivit dragostea. Dragostea aceea mare şi plină de renunţări, care se mulţumeşte cu o viaţă în comun, aşa cum am dus-o noi.

ROSMER O, de-aş fi avut măcar cea mai mică bănuială despre toate astea!

REBEKKA Mai bine aşa. Ieri, cînd mi-ai cerut să-ţi fiu soţie... am fost în culmea bucuriei.

ROSMER Da, nu-i aşa că te-ai bucurat? Asta a fost şi impresia mea.

REBEKKA O clipă, da. Timp de o clipă am uitat tot. De parcă cutezătoarea mea voinţă de odinioară ar fi fost gata să renască. Dar ea s-a risipit, pentru că nu putea să dureze.

ROSMER Cum îţi explici ce s-a petrecut cu tine?

REBEKKA E duhul Rosmerilor, în orice caz duhul tău — care mi-a contaminat voinţa.

ROSMER Contaminat?

REBEKKA Şi care mi-a îmbolnăvit-o. O lege străină de fiinţa mea mi-a înrobit-o. Dar viaţa alături de tine mi-a înnobilat sufletul...

ROSMER O, de-aş putea să cred măcar asta!

REBEKKA Poţi să mă crezi. Spiritul Rosmerilor înnobilează. Dar *(Clătinînd din cap.)*, dar...

ROSMER Dar ce?

REBEKKA ...dar ucide fericirea, dragul meu.

ROSMER Crezi tu asta, Rebekka?

REBEKKA Cel puţin în ce mă priveşte, aşa s-a intîmplat.

ROSMER Eşti atît de sigură? Dacă te-aş întreba iară... Dacă te-aş ruga fierbinte...

REBEKKA O, dragul meu, nu-mi mai pomeni de asta! E cu neputinţă! Pentru că, trebuie să ştii, Rosmer, am în spatele meu un... trecut.

ROSMER Altceva decît ce mi-ai spus?

REBEKKA Da. Altceva. Şi ceva în plus.

ROSMER *(cu un zîmbet slab)* Nu-i ciudat, Rebekka? Închipuieşte-ţi : şi eu am avut uneori un asemenea presentiment.

REBEKKA Adevărat?... Cu toate astea?...

ROSMER N-am crezut niciodată în el. M-am jucat doar cu ideea, înţelegi?

REBEKKA Dacă vrei, îţi spun îndată despre ce e vorba.

ROSMER *(apărîndu-se)* A, nu! Nu vreau să aud nici un cuvînt. Orice-o fi fost, vreau să uit.

REBEKKA Dar eu nu.

ROSMER Ah, Rebekka!...

REBEKKA Da, dragul meu... ăsta-i lucrul cel mai groaznic: că acum, cînd toate bucuriile vieţii mi se oferă din plin, propriul meu trecut îmi stă în cale.

ROSMER Trecutul tău a murit, Rebekka. Nu mai are nici o putere asupra ta... nici o legătură cu aceea care eşti acum.

REBEKKA O, dragul meu, ăsta-i doar un fel de a vorbi. Dar o conştiinţă curată? De unde să iau?

ROSMER *(abătut)* Da, da... o conştiinţă curată.

REBEKKA În puritatea conştiinţei, da... aici e fericirea şi voioşia. Nu asta e învăţătura pe care voiai s-o dărui viitorimii nobile şi voioase?

ROSMER O, nu-mi mai aminti de asta. N-a fost decît un vis părelnic. O nălucă inconsistentă, în care nici eu însumi nu mai cred. Oamenii nu se înnobilează prin bunăvoinţa cuiva.

REBEKKA *(încet)* Nici prin taina dragostei?

ROSMER *(gînditor)* Da, asta ar face viaţa măreaţă şi frumoasă. Dacă într-adevăr ar fi aşa. *(Devine neliniştit.)* Dar de unde pot eu să ştiu? Şi cum să dau de capătul problemei ăsteia?

REBEKKA Nu mai ai nici un pic de încredere în mine, Rosmer?

ROSMER O, Rebekka, cum aş mai putea avea deplină încredere în tine? În tine, care ai stat aici, şi mi-ai ascuns atîtea taine! Şi acum, iată-te venind cu altele! De urmăreşti ceva, de doreşti să obţii cine ştie ce, mai bine spune-mi-o lămurit. De stă în puterea mea, o fac bucuros pentru tine.

REBEKKA *(frîngîndu-şi mîinile)* O, îndoiala asta ucigătoare!... Rosmer!... Rosmer!...

ROSMER Da, nu-i aşa că-i îngrozitor? Dar ce să fac? Niciodată n-am să mai ajung să scap de îndoiala asta. Să fiu sigur că am dragostea ta întreagă şi curată.

REBEKKA Dar în fundul inimii tale nu există oare nimic care să-ţi mărturisească că s-a schimbat ceva în mine? Şi că schimbarea asta numai ţie ţi-o datorez şi numai ţie?

ROSMER Nu, draga mea, nu mai cred în darul meu de a schimba oamenii. Mi-am pierdut cu desăvîrşire încrederea în mine. Nu mai cred nici în mine, nici în tine.

REBEKKA *(privindu-l întunecată)* Atunci cum ai să mai poţi trăi?

ROSMER Nici eu singur nu ştiu. Nu-mi pot imagina. Nici măcar nu cred să mai pot trăi. Căci nu ştiu nimic pe lumea asta pentru care să merite să trăieşti.

REBEKKA O, e în puterea vieţii de a se reînnoi. Să ne ţinem bine de ea, dragul meu. Căci, oricum, nu durează prea mult.

ROSMER *(ridicîndu-se deodată, neliniştit)* Atunci înapoiază-mi credinţa! Credinţa în tine, Rebekka! Credinţa în dragostea ta! Dovada! Vreau să am o dovadă.

REBEKKA O dovadă? Cum pot eu să ţi-o dau?

ROSMER Trebuie! *(Plimbîndu-se prin cameră.)* Nu pot să mai suport pustiul ăsta... golul ăsta înspăimîntător... această... această...

(Bate cineva violent la uşa din antret.)

REBEKKA *(ridicîndu-se brusc)* O... auzi!

(Se deschide uşa. Intră Ulrik Brendel. Poartă cămaşă cu pieptar scrobit, redingotă neagră şi cizme bune. În rest, e îmbrăcat ca ultima oară. Pare tulburat.)

ROSMER A, dumneata erai, domnule Brendel?!

BRENDEL Johannes, fiule, te salut şi... adio.

ROSMER Unde vrei să te duci, aşa tîrziu?

BRENDEL Înapoi, în vale.

ROSMER Cum asta?

BRENDEL Mă întorc acasă, dragul meu discipol. Mi-e dor de marele nimic.

ROSMER Ți s-a întîmplat ceva, domnule Brendel? Ce anume?

BRENDEL Va să zică, ai observat metamorfoza? Da, nici nu-i de mirare. Ultima oară cînd ți-am trecut pragul... stăteam aici ca un bogătaș care-și mîngîie buzunarele.

ROSMER Da? Nu prea înțeleg...

BRENDEL Da. Uite, în noaptea asta sînt ca un rege detronat pe ruinele palatului său spulberat.

ROSMER Dacă crezi că te-aș putea cumva ajuta...

BRENDEL Ți-ai păstrat inima de copil, Johannes. Poți să-mi oferi un împrumut?

ROSMER Da, bucuros.

BRENDEL Poți să te lipsești de vreun ideal, două?

ROSMER Ce spui?

BRENDEL O pereche de idealuri uzate. Ți-ai face o pomană! Pentru că acuma, scumpul meu fiu, sînt pustiit. Sărac lipit pămîntului!

REBEKKA Dar conferința n-ai mai ajuns s-o ții?

BRENDEL Nu, ispititoare doamnă. Închipuiți-vă! Tocmai cînd eram gata să deșert cornul abundenței, am făcut penibila descoperire că era gol.

REBEKKA Dar toate operele dumitale nescrise?

BRENDEL Douăzeci și cinci de ani am stat pe comoara mea cum stă avarul pe aurul lăcătuit — și uite, ieri, cînd am dat să scot comoara, nu mai era nimic. Timpul o măcinase și o prefăcuse în pulbere. *Nichts*[1]. Praf și pulbere, asta s-a ales din totul.

ROSMER Absolut sigur?

BRENDEL Neîndoielnic, fiule. În privința asta, președintele m-a convins definitiv.

ROSMER Președintele?

BRENDEL Adică excelența sa. *Ganz nach Belieben*[2].

ROSMER Nu înțeleg. De cine-i vorba?

BRENDEL Dar, natural, de Peder Mortensgård.

ROSMER Cum?!

BRENDEL *(tainic)* Sst, sst, sst! Peder Mortensgård este domnul și stăpînul viitorului. Niciodată nu m-am aflat în fața unei figuri mai de seamă. Peder Mortensgård deține atributul atotputerniciei. Poate face tot ce vrea.

---

[1] Nimic, neant. (germ.)

[2] Întocmai după voia dumitale. (germ.)

ROSMER O, nu se poate să crezi așa ceva.

BRENDEL Ba da, fiule. Pentru că Peder Mortensgård nu voiește niciodată mai mult decît poate. Peder Mortensgård nu are nevoie de idealuri pentru ca să trăiască. Și ăsta — vezi tu — ăsta este marele secret al luptei și al victoriei. În asta-i toată înțelepciunea lumii. Și cu asta, basta!

ROSMER *(cu glas scăzut)* Înțeleg — într-adevăr pleci de aici mai sărac decît ai venit.

BRENDEL *Bien*[1]. Ia un *Beispiel*[2] de la vechiul tău dascăl. Șterge tot ce s-a străduit să sădească în tine. Nu-ți clădi cetate pe nisip înșelător. Și fii cu băgare de seamă și cercetează-ți puterile, înainte de a întemeia ceva pe această ființă plină de grații, care îți îndulcește viața aici.

REBEKKA De mine e vorba?

BRENDEL Da, fermecătoarea mea sirenă.

REBEKKA Și de ce n-ar putea pune temei pe mine?

BRENDEL *(apropiindu-se cu un pas)* Am auzit spunîndu-se că fostul meu discipol are o cauză pentru care luptă.

REBEKKA Și?...

BRENDEL Victoria îi este asigurată. Dar — ia seama — cu o singură condiție.

REBEKKA Care?

BRENDEL *(prinzîndu-i cu delicatețe încheietura mîinii)* Ca femeia pe care o iubește să se repeadă de bunăvoie la bucătărie și să-și taie acest micuț deget trandafiriu — exact de aici, de la a doua falangă. *Item* [3], ca sus-numita femeie iubitoare să-și taie — plină de voie bună — bijuteria asta, urechiușa stîngă. *(Îi lasă mîna și se întoarce spre Rosmer.)* Adio, biruitorule Johannes.

ROSMER Chiar vrei să pleci? Pe o noapte atît de întunecată?

BRENDEL De noapte am nevoie. Pace vouă! *(Iese.)*

(În încăpere e un moment de liniște.)

REBEKKA *(respirînd greu)* O, ce aer greu, înăbușitor! *(Se duce la fereastră, o deschide și rămîne acolo.)*

---

[1] Bine. (fr.)
[2] Exemplu. (germ.)
[3] De asemenea. (lat.)

ROSMER *(aşezîndu-se în fotoliu lîngă sobă)* Nu ne mai rămîne totuşi nimic altceva de făcut. E limpede. Trebuie să pleci.

REBEKKA Da, nu văd ce altceva aş putea face.

ROSMER Să ne bucurăm măcar de ultimele clipe. Vino şi stai lîngă mine.

REBEKKA *(vine şi se aşază pe sofa)* Ce vrei să-mi spui, Rosmer?

ROSMER În primul rînd, vreau să-ţi spun că nu trebuie să-ţi faci griji pentru viitorul tău.

REBEKKA *(zîmbind)* Hm! Viitorul meu!

ROSMER E prevăzut totul şi asta încă de mult. Orice s-o întîmpla, viitorul ţi-e asigurat.

REBEKKA Pînă şi la asta te-ai gîndit, dragul meu!

ROSMER Ar fi trebuit să-ţi închipui.

REBEKKA De multă vreme nu mă mai gîndeam la aşa ceva.

ROSMER Da, da, ţi-ai închipuit probabil că între noi nu poate să se mai schimbe nimic.

REBEKKA Da, aşa credeam.

ROSMER Şi eu de asemenea. Dar dacă aş muri...

REBEKKA O, Rosmer, tu vei trăi mai mult decît mine.

ROSMER Din fericire, e în puterea mea să hotărăsc ce să fac cu viaţa asta mizerabilă.

REBEKKA Ce vrei să spui? Doar nu ţi-o fi trecînd prin minte...

ROSMER Te-ar mira atît de tare? După căderea asta jalnică şi vrednică de plîns! Eu, care-am năzuit la triumful operei mele! Iată-mă acum lăsînd totul baltă... înainte de a fi început măcar bătălia!

REBEKKA Rosmer, reia lupta! Încercă numai şi ai să învingi. Sute şi mii de suflete se vor înnobila prin tine. Încearcă numai.

ROSMER Eu, Rebekka, eu care mi-am pierdut încrederea în propria mea cauză!

REBEKKA Dar chemarea ta ţi-ai şi dovedit-o. Căci, în orice caz, o fiinţă ai înnobilat pentru toată viaţa. Şi aceea sînt eu.

ROSMER Da, dacă te-aş mai putea crede.

REBEKKA *(frămîntîndu-şi mîinile)* O, Rosmer, dar nu e oare nimic, nimic care să-ţi poată reda credinţa?

ROSMER *(tresărind speriat)* Nu mai stărui! Nu te mai gîndi. Lasă! Nu mai spune nimic, Rebekka!

REBEKKA Ba, tocmai despre asta trebuie să vorbim. Nu ştii nimic ce te-ar putea vindeca de îndoială? Eu, una, nu ştiu.

ROSMER Cu-atît mai bine pentru tine. Cu-atît mai bine pentru amîndoi.

REBEKKA Nu, nu, nu, cu asta nu mă împac. Dacă ştii vreun mijloc de a mă justifica în ochii tăi, atunci îţi pretind, ca pe un drept ce mi se cuvine, să mi-l spui.

ROSMER *(fără nici o tragere de inimă)* Atunci, să vedem. Pretinzi că iubeşti cu adevărat. Că, prin mine, sufletul tău s-a înnobilat. Aşa este? Ai socotit bine?! Vrei să verificăm? Da?

REBEKKA Sînt gata s-o fac.

ROSMER Cînd?

REBEKKA Oricînd. Cu cît mai devreme, cu-atît mai bine.

ROSMER Atunci, Rebekka, dacă tu, de dragul meu, chiar în seara asta... *(Renunţînd.)* Oh, nu, nu, nu!

REBEKKA Ba da, Rosmer! Ba da! Spune şi-o să vezi.

ROSMER Ai avea tu curajul, te-ai putea tu hotărî, de bunăvoia ta, ca de dragul meu — plină de voie bună, cum zicea Ulrik Brendel — s-o iei în noaptea asta pe drumul pe care l-a luat Beate?

REBEKKA *(ridicîndu-se încet şi spunînd abia şoptit)* Rosmer!...

ROSMER Da, draga mea, asta-i întrebarea de care nu voi putea scăpa niciodată, după ce-o să pleci. În fiecare ceas al zilei mă voi întoarce la întrebarea asta. Te văd parcă întrupată în faţa mea. Iată-te pe podeţ. Drept la mijloc. Acum te apleci peste parapet. Vîrtejul te atrage şi te ameţeşte. Nu. Dai îndărăt. Nu îndrăzneşti ceea ce a îndrăznit ea.

REBEKKA Dar de-aş avea curajul? Şi m-aş duce plină de voie bună? Ce-ai spune?

ROSMER Atunci ar trebui să te cred. Atunci aş putea să-mi recîştig credinţa în cauza mea. În puterea mea de a înnobila omul. În capacitatea omului de a se înnobila.

REBEKKA *(îşi ia încet şalul, şi-l aruncă pe cap şi spune stăpînit)* Vreau să-ţi înapoiez credinţa.

ROSMER Ai tu curajul şi voinţa asta, Rebekka?

REBEKKA Vei judeca asta mîine dimineaţă, sau mai tîrziu, cînd mă vor pescui.

ROSMER *(luîndu-şi fruntea în mîini)* Ce teribilă ispită!

REBEKKA Căci n-aş vrea să rămîn în adîncuri mai mult decît trebuie. Vezi, ai grijă să mă găsească.

ROSMER *(sărind)* Dar toate astea sînt o nebunie. Pleacă — sau rămîi! O să te cred pe cuvînt şi de data asta.

REBEKKA Vorbe, Rosmer! Nu mai e loc pentru laşitate şi fugă! Cum ai putea tu să mă mai crezi pe cuvînt după tot ce s-a întîmplat azi?

ROSMER Dar nu vreau să asist la înfrîngerea ta, Rebekka!

REBEKKA Nu va fi nici o înfrîngere.

ROSMER Va fi. Niciodată n-o să ai destul curaj să mergi pe drumul Beatei.

REBEKKA Crezi?!

ROSMER Niciodată! Tu nu eşti ca Beate. Pe tine nu te sileşte, ca pe ea, viziunea unei vieţi mizerabile.

REBEKKA Aşa se vede viaţa, de aici, de la Rosmersholm, şi eu sînt silită s-o văd aşa. E o vină pe care o ispăşesc.

ROSMER *(privind-o fix)* Aici ai ajuns?

REBEKKA Da.

ROSMER *(hotărît)* Bine. Atunci şi eu sînt silit să văd viaţa în spiritul emancipării noastre, Rebekka. Dacă nu e nimeni deasupra noastră să ne judece, atunci trebuie să ne judecăm noi înşine.

REBEKKA *(înţelegîndu-l greşit)* Da, desigur. Ducîndu-mă, voi salva tot ce-i mai bun în tine.

ROSMER O, în mine nu mai e nimic de salvat.

REBEKKA Ba este. Dar de-acum încolo n-o să fiu decît ca un fel de duh al mării, care se agaţă ca să reţină corabia pe care tu trebuie să înaintezi. Eu trebuie să fiu azvîrlită peste bord. Sau crezi că-i mai bine să rătăcesc prin lume tot tîrînd după mine o viaţă fără rost, tot jelindu-mi fericirea, tot frămîntîndu-mă să aflu cum de-am pierdut-o? Trebuie să ies din joc, Rosmer.

ROSMER Dacă pleci, plec cu tine.

REBEKKA *(zîmbind aproape neobservat şi coborînd glasul)* Da, dragul meu, vino cu mine şi fii martor.

ROSMER Te urmez, am spus.

REBEKKA Pînă la podeț, da. Că pe podeț nu îndrăznești să pui piciorul.

ROSMER Ai observat?

REBEKKA *(cu amărăciune)* Da, și tocmai asta a luat dragostei mele orice nădejde.

ROSMER Rebekka, iată, pun mîna pe capul tău. *(Face ceea ce spune.)* Și te iau de soție legitimă.

REBEKKA *(îi ia mîinile și-și lasă capul pe pieptul lui)* Mulțumesc, Rosmer. *(Desprinzîndu-se.)* Și acuma mă duc, plină de voie bună.

ROSMER Bărbatul și femeia trebuie să meargă împreună.

REBEKKA Numai pînă la podeț, Rosmer.

ROSMER Și mai departe. Pînă unde mergi tu, merg și eu. Pentru că acum îndrăznesc.

REBEKKA Ești atît de convins că ăsta este drumul cel mai bun pentru tine?

ROSMER Da, e singurul.

REBEKKA Dacă te înșeli? Dacă e doar un miraj? Unul din caii albi de la Rosmersholm?

ROSMER Poate. Dar noi, cei de la Rosmersholm, nu-i putem evita.

REBEKKA Atunci, rămîi, Rosmer!

ROSMER Bărbatul trebuie să-și urmeze femeia, precum femeia bărbatul.

REBEKKA Dar spune-mi mai întîi: tu ești acela care mă urmezi, sau eu sînt cea care te urmează?

ROSMER Niciodată n-o să știm cu adevărat.

REBEKKA Cît de mult aș vrea să știu!

ROSMER Ne urmăm unul pe altul, Rebekka. Eu pe tine și tu pe mine.

REBEKKA Așa mi se pare și mie.

ROSMER Pentru că acum amîndoi sîntem una.

REBEKKA Da, o singură ființă. Hai. Să mergem atunci plini de voie bună. *(Pășesc mînă în mînă prin antret și se vede cum o iau spre stînga. În urma lor, ușa rămîne deschisă. O clipă, camera rămîne goală. Apoi madam Helseth deschide ușa din dreapta.)*

MADAM HELSETH Domnişoară, a venit trăsura. *(Privind în jur.)* Nu-i aici? Să fi ieşit împreună la plimbare la ora asta? Ei... atunci să ştii... Hm! *(Iese şi se uită în antret, intră iar.)* Nu-s nici pe bancă. Nu, nu. *(Se apropie de fereastră şi priveşte.)* Doamne sfinte! Ce-o fi aia albă de acolo?... Da, pe sufletul meu, uite-i pe podeţ! Doamne, ai milă de cei păcătoşi! Se îmbrăţişează! *(Ţipă.)* Ah, s-au aruncat — amîndoi! În iaz! Ajutor! Ajutor! *(Îi tremură genunchii, se ţine în speteaza scaunului şi abia poate bîlbîi.)* Nu. Zadarnic orice ajutor. I-a luat răposata.

Femeia mării

Piesă în cinci acte

(1888)

În românește de

Sidonia Drăgușanu *și* Florin Murgescu

Personajele

Doctorul WANGEL, medicul districtului.
Doamna ELLIDA WANGEL, a doua soție a lui.
BOLETTE } fiicele lui din prima
HILDE, preadolescentă } căsătorie.
Profesorul ARNHOLM.
LYNGSTRAND.
BALLESTED.
Un străin.
Tineret din oraș.
Turiști.
Sezoniști.

(Acțiunea se petrece vara, într-un mic oraș de fiord, din nordul Norvegiei.)

Actul

(Casa doctorului Wangel, cu o verandă mare spre stînga; se vede că a fost construită ulterior. Grădină în faţă şi de jur împrejur. Mai jos de verandă, un catarg. În partea dreaptă a grădinii, o boltă de verdeaţă, sub care se află o masă şi scaune. Gard viu, cu o mică portiţă în fund. În spatele gardului, un drum care merge de-a lungul ţărmului. Alee de arbori alături de drumul care însoţeşte ţărmul. Printre arbori, se zăreşte fiordul şi, în depărtare, un şir de munţi înalţi, cu piscuri. E o dimineaţă caldă de vară, limpede şi strălucitoare.

Ballested, un om între două vîrste, poartă o bluză de catifea veche şi o pălărie gen „artist", cu boruri mari; stă lîngă catarg şi potriveşte frînghiile: steagul e pe jos. Puţin mai departe, un şevalet cu o pînză montată, alături de un scaun pliant, pensule, o paletă şi o cutie de vopsele.

Bolette Wangel intră în verandă cu un vas mare cu flori în mînă, prin uşa deschisă a camerei care dă în grădină; pune vasul pe masă.)

BOLETTE Ei, Ballested, ai reuşit să le faci să lunece?

BALLESTED Sigur, domnişoară. De altfel, nici n-a fost prea greu. Îmi permiteţi să vă întreb... Aşteptaţi vreun musafir, astăzi?

BOLETTE Da, îl aşteptăm pe profesorul Arnholm. Trebuie să vină în dimineaţa asta la noi. A sosit în oraş azi-noapte.

BALLESTED Arnholm? Stai puțin... Nu-l chema cumva tot Arnholm pe ăla care a fost chiar profesorul dumneavoastră in urmă cu cițiva ani?

BOLETTE Ba da. E chiar el.

BALLESTED Ia te uită! Va să zică, vine din nou pe-aici, pe la noi.

BOLETTE Tocmai de asta vrem și noi să decorăm casa...

BALLESTED Ei, da, înțeleg...

(Bolette intră din nou in camera care dă spre grădină; după puțin timp, pe drumul din dreapta apare Lyngstrand, care se oprește interesat cind vede șevaletul și uneltele de pictură. E un tinăr plăpind, îmbràcat modest, însă ingrijit; pare foarte slăbit.)

LYNGSTRAND *(dincolo de gardul viu)* Bună ziua.

BALLESTED *(întorcîndu-se)* Hopa! Bună ziua. *(Ridică steagul.)* Așa... S-a înălțat balonul... *(Fixează frînghiile și începe să se ocupe de șevalet.)* Bună ziua, am onoarea. De fapt, n-am avut plăcerea să...

LYNGSTRAND Sînteți, cu siguranță, pictor.

BALLESTED Se vede destul de limpede că sînt, nu? Și de ce n-aș fi și pictor, la urma urmelor?

LYNGSTRAND Desigur, se vede... Permiteți să intru și eu puțin înăuntru?

BALLESTED Vreți să vă uitați la... ce lucrez eu?

LYNGSTRAND Da. Aș ține chiar foarte mult.

BALLESTED Ei, încă nu-i cine știe ce mare lucru de văzut. Mă rog, dacă sînteți curios. Poftiți aici, mai aproape.

LYNGSTRAND Mulțumesc frumos. *(Intră în grădină prin portiță.)*

BALLESTED *(pictează)* Uite, mă ocup acuma de porțiunea asta de fiord, între insule.

LYNGSTRAND Da, da, văd.

BALLESTED Dar aici trebuie să introduc o persoană. Deocamdată, aici, în orașul ăsta, n-am găsit încă pe nimeni care ar putea să-mi servească de model.

LYNGSTRAND Trebuie neapărat să fie și o persoană?

BALLESTED Da. Aici pe recif, în planul din față, trebuie să zacă o sirenă, gata să-și dea duhul.

LYNGSTRAND De ce trebuie neapărat să-și dea duhul?

BALLESTED Pentru că s-a rătăcit aici, înăuntru, în fiord, departe de mare și nu mai poate găsi drumul înapoi. De aceea zace și moare aici, în apa asta sălcie. Acum pricepeți?

LYNGSTRAND Aha! Așa, deci...

BALLESTED Doamna de aici din casă mi-a inspirat ideea cu sirena...

LYNGSTRAND Ce titlu îi veți pune tabloului cînd va fi gata?

BALLESTED Am de gînd să-i spun „Sfîrșitul sirenei".

LYNGSTRAND Mi se pare un titlu foarte potrivit. Fără îndoială, o să iasă ceva frumos.

BALLESTED *(privindu-l)* Sînteți și dumneavoastră tot...

LYNGSTRAND... pictor, vreți să spuneți?

BALLESTED Da.

LYNGSTRAND Nu, nu sînt pictor. Însă am de gînd să mă ocup de sculptură. Mă numesc Hans Lyngstrand.

BALLESTED Va să zică ai să te faci sculptor? Da, da, sculptura e și ea o artă destul de frumoasă. Mi se pare că te-am mai văzut eu de vreo două ori pe stradă. Ești de mai multă vreme pe-aici, pe la noi?

LYNGSTRAND Nu, nu sînt pe-aici decît de vreo două săptămîni. Însă am să văd dacă n-aș putea rămîne toată vara.

BALLESTED Vrei să te bucuri de tot ce-ți poate oferi viața într-o astfel de stațiune?

LYNGSTRAND Da, trebuie să mai prind ceva puteri.

BALLESTED Ești cumva bolnav?

LYNGSTRAND Sînt cam debilitat... Dar nu-i nimic grav... Simt doar un fel de apăsare în piept cînd respir.

BALLESTED Într-adevăr, nimic îngrijorător. Oricum, ar trebui să vorbești cu un medic.

LYNGSTRAND M-am gîndit să-l consult pe doctorul Wangel, cu vreun prilej oarecare.

BALLESTED Neapărat, așa să faci. *(Privind spre stînga.)* Sosește din nou un vapor. E plin, plin de pasageri. În ultimii ani, turismul a luat un avînt extraordinar aici, la noi.

LYNGSTRAND Da, realmente e un trafic impresionant, după cît îmi dau seama.

BALLESTED Şi ieri erau o mulţime de sezonişti. De multe ori, mă tem că, din pricina atîtor străini, oraşul nostru o să-şi piardă aspectul caracteristic.

LYNGSTRAND Sînteţi originar de-aici?

BALLESTED Nu, nu sînt... Însă m-am acla... aclimatizat. Timpul şi prieteniile m-au făcut să mă simt legat de locurile astea.

LYNGSTRAND Aşadar, locuiţi de mult aici?

BALLESTED O, de vreo şaptesprezece-optsprezece ani. Am venit aici cu trupa de teatru „Skive“. Dar, la un moment dat, s-au ivit unele greutăţi financiare. Atunci trupa s-a dizolvat şi am apucat-o cu toţii, care încotro.

LYNGSTRAND Iar dumneavoastră aţi rămas?

BALLESTED Am rămas. Şi mi-a prins destul de bine. Pe-atunci lucram mai mult în meseria de decorator, ca să spun aşa.

(Bolette vine cu un balansoar, pe care îl aşază pe verandă.)

BOLETTE *(vorbind spre camera care dă în grădină)* Hilde, vezi dacă poţi să găseşti taburetul pe care l-am brodat pentru tata.

LYNGSTRAND *(se apropie de verandă şi salută)* Bună dimineaţa, domnişoară Wangel.

BOLETTE *(lîngă balustradă)* A! Dumneavoastră sînteţi, domnule Lyngstrand? Bună dimineaţa. Scuzaţi-mă un moment... vreau numai să... *(Intră în casă.)*

BALLESTED Cunoşti familia?

LYNGSTRAND Nu prea... Dar pe domnişoare le-am mai întîlnit din cînd în cînd, ici-colo, la cunoştinţe comune. Iar odată am vorbit puţin şi cu doamna: ultima oară, cînd a cîntat muzica, acolo sus, la „Belvedere“. Atunci mi-a spus că pot trece să le fac o vizită.

BALLESTED Ştii ce? Ar trebui să cultivi relaţiile astea.

LYNGSTRAND Da, şi eu m-am gîndit să le fac o vizită. Chiar o vizită propriu-zis. Numai dacă s-ar ivi ocazia...

BALLESTED Ei... ocazia... *(Se uită spre stînga.)* Ei, fir-ar! *(Strîngîndu-şi lucrurile.)* Vaporul a tras la debarca-

der. Trebuie să mă duc la hotel. Poate vreunul dintre noii veniţi are treabă cu mine. Mă mai ocup şi cu frizeria, şi cu coafura, ca să zic aşa.

LYNGSTRAND Sînteţi de-a dreptul universal!

BALLESTED În orăşelele mici trebuie să ştii să te aclimatizezi: adică să încerci tot felul de meserii şi să nu te dai în lături de la nici una. Dacă ai vreodată ceva în legătură cu părul... Dacă ai nevoie de puţină pomadă sau de altceva... mă rog, de orice, întreabă imediat de profesorul de dans Ballested.

LYNGSTRAND Profesor de dans?

BALLESTED Preşedintele „Uniunii suflătorilor“, cu voia dumneavoastră. Deseară avem concert la „Belvedere“. Te salut, te salut...

(Iese cu şevaletul şi cu toate celelalte obiecte prin portiţa gardului viu şi-şi continuă drumul spre stînga. Hilde vine cu taburetul, Bolette, cu un braţ plin de flori. Lyngstrand, de jos, din grădină, o salută pe Hilde.)

HILDE *(lîngă balustradă, fără să răspundă la salut)* Mi-a spus Bolette că azi v-aţi luat, în sfîrşit, inima în dinţi, şi-aţi intrat aici, la noi.

LYNGSTRAND Da, mi-am permis să intru un pic.

HILDE V-aţi şi făcut plimbarea de dimineaţă?

LYNGSTRAND Nu, azi nu prea m-am plimbat...

HILDE Atunci, aţi fost la scăldat?

LYNGSTRAND Da, am intrat puţin în mare. Am zărit-o pe mama dumneavoastră acolo. Tocmai intra în cabină.

HILDE Cine intra?

LYNGSTRAND Mama dumneavoastră.

HILDE A! Da, da. *(Aşază taburetul în faţa balansoarului.)*

BOLETTE *(cu intenţia de a schimba subiectul conversaţiei)* N-ai văzut cumva în fiord barca tatii?

LYNGSTRAND Ba parcă am zărit o barcă cu pînze, care venea spre ţărm.

BOLETTE Era, sigur, tata. A fost să-şi facă vizita la bolnavii de pe insulă. *(Aranjează diferite lucruri pe masă.)*

LYNGSTRAND *(suind o treaptă spre verandă)* O, dar e de-a dreptul impresionant. Toate florile astea pe care le-ați pus aici...

BOLETTE Nu-i așa că totul e foarte frumos?

LYNGSTRAND Deosebit de frumos. S-ar zice că în casa asta e o zi festivă.

HILDE Chiar așa și este.

LYNGSTRAND Vedeți... aproape am ghicit! Probabil că astăzi e ziua de naștere a tatălui dumneavoastră.

BOLETTE *(prevenind-o pe Hilde)* Hm... hm!

HILDE *(fără să se sinchisească)* Nu, a mamei.

LYNGSTRAND Așa, deci. A mamei dumneavoastră.

BOLETTE *(cu voce scăzută, înfuriată)* Hilde!

HILDE*(la fel)* Lasă-mă în pace! *(Către Lyngstrand.)* Și de aici unde vă duceți? Acasă, să luați dejunul?

LYNGSTRAND *(coborînd de pe treaptă)* Da, mai trebuie și să mă hrănesc, nu?

HILDE Se pare că o duceți foarte bine acolo, la hotel. Nu?

LYNGSTRAND Nu mai stau la hotel. E prea scump pentru mine.

HILDE Și unde locuiți acuma?

LYNGSTRAND Acum stau la madam Jensen.

HILDE Care madam Jensen?

LYNGSTRAND Moașa.

HILDE Scuzați, domnule Lyngstrand, dar am altceva mai bun de făcut decît să...

LYNSTRAND A, desigur... N-ar fi trebuit să spun asta.

HILDE Ce anume?

LYNGSTRAND Ceea ce am spus.

HILDE *(măsurîndu-l cu o privire critică)* Nu vă mai înțeleg de loc.

LYNGSTRAND Bine, bine. Oricum, vă spun la revedere, domnișoarelor.

BOLETTE *(coborînd ultima treaptă a scării)* La revedere, la revedere, domnule Lyngstrand. Vă rog, astăzi să ne scuzați. Dar altă dată... În sfîrșit, cînd veți avea timp... și cînd vă va face plăcere, vă rugăm să poftiți să-i faceți o vizită tatii... Și chiar celorlalți din casă.

LYNGSTRAND Vă mulțumesc frumos. Am să vin cu foarte multă plăcere. *(Salută și iese pe poarta grădinii. Cînd*

se angajează pe drumul din stînga, mai trimite un salut spre verandă.)

HILDE *(aproape tare) Adieu, monsieur!* Fii bun şi transmite-i coanei moaşe salutări din partea mea...

BOLETTE *(încet, scuturînd-o de mînă)* Hilde!... Copil prost crescut ce eşti! Ai înnebunit de tot! Putea să te audă.

HILDE Ei şi? Crezi că-mi pasă?

BOLETTE *(uitîndu-se spre dreapta)* Vine tata.

(Doctorul Wangel, în ţinută de călătorie şi cu o mică valiză în mînă, vine pe cărăruia din dreapta.)

WANGEL M-am întors iar lîngă voi, fetiţelor! *(Intră pe portiţa gardului viu.)*

BOLETTE *(ieşind în grădină ca să-l întîmpine)* Ce bine c-ai venit!

HILDE *(coborînd şi ea spre Wangel)* Te-ai făcut liber pentru toată ziua, tată?

WANGEL Nu. Mai trebuie să cobor pentru o clipă pînă la birou. Spuneţi-mi, nu ştiţi cumva dacă a venit Arnholm?

BOLETTE Da. A venit astă-noapte. Am trimis la hotel să întrebe de el.

WANGEL Deci, încă nu l-aţi văzut.

BOLETTE Nu. Da e sigur că vine la noi, la dejun.

WANGEL Sigur? Fără nici o îndoială?

HILDE *(ciupindu-l)* Tată, mai uită-te şi în jurul tău.

WANGEL *(privind spre verandă)* Da, da. Văd, copii. E ceva cu totul festiv.

BOLETTE Nu-i aşa? Nu ţi se pare şi ţie c-am aranjat totul foarte frumos?

WANGEL Ba da. Chiar aşa e. Sînteţi numai... voi două, acasă?

HILDE Da. Ea s-a dus la...

BOLETTE *(întrerupînd-o brusc)* Mama e pe plajă.

WANGEL *(se uită afectuos la Bolette şi o mîngîie pe cap; apoi, după o ezitare)* Ştiţi ce, copii? Vreţi să lăsaţi totul aşa, toată ziua? Şi steagul ridicat — toată ziua?

HILDE Doar ştii şi tu despre ce e vorba, tată.

WANGEL Hm, desigur! Dar, vedeţi voi...

BOLETTE *(făcînd cu ochiul şi dînd din cap)* Cred că bănuieşti, nu? Toate astea le-am aranjat în cinstea profeso-

rului Arnholm. Cînd un prieten atît de bun ca el vine pentru prima oară în vizită...

HILDE *(zîmbind și zgîlțîindu-l)* Gîndește-te. A fost profesorul Bolettei, tată!

WANGEL *(cu zîmbet reținut)* Sînteți amîndouă niște mici pușlamale! Of! Doamne! În fond, e atît de firesc să ne amintim de ea... De cea care nu mai e acum printre noi. De altfel... Uite, Hilde. *(Dîndu-i valiza.)* Du-o în birou. Fără fasoane de-astea, copii! Pricepeți doar... tocmai pentru că noi în fiecare an... Nu fiindcă mă gîndesc ce-ar putea spune... Ei, ce să-i faci... dacă nu se poate altfel...

HILDE *(vrea să plece prin partea stîngă a grădinii cu valiza, dar se întoarce)* Ia uitați-vă la domnul acela care se vede acolo, departe. E, sigur, profesorul.

BOLETTE *(privind)* Ăla? *(Rîzînd.)* Nu, știi că ai haz! Ăla e un domn aproape bătrîn. Cum o să fie Arnholm?

WANGEL Stați puțin, copii... Da, nici eu nu prea cred că e... Ba da. Sigur, el e.

BOLETTE *(privește concentrată; apoi, cu mirare)* Oh! Dumnezeule, n-aș fi crezut!

(Profesorul Arnholm, într-o elegantă ținută de dimineață, cu ochelari de aur și un baston fin, vine dinspre drumul din stînga. Pare cam obosit. Se uită în grădină, salută prietenos, și intră pe portița gardului viu.)

WANGEL *(ieșindu-i în întîmpinare)* Bine-ai venit, profesore dragă! Îți spun din toată inima bun-venit pe vechile meleaguri.

ARNHOLM Mulțumesc. Mulțumesc, doctore Wangel. Mii de mulțumiri. *(Își strîng mîinile și trec amîndoi în grădină.)* Uite și fetele! *(Le întinde mîna și le privește lung.)* Abia le-aș fi recunoscut... Și pe una și pe cealaltă!

WANGEL Te cred.

ARNHOLM Poate, totuși pe Bolette. Sigur, pe Bolette aș fi recunoscut-o!

WANGEL Greu, totuși, îmi închipui. Au trecut vreo nouă ani de cînd ai văzut-o ultima oară. Și-aici, multe s-au schimbat...

ARNHOLM *(uitîndu-se în jur)* Nu mi se pare chiar așa. Nu văd schimbări prea mari. În afară de copaci, care în-

tr-adevăr au crescut mult de-atunci. Şi nici bolta asta de verdeaţă nu exista...

WANGEL O! În ceea ce priveşte exteriorul...

ARNHOLM *(zîmbind)* Şi, bineînţeles, acum aveţi încasă două fete de măritat.

WANGEL Ei, de măritat nu-i decît una.

HILDE *(aproape cu glas tare)* I-auzi ce spune tata!

WANGEL Să trecem pe verandă. E mai răcoare. Pofteşte, te rog.

ARNHOLM Mulţumesc, doctore dragă.

(Urcă amîndoi pe terasă. Wangel îi arată lui Arnholm balansoarul.)

WANGEL Aşa. Acum ai să stai comod şi-o să te poţi odihni puţin. Pentru că pari cam obosit după călătorie.

ARNHOLM N-are nici o importanţă. Aici, în cadrul ăsta...

BOLETTE *(către Wangel)* Să aduc o sticlă de sifon şi sirop în camera dinspre grădină? Aici foarte curînd se va face prea cald.

WANGEL Bine. Adu, fetiţo, sifon şi sirop. Şi puţin coniac, poate.

BOLETTE Da? Şi coniac?

WANGEL Da. Un pic. Poate vrea cineva.

BOLETTE Bine, bine. Hilde, du valiza jos, în birou.

(Bolette intră în camera dinspre grădină şi închide uşa după ea. Hilde ia valiza şi iese prin grădină, spre stînga, în spatele casei.)

ARNHOLM *(care a urmărit-o cu privirea pe Bolette)* E într-adevăr superbă! Sînt splendide, fetele dumitale!

WANGEL *(aşezîndu-se)* Da. Nu-i aşa?

ARNHOLM Tocmai o admiram pe Bolette... Şi pe Hilde, bineînţeles. Dar dumneata, doctore dragă, te gîndeşti să rămîi aici mereu?

WANGEL Cam aşa cred c-o să se-ntîmple. Aici am fost născut şi legănat, cum s-ar spune! Aici am trăit atît de fericit, atît de adînc fericit, cu aceea care ne-a părăsit atît de timpuriu... Pe care ai cunoscut-o cînd erai la noi, Arnholm.

ARNHOLM Da, da.

WANGEL Şi tot aici trăiesc şi acum, la fel de fericit, cu cea care i-a luat locul. Ei, aş putea spune că, într-adevăr, soarta a fost bună cu mine.

ARNHOLM N-ai nici un copil din a doua căsătorie?

WANGEL Acum vreo doi ani, doi ani şi jumătate, am avut un băieţel. Dar nu l-am avut multă vreme. A murit cînd avea vreo patru-cinci luni.

ARNHOLM Soţia dumitale nu-i acasă, azi?

WANGEL Ba da. Trebuie să sosească dintr-o clipă în alta. A coborît să facă baie. Face baie în mare în fiecare zi, cam pe la ora asta. Oricum ar fi vremea.

ARNHOLM Suferă de ceva?

WANGEL La drept vorbind, n-are nimic. Deşi a fost deosebit de nervoasă în ultimii doi ani. Vreau să spun, din cînd în cînd. Nu pot nici eu, de fapt, să-mi dau seama ce e cu ea. Cît despre mare, asta e singura plăcere a vieţii ei, vezi dumneata.

ARNHOLM Ţin minte demult asta.

WANGEL *(cu un zîmbet aproape imperceptibil)* Aşa-i... O cunoşti pe Ellida, de cînd erai învăţător la Skjoldviken.

ARNHOLM Se înţelege. Venea adeseori la casa parohială şi o întîlneam mai ales cînd treceam pe la far, ca să-l vizitez pe tatăl ei.

WANGEL Anii pe care i-a petrecut acolo au lăsat urme adînci, poţi să mă crezi. Oamenii de-aici, din oraş, nu pot să priceapă asta. Au poreclit-o „femeia mării".

ARNHOLM Aşa îi spun?

WANGEL Da. Aşa că... mai vorbeşte cu ea despre perioada aceea, dragă Arnholm. Îi va face mult bine.

ARNHOLM *(privindu-l uşor bănuitor)* Ai vreun motiv s-o crezi?

WANGEL Desigur.

VOCEA ELLIDEI *(auzindu-se din partea dreaptă a grădinii)* Acolo eşti, Wangel?

WANGEL *(ridicîndu-se)* Da, dragă.

(Doamna Ellida Wangel, cu un şal mare şi subţire şi cu părul ud, desfăcut pe umeri, vine printre copacii de lîngă bolta de verdeaţă. Profesorul Arnholm se ridică.)

WANGEL *(zîmbind și întinzînd mîinile spre ea)* Uite-o. Sirena!

ELLIDA *(urcă grăbită pe verandă și-i prinde mîinile)* Slavă Domnului că te văd iar aici. Cînd ai venit?

WANGEL Chiar adineauri. Numai de cîteva minute. *(Arătînd spre Arnholm.)* Nu vrei să saluți un vechi cunoscut?

ELLIDA *(întinzînd mîna lui Arnholm)* Ai sosit, deci. Bine-ai venit. Iartă-mă că n-am fost acasă.

ARNHOLM Te rog, te rog. Nu te deranja cu nimic pentru mine.

WANGEL Apa a fost bună, rece, astăzi?

ELLIDA Rece? Dumnezeule! Aici apa nu-i niciodată rece. Călduță ca o gargară, fără pic de vlagă. Uf! Apa-i bolnavă aici, în fiord.

ARNHOLM Bolnavă?

ELLIDA Da, bolnavă. Cred că te și îmbolnăvește...

WANGEL Hai, ai lăudat destul stațiunea noastră.

ARNHOLM Mai curînd cred că între dumneata, doamnă Wangel, și mare s-a stabilit un fel de legătură... Cu marea și tot ceea ce ține de ea.

ELLIDA Da, poate să fie și-așa... Am ajuns aproape s-o cred și eu. Ai observat ce cadru festiv au pregătit fetele în cinstea dumitale?

WANGEL *(încurcat)* Hm... *(Uitîndu-se la ceas.)* Trebuie să mă...

ARNHOLM În cinstea mea?

ELLIDA Desigur... Nu este o zi obișnuită, astăzi... Uf! ce căldură sufocantă e sub acoperișul ăsta. *(Coboară în grădină.)* Veniți! Aici parcă se simte puțin briza... *(Se așază sub bolta de verdeață.)*

ARNHOLM *(luîndu-i vorba din gură)* Am impresia că aici suflă un vînt destul de rece!

WANGEL *(care a coborît, la rîndul său, în grădină)* Dragă Ellida, ocupă-te tu o clipă de bunul nostru prieten.

ELLIDA Tu ai de lucru?

WANGEL Da. Trebuie să cobor pînă la birou. Și mai trebuie să mă și îmbrac. Dar nu zăbovesc mult.

ARNHOLM *(așezîndu-se sub bolta verde)* Vezi-ți liniștit de treburile dumitale, doctore dragă. Soția dumitale și cu mine, sper să nu ne plictisim.

WANGEL *(dînd din cap)* Nu mă îndoiesc! Ei, la revedere, pe curînd! *(Iese prin stînga grădinii.)*

ELLIDA *(după o scurtă tăcere)* Nu ți se pare că e plăcut aici?

ARNHOLM Da. Mi se pare chiar foarte plăcut.

ELLIDA Chioșcul ăsta, se spune că e chioșcul meu... Fiindcă eu am pus să-l facă. Sau mai bine zis... Wangel — pentru mine.

ARNHOLM Și aici obișnuiești să stai?

ELLIDA Da. Aici stau cea mai mare parte din zi. Aproape toată ziua.

ARNHOLM Cu fetele, probabil!

ELLIDA Nu... fetele stau pe verandă.

ARNHOLM Dar Wangel?

ELLIDA O! Wangel circulă tot timpul: cînd e aici cu mine, cînd e sus, pe verandă, cu copiii!

ARNHOLM Dumneata ai hotărît, probabil, astfel?

ELLIDA Da... Cred că așa, fiecare se simte bine în felul lui. Putem să vorbim unul cu altul cînd într-adevăr avem să ne spunem ceva.

ARNHOLM *(după o clipă de gîndire)* Cînd ți-am ieșit ultima dată în cale... acolo, la Skjoldviken, vreau să spun... Hm! A trecut multă vreme de-atunci.

ELLIDA Sînt vreo zece ani buni... de cînd ai fost acolo, la noi acasă.

ARNHOLM Da. Cam așa. Și cînd mă gîndesc la dumneata, te văd acolo, sus, în turnul farului. Păgîna, cum îți spunea pastorul cel bătrîn, pentru că tatăl dumitale te-a botezat așa, cu un nume de corabie.... Ellida. Nu cu nume creștinesc.

ELLIDA Ei și?

ARNHOLM Orice mi-aș fi putut închipui mai ușor, decît că într-o zi o să te întîlnesc aici... Soția doctorului Wangel!

ELLIDA Da. Pe vremea aceea Wangel nici nu apăruse. Pe-atunci mai trăia mama copiilor. Mama adevărată.

ARNHOLM Așa-i. Dar chiar dacă Wangel n-ar fi fost... Chiar dacă ar fi fost cu totul liber, nici atunci nu mi-aș fi putut imagina vreodată că s-ar putea întîmpla ceea ce s-a întîmplat.

ELLIDA Nici eu, pe vremea aceea... Pentru nimic în lume.

ARNHOLM Wangel însă, e un om cumsecade. Se bucură de stimă...

ELLIDA *(cu căldură, din inimă)* Da, da. Chiar aşa este.

ARNHOLM... dar trebuie să fie atît de funciar deosebit de dumneata, după cum mi se pare...

ELLIDA Ai dreptate. Aşa este...

ARNHOLM Atunci, cum s-a întîmplat? Cum?

ELLIDA Dragă Arnholm, n-ar trebui să mă întrebi nimic. Tot n-aş fi în stare să te lămuresc prea bine. Dacă aş putea eu, poate n-ai fi in stare dumneata să pricepi ceva din toate astea.

ARNHOLM Hm! *(Cu glas mai scăzut.)* I-ai povestit... soţului dumitale despre mine? Mă refer, bineînţeles, la pasul acela zadarnic... legat de iluziile pe care mi le-am făcut odinioară.

ELLIDA Nu. Cum poţi crede?... Nici un cuvînt. Nu, nu i-am spus nimic despre lucrul acela la care faci aluzie.

ARNHOLM Mă bucur. Pentru că mă simţeam cam stînjenit la gîndul că...

ELLIDA Nu. Fii liniştit. I-am spus doar, şi ăsta este adevărul, că am ţinut foarte mult la dumneata şi că erai cel mai de încredere şi mai bun prieten pe care l-am avut acolo.

ARNHOLM Mulţumesc pentru toate... Spune-mi... De ce nu mi-ai mai scris de loc de cînd ai plecat?

ELLIDA Mă gîndeam că s-ar putea să te indispună să primeşti veşti de la cineva care... care n-ar putea să te întîmpine aşa cum ai dori... Ar fi fost... ca şi cum aş fi zgîndărit din nou ceva, ceva penibil. Aşa, cel puţin, mi se părea mie.

ARNHOLM Hm... Da, da. Ai avut, desigur, dreptate.

ELLIDA Dar dumneata de ce n-ai scris?

ARNHOLM *(se uită la ea şi zîmbeşte uşor mustrător)* Eu? Să fac eu începutul? Să fiu, poate, bănuit că vreau să reînnod... după un refuz ca acela pe care l-am primit?

ELLIDA Da, da. Te înţeleg bine. Şi de-atunci... nu te-ai mai gîndit să te apropii de cineva?

ARNHOLM Am rămas credincios vechilor amintiri.

ELLIDA *(uşor batjocoritor)* Hai, lasă! Lasă vechile amintiri... lasă-le să le spulbere vîntul... Eu aşa aş zice: să-ţi găseşti o femeie cu care să te căsătoreşti, care să te facă fericit.

ARNHOLM Ar fi trebuit să se întîmple mai demult asta, doamnă Wangel. Nu uita — mi-e şi ruşine să spun — am împlinit treizeci şi şapte de ani.

ELLIDA Un motiv în plus să te grăbeşti. *(Scurtă tăcere, apoi întoarce spre el o privire gravă și spune cu glas scăzut.)* Ascultă, dragă Arnholm. Am să-ţi spun ceva... Ceva ce nu ţi-aş fi spus atunci, chiar dacă ar fi fost vorba de viaţa mea.

ARNHOLM Spune...

ELLIDA Cînd ai făcut ... pasul acela zadarnic — aşa cum ai spus adineauri — eu n-aş fi putut să-ţi răspund altfel decît aşa cum ţi-am răspuns.

ARNHOLM Ştiu. Nu puteai să-mi oferi decît o prietenie sinceră. Ştiu.

ELLIDA Dar nu ştii că tot sufletul meu şi toate gîndurile mele erau în altă parte.

ARNHOLM Pe atunci?

ELLIDA Da. Atunci.

ARNHOLM Bine, dar e imposibil! Faci o confuzie. Cred că în vremea aceea abia îl cunoscuseşi pe Wangel.

ELLIDA Nu de Wangel vorbeam...

ARNHOLM Nu de Wangel? Dar pe vremea aceea... acolo la Skjoldviken... nu-mi amintesc... să fi existat cineva de care să fi fost posibil să te simţi legată.

ELLIDA Aşa spun şi eu... Pentru că a fost cea mai mare nebunie şi cea mai mare rătăcire...

ARNHOLM Cum se poate! Fă-mă să-nţeleg, dă-mi mai multe amănunte.

ELLIDA E destul să ştii că pe vremea aceea eram legată de cineva. Ei, acum ştii!

ARNHOLM Dar dacă atunci n-ai fi fost legată...

ELLIDA Dacă n-aş fi fost...

ARNHOLM... răspunsul la scrisoarea mea ar fi fost altul?

ELLIDA Cum aş putea şti! Cînd a venit Wangel, răspunsul a fost altul.

ARNHOLM În ce scop mi-ai spus toate astea?...

ELLIDA *(ridicîndu-se în picioare, neliniştită, tulburată)* Am nevoie de cineva... să-mi descarc sufletul. Nu, nu. Stai jos, te rog.

ARNHOLM Soţul dumitale nu ştie aşadar nimic despre...

ELLIDA I-am mărturisit de la început că nu vin lîngă el cu o inimă întreagă. Că inima mea a fost a altuia. Mai mult n-a vrut să știe. Și eu n-am stăruit... La ce bun? În fond, nu fusese vorba decît de o nebunie... De care am scăpat... Repede... Destul de repede și într-o oarecare măsură, vreau să spun.

ARNHOLM *(ridicîndu-se)* Numai într-o oarecare măsură? Nu de tot?

ELLIDA Nu. Nu. O, Doamne, Arnholm... Nu-i de loc așa cum îți închipui. E greu de înțeles... E greu de spus. Nu știu cum aș putea să-ți spun. Ai să crezi că eram bolnavă. Sau că eram de-a dreptul nebună.

ARNHOLM Draga mea doamnă... Atunci cu-atît mai mult trebuie să-mi spui totul...

ELLIDA Să încerc... Să încerc. Aș vrea să văd cum ai putea dumneata, care ești un om rezonabil, să-ți explici... *(Privește undeva și se întrerupe.)* Așteaptă puțin. O vizită, probabil.

(Lyngstrand vine dinspre stînga și intră în grădină. Are o floare la butonieră și în mînă un buchet mare, frumos învelit în hîrtie și legat cu panglică de mătase. În dreptul verandei, se oprește și ezită.)

ELLIDA *(în fața boltei)* Le cauți pe fete, domnule Lyngstrand?

LYNGSTRAND *(întorcîndu-se)* O, sînteți acasă, doamnă? *(Salută și se apropie.)* Nu, nu pe ele. Nu pe domnișoare le caut. Pe dumneavoastră personal, doamnă Wangel. Mi-am luat îngăduința să vă fac o vizită.

ELLIDA Ai făcut foarte bine. Intră. Ești întotdeauna binevenit.

LYNGSTRAND Mulțumesc foarte mult. Și cum, printr-o întîmplare fericită, e azi zi de sărbătoare la dumneavoastră în casă...

ELLIDA Cum ai aflat?

LYNGSTRAND Am aflat... De aceea, doamnă, vă rog să-mi permiteți să vă ofer... *(Se înclină și-i oferă buchetul.)*

ELLIDA *(zîmbind)* Dar bine, domnule, n-ar fi mai potrivit să oferi florile astea frumoase chiar profesorului Arnholm în persoană? Pentru că, de fapt, el e cel care...

LYNGSTRAND *(uitîndu-se nesigur la ambii)* Scuzați-mă, dar nu cunosc pe domnul... Eu voiam numai... Venisem cu ocazia zilei de naştere, doamnă...

ELLIDA Zi de naştere? Cred că vă înşelați, domnule Lyngstrand. Nu se sărbătoreşte nici o zi de naştere, astăzi, aici în casă.

LYNGSTRAND *(zîmbind şiret)* Aha, pricep: nu bănuiam că trebuie să rămînă un secret...

ELLIDA Despre ce secret e vorba?

LYNGSTRAND Că e ziua de... că e ziua dumneavoastră de naştere, doamnă.

ARNHOLM *(uitîndu-se întrebător la Ellida)* Astăzi? Nu, cu siguranță că nu...

ELLIDA *(către Lyngstrand)* Ce te-a făcut să crezi asta?

LYNGSTRAND Domnişoara Hilde a trădat secretul. Am mai fost pe aici astăzi, o dată... ceva mai devreme. Şi le-am întrebat pe domnişoare de ce se fac toate pregătirile astea?... Atîtea flori... şi steaguri...

ELLIDA Şi?...

LYNGSTRAND... şi domnişoara Hilde mi-a răspuns că astăzi e ziua de naştere a mamei.

ELLIDA A mamei?! Aşa, deci...

ARNHOLM Aha! *(Arnholm şi Ellida schimbă o privire: au înțeles.)* Dacă tînărul ştie, atunci, doamnă Wangel...

ELLIDA *(către Lyngstrand)* Ei bine, dacă ai aflat...

LYNGSTRAND *(îi oferă din nou buchetul)* Permiteți-mi deci, să vă felicit...

ELLIDA *(luînd florile)* Mulțumesc foarte mult... Fii, te rog, amabil şi ia loc o clipă, domnule Lyngstrand.

(Ellida, Lyngstrand şi Arnholm se aşază sub boltă.)

ELLIDA Povestea asta... cu ziua mea de naştere, trebuia să rămînă un secret, domnule profesor.

ARNHOLM Fără îndoială că aşa trebuia. Nu e ceva pentru noi, cei neinițiați.

ELLIDA *(punînd buchetul pe masă)* Da, aşa-i... Nu-i pentru cei neinițiați.

LYNGSTRAND N-am să pomenesc nimănui nimic.

ELLIDA O! Nu e ceva chiar atît de important... Ce mai faci, domnule? Am impresia că arăți mai bine decît înainte.

LYNGSTRAND Da, şi eu cred că-mi merge mai bine acum. Şi la anul, cînd mă voi duce, sper, într-o ţară din Sud...

ELLIDA Şi te vei duce, după cum spun fetele...

LYNGSTRAND Da, pentru că la Bergen am un binefăcător care m-a luat sub protecţia lui. Şi mi-a promis că mă va ajuta la anul.

ELLIDA Cum ai ajuns la el?

LYNGSTRAND O! A fost o întîmplare fericită. Pentru că am calătorit odată pe mare, pe unul din vasele lui.

ELLIDA Chiar ai fost pe mare? Îţi plăcea viaţa pe mare, pe vremea aceea?

LYNGSTRAND Nu. De loc. Dar cînd a murit mama, tata n-a mai vrut să mă ţină acasă... M-a îndemnat să plec pe mare. Şi-am naufragiat în Canalul Mînecii, în drum spre casă. Asta mi-a prins bine.

ARNHOLM Cum adică?

LYNGSTRAND Pentru că naufragiul acela m-a îmbolnăvit. Povestea asta cu plămînii... Am stat prea mult în apa rece ca gheaţa pînă să fiu salvat. Şi-atunci a trebuit să las marea... Da, da. A fost o adevărată fericire.

ARNHOLM Da? Aşa vi se pare?

LYNGSTRAND Da, pentru că boala mea nu e prea primejdioasă. Şi am să pot să mă fac sculptor, aşa cum mi-am dorit întotdeauna. Gîndiţi-vă, să modelezi argila... argila asta atît de generoasă, care ţi se supune, căreia cu degetele tale îi poţi da forma pe care o doreşti.

ELLIDA Şi ce-ai vrea să modelezi? Tritoni şi sirene? Sau, poate, pe vechii vikingi!

LYNGSTRAND Nu, nu. Nu ceva în felul acesta... De îndată ce mă voi simţi în puteri, voi încerca să fac o operă mare. Aşa, un grup... cum s-ar spune.

ELLIDA Înţeleg... Şi ce va reprezenta grupul?

LYNGSTRAND În orice caz, ar trebui să fie ceva trăit.

ARNHOLM Da, da. Să nu renunţaţi la ideea asta.

ELLIDA Dar ce anume ar înfăţişa grupul?

LYNGSTRAND... M-am gîndit... să fie o femeie tînără... Soţia unui marinar, care doarme lungită... Doarme straniu de neliniştit... Şi visează. Cred că am să pot face în aşa fel ca să se vadă pe chipul ei că visează.

ARNHOLM Singură?

LYNGSTRAND Nu... ar mai fi cineva... S-ar putea spune... conturul cuiva... care ar fi soțul ei... Soțul ei pe care l-a înșelat, cînd era plecat departe, pe mări... Și el s-a înecat.

ARNHOLM Cum? Ce spuneai?

ELLIDA S-a înecat?

LYNGSTRAND Da, s-a înecat în timpul unei călătorii pe mare. Dar ceea ce este şi mai ciudat, e că s-a întors totuşi acasă. În timpul nopții... Și acum stă în fața patului şi se uită la ea. Trebuie să curgă apa de pe el, ca şi cum atunci ar fi ieşit din apă.

ELLIDA *(lăsîndu-se pe spate, în scaun)* Ce straniu! *(Închizînd ochii.)* Pot vedea atît de limpede toate... de parcă le-aş fi trăit.

LYNGSTRAND Eu le-am cam trăit, ca să spun aşa.

ARNHOLM Ei, cum aşa? Ai văzut vreun mort care...

LYNGSTRAND Nu. Nu vreau să spun că am trăit cu adevărat lucrurile astea. Adică nu le-am trăit sub aspectul lor exterior... Totuşi...

ELLIDA *(brusc, în tensiune)* Spune-mi tot ce ştii. Spune-mi tot ce poți. Trebuie să ştiu tot. Trebuie să ştiu tot.

ARNHOLM *(zîmbind)* Asta e ceva parcă anume pentru dumneata. Ceva... din spiritul mării.

ELLIDA Spune, domnule Lyngstrand, spune. Cum s-a întîmplat?

LYNGSTRAND Păi s-a întîmplat odată, cînd să pornim spre casă cu bricul nostru, dintr-un oraş căruia-i zicea Halifax, că s-a îmbolnăvit şeful de echipaj şi a trebuit să-l internăm în spitalul de-acolo. Și atunci am angajat un american în locul lui. Noul nostru şef de echipaj...

ELLIDA Americanul?

LYNGSTRAND... Da. A împrumutat într-o bună zi de la căpitan un teanc de ziare vechi, pe care s-a apucat să le citească... Citea de cîte ori avea timp. Zicea că vrea să învețe norvegiana.

ELLIDA Ciudat! Spune mai departe...

LYNGSTRAND Și într-o noapte s-a stîrnit o furtună. Toți oamenii erau pe punte. Numai şeful de echipaj şi cu mine rămăsesem în cabină. Americanul îşi scrîntise un picior şi nu putea să umble. Eu mă simțeam slăbit şi zăceam în cuşeta mea. El stătea în cabină şi citea ziarele alea vechi.

ELLIDA Spune, spune...

LYNGSTRAND Cum stătea el aşa, deodată îl aud că scoate un urlet. Cînd m-am uitat la el, am văzut că e alb la faţă ca varul. Pe urmă a început să sfîşie, să rupă în mii de bucăţele ziarul. Dar toate le făcea tăcînd... fără să scoată o vorbă.

ELLIDA Pe urmă ce a mai făcut? N-a spus nimic?

LYNGSTRAND Nu chiar atunci. Dar după cîtăva vreme şi-a spus sieşi: „S-a măritat. S-a măritat cu altul. S-a măritat cu altul în timp ce eu eram departe, pe mare".

ELLIDA *(închide ochii şi spune cu glas scăzut)* Aşa a spus?

LYNGSTRAND Da. Imaginaţi-vă... A spus asta în cea mai curată norvegiană. Trebuie să fi avut o foarte mare uşurinţă la învăţarea limbilor străine, omul acela.

ELLIDA Şi pe urmă? Ce s-a întîmplat după aceea?

LYNGSTRAND După aceea... s-a întîmplat ceva atît de straniu... n-am să uit toată viaţa... Nu, n-am să uit cît oi trăi. Pentru că a spus, de data asta foarte calm: „Totuşi, a mea e şi a mea va fi! Şi mă va urma chiar dacă va trebui să mă duc acasă la ea s-o caut, ca un înecat ieşit din Marea Neagră".

ELLIDA *(îşi toarnă apă în pahar. Mîinile îi tremură.)* Uf! Ce zăpuşeală e astăzi!

LYNGSTRAND Şi a spus vorbele astea cu o voinţă atît de fermă, încît am simţit că e în stare să şi facă ce spune.

ELLIDA Mai ştii ceva despre... ce s-a întîmplat cu omul acela?

LYNGSTRAND O, doamnă! Cred că nu mai e în viaţă!

ELLIDA *(precipitat)* De ce crezi asta?

LYNGSTRAND Vedeţi... după aceea am naufragiat în Canalul Mînecii. Eu am nimerit în şalupă cu căpitanul şi cinci oameni. Secundul s-a urcat în iolă. Cu el mai era americanul şi încă un om.

ELLIDA Şi de-atunci nu s-a mai auzit nimic despre ei?

LYNGSTRAND Nu. Absolut nimic, doamnă. Binefăcătorul meu mi-a scris acum, de curînd, o scrisoare. De aceea mi-ar plăcea atît de mult să fac o operă de artă cu subiectul ăsta. Pe soţia necredincioasă a marinarului parcă o văd aievea în faţa ochilor. Şi pe soţul înşelat, care vrea să se răz-

bune după ce s-a înecat... Şi care, înecat şi mort, se întoarce acasă. Îi văd foarte limpede pe amîndoi.

ELLIDA Şi eu! *(Ridicîndu-se.)* Să intrăm în casă. Sau, mai bine, să coborîm la Wangel. Aici e o zăpuşeală înăbuşitoare. *(Iese de sub boltă.)*

LYNGSTRAND *(care, la rîndul lui, s-a ridicat)* Vă mulţumesc frumos. Am venit numai să vă fac o scurtă vizită, cu ocazia zilei de naştere.

ELLIDA *(strîngîndu-i mîna)* La revedere şi vă mulţumesc pentru flori.

(Lyngstrand salută şi iese prin stînga, pe portiţa gardului viu.)

ARNHOLM *(se ridică şi merge spre Ellida)* Văd că te-a tulburat povestea cu marinarul, dragă doamnă Wangel.

ELLIDA O, da, bine-ai spus, chiar dacă...

ARNHOLM Dar, în fond, e ceva la care te puteai aştepta.

ELLIDA *(privindu-l uimită)* Mă puteam aştepta?

ARNHOLM Da. Nu-i aşa?

ELLIDA Mă puteam aştepta?... Mă puteam aştepta... ca cineva să se întoarcă... Să se întoarcă aşa...

ARNHOLM Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu cumva din cauza poveştii ăsteia marinăreşti, pe care ţi-a spus-o sculptorul acela aiurit...

ELLIDA Arnholm... poate că nu-i chiar aşa de... cum spui.

ARNHOLM Palavrele alea cu mortul te-au zguduit atît de rău? Şi eu care credeam că...

ELLIDA Ce credeai?

ARNHOLM Credeam, natural, că joci teatru. Da, credeam că... De fapt, sufereai cu totul pentru altceva: pentru că aici, în casă, se sărbătoresc evenimente familiale în secret. Şi pentru că soţul şi copiii dumitale trăiesc amintiri la care nu ai dreptul să iei parte.

ELLIDA O, nu, nu! Pot să facă ce vor, cum vor! Eu n-am nici un drept să-i cer soţului meu să fie cu totul şi cu totul numai al meu.

ARNHOLM Mie mi se pare că ai dreptul.

ELLIDA Poate... Nu, nu, totuşi nu-l am. Aşa stau lucrurile. Pentru că şi eu trăiesc ceva... Ceva, de care ceilalţi toţi sînt străini.

ARNHOLM Dumneata? *(Mai încet.)* Trebuie deci să înţeleg că... nu mai ţii la Wangel?

ELLIDA Ba da, ba da. Am ajuns să ţin la el din tot sufletul. Tocmai de aceea e atît de groaznic ceea ce se întîmplă. Groaznic, inimaginabil de groaznic.

ARNHOLM Ar trebui să-ţi descarci sufletul... Nu vrei, doamnă Wangel? Te ascult.

ELLIDA Nu pot. Nu pot. Acum cel puţin, nu pot. Poate, mai tîrziu.

(Bolette apare pe verandă şi coboară în grădină.)

BOLETTE Vine tata de la birou. N-ar fi mai bine să intrăm toţi în camera care dă în grădină?

ELLIDA Ba da. Să mergem.

(Wangel, în alt costum, vine din spatele casei, prin stînga.)

WANGEL Gata. Sînt liber şi independent. Acum am putea gusta ceva bun, ceva răcoritor.

ELLIDA Numai o clipă. *(Se duce sub bolta de verdeaţă şi aduce buchetul.)*

HILDE Ia te uită! Ce flori frumoase! Cine ţi le-a oferit?

ELLIDA Le-am primit de la sculptorul Lyngstrand, draga mea Hilde.

HILDE *(uimită)* De la Lyngstrand?

BOLETTE *(neliniştită)* Iar a fost aici Lyngstrand?

ELLIDA *(cu zîmbet reţinut)* Da. A adus florile astea. Cu ocazia zilei de naştere... pricepi tu.

BOLETTE *(privind pe furiş la Hilde)* Aha!...

HILDE *(bombănind)* Animalul!

WANGEL *(cu o jenă dureroasă, către Ellida)* Da, vezi tu... Trebuia să-ţi spun, draga, scumpa mea Ellida.

ELLIDA *(întrerupîndu-l)* Haideţi, fetelor, să punem florile mele în apă la un loc cu celelalte. *(Iese pe verandă.)*

BOLETTE *(încet, către Hilde)* În fond, e totuşi foarte drăguţă.

HILDE *(aproape tare, mînioasă)* Maimuţăreli. Se poartă aşa numai ca să-i placă tatii.

WANGEL *(sus, pe verandă, strîngînd mîna Ellidei)* Mulţumesc, mulţumesc. Îţi mulţumesc din inimă, Ellida.

ELLIDA *(aranjînd florile)* Dar nu-i firesc să fac și eu pregătiri... pentru ziua de naştere a mamei?

ARNHOLM Hm!... *(Urcă pe verandă, lîngă Wangel şi Ellida. Bolette şi Hilde rămîn jos, în grădină.)*

Actul II

(Sus, la „Belvedere", o colină împădurită, la marginea oraşului. Puţin mai în fund, un punct trigonometric şi o giruetă. Pietroaie mari, pe care se poate şedea, se zăresc ici şi colo, în jurul punctului trigonometric şi în planul întîi.

Adînc în jos, în planul din fund, se zăreşte malul opus al fiordului, cu insule şi promontorii. Marea deschisă nu se vede. E o noapte de vară, destul de luminoasă. O lumină galben-roşcată luceşte în aer şi peste piscurile din depărtare. Din dreapta, de la poalele dealului, se aud slab acordurile unui cvartet.

Tineret din oraş, doamne şi domni, urcă perechi-perechi pe colină, prin partea dreaptă; trec discutînd în surdină pe lîngă punctul trigonometric şi ies prin stînga. După puţin timp, apare Ballested, care conduce un grup de turişti străini, cu soţiile lor. E supraîncărcat cu pleduri și saci de excursie.)

BALLESTED *(arătînd în sus cu bastonul) Sehen Sie, meine Herrschaften... dort* departe, *nicht Licht, eine andere* dealuri. *Das willen wir* de asemenea *besteigen und* pe urmă *herunter*[1]...

---

[1] În germană incorectă: Vedeţi, domnilor... acolo... nu lumină, o altă... Asta vom urca și... jos.

(Continuă în engleză, conducînd grupul spre stînga. Hilde, urcînd repede panta în dreapta, se oprește și se uită înapoi. După puțin vine și Bolette, pe același drum.)

BOLETTE Bine, dragă, de ce trebuie să fugim de Lyngstrand?

HILDE Pentru că nu pot suferi să urc atît de încet coasta. Uite-l, uite-l cum se tîrăște!

BOLETTE Bine, dar știi cît e de bolnav!

HILDE Crezi că-i grav?

BOLETTE Da. Sînt sigură.

HILDE A trecut după-amiaza pe la tata. Tare-aș vrea să știu ce crede tata despre el.

BOLETTE Tata zice că are scleroză pulmonară, sau cam așa ceva. Nu mai apucă el bătrînețea, așa mi-a spus.

HILDE Adevărat? Așa a spus? Închipuiește-ți! Exact așa credeam și eu.

BOLETTE Pentru numele lui Dumnezeu, să nu arăți asta!

HILDE Dar cum poate să-ți treacă prin cap! *(Încet.)* Ia te uită! S-a tîrît pînă sus, Hans al nostru! Nu ți se pare că parcă se vede cît de colo că-l cheamă Hans?

BOLETTE *(în șoaptă)* Fii serioasă, măcar acum! Ascultă ce-ți spun.

LYNGSTRAND *(intrînd din dreapta, cu o umbrelă de soare în mînă)* Le rog pe domnișoare să mă scuze că nu pot să merg atît de repede ca dumnealor.

HILDE Ați luat și un parasol cu dumneavoastră?

LYNGSTRAND E-al mamei dumneavoastră. Mi-a spus să-l folosesc drept baston. Știți, n-aveam cu mine nici un baston.

BOLETTE Restul grupului a rămas jos? Adică tata și ceilalți?

LYNGSTRAND Da, tatăl dumneavoastră a intrat puțin la bufet. Ceilalți stau afară și ascultă muzica. Pe urmă au să urce și ei, după cum spunea mama dumneavoastră.

HILDE *(privindu-l)* Sînteți foarte obosit.

LYNGSTRAND Da. Și mie mi se pare că sînt cam obosit. Cred că ar trebui să mă așez puțin.

(Se așază pe un pietroi, în prim plan, în dreapta.)

HILDE *(se aşază în fața lui)* Ştiţi că mai tîrziu va fi dans, acolo unde-i orchestra?

LYNGSTRAND Da, am auzit.

HILDE Vă place să dansați?

BOLLETE *(care caută flori prin iarbă)* Hilde, mai lasă-l pe domnul Lyngstrand să răsufle un pic!

LYNGSTRAND Da, domnişoară, mi-ar plăcea să dansez, dacă aş putea.

HILDE Aha!... N-ai învăţat niciodată să dansezi?

LYNGSTRAND Nu, de loc! Dar nu de asta e vorba. Voiam să spun că nu pot din cauza plămînilor.

HILDE Din cauza apăsării pe care spui c-o simţi?

LYNGSTRAND Da, din cauza asta.

HILDE Eşti amărît rău din cauza asta?

LYNGSTRAND O! n-aş putea spune. *(Zîmbeşte.)* Pentru că tocmai datorită acestei apăsări, cred eu, toţi oamenii sînt atît de amabili, atît de prietenoşi cu mine, şi-mi vor cu toţii binele.

HILDE Desigur. De altfel, nu-i de loc ceva grav.

LYNGSTRAND Nu, nu. Nu poate fi vorba de nimic premejdios. Am înţeles asta chiar de la tatăl dumneavoastră.

HILDE O să-ţi treacă imediat, cînd vei pleca în străinătate.

LYNGSTRAND O, sînt sigur, îmi trece de tot.

BOLETTE *(întinzîndu-i o floare)* Uite, domnule Lyngstrand, s-o pui la butonieră.

LYNGSTRAND O, mii de mulţumiri, domnişoară. E foarte amabil din partea dumneavoastră.

HILDE *(uitîndu-se în jos, spre dreapta)* Vin şi ceilalţi. Uite-i acolo, jos.

BOLETTE Numai dacă ar şti pe unde s-o ia. Uite, au luat-o razna.

LYNGSTRAND *(ridicîndu-se)* Alerg pînă la cotitură şi-i strig.

HILDE Ar trebui să strigi cam tare.

BOLETTE Nu, nu. N-are rost! Te-ai obosi din nou.

LYNGSTRAND O, la vale merg foarte uşor. *(Iese prin dreapta.)*

HILDE Da, la vale, da. *(Se uită după el.)* Uite-l că face şi salturi. Nici nu se gîndeşte că mai trebuie să şi urce înapoi.

BOLETTE Bietul de el!

HILDE Dacă te-ar cere Lyngstrand, l-ai lua?

BOLETTE Ce? Ai înnebunit?

HILDE Mă gîndesc, bineînțeles, dacă n-ar avea apăsarea aia! Și dacă n-ar trebui să moară atît de curînd. Atunci l-ai lua?

BOLETTE Cred că mai curînd l-ai lua tu.

HILDE Crezi că aș vrea? N-are un gologan! N-are din ce să trăiască nici singur!

BOLETTE Atunci de ce te ții mereu după el?

HILDE A! Numai pentru că suferă de apăsarea aia!

BOLETTE N-am observat că-l compătimești chiar atît de mult.

HILDE Nu, nu-l compătimesc de loc. Dar e ceva foarte atrăgător.

BOLETTE Ce anume?

HILDE Așa, să te uiți la el și să-l auzi cum îți spune că nu e ceva grav. Și că va pleca în străinătate. Și că va deveni un artist! De aceea, tot ce face și tot ce crede e o adevărată delectare sufletească pentru mine. N-o să facă niciodată nimic, cu nici un chip. Pentru că nu mai are mult de trăit. De aceea mi se pare atît de atrăgător, atît de captivant să mă gîndesc la astea.

BOLETTE Captivant?

HILDE Da. Mi se pare totul cît se poate de captivant! Îmi iau această libertate!

BOLETTE Ptiu, Hilde! Ești pur și simplu un copil rău.

HILDE Așa și vreau să fiu. Orice s-ar întîmpla. *(Privind în vale.)* În sfîrșit! Nici lui Arnholm nu-i prea place să urce. *(Întorcîndu-se.)* Să știi că așa e... Știi ce-am observat la Arnholm, în timpul mesei?

BOLETTE Spune!

HILDE Închipuiește-ți! Începe să-i cadă părul. O să chelească foarte curînd. Aici, în creștetul capului!

BOLETTE Prostii! Nu-i adevărat!

HILDE Ba da. Are și riduri la amîndoi ochii. Doamne, Bolette, cum ai putut să fii atît de îndrăgostită de el, cînd îți dădea lecții?

BOLETTE *(zîmbind)* Da, închipuie-ți. Țin minte cît am putut să plîng, numai pentru că mi-a spus odată că nu-i place numele meu. Că Bolette nu-i un nume frumos!

HILDE Zău? *(Privind din nou în vale.)* O, ia vino să te uiţi un pic... Femeia mării merge lîngă el şi discută amîndoi... Fără tata!... Nu m-ar mira de loc dacă şi-ar face ochi dulci!

BOLETTE Ar trebui să-ţi fie de-a dreptul ruşine! Aşa ar trebui! Cum poţi să vorbeşti aşa despre ea? Tocmai acum, cînd am început să ne înţelegem atît de bine!

HILDE Sigur... Aşa îţi închipui tu, fetiţo! Nu, nu, niciodată n-o să ne înţelegem. Ea nu face de noi şi nici noi de ea. Dumnezeu ştie de ce a trebuit tata s-o aducă în casă. Nu m-ar mira de loc dacă într-o bună zi ar înnebuni aici, sub ochii noştri.

BOLETTE Să înnebunească? Cum poate să-ţi treacă prin cap una ca asta?

HILDE O, n-ar fi de loc de mirare! Şi maică-sa a înnebunit. A murit nebună, ştiu eu ce spun!

BOLETTE Of, Doamne! În toate îţi bagi nasul, Hilde! Vezi, nu cumva să pomeneşti ceva şi despre asta. Să fii drăguţă... Fă-o pentru tata. Auzi, Hilde?

(Wangel, Ellida, Arnholm şi Lyngstrand intră prin dreapta.)

ELLIDA *(arătînd departe, înspre planul din fund)* Acolo e!

ARNHOLM Da, da. În direcţia asta trebuie să fie.

ELLIDA Acolo e marea!

BOLETTE *(lui Arnholm)* Nu vi se pare că e foarte frumoasă culmea aceea?

ARNHOLM Splendidă! O privelişte impunătoare!

WANGEL Nu-i aşa că n-ai mai fost niciodată acolo, sus?

ARNHOLM Nu, niciodată. Pe vremea mea abia se putea ajunge. Nici măcar o cărare.

WANGEL Şi nici o amenajare. Toate le-am făcut în ultimii ani.

BOLETTE De acolo, de pe Loskollen[1], priveliştea e şi mai încîntătoare.

WANGEL Vrei să urcăm şi noi acolo, Ellida?

ELLIDA *(aşezîndu-se pe un bolovan, în dreapta)* Mulţumesc, nu. Nu merg. Dar voi puteţi să vă duceţi. Eu rămîn să vă aştept aici.

---

[1] *Loskollen* — Dealul pilotului.

WANGEL Bine, atunci rămîn şi eu cu tine. Fetele o să ştie şi fără noi să-i arate domnului Arnholm priveliştea.

BOLETTE Mergeţi cu noi, domnule Arnholm?

ARNHOLM Cu multă plăcere. E şi pe-acolo drum?

BOLETTE Desigur, e un drum bun şi larg.

HILDE Drumul e atît de larg, încît doi oameni pot umbla nestingheriţi, braţ la braţ.

ARNHOLM *(uşor zeflemitor)* Chiar aşa să fie, domnişorică? *(Întorcîndu-se spre Bolette.)* Vrei să încercăm... să vedem dacă-i adevărat?

BOLETTE *(reţinîndu-şi un zîmbet)* Cu plăcere, să mergem. *(Ies amîndoi la braţ, prin stînga.)*

HILDE *(lui Lyngstrand)* Mergem şi noi?...

LYNGSTRAND La braţ?

HILDE Sigur, de ce nu! Mi-ar plăcea!

LYNGSTRAND *(o ia de braţ şi rîde amuzat)* Chestia asta e teribil de amuzantă!

HILDE Teribil?...

LYNGSTRAND Parcă-am fi nişte logodnici.

HILDE Probabil că nu v-aţi mai plimbat pînă acum niciodată cu o doamnă la braţ, domnule Lyngstrand! *(Ambii ies prin stînga.)*

WANGEL Ellida dragă, avem şi noi cîteva clipe ale noastre.

ELLIDA Da, vino şi aşază-te aici, lîngă mine.

WANGEL *(aşezîndu-se)* Aici e bine şi linişte. Să stăm puţin de vorbă, amîndoi.

ELLIDA Despre ce?

WANGEL Despre tine şi despre relaţiile dintre noi. Îmi dau bine seama că lucrurile nu mai pot merge aşa.

ELLIDA Şi ce altceva ar putea fi, după părerea ta?

WANGEL Încredere totală, draga mea. Viaţa comună, ca mai înainte.

ELLIDA O, dacă-ar fi posibil! Dar e ceva cu totul imposibil.

WANGEL Cred că te-nţeleg. Ai lăsat uneori să-ţi scape — aşa mi s-a părut — unele observaţii ale tale cu privire la...

ELLIDA *(vehement)* Nu-i adevărat. Să nu spui că ai înţeles.

WANGEL Ba da. Tu eşti o natură cinstită, Ellida. Un suflet fidel.

ELLIDA Da. Aşa-i.

WANGEL Ca să te poţi simţi fericită şi liniştită, trebuie ca toate să fie limpezi şi depline.

ELLIDA *(privindu-l încordat)* O!... Aşa, va să zică!

WANGEL Tu nu te-ai putut obişnui cu gîndul că eşti a doua soţie a unui bărbat.

ELLIDA Ce ţi-a venit să te gîndeşti acum la asta?

WANGEL De multe ori am simţit-o... ca un presentiment. Astăzi îmi apare foarte clar. Aniversarea pe care au pregătit-o copiii... Ai văzut în mine un fel de complice... Vezi... amintirile unui bărbat nu pot fi suprimate. Cel puţin ale mele, în nici un caz. Aşa sînt eu.

ELLIDA Ştiu. Ştiu bine...

WANGEL Totuşi, greşeşti. Pentru că te porţi aproape ca şi cum mama copiilor ar mai trăi. Ca şi cum ea ar fi aici; invizibilă, dar aici, între noi. Tu crezi că sufletul meu e împărţit între tine şi ea. Gîndurile astea te frămîntă. Ţi se pare că ar fi ceva necuviincios în relaţiile dintre noi. De aceea nu mai poţi, sau nu mai vrei să trăieşti cu mine ca soţia mea.

ELLIDA *(ridicîndu-se)* Ai văzut tu toate astea, Wangel? Ai privit adînc în toate astea?

WANGEL Da. Astăzi, în sfîrşit, am pătruns în miezul lucrurilor. Chiar poate dincolo de ele.

ELLIDA Chiar dincolo... zici... Nu, să nu crezi asta.

WANGEL *(ridicîndu-se)* Îmi dau foarte bine seama că e mai mult decît atîta, Ellida, draga mea.

ELLIDA *(cu nelinişte)* Mai mult decît atîta?

WANGEL Da. Ştiu că nu poţi suporta nici clima de-aici. Munţii îţi apasă, îţi oprimă sufletul. Aici nu-i destulă lumină pentru tine şi nici destul cer în jurul tău. Vîntul nu-i destul de puternic şi de larg pentru tine.

ELLIDA Ei, da, asta-i chiar aşa. Da, ai dreptate... Noapte şi zi, iarnă şi vară, mă copleşeşte dorinţa asta secretă: chemarea mării...

WANGEL Ştiu eu asta destul de bine, scumpa mea Ellida. *(Punînd mîna pe capul ei.)* De aceea, acest copil suferind trebuie să se întoarcă din nou la el acasă.

ELLIDA Ce vrei să spui?

WANGEL Ceva foarte simplu. Ne mutăm.

ELLIDA Ne mutăm?

WANGEL Da. Într-un loc deschis, spre mare... Într-un loc unde să poți găsi un cămin potrivit pentru sufletul tău.

ELLIDA Dragul meu, nici să nu te gîndești la asta... E cu neputință. Tu nu poți trăi fericit în altă parte... Decît aici.

WANGEL Fie ce-o fi! De altfel... Crezi că aş putea să trăiesc fericit aici... fără tine?

ELLIDA Dar eu sînt aici şi aici rămîn. Sînt a ta!

WANGEL Eşti a mea, Ellida?

ELLIDA Nu mai vorbi aşa. Aici e toată viața și tot sufletul tău. Toată truda vieții tale, aici e.

WANGEL Fie ce-o fi. Ți-am mai spus. Plecăm de aici. Plecăm în alt loc. Hotărîrea este irevocabilă, dragă Ellida.

ELLIDA Şi ce crezi că vom obţine cu asta?

WANGEL Tu te vei bucura de sănătate și de liniște sufletească.

ELLIDA Cam greu. Dar tu? Mai gîndește-te şi la tine. Tu ce vei cîştiga?

WANGEL Eu am să te recîştig pe tine, draga mea.

ELLIDA Nu. Nu vei putea... Nu vei putea, Wangel! Asta-i cel mai groaznic lucru... E groaznic să gîndești așa.

WANGEL Trebuie să încercăm. Dacă aici ai gîndurile astea, atunci într-adevăr nu există nici o altă salvare pentru tine... decît să pleci cît mai departe. Şi cu cît mai curînd, cu-atît mai bine. E lucru hotărît, ţi-am spus: plecăm.

ELLIDA Nu. Atunci... orice s-ar întîmpla e mai bine să-ţi spun totul. Totul aşa cum este.

WANGEL Da, da. Spune o dată.

ELLIDA Nu vreau să fii nenorocit din cauza mea. Mai ales că tot nu mi-ar folosi la nimic.

WANGEL Ţi-ai dat cuvîntul că vrei să-mi spui totul aşa cum este.

ELLIDA Am să încerc să-ţi spun cît mai lămurit voi putea... Şi aşa cum mi se pare mie că ştiu. Vino, să şedem. *(Se aşază amîndoi pe bolovani.)*

WANGEL Spune, Ellida!

ELLIDA În ziua cînd ai venit acolo, la noi, şi m-ai întrebat dacă pot şi vreau să fiu a ta... Atunci mi-ai vorbit

deschis şi cinstit despre prima ta căsătorie. Fusese atît de fericită — spuneai.

WANGEL Chiar aşa a şi fost.

ELLIDA Da, da. Cred, dragul meu. Nu de asta ţi-am pomenit de ea. Vreau să-ţi amintesc doar că şi eu, la rîndul meu, am fost cinstită cu tine. Ţi-am spus limpede, deschis, fără să-ţi ascund nimic, că odată în viaţa mea am ţinut la un altul. Că ajunsesem la... la un fel de logodnă.

WANGEL Un fel...

ELLIDA Da. Aşa s-ar putea numi... Dar n-a durat mult. El a plecat într-o călătorie. Atunci eu am vrut să las la o parte tot ce-a fost. Astea ţi le-am mai spus.

WANGEL Da, draga mea Ellida. De ce scormoneşti un trecut îndepărtat? În fond, ceea ce s-a întîmplat atunci nu avea nici o legătură cu mine. Şi eu nici nu te-am întrebat vreodată cine era.

ELLIDA Nu, n-ai întrebat. Tu eşti întotdeauna atît de prevenitor cu mine.

WANGEL *(zîmbind)* O, în cazul ăsta... Aş putea încerca să ghicesc şi singur numele...

ELLIDA Numele?

WANGEL Acolo, la Skjoldviken şi prin împrejurimi nu prea erau mulţi dintre care să pot alege... Sau, mai bine zis, nu era decît unul singur...

ELLIDA Crezi, poate, că era Arnholm.

WANGEL Da. Nu era el?

ELLIDA Nu.

WANGEL Nu el? Atunci, hotărît, mi-a slăbit memoria.

ELLIDA Îţi aminteşti că, într-o toamnă tîrzie, a venit un vapor mare, american, acolo, la Skjoldviken. Din pricina avariilor pe care le suferise vasul...

WANGEL Da, îmi amintesc foarte bine. La bord a fost găsit într-o dimineaţă căpitanul vasului, asasinat în cabina lui. Am fost personal pe vas şi am făcut autopsia cadavrului.

ELLIDA Da, ai fost.

WANGEL Îl asasinase şeful de echipaj.

ELLIDA Asta n-o poate spune nimeni! Pentru că lucrurile nu s-au lămurit niciodată.

WANGEL Dar aproape că nu mai există îndoială. Altminteri, de ce s-ar fi sinucis aruncîndu-se în mare, aşa cum a făcut?

ELLIDA Nu s-a înecat. S-a îmbarcat pe un vas pentru nordul Norvegiei.

WANGEL *(uimit)* De unde ştii asta?

ELLIDA *(cu stăpînire de sine)* Pentru că... Wangel... pentru că şeful de echipaj este bărbatul cu care am fost eu logodită.

WANGEL *(sărind în sus)* Ce tot spui! Cum e posibil?

ELLIDA Da. Aşa este. El era.

WANGEL Pentru numele lui Dumnezeu, Ellida! Cum ai putut să faci asta? Să te logodeşti cu un om ca acela! Un om cu totul străin! Cum îl chema?

ELLIDA Pe-atunci îl chema Friman. Pe urmă, în scrisori, iscălea Alfred Johnston.

WANGEL De unde era?

ELLIDA De sus, din Finnmark, spunea el. De altfel, se născuse în Finlanda. Emigrase de copil cu tatăl său, după cîte cred.

WANGEL Aşadar, un finlando-norvegian, un *kven*.

ELLIDA Da. Aşa li se spune.

WANGEL Şi ce mai ştiai despre el?

ELLIDA Numai că plecase de foarte tînăr pe mare. Şi că a călătorit mult.

WANGEL Altceva nu mai ştiai?

ELLIDA Nu. Nu vorbeam despre asta.

WANGEL Atunci despre ce vorbeaţi?

ELLIDA Vorbeam mai mult despre mare.

WANGEL A! Despre mare!

ELLIDA Despre furtună şi despre marea liniştită! Despre nopţile întunecate pe mare. Mai vorbeam şi despre marea care străluceşte toată sub razele soarelui. Dar cel mai mult vorbeam despre balene, şi despre delfini, şi despre focile care au obiceiul să se lungească pe recife, în căldura amiezii. Şi mai vorbeam despre pescăruşi, şi vulturi, şi despre toate celelalte păsări de mare, pe care le ştii... Gîndeşte-te... nu-i extraordinar? Cînd vorbeam despre astea, mi se părea că şi păsările, şi toate vieţuitoarele mării sînt înrudite cu el.

WANGEL Şi tu, Ellida?

ELLIDA Da, mi se părea că şi eu mă înrudeam cu toate la un loc.

WANGEL Aşa... De aceea te-ai logodit?

ELLIDA Da. El spunea că aşa trebuie să fac.

WANGEL Trebuie? Tu personal n-aveai voinţă?

ELLIDA Nu, cînd era el în preajma mea. O, mai tîrziu mi s-a părut că era ceva cu totul de neînţeles.

WANGEL Ai stat de multe ori împreună cu el?

ELLIDA Nu, nu de prea multe ori. Odată a venit la noi ca să vadă farul. Atunci ne-am cunoscut. Pe urmă, ne-am mai întîlnit din cînd în cînd. Apoi s-a întîmplat povestea aceea cu căpitanul. Şi a trebuit să plece.

WANGEL Da, da, spune-mi ceva mai multe despre asta!

ELLIDA Era devreme de tot, în zori, cînd am primit un bilet de la el, la Bratthammer — ştii, promontoriul acela dintre far şi Skjoldviken...

WANGEL Sigur, sigur, îl cunosc foarte bine.

ELLIDA „Trebuie să vii imediat — scria el — pentru că am ceva de vorbit cu tine."

WANGEL Şi te-ai dus?

ELLIDA Da. Nu puteam altfel. Atunci mi-a povestit cum l-a ucis pe căpitan în timpul nopţii.

WANGEL Deci, chiar el a spus asta! A spus-o foarte simplu!

ELLIDA Da. Însă a fost ceva drept şi cinstit, aşa zicea.

WANGEL Drept şi cinstit? Atunci de ce l-a ucis?

ELLIDA Asta nu mi-a spus. Mi-a spus că nu sînt lucruri pe care să le pot auzi eu.

WANGEL Şi tu l-ai crezut, pur şi simplu, pentru că aşa a spus?

ELLIDA Da, nu puteam gîndi altfel. Oricum, trebuia să plece. Însă cînd a trebuit să-şi ia rămas bun de la mine... Nu, niciodată n-ai să ghiceşti ce i-a trecut prin minte.

WANGEL Ce? Spune o dată!

ELLIDA A scos din buzunar o verigă de metal pentru chei şi şi-a tras din deget un inel pe care obişnuia să-l poarte. Mi-a scos şi mie din deget un mic inel pe care-l purtam de mult. A vîrît în veriga pentru chei amîndouă inelele. Şi a spus că acum trebuie să ne încredinţăm amîndoi mării.

WANGEL Să vă încredinţaţi?...

ELLIDA Da, aşa a spus. Şi pe urmă a aruncat veriga cu inelele noastre... A aruncat-o cu toată puterea, cît mai departe, în adîncul mării.

WANGEL Şi tu, Ellida? Te-ai potrivit tu la astea?

ELLIDA Da, închipuie-ţi... Mi se părea atunci că totul este aşa cum trebuie să fie. Însă, slavă Domnului... a plecat!

WANGEL Şi după ce a plecat?

ELLIDA Crede-mă că în curînd mi-am venit în fire. Am ajuns să pricep că totul fusese curată nebunie, ceva fără nici un rost...

WANGEL Vorbeai adineauri de scrisoare. De-atunci ai mai auzit deci de el?

ELLIDA Da, am mai auzit. Mai întîi, am primit vreo două rînduri de la Arhanghelsk. Scria doar atît, că vrea să plece în America. Şi-mi indica adresa unde pot să-i răspund.

WANGEL Şi i-ai răspuns?

ELLIDA Îndată. I-am scris, bineînţeles, că totul se sfîrşise între noi. Că nu trebuie să se mai gîndească niciodată la mine, după cum nici eu nu mă voi mai gîndi la el.

WANGEL Ţi-a scris, totuşi, din nou?

ELLIDA Da, mi-a scris din nou.

WANGEL Şi ce a răspuns la scrisoarea ta?

ELLIDA Nu sufla nici o vorbă despre ceea ce îi scrisesem. Ca şi cum nu i-aş fi scris că vreau să rup orice legătură cu el. Scria foarte calm şi liniştit că trebuie să-l aştept. Cînd va putea să mă ia, mă va anunţa. Şi atunci va trebui să mă duc imediat la el.

WANGEL Nu voia deci să renunţe la tine?

ELLIDA Nu. Atunci i-am scris din nou. Aproape cuvînt cu cuvînt ca prima oară. Ba chiar ceva mai răspicat.

WANGEL Şi atunci s-a dat la o parte?

ELLIDA O, nu, cum poţi crede? Mi-a scris cu acelaşi calm. Ca mai înainte. Din nou, nici un cuvînt despre hotărîrea mea. Atunci am înţeles că e zadarnic. De aceea nu i-am mai scris niciodată.

WANGEL Şi n-ai mai auzit nimic despre el?

ELLIDA Ba da, de-atunci am mai primit trei scrisori. Odată mi-a scris din California şi altă dată din China. Ultima scrisoare era din Australia. Scria că vrea să se

ducă la o mină de aur. După aceea nu mi-a mai trimis nici o veste.

WANGEL Omul acesta a avut o putere neobişnuită asupra ta, Ellida.

ELLIDA O, da, da. Omul acesta înspăimîntător!

Wangel Dar acum nu trebuie să te mai gîndeşti la el. Niciodată. Promite-mi-o, scumpa, buna mea Ellida. Acuma vom încerca alt tratament! Un aer mai proaspăt decît aici, în fiord. Aerul saturat de sare, aerul pur al mării. Ellida! Ce zici?

ELLIDA O, nu mai vorbi despre astea. Nici nu te mai gîndi! Nu-mi poate fi de folos. O simt prea bine... oricum, n-am să pot scăpa nici acolo.

WANGEL De ce anume? Draga mea... la ce anume te gîndeşti?

ELLIDA La groază, la asta mă gîndesc. Puterea asta de nepătruns, de neînţeles pe care o are asupra sufletului meu...

WANGEL Bine, dar ai scăpat! De multă vreme. De atunci, de cînd ai rupt-o cu el. Totul a trecut de mult!

ELLIDA *(sărind în sus)* Nu, tocmai asta e, că n-a trecut!

WANGEL N-a trecut?

ELLIDA Nu, Wangel... n-a trecut. Şi sînt înspăimîntată la gîndul că nu va trece niciodată. Pînă la sfîrşitul vieţii!

WANGEL *(cu voce sugrumată)* Vrei să spui, deci, că în adîncul fiinţei tale n-ai putut niciodată să-l uiţi pe străinul acela?

ELLIDA Îl uitasem. Însă acum e ca şi cum s-ar întoarce din nou.

WANGEL Cît a trecut de-atunci?

ELLIDA Sînt vreo trei ani. Sau ceva mai mult... Era pe vremea cînd aşteptam copilul.

WANGEL Aha! Pe vremea aceea? Da, Ellida, acum încep să-mi dau seama de o mulţime de lucruri...

ELLIDA Greşeşti cu totul, dragul meu! Ceea ce s-a întîmplat cu mine atunci... O, cred că nimeni pe lume n-ar putea să spună.

WANGEL *(privind-o îndurerat)* Cînd te gîndeşti... că ai trăit trei ani întregi, aici, lîngă mine, iubind alt bărbat! Altul! Nu pe mine... ci pe altul!

ELLIDA O, cît greşeşti! N-am iubit pe nimeni, în afară de tine.

WANGEL *(înăbuşit)* De ce atunci, în tot timpul acesta, nu ai vrut să trăieşti cu mine, ca soţie a mea?

ELLIDA Din cauza fricii pe care o aveam de bărbatul acela străin...

WANGEL Frică?

ELLIDA Da, frică! O frică atît de îngrozitoare, încît mi se pare că numai marea ar putea s-o cuprindă. Pentru că trebuie să ştii, Wangel, că...

(Tineret din oraş se înapoiază prin stinga, salută şi iese prin dreapta. Împreună cu el vin Arnholm, Bolette, Hilde şi Lyngstrand.)

BOLETTE *(în trecere)* Tot pe-aici sînteţi?

ELLIDA Da, e răcoare şi plăcut aici, sus...

ARNHOLM Noi mergem devale, să dansăm.

WANGEL Bine, bine... Venim şi noi acum.

HILDE Atunci, la revedere.

ELLIDA Domnule Lyngstrand, o clipă, vă rog.

(Lyngstrand se opreşte. Arnholm, Bolette şi Hilde ies prin dreapta.)

ELLIDA *(către Lyngstrand)* Vei dansa şi dumneata?

LYNGSTRAND Nu, doamnă, nu cred că voi îndrăzni.

ELLIDA Da, e mai bine să fii prudent. Cînd e vorba de plămîni... Încă n-ai învins de tot boala.

LYNGSTRAND Nu, încă nu de tot.

ELLIDA *(cu oarecare ezitare)* Cît timp să fie de-atunci, de cînd ai făcut călătoria aceea?...

LYNGSTRAND Atunci cînd m-am îmbolnăvit?

ELLIDA Da, călătoria de care ne-ai vorbit azi-dimineaţă.

LYNGSTRAND Păi să tot fie cam... Staţi puţin. Sînt trei ani încheiaţi de atunci.

ELLIDA Prin urmare, trei ani.

LYNGSTRAND Poate chiar ceva mai mult. Plecasem din America în februarie. În martie am naufragiat. Intrasem în furtunile echinoxului de primăvară.

ELLIDA *(uitîndu-se la Wangel)* Aşadar, pe vremea aceea...

WANGEL Bine, Ellida dragă...

ELLIDA Să nu te mai reţin, domnule Lyngstrand! Du-te, dar să nu dansezi.

LYNGSTRAND Nu, o să stau doar să privesc. *(Iese prin dreapta.)*

WANGEL Ellida, dragă... de ce l-ai întrebat de călătoria aceea?

ELLIDA Johnston fusese la bord. Sînt absolut sigură.

WANGEL De unde-ai tras concluzia asta?

ELLIDA *(fără să răspundă)* A aflat pe bord că m-am căsătorit cu altul. În timp ce el era departe... Şi atunci... în aceeaşi clipă, am simţit cum mă apasă!

WANGEL Teama aceea?

ELLIDA Da. Exact aşa cum e el, pot să-l văd deodată, aievea, viu, în faţa mea. Sau, mai bine spus, mai la o parte. Nu se uită niciodată la mine. Stă doar acolo.

WANGEL Şi cum ţi se pare că arată?

ELLIDA Aşa cum l-am văzut ultima oară.

WANGEL Acum zece ani?

ELLIDA Da. Acolo, la Bratthammer. Cel mai distinct îi văd acul de la cravată, un ac cu o perlă mare, albă-albăstruie. Perla aceea semăna cu un ochi de peşte mort. Şi care mă fixează.

WANGEL Pentru numele lui Dumnezeu!... Eşti mai bolnavă decît credeam! Mai bolnavă decît îţi dai tu însăţi seama, Ellida!

ELLIDA Da, da... ajută-mă, dacă poţi! Pentru că simt că se strînge din ce în ce mai mult în jurul meu.

WANGEL Şi într-o astfel de stare ai trăit în toţi aceşti trei ani? Să suporţi chinul ăsta în taină, fără să mi te încredinţezi mie?

ELLIDA Nu puteam! Nu mai înainte de a deveni necesar... pentru tine. Dacă ar fi trebuit să-ţi mărturisesc astea... ar mai fi trebuit să-ţi mărturisesc şi... ceea ce nu se poate.

WANGEL Spune... Nu se poate povesti?... Nu se poate?

ELLIDA *(apărîndu-se)* Nu, nu, nu! Nu întreba! Numai un singur lucru. Nimic altceva... Wangel... Cum am putea limpezi... taina aceea grea, cu ochii copilului?

WANGEL Draga mea, scumpa mea Ellida, te asigur că nu este decît o închipuire a ta. Copilul avea ochi normali, exact ca oricare alt copil normal.

ELLIDA Nu, nu-i avea! Cum n-ai văzut? Ochii copilului își schimbau culoarea după mare. Cînd soarele strălucea liniștit în fiord, așa erau și ochii lui. Pe furtună, la fel... O, am văzut bine, chiar dacă tu n-ai văzut.

WANGEL *(revenindu-și)* Hm... așa o fi. Dar chiar dacă-i așa! Ce importanță ar avea?

ELLIDA *(cu glas scăzut, apropiindu-se)* Am mai văzut ochii ăștia și mai înainte.

WANGEL Cînd? Unde?...

ELLIDA Acolo, la Bratthammer. Acum zece ani.

WANGEL *(retrăgîndu-se un pas)* Ce vrei să...

ELLIDA *(șoptește tremurînd)* Copilul avea ochii bărbatului acela... Ochii străinului.

WANGEL *(cu un strigăt involuntar)* Ellida!...

ELLIDA *(strîngîndu-și capul în mîini, desperată)* Acum ai priceput de ce n-am vrut niciodată... De ce niciodată n-am mai îndrăznit să trăiesc cu tine, să fiu a ta? *(Se întoarce brusc și pornește la fugă peste colina din dreapta.)*

WANGEL *(aleargă grăbit după ea, strigînd-o)* Ellida!... Ellida! Biata și nefericita mea Ellida!

Actul III

(Un colț mai retras din grădina doctorului Wangel. Locul e umed, mocirlos și umbrit de copaci mari. În dreapta, se vede marginea unui eleșteu verzui. O barieră joasă și deschisă desparte grădina de cărare și de fiordul care se află în planul din fund. În fund de tot, dincolo de fiord, munții crestați. E o după-amiază tîrzie, aproape seară.

Bolette stă pe o bancă de piatră, în stînga, și coase. Pe bancă sînt cîteva cărți și un coșuleț de lucru. Hilde și Lyngstrand, amîndoi cu unelte de pescuit, se îndreaptă spre marginea eleșteului.)

HILDE *(făcîndu-i semn lui Lyngstrand)* Nici o mișcare! Văd unul mare!

LYNGSTRAND *(uitîndu-se)* Unde-i?

HILDE *(arătînd)* Nu-l vezi? Uite-l! Şi acolo încă unul, fir-ar să fie! *(Uitîndu-se printre copaci.)* Uf!... vine ăla acum şi mi-i sperie!

BOLETTE *(ridicînd ochii)* Cine vine?

HILDE Profesorul tău, maică!

BOLETTE Al meu?...

HILDE Al meu, slavă Domnului, n-a fost niciodată!

(Apare printre copaci, din dreapta, profesorul Arnholm.)

ARNHOLM Sînt peşti în eleşteu acum?

HILDE Da, se-nvîrt pe-aici cîţiva caraşi foarte bătrîni.

ARNHOLM Ia te uită, deci mai trăiesc bătrînii caraşi...

HILDE Da, ăştia-s încăpăţînaţi, nu glumă! acum însă le venim noi de hac la cîţiva.

ARNHOLM Mai bine aţi încerca în fiord.

LYNGSTRAND Nu, eleşteul este, cum s-ar spune, mai plin de taine.

HILDE Da, da, e mai captivant! Aţi fost la mare, azi?

ARNHOLM Chiar acum vin de la cabine.

HILDE Aţi intrat şi în bazin, nu?

ARNHOLM Da, nu sînt un înotător prea bun.

HILDE Ştiţi să înotaţi pe spate?

ARNHOLM Nu.

HILDE Eu ştiu. *(Către Lyngstrand.)* Hai să încercăm mai încolo, în partea cealaltă.

(Pleacă de-a lungul eleşteului, prin dreapta.)

ARNHOLM *(apropiindu-se mai mult de Bolette)* Stai aici, singură, Bolette?

BOLETTE O, da! Aşa stau de multe ori...

ARNHOLM Mama dumitale e pe-aici, prin grădină?

BOLETTE Nu. Cu siguranţă că s-a dus cu tata la plimbare.

ARNHOLM Cum s-a mai simţit azi după-amiază?

BOLETTE Nu prea ştiu. Am uitat să mă interesez.

ARNHOLM Ce cărţi ai aici?

BOLETTE O carte de botanică şi alta de geografie.

ARNHOLM Îţi place să citeşti lucruri de-astea?

BOLETTE Da, cînd am timp, da... Însă întîi şi-ntîi trebuie să am grija gospodăriei.

ARNHOLM Dar nu te ajută mama dumitale? Mama vitregă?

BOLETTE Nu, asta-i menirea mea. A trebuit să mă ocup de casă în timpul celor doi ani, cînd tata a rămas singur. Şi pe urmă, am continuat tot eu...

ARNHOLM Dar ai păstrat aceeaşi dragoste pentru citit?

BOLETTE Da, citesc orice carte folositoare, cînd o găsesc. Aş vrea să ştiu cît mai multe despre viaţă, despre lume. Pentru că aici trăim cu totul în afară de tot ce se petrece în lume. Chiar aşa.

ARNHOLM O, dragă Bolette, nu spune asta!

BOLETTE Ba da. Am impresia că noi, aici, nu ducem o viaţă prea deosebită de a caraşilor din fundul eleşteului ăstuia. Fiordul e atît de aproape de ei şi în fiord trec încoace şi încolo bancuri mari de peşti sălbatici. Dar bieţii peşti domesticiţi de aici, nu ştiu nimic despre toate astea. Niciodată n-o să treacă şi ei dincolo.

ARNHOLM Nu cred de loc că ar duce-o mai bine dacă ar scăpa şi ei la larg.

BOLETTE O, asta, după părerea mea, n-ar avea nici o importanţă.

ARNHOLM De altfel, nu se poate spune că sînteţi chiar atît de izolaţi de lume. Cel puţin vara, în tot cazul. Acum, aici, e un fel de loc de întîlnire a oamenilor din lumea întreagă. Aproape un punct nodal — doar atît că ei sînt numai în trecere. Sînt turişti.

BOLETTE *(zîmbind)* O, sigur, dumneavoastră, care sînteţi tot un turist, vă vine uşor să ne luaţi peste picior.

ARNHOLM Să vă iau peste picior?... Ce ţi-a venit?

BOLETTE Pentru că despre toată istoria asta cu „locul de întîlnire“ şi cu „punctul nodal“ i-aţi auzit vorbind pe oamenii din oraş. Da... pentru că aşa le place lor să zică...

ARNHOLM De! Sincer vorbind, am observat şi eu asta.

BOLETTE În fond, nu-i nimic serios în vorbele lor. Cel puţin pentru noi care trăim aici. La ce ne foloseşte nouă că lumea cea mare trece pe aici, ca să plece spre nord, pentru a admira soarele polar de la miezul nopţii? Noi însă, noi niciodată nu plecăm cu ei. Noi nu admirăm nici un soare

la miezul nopții. O, nu, noi trebuie să trăim cuminte, aici, în eleşteul nostru cu caraşi.

ARNHOLM *(aşezîndu-se lîngă ea)* Ia spune-mi, Bolette dragă, nu cumva, sincer vorbind, e ceva care te face să stai singură aici, acasă, şi să tînjeşti după altceva... ceva precis, vreau să spun?

BOLETTE O, s-ar putea.

ARNHOLM Şi ce anume este? După ce anume tînjeşti?

BOLETTE... Să plec de-aici. Asta în primul rînd.

ARNHOLM Asta, aşadar, în primul rînd?

BOLETTE Da. Şi, pe urmă, să învăț mai mult. Să ştiu mai multe despre toate lucrurile.

ARNHOLM Pe vremea cînd îți dădeam lecții, tatăl dumitale spunea adesea că ar trebui să ți se permită să studiezi mai departe.

BOLETTE Da, bietul tata... spune şi el atîtea! Dar cînd e ca planurile să fie aplicate, atunci ne poticnim de vreun fleac... Şi tata nu găseşte nici o soluție.

ARNHOLM Da, da, ai dreptate. Dar nu-i numai asta. Ai vorbit vreodată cu el despre ceea ce te frămîntă? Vreau să spun: cu toată seriozitatea, ca despre ceva care nu mai poate suferi amînare?

BOLETTE Nu, niciodată.

ARNHOLM Ştii ce? Ar trebui neapărat să-i vorbeşti. Pînă nu-i prea tîrziu, Bolette. De ce n-o faci?

BOLETTE Poate pentru că nici eu nu sînt cu totul hotărîtă; aşa cred. Se vede că e ceva moştenit de la tata.

ARNHOLM Hm... nu crezi că eşti nedreaptă cu tine?

BOLETTE O, nu, din nenorocire. Tata şi aşa are prea puțin timp să se gîndească la mine şi la viitorul meu. Şi nici nu-i face plăcere. Trece uşor peste asta — şi chiar cu plăcere — ori de cîte ori poate. Pentru că e cu totul acaparat de Ellida...

ARNHOLM De cine? Cum?...

BOLETTE Vreau să spun că el şi cu mama mea vitregă... *(Se întrerupe.)* Tata şi mama trăiesc pentru ei înşişi. Înțelegeți dumneavoastră.

ARNHOLM Ei, atunci e cu-atît mai normal să vrei să scapi de aici.

BOLETTE Da, dar mi se pare că n-am dreptul. N-am dreptul să-mi părăsesc tatăl.

ARNHOLM Bine, Bolette dragă, asta tot va trebui să se întîmple odată și-odată, oricum. Și mi se pare că va fi cu-atît mai bine, cu cît va fi mai curînd.

BOLETTE Adevărat, n-am încotro. Trebuie totuși să mă gîndesc și la mine. Trebuie să încerc să-mi fac cumva o situație. Cînd tata, într-o bună zi, n-o să mai fie, atunci nu va mai exista nimic care să mă rețină. Dar tata, sărmanul... mă îngrozesc să plec de lîngă el.

ARNHOLM Te îngrozești?...

BOLETTE Da, numai pentru tata.

ARNHOLM Dar, pentru Dumnezeu, mama dumitale vitregă? Va rămîne ea cu dînsul.

BOLETTE Da, asta așa-i. Dar ea nu-i chiar atît de pricepută cum era mama. Sînt o mulțime de lucruri pe care ea *nu le vede*. Sau, poate, pe care *nu vrea* să le vadă... sau de care *puțin îi pasă*. Nu știu care-i adevărul.

ARNHOLM Hm!... Cred că înțeleg destul de bine la ce faci aluzie.

BOLETTE Bietul tata... e un om slab, în anumite privințe. Poate ați remarcat și dumneavoastră. Nu-i atît de ocupat numai ca să-și omoare vremea. Dar Ellida e atît de incapabilă, cu totul incapabilă să-l sprijine... De altfel, și el e întrucîtva vinovat.

ARNHOLM Ce anume, ce vrei să spui?

BOLETTE Tata vrea să vadă întotdeauna chipuri vesele în jurul lui. În casă trebuie să fie vreme însorită și veselie, așa spune. De altfel, tata îi dă ei mereu tot felul de doctorii și mă tem că cu timpul n-o să-i mai facă bine.

ARNHOLM Crezi?

BOLETTE Da, nu-mi pot alunga gîndul ăsta. Ea este uneori atît de ciudată... *(Vehement.)* Asta nu-i un motiv ca eu să fiu nevoită să rămîn mereu aici! În fond, tot nu-i sînt de nici un folos tatii. Și am datorii și față de mine însămi, după cît mi se pare.

ARNHOLM Știi ce, dragă Bolette... despre lucrurile astea trebuie să vorbim mai pe larg.

BOLETTE N-ar folosi la mare lucru, cu siguranță! Soarta mea e să rămîn aici, în balta cu carași, așa cred.

ARNHOLM Nu-i chiar așa. Depinde mult și de dumneata însăți.

BOLETTE *(animată)* Așa spuneți dumneavoastră!

ARNHOLM Da, crede-mă. Stă cu totul şi cu totul în puterea dumitale.

BOLETTE O, dacă-ar fi aşa! Vreţi poate să puneţi o vorbă bună pentru mine... la tata?

ARNHOLM Şi asta! Dar mai întîi şi-ntîi vreau să vorbesc cu dumneata, cu inima deschisă şi fără reticenţe, dragă Bolette. *(Privind spre stînga.)* Sst! Să nu se observe nimic. Vorbim noi mai tîrziu despre asta.

(Ellida intră prin stînga. E fără pălărie; are doar un şal mare, aruncat peste cap şi pe umeri.)

ELLIDA *(foarte neliniştită)* Aici e bine! Aici e foarte bine!

ARNHOLM *(ridicîndu-se)* Aţi fost la plimbare?

ELLIDA Da, am făcut o plimbare prin împrejurimi. Lungă, lungă şi bună, grozav de bună... Cu Wangel... Şi-acum plecăm să facem un tur, cu barca cu pînze.

BOLETTE Nu vrei să te aşezi?

ELLIDA Nu, mulţumesc. Nu şed.

BOLETTE *(schimbîndu-şi locul pe bancă)* Aici e un loc foarte bun.

ELLIDA *(plimbîndu-se încoace şi încolo)* Nu, nu. Nu şed. Nu şed.

ARNHOLM Plimbarea v-a priit. V-a înviorat.

ELLIDA O, mă simt excelent! Mă simt nespus de fericită! Atît de liniştită! *(Privind spre stînga.)* Ce-i cu vaporul acela mare care vine încoa?

BOLETTE *(se ridică şi priveşte)* Trebuie să fie vasul acela mare, englezesc.

ARNHOLM A rămas lîngă geamandură. Acolo opreşte, de obicei?

BOLETTE Doar o jumătate de ceas. Trebuie să intre mai adînc în fiord.

ELLIDA Şi din nou în larg... mîine. În larg, în marea deschisă, în marea largă. Gîndiţi-vă, să poţi fi pe punte! Dacă s-ar putea. Dacă s-ar putea una ca asta!

ARNHOLM N-aţi făcut niciodată o călătorie lungă pe apă, doamnă Wangel?

ELLIDA Niciodată, niciodată! Doar cîteva excursii mici, aici, în fiord.

BOLETTE *(suspinînd)* Noi trebuie să ne mulțumim cu viața pe uscat.

ARNHOLM Ei, în definitiv, aici e căminul nostru.

ELLIDA Nu, nu cred de loc că-i așa.

ARNHOLM Nu pe pămînt?

ELLIDA Nu, nu cred de loc asta! Dimpotrivă, cred că dacă oamenii s-ar fi obișnuit să-și ducă viața pe mare — sau, poate, *în* mare — am fi cu totul altfel decît sîntem. Am fi și mai buni, și mai fericiți.

ARNHOLM Credeți realmente?

ELLIDA Da, mult aș da să știu dacă nu cumva așa am fi. Am vorbit de mai multe ori cu Wangel despre asta...

ARNHOLM Ei, și el...

ELLIDA Crede că poate așa ar fi.

ARNHOLM *(persiflînd)* Bine, bine, fie! Dar ce-a fost, a fost! O dată pentru totdeauna, am luat-o pe drumul cel rău și am devenit niște ființe terestre, nu marine. Din toate punctele de vedere, acum e cu siguranță prea tîrziu ca să mai putem îndrepta greșeala.

ELLIDA Da, spui un trist adevăr. Și cred că oamenii bănuie ei înșiși asta, și-și poartă prin viață bănuiala ca o remușcare și o amărăciune secretă. Puteți să mă credeți, de aici vine totul; așa se explică pentru ce oamenii își simt sufletul greu, greu. Da, da, crede-mă.

ARNHOLM Dar, dragă doamnă Wangel, eu n-am impresia că oamenii au sufletul atît de apăsat. Mi se pare, dimpotrivă, că cei mai mulți iau viața ușor și viața li se pare plăcută.

ELLIDA O, nu, nu-i de loc așa. Bucuria asta... seamănă foarte mult cu bucuria luminii din lunile de vară. Păstrează în ea amintirea întunericului care trebuie să vină. Și amintirea își aruncă umbra peste bucuria omenească după cum norul călător își aruncă umbra deasupra fiordului. Strălucea atît de limpede și de albastru! Și iată că, deodată...

BOLETTE N-ar trebui să ai mereu gînduri triste. Adineauri erai atît de veselă și de plină de viață.

ELLIDA Da, da, așa eram. Și toată povestea asta... Ce prostie din partea mea... *(Privind neliniștită în jur.)* Măcar de-ar veni Wangel. Mi-a făgăduit foarte serios. Totuși, nu mai vine. Cred că a uitat. Dragă domnule Arnholm, nu vrei să te duci în locul meu și să-l cauți?

ARNHOLM Desigur, cu multă plăcere.

ELLIDA Spune-i să vină imediat aici. Pentru că nu-l mai pot vedea şi...

ARNHOLM Nu-l mai puteţi vedea?

ELLIDA O, nu mă înţelegi! Cînd nu-i de faţă, nu pot de loc să-mi amintesc cum arată. E exact ca şi cum l-aş fi pierdut... E o tortură îngrozitoare. Du-te, te rog. *(Se plimbă de colo pînă colo pe malul eleşteului.)*

BOLETTE Vin şi eu cu dumneavoastră. N-o să ştiţi unde să daţi de el...

ARNHOLM Cum, se poate? Mă descurc eu.

BOLETTE *(cu glas scăzut)* Nu, nu; sînt neliniştită. Mă tem că-i la bordul vasului.

ARNHOLM Te temi?

BOLETTE Da. Se duce de obicei să vadă dacă nu sînt cunoscuţi de-ai lui pe vas. Şi, cum e şi restaurant la bord...

ARNHOLM Aha! Pricep. Să mergem! *(Arnholm şi Bolette ies prin stînga. Ellida se opreşte şi priveşte în jos, la eleşteu. Din cînd în cînd, vorbeşte singură şi se întrerupe. Pe cărare, dincolo de gardul grădinii, vine prin stînga un străin în ţinută de voiaj. Părul şi barba roşcate şi stufoase; poartă o bască scoţiană pe cap şi are un sac de voiaj petrecut cu o curea pe după umăr.)*

STRĂINUL *(merge încet, de-a lungul gardului, cercetînd grădina. Cînd o zăreşte pe Ellida se opreşte, se uită insistent şi cercetător la ea şi spune cu glas reţinut)* Bună seara, Ellida!

ELLIDA *(întorcîndu-se, exclamă)* O, dragul meu, ai venit, în sfîrşit!

STRĂINUL Da, în sfîrşit!

ELLIDA *(privindu-l, acum surprinsă şi neliniştită)* Cine sînteţi dumneavoastră? Pe cine căutaţi aici?

STRĂINUL Poţi vedea şi singură pe cine caut.

ELLIDA *(mirată)* Cum vă permiteţi să vorbiţi aşa! Cu ce scop aţi venit?

STRĂINUL Am venit pentru tine!

ELLIDA *(cutremurîndu-se)* Ah!... *(Se uită la el, se retrage clătinîndu-se şi izbucneşte într-un ţipăt înăbuşit.)* Ochii!... Ochii!

STRĂINUL Ei, în sfîrşit, începi să-ţi dai seama că sînt eu? Te-am recunoscut din prima clipă, Ellida!

ELLIDA Ochii! Nu te uita aşa la mine! Strig după ajutor!

STRĂINUL Sst! Sst! Nu te speria. Nu-ţi fac nimic.

ELLIDA *(acoperindu-şi ochii cu mîinile)* Nu te uita aşa la mine, nu te uita!

STRĂINUL *(rezemîndu-şi mîinile de gard)* Am venit cu vaporul englezesc.

ELLIDA *(privind pieziş şi fugitiv la el)* Ce doreşti de la mine?

STRĂINUL Ţi-am promis că am să mă întorc de îndată ce voi putea...

ELLIDA Pleacă! Pleacă! Nu te mai întoarce niciodată! Ţi-am scris că totul s-a sfîrşit între noi. Totul! Ştii doar!

STRĂINUL *(imperturbabil, fără să-i răspundă)* Aş fi venit mai demult la tine. Dar n-am putut. Acum, în sfîrşit, am venit! Şi acum, eşti a mea, Ellida.

ELLIDA Ce vrei de la mine? Ce gînduri ai? Pentru ce ai venit?

STRĂINUL Ştii bine că am venit să te iau.

ELLIDA *(trăgîndu-se înapoi, speriată)* Să mă iei! Asta ţi-e gîndul?

STRĂINUL Da, se înţelege.

ELLIDA Dar ştii bine că sînt măritată!

STRĂINUL Da, ştiu.

ELLIDA Şi cu toate astea... Cu toate astea, vii să... mă iei?!

STRĂINUL Bineînţeles, sînt aici ca să te iau cu mine!

ELLIDA *(luîndu-şi capul în mîini)* O, groaza asta!... Spaima asta nebună!...

STRĂINUL Poate că nu vrei?

ELLIDA *(rătăcită)* Nu te uita aşa la mine!

STRĂINUL Te întreb dacă vrei!

ELLIDA Nu, nu, nu! Pentru nimic în lume! Nu vreau, ţi-am mai spus! Nici nu pot, nici nu vreau. *(Încet.)* Nici nu îndrăznesc!

STRĂINUL *(trece peste barieră şi intră în grădină)* Bine, Ellida, bine... să-ţi mai spun atunci un singur lucru înainte de a pleca.

ELLIDA *(dă să fugă, dar nu poate. E paralizată de frică şi se sprijină de trunchiul unui copac de pe malul eleşteului.)*

Nu mă atinge! Nu veni aici! Nu te apropia de mine! Nu mă atinge, cînd îți spun!

STRĂINUL *(circumspect, făcînd doi pași spre ea)* Nu trebuie să te sperii, Ellida!

ELLIDA *(punîndu-și mîinile la ochi)* Nu te uita așa la mine!

STRĂINUL Dar nu te mai teme atît! Nu te teme.

(Doctorul Wangel vine prin curte, prin stînga.)

WANGEL *(încă la jumătatea drumului, printre copaci)* Știu, știu că te-am lăsat să aștepți prea mult...

ELLIDA *(se precipită spre el, se agață strîns de brațul lui și strigă)* O, Wangel, salvează-mă! Salvează-mă, dacă poți!

WANGEL Ellida, pentru numele lui Dumnezeu!...

ELLIDA Salvează-mă, Wangel! Nu-l vezi? Uite-l acolo!

WANGEL *(uitîndu-se)* Omul acela? *(Se apropie de el.)* Aș vrea să vă întreb cine sînteți? Și de ce ați intrat aici, în grădină?

STRĂINUL *(arată cu capul spre Ellida)* Vreau să vorbesc cu ea.

WANGEL Așa, deci! Atunci dumneata ai fost cel care... *(Către Ellida.)* Am auzit că a intrat un străin aici, în curte, și a întrebat de tine.

STRĂINUL Da, eu eram.

WANGEL Și ce doriți de la soția mea? *(Întorcîndu-se.)* Îl cunoști, Ellida?

ELLIDA *(încet, frîngîndu-și mîinile)* O, dacă-l cunosc! Da, da, da!

WANGEL *(brusc)* Ei...

ELLIDA El e, Wangel. Chiar el e!

WANGEL Cum?! Ce spui?! *(Întorcîndu-se.)* Dumneata ești Johnston... cel care într-o zi...

STRĂINUL Puteți să-mi spuneți cum vreți. Îmi e totuna. De altfel, nici nu mă numesc așa.

WANGEL Nu?

STRĂINUL Nu, de mult.

WANGEL Și ce vrei de la soția mea? Știi doar că fiica paznicului farului s-a căsătorit de atîta vreme. Și cred că știi la fel de bine cu cine s-a căsătorit.

STRĂINUL Am aflat-o de acum trei ani...

ELLIDA *(încordată)* Cum ai aflat?

STRĂINUL Eram în drum spre tine. Şi mi-a căzut în mînă un ziar vechi. Era un ziar de prin meleagurile astea. Acolo am citit despre cununia voastră.

ELLIDA *(privind în gol)* Cununia... Aşadar, asta a fost...

STRĂINUL Da... şi mi s-a părut ciudat. Pentru că povestea aceea cu inelul... tot o cununie fusese, Ellida.

WANGEL Cum îţi permiţi!...

STRĂINUL Nu-ţi mai aminteşti?

ELLIDA *(simţindu-i privirea, izbucneşte)* Nu te uita aşa la mine!

WANGEL *(postîndu-se în faţa străinului)* Vorbeşte cu mine, nu cu ea... Pe scurt: acum, cînd cunoşti situaţia, ce mai cauţi aici? De ce vii s-o superi pe soţia mea?

STRĂINUL I-am făgăduit că voi veni s-o iau de îndată ce voi putea!

WANGEL Ellida!... Iarăşi!

STRĂINUL Şi Ellida mi-a făgăduit solemn că mă va aştepta pînă voi veni.

WANGEL Aud că-i spui soţiei mele pe numele mic. Asemenea intimităţi nu se obişnuiesc aici, la noi.

STRĂINUL Ştiu. Dar, în primul rînd, ea îmi aparţine mie...

WANGEL Iar începi?

ELLIDA *(ascunzîndu-se după Wangel)* O!... Niciodată n-o să mă lase!

WANGEL Dumneata? Spui că-ţi aparţine?

STRĂINUL V-a vorbit ea vreodată despre inelele noastre? Inelul meu şi al ei...

WANGEL Da, mi-a povestit. Ei şi? După aceea, a terminat cu dumneata. Doar ai primit scrisorile ei. Ce, nu ştii?

STRĂINUL Ellida şi cu mine ne înţelesesem că actul acela... cu inelele noastre... are tot atîta putere şi e tot atît de legal ca şi o cununie.

ELLIDA Dar eu nu vreau, înţelege odată! Nu vreau să mai ştiu niciodată nimic despre dumneata. Nu te mai uita aşa la mine! Nu vreau! Nu vreau!

WANGEL Se vede că nu prea eşti întreg la minte, dacă-ţi închipui că poţi să vii aici şi să pretinzi că ai drepturi bazate pe nişte copilării.

STRĂINUL Adevărat. Nici un drept; în sensul în care înţelegeţi dumneavoastră, n-am chiar nici un drept.

WANGEL Atunci, ce mai vrei? Îţi închipui, poate, că ai să mi-o poţi lua cu sila? Împotriva voinţei ei?!

STRĂINUL Nu. La ce-ar folosi? Dacă Ellida vrea să meargă cu mine, atunci trebuie să vină de bunăvoie.

ELLIDA *(mirată, izbucneşte)* De bunăvoie?

WANGEL Şi îţi poţi închipui că...

ELLIDA *(pentru sine)* De bunăvoie!...

WANGEL Ţi-ai ieşit din minţi. Vezi-ţi de drum. Nu avem nimic de împărţit cu dumneata.

STRĂINUL *(consultîndu-şi ceasul)* Se apropie ora cînd trebuie să mă îmbarc. *(Se apropie cu un pas.)* Da, da, Ellida... Eu mi-am făcut datoria. *(Se apropie din nou.)* Eu mi-am ţinut cuvîntul pe care ţi l-am dat...

ELLIDA *(rugătoare, trăgîndu-se la o parte)* O, nu mă atinge!

STRĂINUL... aşa că ai timp să reflectezi pînă mîine noapte.

WANGEL Nu are la ce să reflecteze. Mai bine te-ai gîndi să pleci imediat.

STRĂINUL *(către Ellida)* Acum plec cu vaporul în susul fiordului. Mîine noapte mă întorc însă. Vin după tine. Să mă aştepţi aici, în grădină. Pentru că vreau să-ţi vorbesc între patru ochi. Cred că ai priceput.

ELLIDA *(încet, tremurînd)* O, îl auzi, Wangel?

WANGEL Fii liniştită. Vom şti noi să împiedicăm vizita asta.

STRĂINUL La revedere, Ellida! Pe mîine noapte!

ELLIDA *(rugătoare)* O, nu, nu... nu mai veni şi mîine, nu mai veni niciodată!

STRĂINUL Pînă atunci, să te hotărăşti să mă urmezi pe mare.

ELLIDA O, nu te uita aşa la mine!

STRĂINUL Vreau să spun, să fii gata de călătorie.

WANGEL Intră în casă, Ellida!

ELLIDA Nu pot. Ajută-mă! Salvează-mă, Wangel!

STRĂINUL Pentru că trebuie să mai ştii ceva: dacă nu pleci mîine cu mine, atunci totul s-a sfîrşit.

ELLIDA *(privindu-l tremurînd)* Totul s-a sfîrşit? Pentru totdeauna?

STRĂINUL *(confirmînd cu un semn al capului)* Atunci nu va mai fi nimic de făcut, Ellida! Nu voi mai veni niciodată în țara asta. N-ai să mă mai vezi niciodată! Niciodată n-ai să mai auzi de mine. Pentru tine, am să fiu pe veci mort.

ELLIDA *(respirînd neliniștită)* A!...

STRĂINUL Gîndește-te, deci, bine la ceea ce faci. Adio! *(Iese prin grădină, se oprește și spune.)* Ne-am înțeles, Ellida, pregătește-te de drum pentru mîine noapte. Pentru că vin să te iau. *(Pleacă încet și calm pe cărare, prin dreapta.)*

ELLIDA *(uitîndu-se o clipă după el)* De bunăvoie, a zis! Gîndește-te... a spus să plec cu el de bunăvoie.

WANGEL Fii rezonabilă. Acum a plecat. Și nu-l vei mai vedea niciodată.

ELLIDA O, cum poți să spui asta? Vine din nou mîine noapte.

WANGEL N-are decît! Tu nu trebuie în nici un caz să-l mai întîlnești.

ELLIDA *(dînd din cap)* O, Wangel, să nu crezi că-l poți opri.

WANGEL Lasă, draga mea, ai încredere în mine.

ELLIDA *(pe gînduri, fără să-l audă)* Cînd a fost el aici?... Și mîine noapte?... Și cînd va pleca pe mare cu vaporul?...

WANGEL Da, și?

ELLIDA Cine-ar ști să spună dacă niciodată... niciodată nu se mai întoarce?

WANGEL Nu, Ellida, dragă, în privința asta poți fi foarte liniștită. Ce-ar mai avea el de făcut aici, după toate astea? Acum a auzit chiar din gura ta că tu nu vrei să mai știi de el. Așa că toată povestea s-a terminat.

ELLIDA *(pentru ea însăși)* Mîine, așadar... Sau niciodată.

WANGEL Și dacă s-ar gîndi să mai dea pe aici...

ELLIDA *(încordată)* Atunci, ce?...

WANGEL Ar sta doar în puterea noastră să-l facem inofensiv.

ELLIDA O, să nu crezi asta.

WANGEL Stă în puterea noastră, ți-am spus doar! Dacă nu-ți poți găsi liniștea din pricina lui, atunci va trebui să-și ispășească crima: el l-a ucis pe căpitanul vasului.

ELLIDA *(violent)* Nu, nu, nu! Niciodată! Nu știm nimic, nu știm cine l-a omorît pe căpitanul vasului. Nu știm absolut nimic!

WANGEL Nu știm nimic! Dar chiar el ți-a mărturisit-o!

ELLIDA Nu, nimic despre asta. Dacă vorbești despre asta, neg totul. Nu trebuie să-l închidă. El este omul mării deschise. Acolo e locul lui.

WANGEL *(se uită la ea și spune încet)* Ah, Ellida... Ellida!

ELLIDA *(agățîndu-se desperată de el)* Oh, dragul meu, soțul meu bun și credincios... Scapă-mă de omul acela!

WANGEL *(liberîndu-se de ea cu blîndețe)* Vino! Vino cu mine!

(Lyngstrand și Hilde, ambii cu unelte de pescuit, sosesc din dreapta eleșteului.)

LYNGSTRAND *(mergînd repede spre Ellida)* Doamnă, o să auziți ceva extraordinar!

WANGEL Ce este?

LYNGSTRAND Închipuiți-vă! L-am văzut pe american!

WANGEL Pe american?

HILDE Da, și eu l-am văzut.

LYNGSTRAND Da, trecea pe lîngă grădină și s-a urcat pe bordul vasului aceluia mare , englezesc.

WANGEL De unde-l cunoști pe omul acela?

LYNGSTRAND Am fost cu el pe mare, odată. Credeam că s-a înecat, dar acum îl văd zdravăn, sănătos.

WANGEL Ce mai știi despre el?

LYNGSTRAND Nimic. Dar e sigur că a venit să se răzbune pe soția sa necredincioasă. Necredincioasa soție a marinarului...

WANGEL Ce tot spui?

HILDE Lyngstrand vrea să-l folosească pentru o operă de artă pe care vrea s-o realizeze.

WANGEL Nu pricep nici un cuvînt...

ELLIDA Vei afla mai tîrziu... O să-ți spunem.

(Arnholm și Bolette intră prin stînga, pe cărarea dinafara grădinii.)

BOLETTE *(către cei din grădină)* Veniți să vedeți! Vasul englezesc înaintează în fiord.

(Un vapor mare lunecă încet, la o oarecare depărtare.)

LYNGSTRAND *(către Hilde, care e lîngă gard)* La noapte o găsește cu siguranță.

HILDE *(dînd din cap)* Da, da, o găsește pe soția cea infidelă.

LYNGSTRAND Gîndiți-vă... la miezul nopții.

HILDE E ceva foarte palpitant!

ELLIDA *(uitîndu-se după vapor)* Mîine, așadar...

WANGEL Și pe urmă, niciodată.

ELLIDA *(încet și tremurînd)* O, Wangel, salvează-mă de mine însămi!

WANGEL *(privind-o plin de neliniște)* Ellida! Presimt că aici se mai ascunde ceva!

ELLIDA Chemarea...

WANGEL Chemarea?

ELLIDA Omul acesta e ca marea... Chemarea mării...

(Ellida iese încet și gînditoare prin partea stîngă a grădinii. Wangel merge neliniștit pe lîngă ea, privind-o cercetător.)

Actul IV

(Locuința doctorului Wangel. O cameră care dă în grădină. La dreapta și la stînga, uși. În planul din fund, între cele două ferestre, glasvandul deschis spre verandă. Se vede, în jos, o parte din grădină. În planul din față, în stînga, o sofa și o masă. În dreapta, un pian și, mai în fund, o jardinieră mare. În mijlocul scenei, o masă rotundă cu scaune împrejur. Pe masă, un trandafir înflorit și diferite ghivece cu flori. E înainte de amiază.

În cameră, lîngă masa din stînga, Bolette stă pe sofa; lucrează la o broderie. Lyngstrand stă pe un scaun, la celălalt capăt al mesei. Jos, în grădină, Ballested pictează. Hilde stă lîngă el și privește.)

LYNGSTRAND *(cu mîinile pe masă, după o tăcere în care s-a uitat la Bolette cum lucrează)* Cred că broderia asta vă dă multă bătaie de cap, domnişoară Wangel.

BOLETTE O, nu-i chiar atît de complicat... Trebuie doar atenţie ca să numeri exact.

LYNGSTRAND Să numeri? Trebuie să şi numeri?

BOLETTE Da, punctele. Uitaţi-vă.

LYNGSTRAND Chiar aşa! Nu mi-ar fi dat prin minte! Asta-i tot un fel de artă. Ştiţi să şi desenaţi?

BOLETTE Sigur, cînd am un model în faţă.

LYNGSTRAND Altfel nu?

BOLETTE Nu, altfel nu.

LYNGSTRAND Deci, nu-i chiar artă adevărată.

BOLETTE Nu, e mai curînd o îndemînare.

LYNGSTRAND Cred însă că dumneavoastră aţi reuşi, poate, să învăţaţi să faceţi artă.

BOLETTE Chiar dacă n-am nici o aptitudine?

LYNGSTRAND Chiar. Dar să fiţi mereu împreună cu un adevărat artist...

BOLETTE Crezi că aş putea învăţa de la el?

LYNGSTRAND Nu ceea ce se înţelege în mod obişnuit prin a învăţa. Cred însă că aţi ajunge acolo, încetul cu încetul. Aşa, printr-un fel de miracol, domnişoară Wangel.

BOLETTE Ar fi într-adevăr... miraculos.

LYNGSTRAND *(după cîteva clipe)* V-aţi gîndit mai pe îndelete... Vreau să spun... dacă v-aţi gîndit serios şi profund la căsătorie, domnişoară?

BOLETTE *(privindu-l fugitiv)* La... Nu.

LYNGSTRAND Eu, da.

BOLETTE Aşa? Te-ai gîndit?

LYNGSTRAND Da, da... deseori mă gîndesc foarte serios la asemenea lucruri... Mai ales la căsătorie. Am şi citit despre asta. Da, am citit într-o mulţime de cărţi. Eu cred că trebuie privită — vorbesc de căsătorie — ca un fel de miracol. Femeia se transformă treptat, pînă ce începe să semene cu soţul ei.

BOLETTE Preia toate preocupările lui, asta vrei să spui, nu?

LYNGSTRAND Da, chiar aşa.

BOLETTE Şi talentele? Şi predispoziţiile? Şi aptitudinile?

LYNGSTRAND Hm, de... n-aş putea să ştiu dacă şi astea...

BOLETTE Credeţi poate că şi tot ceea ce a citit un bărbat sau ce-a gîndit trebuie să se răsfringă asupra soţiei sale?

LYNGSTRAND Da... Încetul cu încetul. Exact ca într-un miracol. Ştiu însă că asta se poate intîmpla numai într-o căsnicie în care domneşte o fidelitate, o dragoste şi o fericire perfectă.

BOLETTE Dar v-a trecut vreodată prin minte că şi un bărbat ar putea fi influenţat de soţia lui? Să devină la fel cu ea, asta vreau să spun.

LYNGSTRAND Un bărbat? Nu, la asta nu m-am gîndit niciodată.

BOLETTE De ce însă n-ar fi posibilă, tot atît de bine, şi reciproca?

LYNGSTRAND Nu, nu-i posibilă, pentru că bărbatul are o vocaţie pentru care trăieşte. Şi tocmai această vocaţie îl face atît de puternic şi de ferm, domnişoară Wangel. Viaţa lui are o chemare.

BOLETTE Fiecare bărbat are o chemare?

LYNGSTRAND O, nu! Mă gîndesc mai ales la artişti.

BOLETTE Şi dumitale ţi se pare că unui artist i se potriveşte să fie căsătorit?

LYNGSTRAND Da, cred că da. Dacă poate găsi pe cineva la care să ţină foarte mult, atunci...

BOLETTE Nici chiar atunci! Eu cred că un artist ar trebui să trăiască numai pentru arta lui.

LYNGSTRAND Aşa s-ar cuveni, probabil. Totuşi, poate trăi numai pentru arta lui, chiar dacă se căsătoreşte.

BOLETTE Bine, dar ea?

LYNGSTRAND Ea? Cum adică?

BOLETTE Cea cu care se căsătoreşte. Ea pentru ce va trăi?

LYNGSTRAND Şi ea trebuie să trăiască tot pentru arta lui. Mi se pare că o femeie ar trebui să se simtă foarte fericită cînd are un astfel de scop în viaţă.

BOLETTE Hm... n-aş putea spune...

LYNGSTRAND Ba da, domnişoară, credeţi-mă. Dacă n-ar fi decît pentru onoarea şi consideraţia de care se bucură datorită lui... E drept, asta-i ceva mai puţin important,

dar faptul că il ajută să creeze, că poate să-i ușureze munca, fiind alături de el, oferindu-i confortul de care are nevoie, îngrijindu-l, făcîndu-i viața plăcută... Cred că toate astea ar trebui s-o facă foarte fericită pe o femeie.

BOLETTE O, nici nu-ți dai seama ce egoist ești!

LYNGSTRAND Eu, egoist? O, Dumnezeule! Dacă m-ați cunoaște numai puțin mai mult decît mă cunoașteți... *(Se apleacă și se apropie de ea.)* Domnișoară Wangel... cînd nu voi mai fi aici... și asta se va întîmpla destul de curînd...

BOLETTE *(privindu-l compătimitor)* Haide! Lasă gîndurile astea triste!

LYNGSTRAND În fond, nu mi se pare că e ceva chiar atît de trist.

BOLETTE În ce sens?

LYNGSTRAND Trebuie să plec peste vreo lună. Mai întîi de aici. Și pe urmă trebuie să plec în sud.

BOLETTE Aha, da, da...

LYNGSTRAND Veți voi, domnișoară, să vă gîndiți, din cînd în cînd la mine?

BOLETTE Sigur...

LYNGSTRAND *(vesel)* Nu așa, promiteți-mi!

BOLETTE Da, promit.

LYNGSTRAND În mod solemn, domnișoară Bolette?

BOLETTE Solemn. *(Schimbînd tonul.)* Dar, în definitiv, ce rost au toate astea? Nu duc la nimic.

LYNGSTRAND Cum puteți spune una ca asta! Pentru mine va fi ceva atît de frumos, va fi extraordinar să știu că aici, în patrie, există cineva care se gîndește la mine.

BOLETTE Să spunem că e așa... Și mai departe, ce se va întîmpla?

LYNGSTRAND Mai departe... Nu știu chiar de loc.

BOLETTE Eu încă și mai puțin! Sînt doar atîtea drumuri... Orice, orice se poate întîmpla în viață...

LYNGSTRAND O, ar putea să se întîmple și un alt miracol! O întorsătură fericită a sorții—sau ceva asemănător. Pentru că eu cred că norocul e de partea mea.

BOLETTE *(cu însuflețire)* O, nu-i adevărat! Să nu crezi asta!

LYNGSTRAND Ba da, cred cu toată convingerea. Și atunci, după cîțiva ani, cînd mă voi întoarce acasă, ca sculptor cu faimă, cu o situație bună și plin de sănătate...

BOLETTE Desigur, desigur. Să sperăm că aşa va fi.

LYNGSTRAND Puteţi spera cu toată convingerea. Numai să vă gîndiţi cu fidelitate şi căldură la mine în tot timpul în care mă voi afla acolo, într-o ţară din sud. Mi-aţi dat doar cuvîntul...

BOLETTE Îl ai. *(Dînd din cap.)* Însă asta, desigur, nu duce la nimic.

LYNGSTRAND Ba da, domnişoară Bolette, în cel mai rău caz, îmi va ajuta în activitatea mea... Voi putea lucra mai uşor şi cu mai multă tenacitate la opera mea.

BOLETTE Chiar credeţi?

LYNGSTRAND Da, simt interior, lăuntric... că aşa va fi! Şi mi se pare că acest gînd ar trebui să vă însufleţească şi pe dumneavoastră, chiar la o asemenea depărtare, ştiind însă că de aici mă ajutaţi să creez.

BOLETTE *(privindu-l)* Bine, dar la rîndul dumitale...

LYNGSTRAND Eu?...

BOLETTE *(uitîndu-se în grădină)* Sst! Să schimbăm vorba. Uite că vine profesorul.

(Profesorul Arnholm apare în partea stîngă a grădinii. Se opreşte şi vorbeşte cu Ballested şi Hilde.)

LYNGSTRAND Ţineţi la fostul dumneavoastră profesor, domnişoară Bolette?

BOLETTE Dacă ţin la el?

LYNGSTRAND Da, vreau să spun, dacă vă e drag.

BOLETTE Da, sigur că ţin. E foarte bine să ai un prieten ca el, care îţi dă sfaturi bune... Şi e întotdeauna foarte îndatoritor.

LYNGSTRAND Nu vi se pare ciudat că nu s-a căsătorit pînă acum?

BOLETTE Ţi se pare ciudat?

LYNGSTRAND Da. E un om înstărit, după cît se spune.

BOLETTE S-ar putea să fie aşa. Dar poate nu i-a fost uşor să găsească pe cineva care să-l vrea, aşa cred.

LYNGSTRAND De ce credeţi?

BOLETTE Păi, a fost profesorul aproape al tuturor fetelor tinere pe care le cunoaşte. Asta vorbeşte de la sine.

LINGSTRAND Şi ce-are a face una cu alta?

BOLETTE Of, Doamne, nu te măriţi cu cineva care ţi-a fost profesor.

LYNGSTRAND Credeți că o fetiță nu-și poate iubi preceptorul, profesorul?

BOLETTE Nu, după ce a încetat să mai fie o fetiță!

LYNGSTRAND Ia te uită!

BOLETTE *(prevenitoare)* Sst! Sst!

(În timpul acesta, Ballested și-a strîns lucrurile și a plecat cu ele prin partea dreaptă a grădinii. Hilde l-a ajutat să și le stringă. Arnholm urcă pe verandă și intră in cameră.)

ARNHOLM Bună seara, Bolette dragă. Bună seara, domnule... domnule... Hm! *(Se uită nemulțumit la Lyngstrand, salutînd din cap. Acesta se ridică și se înclină.)*

BOLETTE *(se ridică și se îndreaptă spre Arnholm)* Bună ziua, domnule profesor.

ARNHOLM Ei, cum mai merg azi treburile?

BOLETTE Mulțumesc, bine.

ARNHOLM Soția tatălui dumitale s-a dus și astăzi să facă baie?

BOLETTE Nu, e în camera ei.

ARNHOLM Tot nu se simte bine?

BOLETTE Nu știu. S-a încuiat în cameră.

ARNHOLM Hm... așa a făcut?

LYNGSTRAND Doamna Wangel e încă impresionată de povestea cu americanul acela de ieri.

ARNHOLM Ce știi în legătură cu asta?

LYNGSTRAND I-am povestit doamnei că l-am văzut în carne și oase, acolo, în spatele grădinii.

ARNHOLM A, așa!

BOLETTE Dumneavoastră și cu tata ați stat de vorbă pînă foarte tîrziu în noaptea asta.

ARNHOLM Da, destul de tîrziu. Am avut de discutat ceva foarte serios.

BOLETTE Ați vorbit puțin și despre mine și despre problemele mele?

ARNHOLM Nu, Bolette dragă. N-am mai ajuns. El era cu totul absorbit de altceva.

BOLETTE *(suspinînd)* A, da... așa-i întotdeauna.

ARNHOLM *(uitîndu-se cu înțeles la ea)* Dar astăzi vorbim noi mai pe îndelete. Unde-i tatăl dumitale acum? Nu cumva e plecat?

BOLETTE Nu. Trebuie să fie jos, în birou. Mă duc să-l caut.

ARNHOLM Nu, mulțumesc. Nu te duce. Îl găsesc eu.

BOLETTE *(ascultînd spre stînga)* Stați puțin, domnule profesor. Cred că tata chiar acum urcă scările. Da. O fi fost sus, la ea.

(Doctorul Wangel intră pe ușa din stînga.)

WANGEL *(întinzînd mîna lui Arnholm)* Ai și venit, bunul meu prieten? Ce drăguț că ai venit atît de devreme. Pentru că mai vreau să vorbesc cu dumneata.

BOLETTE *(lui Lyngstrand)* Ce zici, nu mergem puțin în grădină, la Hilde?

LYNGSTRAND Cu cea mai mare plăcere, domnișoară.

(Lyngstrand și Bolette coboară în grădină, printre arborii din planul din fund.)

ARNHOLM *(care i-a urmărit cu privirea, întorcîndu-se spre Wangel)* Îl cunoști mai îndeaproape pe tînărul acesta?

WANGEL Nu, de loc.

ARNHOLM Nu ți se pare că prea se ține scai toată ziua de fetele dumitale?

WANGEL Așa face? N-am observat pînă acum.

ARNHOLM N-ar fi rău să fii ceva mai atent cu lucrurile astea.

WANGEL Da, sigur, ai dreptate. Dar, pentru Dumnezeu, ce pot face eu, un biet om? Fetele s-au învățat să-și poarte singure de grijă. Nu admit să li se spună nimic. Nu admit nici o observație, nici din partea mea, nici din a Ellidei.

ARNHOLM Nici din partea Ellidei?

WANGEL Nu. De altfel, nici nu i-aș permite să se amestece în chestiunile astea. Nu-s pentru ea. *(Întrerupîndu-se.)* Însă nu despre asta voiam să discutăm. Ia spune-mi... te-ai mai gîndit la tot ce am vorbit? La tot ce ți-am spus ieri?

ARNHOLM Nici nu m-am mai putut gîndi la altceva, de cînd ne-am despărțit astă-noapte.

WANGEL Și ce crezi că e de făcut?

ARNHOLM Doctore dragă, mi se pare că dumneata, ca medic, ar trebui să știi mai bine decît mine ce e de făcut.

WANGEL Credeam că ai băgat de seamă cît de dificil este pentru un medic să pună un diagnostic corect unui bol-

nav de care se simte strîns legat. De altfel, nici nu e vorba de o boală obişnuită. E o boală la care nu ajută nici un doctor şi nici un tratament.

ARNHOLM Cum se mai simte azi?

WANGEL Chiar adineauri am fost sus, la ea, şi mi s-a părut foarte liniştită. Dar întotdeauna, îndărătul unei astfel de dispoziţii zace ceva ascuns, o stare pe care n-am putut niciodată s-o descifrez. Şi acuma e atît de schimbătoare, atît de nechibzuită... trece atît de brusc de la o dispoziţie la alta...

ARNHOLM Totul provine, desigur, de la starea ei psihică maladivă.

WANGEL Nu numai asta! La bază e ceva congenital. Ellida are o anumită apartenenţă... Ea ţine de oamenii mării. Asta-i problema.

ARNHOLM La drept vorbind, ce vrei să spui, doctore dragă?

WANGEL N-ai observat că oamenii de pe ţărmul mării deschise, sînt un soi aparte de oameni, un fel de alt neam de oameni? E ca şi cum ar trăi propria viaţă a mării. E agitaţia puternică a valurilor cu fluxul şi refluxul lor, atît în gîndirea cît şi în senzaţiile acestor oameni, şi de aceea nu pot fi niciodată transplantaţi. A, trebuia să mă gîndesc mai demult la asta. Am făcut un adevărat păcat faţă de Ellida s-o iau de-acolo şi s-o mut aici.

ARNHOLM Ai ajuns acum la convingerea asta?

WANGEL Da, din ce în ce mai mult. Însă ar fi trebuit să-mi dau seama înainte... Adevărul e că ştiam eu de pe atunci. Însă n-am lăsat să răsune anumite cuvinte în mine. Pentru că ţineam prea mult la ea. De aceea m-am gîndit în primul rînd la persoana mea! Atît de egoist eram pe-atunci!

ARNHOLM Hm... orice om este puţin egoist în anumite împrejurări. De altfel, defectul acesta nu l-am observat niciodată la dumneata, doctore Wangel.

WANGEL *(umblînd agitat prin cameră)* O, ba da! Egoist am mai fost şi după aceea. Eu sînt cu mult, cu mult mai în vîrstă decît ea. Ar fi trebuit să-i fiu mai mult ca un tată, şi în acelaşi timp un sfătuitor. Ar fi trebuit să-i dezvolt şi să-i limpezesc viaţa sufletească. Însă n-am făcut nimic. Vezi dumneata, n-am avut destulă energie pentru asta! Pen-

tru că îmi plăcea să fie aşa cum este. Iar starea ei s-a înrăutăţit din ce în ce. Şi eu mă învîrteam în jurul ei şi nu ştiam ce să fac. *(Mai încet.)* De aceea, în desperarea mea, ţi-am scris şi te-am rugat să vii la noi.

ARNHOLM *(privindu-l mirat)* Cum aşa? De aceea mi-ai scris?

WANGEL Da. Dumneata însă n-ai observat.

ARNHOLM Dar, pentru numele lui Dumnezeu, doctore dragă, de fapt, ce soluţie puteam să-ţi dau eu? Nu pricep de loc.

WANGEL O, e ceva atît de simplu. Pornisem pe nişte urme greşite. Credeam că Ellida ţi-a dăruit cîndva inima... Şi că, în secret, se mai simţea legată de dumneata. Şi că, poate i-ar face bine să te revadă şi să depănaţi amintiri despre casa ei şi despre zilele acelea de-atunci.

ARNHOLM Era, aşadar, vorba despre soţia dumitale. La ea te refereai cînd îmi scriai că e aici cineva care mă aşteaptă. Şi poate îi e dor de mine!

WANGEL Da, despre cine altcineva ar fi putut fi vorba?

ARNHOLM *(repede)* Da, da, desigur, ai dreptate. Însă nu pricepusem.

WANGEL Era foarte logic, după cum ţi-am spus. Doar atît că pornisem pe o cale greşită.

ARNHOLM Şi mai spui că eşti egoist!

WANGEL O, am un păcat atît de mare de ispăşit! Şi cred că n-ar trebui să preget în faţa nici unui mijloc care ar putea, eventual, să-i mai uşureze sufletul.

ARNHOLM Cum îţi explici puterea pe care o are asupra ei străinul acela?

WANGEL Hm, prietene dragă... trebuie să existe anumite aspecte ale problemei, care nu pot fi clarificate...

ARNHOLM Ceva care, în sine şi prin sine, ar fi imposibil de descifrat, de clarificat, de înţeles, vrei să spui? Cu totul imposibil de a fi clarificat?

WANGEL În orice caz, pînă acum...

ARNHOLM Poţi crede asemenea lucruri?

WANGEL Nici nu cred, nici nu neg. Atîta spun: că nu ştiu. De aceea las lucrurile aşa cum sînt.

ARNHOLM Bine, dar spune-mi: ce-i cu afirmaţia sinistră... în legătură cu ochii copilului?

WANGEL *(iritat)* Nu cred de loc în povestea aceea cu ochii! Nu vreau să cred în așa ceva! E o pură închipuire a ei. Nimic altceva.

ARNHOLM Te-ai uitat atent la ochii omului aceluia cînd a fost aici?

WANGEL Bineînțeles.

ARNHOLM Și ai găsit vreo asemănare?

WANGEL *(evaziv)* Hm... Doamne, ce-aș putea să-ți răspund? De altfel, nici nu mai era atîta lumină cînd l-am văzut. Și, pe urmă, îmi spusese atîtea mai înainte, Ellida... Nu știu de loc dacă am reușit să fiu obiectiv în ceea ce îl privește.

ARNHOLM Sigur, sigur că da. Dar celălalt aspect al problemei? Neliniștea și groaza care au năpădit-o chiar în timp ce străinul era în drum spre patrie?

WANGEL Vezi dumneata... asta e tot o ficțiune și un vis de-al ei, create de alaltăieri și pînă azi. Nu i-a venit așa, cu totul pe neașteptate, dintr-o dată, așa cum afirmă acum. Dar de cînd a auzit de la tînărul Lyngstrand că Johnston — sau Friman, sau cum l-o mai fi chemînd — pornise în drum spre casă încă de acum trei ani, în luna martie, ea crede sincer că tulburarea aceea a cuprins-o chiar în aceeași lună.

ARNHOLM Și n-a fost așa?

WANGEL Nicidecum. Cu mult înainte, a avut anumite manifestări, au apărut în comportarea ei anumite semne, anumite simptome. Nu-i mai puțin adevărat că, totuși, absolut întîmplător, chiar în martie, acum trei ani, a avut o izbucnire destul de violentă...

ARNHOLM Va să zică, totuși...

WANGEL Da, însă asta se poate explica foarte simplu... în situația specială în care se găsea ea atunci...

ARNHOLM Deci, simptome peste simptome.

WANGEL *(strîngînd pumnii)* Și să n-o poți ajuta cu nimic! Să nu-i găsești leacul! Să nu poți măcar întrezări un remediu!

ARNHOLM Dar dacă te-ai hotărî să-ți schimbi reședința? Să te muți în altă parte? N-ar trăi altfel în condiții care i-ar fi mai familiare?

WANGEL O, dragul meu... crezi că nu m-am gîndit? I-am propus să ne mutăm la Skjoldviken. Dar nu vrea.

ARNHOLM Nici nu vrea să audă?

WANGEL Nu. Pentru că nu crede că s-ar putea schimba ceva. Şi poate că are dreptate.

ARNHOLM Hm... Aşa zici!

WANGEL Da, şi cînd mă gîndesc mai îndeaproape, nu ştiu cum aş putea, realmente, să-mi aplic planul. Nu ştiu ce justificare aş putea găsi faţă de fetele mele, ca să mă mut într-un colţ de lume ca acela. Ele trebuie să trăiască totuşi undeva, într-un loc unde să existe cel puţin perspectiva că într-o bună zi vor avea asigurată întreţinerea.

ARNHOLM Întreţinerea? Ai început chiar să te gîndeşti atît de mult la asta?

WANGEL Dumnezeule, dar sînt dator să mă gîndesc. Pe de altă parte însă, cînd mă gîndesc iarăşi la biata mea pacientă, Ellida!... A, dragă Arnholm... sînt acum, realmente, între ciocan şi nicovală.

ARNHOLM Pentru Bolette n-ar mai trebui să fii chiar atît de îngrijorat. *(Se întrerupe.)* Tare-aş vrea să ştiu unde e... unde s-or fi dus? *(Se duce pînă la uşa deschisă şi priveşte.)*

WANGEL *(de partea cealaltă a pianului)* Aş face orice sacrificiu pentru toate trei... Numai dacă aş şti ce trebuie să fac...

(Ellida intră pe uşa din stînga.)

ELLIDA *(precipitat, lui Wangel)* Nu cumva să ieşi în dimineaţa asta!

WANGEL Nu, sigur, nu ies. Rămîn acasă cu tine. *(Cu un gest spre Arnholm, care se apropie.)* Nu vrei să-i dai bună ziua prietenului nostru?

ELLIDA *(întorcîndu-se)* A, dumneata erai, domnule Arnholm! *(Întinzîndu-i mîna.)* Bună dimineaţa!

ARNHOLM Bună dimineaţă, doamnă. După cum văd, azi n-aţi fost la baie, ca de obicei?

ELLIDA Nu, nu, nu! Astăzi nici nu poate fi vorba de scaldă. Dar nu vreţi să luaţi loc o clipă?

ARNHOLM Mulţumesc, nu încă. *(Privind la Wangel.)* Am făgăduit fetelor să mă duc după ele în grădină.

ELLIDA A, Dumnezeu ştie dacă ai să le găseşti în grădină! Nu ştiu niciodată pe unde mai umblă...

WANGEL Trebuie să fie undeva, pe lîngă iaz, cu siguranţă!

ARNHOLM Ei, le dau eu de urmă, n-am nici o grijă!

(Se înclină și iese prin verandă, în grădină, prin dreapta.)

ELLIDA Cît e ceasul, Wangel?

WANGEL *(consultîndu-și ceasul)* E trecut puțin de unsprezece.

ELLIDA Trecut puțin. Între unsprezece şi unsprezece jumătate, la noapte... Vine vaporul. Oh, de-ar trece odată toate!

WANGEL *(apropiindu-se mai mult de ea)* Ellida, draga mea, țin foarte mult să te întreb ceva.

ELLIDA Despre ce este vorba?

WANGEL Alaltăieri seara, acolo, sus, la „Belvedere", spuneai că în ultimii trei ani l-ai văzut de multe ori limpede, viu, în fața ta.

ELLIDA Da, aşa este. Poți să mă crezi.

WANGEL Bine, dar cum l-ai văzut?

ELLIDA Cum l-am văzut?

WANGEL Vreau să spun... cum ți se părea că arată, cînd credeai că-l vezi în fața ta?

ELLIDA Dar Wangel, dragă, îl ştii şi tu acum cum arată.

WANGEL Așa era şi în reprezentările pe care le aveai tu?

ELLIDA Desigur că aşa era.

WANGEL Chiar aşa cum l-ai văzut în realitate aseară?

ELLIDA Da, întocmai.

WANGEL Ei, atunci cum se explică totuşi că nu l-ai recunoscut imediat?

ELLIDA *(mirată)* Nu l-am recunoscut?

WANGEL Nu. Tu însăți ai spus că la început nu ştiai de loc cine-i străinul acela.

ELLIDA *(intrigată)* Da, cred că ai într-adevăr dreptate! Nu ți se pare bizar, Wangel? Gîndeşte-te! Nu l-am recunoscut imediat!

WANGEL Numai după ochi, așa ziceai...

ELLIDA O, da... ochii! Ochii!

WANGEL Ei... dar acolo, sus la „Belvedere", spuneai că întotdeauna ți se arată așa cum fusese atunci, la despărțire. Cu zece ani în urmă.

ELLIDA Aşa am spus?

WANGEL Da.

ELLIDA Atunci, se vede că pe vremea aceea arăta cam tot ca astăzi.

WANGEL Nu. Alaltăieri, în drum spre casă, mi-ai făcut o cu totul altă descriere a lui. Spuneai că acum zece ani nu avea barbă. Şi că era cu totul altfel îmbrăcat. Şi acul de cravată cu perle?... Nu-l mai avea ieri.

ELLIDA Nu, nu-l mai avea.

WANGEL *(privind-o cercetător)* Gîndeşte-te puţin, dragă Ellida. Sau... poţi într-adevăr să-ţi mai aminteşti cum arăta cînd era cu tine acolo, la Bratthammer?

ELLIDA *(pe gînduri, închizînd ochii o clipă)* Nu-i de loc clar. Nu... azi nu pot cu nici un chip. Nu e bizar?

WANGEL Nu-i chiar atît de bizar, în fond. Acum a apărut o nouă imagine în faţa ta, o imagine *reală*. Şi această nouă imagine, care este o realitate, a umbrit-o pe cea veche... De aceea n-o mai poţi vedea.

ELLIDA Crezi că e aşa, Wangel?

WANGEL Da. Imaginea cea nouă va reuşi să umbrească şi reprezentările tale maladive. De aceea, e bine că a apărut realitatea.

ELLIDA Doamne! Şi zici că e bine?

WANGEL Da. Faptul că a venit, poate fi salutar pentru tine.

ELLIDA *(aşezîndu-se pe sofa)* Wangel... vino şi stai lîngă mine. Vreau să-ţi spun tot ce gîndesc.

WANGEL Da, dragă Ellida, spune. *(Se aşază pe un scaun, de cealaltă parte a mesei.)*

ELLIDA A fost propriu-zis o mare nenorocire pentru noi — şi pentru tine, şi pentru mine — că tocmai noi doi a trebuit să ne unim vieţile.

WANGEL *(mirîndu-se)* Ce tot spui?!

ELLIDA Da, da. Aşa e. Şi e foarte logic! Nici n-ar fi putut fi decît o nenorocire. Cel puţin, ţinînd seama de felul în care ne-am unit.

WANGEL În ce alt fel ar fi trebuit deci să ne unim?

ELLIDA Ascultă, Wangel... nu-i nevoie să ne mai minţim, nici fiecare pe sine... şi nici unul pe celălalt.

WANGEL Asta-i adevărul? Ne minţim, aşa zici?

ELLIDA Da, ne minţim... Sau... disimulăm adevărul, în orice caz. Pentru că adevărul... adevărul pur, crudul

adevăr... este acesta... că tu ai venit acolo... și m-ai cumpărat.

WANGEL Te-am cumpărat?... Așa ai spus?... Cumpărat?

ELLIDA Dar nici eu n-am fost cu nimic mai bună decît tine. Eu am acceptat. M-am vîndut ție.

WANGEL *(privind-o îndurerat)* Ellida... te lasă inima să-mi spui asemenea vorbe?

ELLIDA Dar nici nu știu cum aș putea spune altfel! Tu nu puteai să mai suporți golul din casa ta. Căutai o altă soție...

WANGEL Și o mamă pentru copiii mei, Ellida.

ELLIDA Poate. Dar asta... mai puțin. Cu toate că... nu știai de loc dacă eu sînt cea potrivită... Abia mă văzuseși... și abia vorbiseși cu mine de vreo două ori. Pe urmă m-ai dorit și așa...

WANGEL Bine, numește asta cum vrei...

ELLIDA Iar eu, pe de altă parte... eram neajutorată, dezorientată și cu totul singură. Așa că e lesne de înțeles de ce am acceptat... cînd ai venit tu și te-ai oferit să mă întreții pe viață.

WANGEL Nu ți-am propus să te întrețin, dragă Ellida. Te-am întrebat cinstit dacă vrei să împarți cu mine și cu copiii mei, puținul pe care-l puteam numi al meu.

ELLIDA Da, așa a fost. Cu toate astea, n-ar fi trebuit să primesc. Niciodată și pentru nimic în lume n-ar fi trebuit să primesc. Nu trebuia să mă vînd! Mai bine munca cea mai mizerabilă... mai bine cele mai grele condiții de viață... dar în libertate... și la libera, la propria alegere.

WANGEL *(se ridică)* Așadar, cei cinci-șase ani pe care i-am trăit împreună n-au nici un preț pentru tine?

ELLIDA Să nu crezi asta, Wangel! M-am simțit atît de bine aici, la tine... Nimeni pe lume nu și-ar putea dori mai mult. Numai că n-am venit aici, în casa ta, de bunăvoie. Asta-i totul...

WANGEL *(privind-o)* Nu... de bunăvoie?

ELLIDA Nu. Nu de bunăvoie.

WANGEL *(înăbușit)* A... îmi amintesc... schimbarea de ieri.

ELLIDA În schimbarea aceea e totul. Asta m-a luminat, și de aceea acum văd altfel lucrurile.

WANGEL Cum le vezi?

ELLIDA Văd că viaţa noastră nu e, în fond, o căsnicie.

WANGEL *(cu amărăciune)* Ai spus o vorbă adevărată. Viaţa pe care o trăim *acum* nu-i o căsnicie.

ELLIDA Nici înainte n-a fost. Niciodată n-a fost. Nici la început. *(Privind în gol.)* Cea dintîi, aceea da, ar fi putut fi o căsnicie deplină şi adevărată.

WANGEL Cea dintîi? Care anume? Ce vrei să spui?

ELLIDA Cu... cu el.

WANGEL *(privind-o mirat)* Nu te mai înţeleg!

ELLIDA O, Wangel dragă... să nu ne mai minţim unul pe altul. Nici pe noi înşine.

WANGEL Bine, bine! Spune mai departe.

ELLIDA Da, vezi... nu vom putea niciodată să îndepărtăm ceea ce a fost atunci... Pentru că o promisiune făcută de bunăvoie este o legătură tot atît de puternică, de deplină, ca o cununie.

WANGEL Pentru numele lui Dumnezeu!

ELLIDA *(ridicîndu-se vehement)* Dă-mi voie să te părăsesc, Wangel!

WANGEL Ellida!... Ellida!...

ELLIDA Da, da... dă-mi voie! Poţi să mă crezi... oricum, nu puteam ajunge la altceva. Nu se putea altfel, după felul cum ne-am unit.

WANGEL *(cu durere stăpînită)* Atît de departe au ajuns lucrurile între noi?

ELLIDA Aşa trebuie să fie. Nu pot fi altfel.

WANGEL *(privind-o, cu inima grea)* Aşadar, nu te-am cîştigat prin viaţa noastră laolaltă... Niciodată... niciodată n-ai fost a mea deplin.

ELLIDA O, Wangel... dacă-aş putea ţine la tine aşa cum aş vrea, cum atîta aş vrea! Atît de profund cum o meriţi! Însă, simt bine... niciodată nu se va întîmpla asta.

WANGEL Divorţ, aşadar? Un divorţ, un divorţ în toată legea... asta vrei?

ELLIDA Dragul meu, ce puţin mă înţelegi! Nu mă interesează de loc formele. Pentru că nimic din ceea ce ar putea veni dinafară n-ar putea schimba ceva. Aşa cred eu. Ceea ce vreau este ca noi doi să ne înţelegem ca de bunăvoie să ne dezlegăm unul de altul. De bunăvoie.

WANGEL *(cu amărăciune, clătinînd încet din cap)* Să stricăm tîrgul... da, da.

ELLIDA *(cu însuflețire)* Chiar așa! Să stricăm tîrgul!

WANGEL Și pe urmă, Ellida? După aceea? Te-ai gîndit ce vom deveni amîndoi după aceea? Cum ar mai fi viața, și pentru tine și pentru mine?

ELLIDA Ar fi totuna. După aceea ar fi indiferent ceea ce s-ar intîmpla. Ceea ce te rog și te implor, Wangel... ăsta-i lucrul cel mai important. Redă-mi libertatea! Redă-mi întreaga libertate!

WANGEL Ellida! Îmi ceri ceva îngrozitor. Dă-mi un răgaz, să pot lua o hotărîre. Să vorbim mai pe îndelete. Și îngăduie-ți și ție însăți un timp, ca să poți reflecta asupra a ceea ce vrei să faci!

ELLIDA Dar nu mai e timp de pierdut! Trebuie să-mi recapăt libertatea chiar azi!

WANGEL De ce chiar azi?

ELLIDA Pentru că... pentru că la noapte vine el!

WANGEL *(tresărind)* Vine? El? Ce amestec are aici străinul acela?

ELLIDA Vreau să mă înfățișez lui în deplină libertate.

WANGEL Și ce anume... ce ai de gînd să faci de-acum încolo?

ELLIDA Nu vreau să mă mai frămînt că sînt soția ta, a doua ta soție. Nu vreau să mă mai frămînt că nu am ales. Altfel, n-ar mai fi vorba de nici un fel de hotărîre.

WANGEL Tu vorbești de alegere! Să alegi, Ellida? Să alegi într-o problemă ca asta?

ELLIDA Da, trebuie să fac o alegere. Trebuie să aleg una din două. Trebuie să pot să-l las să plece singur... Sau... sau să plec cu el.

WANGEL Îți dai bine seama de ceea ce spui? Să pleci cu el? Să-ți pui propria ta soartă în mîinile lui? Să-i încredințezi lui viața ta?

ELLIDA Dar nu mi-am pus soarta mea întreagă în mîinile tale? Și asta, fără să știu ce va fi mai departe?!

WANGEL Fie. Dar el? Un străin sălbatic. Un om pe care abia îl cunoști!

ELLIDA Dar pe tine te-am cunoscut poate și mai puțin. Și totuși, am plecat cu tine.

WANGEL Dar barem știai ce fel de viață vei duce. Dar acum? Acum? Gîndește-te! Ce știi despre el? Nimic nu știi. Nici măcar cine este... sau ce este.

ELLIDA *(privind în gol)* Adevărat. Tocmai asta e îngrozitor...

WANGEL Da, e îngrozitor...

ELLIDA De aceea mi se pare că *trebuia* să mi se întîmple asta.

WANGEL *(privind-o)* Pentru că ți se înfățișează ceva de groază?

ELLIDA Da. Tocmai de asta.

WANGEL *(apropiindu-se)* Ascultă, Ellida... la drept vorbind, ce înțelegi tu prin „ceva de groază"?

ELLIDA *(reflectînd)* Groază... groaza e ceva care te înspăimîntă și te atrage.

WANGEL Și te atrage?

ELLIDA Mai mult te atrage... așa cred.

WANGEL *(lent)* Tu te înrudești cu marea.

ELLIDA Și asta e de groază.

WANGEL Și în tine e ceva de groază. Și tu înspăimînți și atragi.

ELLIDA Crezi, Wangel?

WANGEL Niciodată nu te-am cunoscut atît de bine. Niciodată în profunzime. Abia acum încep să înțeleg.

ELLIDA De aceea trebuie să-mi redai libertatea! Să mă dezlegi de tot ce mă leagă de tine și de ale tale! Acuma vezi și tu că e necesar. Trebuie să ne despărțim prin bună înțelegere... De bunăvoie.

WANGEL *(întunecat)* Poate că ar fi mai bine pentru amîndoi... dacă ne-am despărți. Însă, nu pot totuși! Tu ești pentru mine ca groaza aceea, Ellida. Atracția... iată forța ta.

ELLIDA Asta ți-e părerea?

WANGEL Să trecem peste ziua de azi. Cu liniște deplină în suflet. Nu îndrăznesc să-ți redau libertatea astăzi. Nu mi-este permis s-o fac. Nu mi-este permis, pentru tine in primul rînd, Ellida. Am să uzez de dreptul și de datoria mea ca să te apăr.

ELLIDA Să mă aperi? Împotriva cui, împotriva a ce să mă aperi? Nu mă amenință dinafară nici o violență și nici o forță. Totul e în mine, în adîncul ființei mele, Wangel. De

groază... de groază este atracția din sufletul meu. Şi ce pot face împotrivă?

WANGEL Pot să te întăresc și să te sprijin ca să poți lupta.

ELLIDA Da... dacă vreau eu să lupt!

WANGEL Nu vrei, deci?

ELLIDA O, nici eu singură nu ştiu!

WANGEL La noapte hotărîrea va fi luată, dragă Ellida...

ELLIDA *(întrerupîndu-l)* Da, închipuieşte-ţi! Hotărîrea e atît de aproape! O hotărîre pentru toată viaţa.

WANGEL... iar mîine...

ELLIDA Da, mîine! Poate că adevăratul meu viitor va fi distrus!

WANGEL... adevăratul tău...

ELLIDA O viaţă întreagă distrusă de bunăvoie... distrusă pentru mine! Şi poate... poate şi pentru el.

WANGEL *(cu glas scăzut, apucînd-o de mînă)* Ellida... îl iubeşti pe străinul acela?

ELLIDA Dacă... O, ce ştiu eu! Ştiu doar că el reprezintă pentru mine acel lucru de groază... Şi că...

WANGEL... şi că?

ELLIDA *(smulgîndu-şi braţul)*... şi că, după cum mi se pare mie, lui îi aparţin.

WANGEL *(lăsînd capul în piept)* Încep să înţeleg din ce în ce mai bine.

ELLIDA Ce ajutor poţi tu să-mi dai? Ce leac ai pentru mine?

WANGEL *(privind-o întunecat)* Mîine... el nu va mai fi aici. Atunci nenorocirea nu va mai plana deasupra capului tău. Atunci voi putea să-ţi redau libertatea. Vom lăsa să se desfacă învoiala dintre noi doi, Ellida.

ELLIDA O, Wangel... Mîine... mîine va fi prea tîrziu!...

WANGEL *(privind înspre grădină)* Fetele! Fetele!... Cel puţin pe ele să le cruţăm... Cel puţin deocamdată.

(Arnholm, Bolette, Hilde şi Lyngstrand vin dinspre grădină. Lyngstrand îşi ia rămas bun şi pleacă spre stînga. Ceilalţi intră în cameră.)

ARNHOLM Ei, aflaţi că am făcut nişte planuri...

HILDE Vrem să ieşim în fiord la noapte şi...

BOLETTE Nu, nu mai spune nimic!

WANGEL Şi noi doi am stat aici şi am făcut planuri.

ARNHOLM A... adevărat?

WANGEL Miine, Ellida pleacă la Skjoldviken... pentru o bucată de vreme.

BOLETTE Pleacă?

ARNHOLM E foarte rezonabil, doamnă Wangel.

WANGEL Ellida vrea să se întoarcă acasă. Acasă, la mare.

HILDE *(făcînd un salt spre Ellida)* Pleci? Pleci de la noi?

ELLIDA *(speriată)* Hilde! Ce-i cu tine?

HILDE *(revenindu-şi)* Nimic. Nu, nimic. *(Cu jumătate de glas, întorcîndu-se.)* Bine. Pleacă!

BOLETTE *(neliniştită)* Tată... văd pe chipul tău... Pleci şi tu la Skjoldviken!

WANGEL Nu, nu plec. Poate mă voi duce şi eu odată şi-odată acolo.

BOLETTE Dar vei veni şi aici, la noi?...

WANGEL Şi aici, desigur...

BOLETTE... Odată şi-odată, da!

WANGEL Fata mea dragă, aşa trebuie! *(Se plimbă prin cameră.)*

ARNHOLM *(şoptind)* Vorbim noi despre asta, Bolette. *(Se duce lîngă Wangel. Vorbesc amîndoi încet, lîngă uşă.)*

ELLIDA *(cu jumătate de glas, către Bolette)* Ce are Hilde? Să-şi iasă din fire, în halul ăsta!

BOLETTE Ai băgat vreodată de seamă după ce tînjeşte ea de dimineaţă pînă seara?

ELLIDA După ce tînjeşte?

BOLETTE Chiar după ce ai venit tu aici, în casă...

ELLIDA Nu, nu... nu pricep de loc!

BOLETTE După o singură vorbă caldă din partea ta!

ELLIDA A! Să fie şi asta ceva din ceea ce ar trebui să fac?!

(Îşi ia capul în miini şi priveşte nemişcată înaintea ei, străbătută de gînduri şi impulsuri contradictorii. Wangel şi Arnholm trec, şuşotind, în planul din faţă. Bolette priveşte înspre camera din dreapta. Pe urmă, deschide uşa camerei.)

BOLETTE Tată dragă... mîncarea e pe masă. Așa că... dacă vrei...

WANGEL *(cu un calm forțat)* Da? Perfect! Poftim, profesore! Să mergem să golim cupa de adio cu... cu „femeia mării".

(Ies toți pe ușa din dreapta.)

Actul V

(O parte izolată din grădina doctorului Wangel, lîngă eleșteul cu carași. O după-amiază tîrzie de vară. Întunericul se lasă tot mai mult. Arnholm, Bolette, Lyngstrand și Hilde plutesc de-a lungul malului, spre stînga într-o barcă pe care o împing cu o prăjină.)

HILDE Uite, de-aici am putea sări foarte ușor pe mal.

ARNHOLM Nu, nu, să nu sari!

LYNGSTRAND Eu nu pot sări, domnișoară.

HILDE Nici dumneavoastră, domnule Arnholm, nu puteți sări?

ARNHOLM Nici nu mă gîndesc.

BOLETTE Hai la debarcaderul de lîngă cabine.

(Împing barca spre dreapta. În același timp, Ballested intră prin dreapta, pe cărare, în planul din față, ducînd niște partituri și un corn. Salută pe cei din barcă, se întoarce și vorbește cu ei. Răspunsurile se aud din ce în ce mai departe.)

BALLESTED Ce spuneți?... Sigur, e în onoarea vasului englez. Fiindcă anul ăsta vine aici pentru ultima oară. Dacă vreți să vă delectați din plin cu puțină muzică, să nu mai întîrziați mult. *(Strigă.)* Cum? *(Clătinînd din cap.)* Nu pricep ce spuneți!

(Ellida, cu șalul pe cap, intră prin stînga, urmată de doctorul Wangel.)

WANGEL Dragă Ellida... te asigur... mai e timp. E timp destul!

ELLIDA Nu, nu... nu e! Poate sosi dintr-o clipă în alta.

BALLESTED *(dincolo de gardul grădinii)* A, bună seara, domnule doctor! Sărut mîna, doamnă!

WANGEL *(observîndu-l)* Dumneata erai? Vom avea concert desearā?

BALLESTED Da. „Uniunea suflătorilor" are intenţia să se producă. În perioada asta nu ducem lipsă de ocazii festive. La noapte, va fi concert în onoarea englezului.

WANGEL A englezului? A devenit vizibil?

BALLESTED Încă nu. Dar trebuie să apară... e pe după insule. Nici nu ştii cînd te trezeşti cu el, deodată, în faţa ta.

ELLIDA Da... exact aşa e.

WANGEL *(pe jumătate întors spre Ellida)* La noapte e ultima călătorie. Pe urmă nu va mai veni...

BALLESTED Trist lucru, domnule doctor. Tocmai deaia vrem şi noi, cum s-ar spune, să-i dăm toate onorurile. Ai, ai, ai! Acuşi, acuşi trece vara cea veselă. Curînd, toate strîmtorile vor fi închise, cum se spune intr-o tragedie.

ELLIDA Toate strîmtorile vor fi închise... da.

BALLESTED Trist lucru să te gîndeşti la asta. Săptămîni şi luni întregi am fost copiii veseli ai verii. Ne vine greu să ne reacomodăm cu noaptea polară. Da, cel puţin la început, aşa zic eu. Pentru că oamenii pot să se alchi.... a... climatizeze, doamnă Wangel. Da, să ştiţi că pot. *(Salută şi iese prin stînga.)*

ELLIDA *(privind spre fiord)* O, ce încordare, ce chin! Ce epuizantă este această ultimă jumătate de oră dinaintea hotărîrii!

WANGEL E, deci, lucru stabilit că vei sta de vorbă cu el?

ELLIDA Trebuie să-i vorbesc! Pentru că trebuie să fac o alegere de bunăvoie.

WANGEL N-ai nimic de ales, Ellida. N-ai dreptul să alegi. N-ai dreptul din cauza mea.

ELLIDA N-o să mă opreşti niciodată să aleg. Nici tu, nici nimeni. Îmi poţi interzice să plec cu el, să-l urmez, în cazul cînd aş alege să plec cu el. Poţi să mă reţii aici cu forţa, împotriva voinţei mele. Poţi să faci asta. Dar ca eu să aleg... să aleg în adîncul conştiinţei mele... să-l aleg pe el şi nu pe

tine... dacă aş vrea şi ar trebui să aleg asta... nu poţi să mă opreşti.

WANGEL Nu! Ai dreptate. Nu pot să te opresc.

ELLIDA Nimic nu poate sta împotriva hotărîrii mele! Aici, acasă, nu există nimic care să mă atragă sau să mă lege! N-am nici un fel de rădăcini în casa ta, Wangel. Copiii nu-mi aparţin. Sufletul tău nu-mi aparţine. Asta e. Niciodată nu mi-a aparţinut. Cînd am să plec, *dacă* am să plec, fie cu el la noapte, fie mîine dimineaţă la Skjoldviken, n-am nici o cheie de predat... nici o vorbă de lăsat, despre absolut nimic. Atît de complet fără rădăcini sînt eu în casa ta. La fel de străină faţă de orice ca şi în prima clipă.

WANGEL Tu ai vrut-o.

ELLIDA Eu n-am vrut aşa. N-am vrut nici aşa, nici în alt fel. Am lăsat doar ca toate să rămînă aşa cum le-am găsit în ziua cînd ţi-am păşit pragul. Tu şi nimeni altul, ai vrut să fie aşa.

WANGEL Mă gîndeam că aşa e mai bine pentru tine.

ELLIDA O, da, Wangel, ştiu şi asta! Dar felul cum ai gîndit s-a răzbunat! Pentru că acum nu găsesc aici nici o forţă care să mă lege, nimic de care să mă pot sprijini, nici un ajutor, nimic care să mă atragă, nimic din ceea ce ar trebui să fie al nostru, comun şi intim.

WANGEL Acum văd şi eu totul, Ellida. De aceea trebuie ca, începînd de mîine, să-ţi redobîndeşti libertatea. De-aici înainte, trebuie să-ţi trăieşti propria ta viaţă.

ELLIDA Şi asta numeşti tu propria mea viaţă? Dar propria mea viaţă a ieşit de pe făgaşul ei cînd m-am însoţit cu tine. *(Frîngîndu-şi mîinile, îngrozită şi neliniştită.)* Iar acum, la noapte, peste o jumătate de oră, vine cel pe care l-am trădat... cel la care ar fi trebuit să ţin nezdruncinat, aşa cum a ţinut şi el la mine! Acum vine şi-mi dă, pentru ultima şi unica dată... putinţa să-mi retrăiesc viaţa din nou... să-mi trăiesc propria şi adevărata mea viaţă... viaţa care mă atrage şi mă înspăimîntă... şi de care nu mă pot elibera. Cel puţin, de bunăvoie!

WANGEL Tocmai de aceea e necesar pentru tine ca soţul tău — şi medicul tău — să-ţi ia puterea din propriile tale mîini şi să acţioneze în numele tău.

ELLIDA Da, Wangel, înţeleg foarte bine. Să nu crezi că nu am momente cînd simt că mi-aş putea găsi pacea şi

mîntuirea dacă aş ajunge pînă la adîncul sufletului tău... și aş ţine piept chemării şi groazei. Dar nu pot să fac asta. Nu, nu... nu pot!

WANGEL Hai, Ellida... hai să ne mai mişcăm puţin.

ELLIDA Aş dori atît de mult... Dar nu îndrăznesc. Pentru că mi-a spus că trebuie să-l aștept aici.

WANGEL Hai, totuşi. Mai ai încă destul timp.

ELLIDA Da, crezi?

WANGEL Mai ai destul timp, te asigur.

ELLIDA Atunci, haidem puţin.

(Pleacă amîndoi spre dreapta, în prim-plan. În momentul următor apar Arnholm şi Bolette, la extremitatea eleşteului.)

BOLETTE *(observîndu-i pe cei care pleacă)* Ia te uită!...

ARNHOLM *(încet)* Sst!... Lasă-i să plece.

BOLETTE Aţi reuşit să înţelegeţi ce se întîmplă cu ei de cîteva zile?

ARNHOLM Ai observat ceva?

BOLETTE Mă mai întrebaţi!

ARNHOLM Ceva deosebit?

BOLETTE Desigur. La amîndoi. Dumneavoastră nu?

ARNHOLM Ei, n-aş putea spune precis...

BOLETTE Ba da, şi dumneavoastră aţi observat. Dar nu vreţi să comiteţi o indiscreţie.

ARNHOLM Cred că ar fi bine pentru mama dumitale vitregă, dacă ar face acel mic voiaj.

BOLETTE Credeţi?

ARNHOLM Mă gîndesc dacă n-ar fi poate mai bine pentru toată lumea, ca ea să plece puţin.

BOLETTE Dacă pleacă acum, în zori, din nou la ea acasă, în Skjoldviken, atunci desigur că nu se mai întoarce niciodată aici, la noi.

ARNHOLM Bine, Bolette dragă, dar cum îţi dă prin minte una ca asta?

BOLETTE Cred cu toată tăria. Aşteptaţi puţin! Veţi vedea... nu mai vine. În orice caz, nu atîta timp cît eu şi Hilde sîntem aici în casă.

ARNHOLM Şi Hilde?

BOLETTE Ei, cu Hilde încă poate că ar mai merge. Pentru că e încă un copil. Şi, în fond, cred că o idolatrizează

pe Ellida. Însă cu mine e cu totul altceva, vedeţi dumneavoastră. O mamă vitregă, nu mult mai în vîrstă decît mine...

ARNHOLM Dragă Bolette... pentru dumneata, fără îndoială... cred că nu mai este atît de mult pînă vei putea pleca.

BOLETTE *(cu însufleţire)* Aşa spuneţi? Aţi vorbit cu tata?

ARNHOLM Da, am vorbit.

BOLETTE O, şi ce-a spus?

ARNHOLM Hm... e atît de absorbit de cu totul alte gînduri în zilele astea...

BOLETTE Da, da, tocmai ce spuneam şi eu.

ARNHOLM Dar atît cît am putut să aflu, nu poţi conta pe nici un ajutor din partea lui.

BOLETTE Nici unul!

ARNHOLM Mi-a explicat foarte limpede situaţia lui. Şi gîndeşte că un asemenea lucru este cu totul imposibil pentru el.

BOLETTE *(cu ton de reproş)* Şi v-a lăsat inima să mă amăgiţi.

ARNHOLM Fii sigură că n-am făcut asta, Bolette dragă. Depinde doar de dumneata — numai de dumneata — dacă vei voi sau nu să scapi de-aici.

BOLETTE Ce anume depinde de mine? Spuneţi!

ARNHOLM Dacă vrei să pleci de-aici în lumea largă. Să înveţi tot ce ţi-ar plăcea mai mult. Să te bucuri de toate lucrurile după care tînjeşti mai mult aici, acasă. Să-ţi trăieşti viaţa în condiţii mai bune, mai luminoase, Bolette. Ce spui?

BOLETTE *(bătînd din palme)* Dumnezeule mare!... Dar e ceva cu totul imposibil! Dacă tata nu vrea, sau nu poate, atunci... Pentru că eu n-am pe nimeni altcineva pe lume, spre care să mă îndrept.

ARNHOLM N-ai putea consimţi să primeşti o mînă de ajutor de la bătrîi... de la fostul dumitale profesor?

BOLETTE De la dumneavoastră, domnule Arnholm? Aţi avea bunătatea să...

ARNHOLM Să-ţi dau o mînă de ajutor? Da, din toată inima. Şi cu vorba şi cu fapta. Poţi să ai toată încrederea. Aşadar, eşti de acord? Cum? Din toată inima?

BOLETTE Dacă vreau din toată inima? Să plec... Să văd lumea... să învăţ ceva serios, temeinic? Tot ceea

ce a reprezentat pînă acum pentru mine cea mai nerealizabilă dintre minuni...

ARNHOLM Da, toate astea pot deveni realitate. Cu singura condiție ca să vrei.

BOLETTE Și vreți să contribuiți la toată fericirea asta care nu poate fi exprimată în cuvinte? Vai, nu... spuneți-mi.. cum aş putea primi o asemenea jertfă din partea unui străin?

ARNHOLM De la mine poți foarte bine să accepți orice, Bolette. De la mine poți primi orice.

BOLETTE *(luîndu-i mîinile)* Da, şi mie-mi pare aproape că aş putea primi orice! Nu ştiu cum e; dar... *(Se întrerupe.)* Ah! îmi vine să rîd şi să plîng de bucurie! De fericire! A!... Aşadar, voi trăi şi eu cu-adevărat. Începusem să mă înspăimînt, să cred că viața trece pe lîngă mine!

ARNHOLM Nu trebuie să-ți mai fie frică, Bolette dragă. Dar şi tu trebuie să-mi spui — sincer de tot — dacă există ceva, ceva care te leagă de locurile astea!

BOLETTE Să mă lege? Nu, nimic.

ARNHOLM Nimic, chiar nimic?

BOLETTE Nu, absolut nimic. Adică... de tata sînt legată într-un fel. Și de Hilde. Dar...

ARNHOLM Ei... de tatăl tău, oricum, mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să te desparți. Și Hilde de asemenea, îşi va găsi într-o bună zi propria ei cale. Asta nu-i decît o chestiune de timp. Dar, încă o dată: nimic nu te leagă, Bolette? Nici un fel de relație... de legătură?

BOLETTE Nu, absolut nimic. Din punctul ăsta de vedere, aş putea pleca oriunde.

ARNHOLM Atunci, dacă-i aşa, înseamnă, Bolette dragă, că ai putea să pleci cu mine.

BOLETTE *(bătînd din palme)* Doamne, ce fericită aş fi!

ARNHOLM Pentru că... sper că ai deplină încredere în mine, nu?

BOLETTE Da, toată încrederea!

ARNHOLM Și ai îndrăzni, aşadar, în toată liniştea şi cu o încredere deplină, să te încredințezi mie, să-ți pui viitorul în mîinile mele, Bolette? Aşa e? Nu pregeți?

BOLETTE Nu, desigur că nu! De ce aş pregeta? Cum aş putea gîndi altfel? Dumneavoastră, care sînteți bătrînul meu profesor... voiam să spun... profesorul meu de pe vremuri...

ARNHOLM Nu numai despre asta e vorba. Nu vreau să insist asupra acestei laturi a problemei. Dar... Ei... ești așadar liberă, Bolette. Nici un fel de relație, nici un fel de legătură nu te leagă de cineva. Și te întreb deci... dacă ai vrea cumva... dacă ai vrea cumva... dacă ai vrea să-ți legi viața de a mea... pentru totdeauna?

BOLETTE *(tresărind speriată)* A... ce vreți să spuneți?!

ARNHOLM Pentru toată viața, Bolette. Dacă vrei să fii soția mea?

BOLETTE *(pe jumătate pentru ea însăși)* Nu, nu, nu! Asta e imposibil! Cu totul imposibil!

ARNHOLM Ar fi chiar atît de imposibil pentru tine să...

BOLETTE Dar în nici un caz n-ați putut gîndi exact așa cum v-ați exprimat, domnule Arnholm! *(Se uită la el.)* Sau... totuși... Dacă la asta v-ați gîndit... cînd v-ați oferit să faceți atît de mult pentru mine?

ARNHOLM Ascultă-mă, Bolette. Desigur că te-a surprins foarte mult ceea ce ți-am spus...

BOLETTE S-ar fi putut să nu mă surprindă? Din partea dumneavoastră? S-ar fi putut să nu mă surprindă?

ARNHOLM Poate că ai dreptate... Nu știai... nu aveai de unde să știi că eu pentru tine am venit aici.

BOLETTE Ați venit aici... pentru mine?

ARNHOLM Da, Bolette. În primăvara asta am primit o scrisoare de la tatăl tău. Și o întorsătură de frază m-a făcut să cred... hm... că ai păstrat fostului tău profesor ceva... ceva mai mult decît o amintire prietenească.

BOLETTE Cum a putut tata să scrie asta?

ARNHOLM Nici nu se gîndise, de fapt, să scrie așa. Eu însă mi-am închipuit că e aici o fată care ar dori să vin și eu aici... Nu, nu mă întrerupe, Bolette dragă! Și... vezi tu, cînd cineva e ca mine, adică nu mai e propriu-zis la vîrsta tinereții, atunci o asemenea convingere sau închipuire face o foarte puternică impresie. A crescut în mine, treptat, un sentiment viu și plin de gratitudine pentru tine. Am simțit că trebuie să vin la tine. Să te revăd. Să-ți spun că-ți împărtășesc sentimentele pe care îmi închipuiam că le nutrești pentru mine.

BOLETTE Dar acum, cînd știți că nu este așa! Că totul a fost o neînțelegere!

ARNHOLM Nu mai pot schimba nimic, Bolette. Imaginea ta, aşa cum am purtat-o în mine, va avea întotdeauna culoarea şi amprenta stării sufleteşti pe care o neînţelegere a fixat-o în mine. Poate că tu nu pricepi destul de bine... Totuşi, aşa este.

BOLETTE N-aş fi crezut niciodată că e posibil să se întîmple una ca asta.

ARNHOLM Dar acum, cînd se vede că totuşi a fost posibil? Ce spui, Bolette? N-ai putea să te hotărăşti să... să devii soţia mea?

BOLETTE O, mi se pare cu neputinţă, domnule Arnholm. Dumneavoastră, care aţi fost profesorul meu... Nu pot concepe de loc că aş putea fi în alte relaţii cu dumneavoastră.

ARNHOLM Bine, bine... dacă ţi se pare că asta e cu totul imposibil... Va să zică, relaţiile dintre noi rămîn neschimbate, dragă Bolette.

BOLETTE Ce vreţi să spuneţi?

ARNHOLM Eu îmi menţin, totuşi, propunerea. Am să mă îngrijesc să poţi pleca de-aici şi să poţi vedea lumea. Să poţi învăţa ceea ce îţi place, într-adevăr să înveţi. Să poţi trăi în condiţii care să-ţi asigure independenţa. De asemenea, am să-ţi asigur viitorul mai îndepărtat, Bolette. În mine vei avea întotdeauna un prieten bun, credincios şi de încredere. Poţi fi pe deplin sigură de asta!

BOLETTE O, Doamne... domnule Arnholm... toate astea sînt cu totul imposibile acum.

ARNHOLM Şi asta este imposibil?

BOLETTE Da, gîndiţi-vă! După cele ce mi-aţi spus... şi după răspunsul pe care vi l-am dat... Nu se poate să nu înţelegeţi că acum îmi este imposibil să accept ceva atît de mare, care vine de la dumneavoastră. Niciodată, după cele petrecute!

ARNHOLM Vrei, aşadar, să rămîi acasă şi să-ţi iroseşti viaţa?

BOLETTE O, e îngrozitor să mă gîndesc la asta!

ARNHOLM Vrei să renunţi să mai vezi măcar o parte din lumea largă? Vrei să renunţi la tot ceea ce — după cum singură spui — doreşti? Să ştii că toate sînt fără nici un viitor... şi că niciodată n-ai să mai înveţi nimic? Reflectează bine, Bolette.

BOLETTE Da, da... aveţi multă, nespus de multă dreptate, domnule Arnholm.

ARNHOLM Şi într-o bună zi... cînd tatăl tău nu va mai fi... Poate că atunci vei rămîne fără nici un sprijin şi singură pe lume. Sau poate că te vei dărui unui alt bărbat pentru care, e foarte posibil, nu vei simţi nimic.

BOLETTE O, da... văd bine cît de adevărat este tot ce spuneţi... Totuşi... Sau, poate, totuşi...

ARNHOLM *(precipitat)* Ei?

BOLETTE *(privindu-l, după o ezitare)* Poate că n-ar fi, totuşi, imposibil.

ARNHOLM Ce anume, Bolette?

BOLETTE Să fac... să accept... ceea ce... ceea ce mi-aţi propus.

ARNHOLM Vrei să spui că ai putea să primeşti?... Că, în orice caz, ai dori să-mi oferi plăcerea de a mă lăsa să te ajut, ca un prieten credincios?

BOLETTE Nu, nu, nu! Asta niciodată! Asta ar fi în adevăr ceva cu totul imposibil! Nu... domnule Arnholm... ia-mă mai bine!

ARNHOLM Bolette! Aşadar, vrei totuşi!

BOLETTE Da... cred... vreau.

ARNHOLM Vei fi deci soţia mea!

BOLETTE Da. Dacă vi se mai pare... că puteţi să mă luaţi.

ARNHOLM Dacă mi se pare?... *(Prinzîndu-i mîinile.)* O, mulţumesc... mulţumesc, Bolette. De altfel, tot ce-ai spus... toate ezitările tale de mai înainte.... nu m-au speriat. Chiar dacă acum nu mi-ai dat inima ta pe de-a-ntregul, am să ştiu eu să ţi-o cîştig. Bolette, am să presar în calea ta numai trandafiri!

BOLETTE Am să pot vedea lumea! Am să pot să-mi trăiesc viaţa! Aşa mi-ai promis.

ARNHOLM Şi am să-mi ţin făgăduiala.

BOLETTE Şi voi putea să învăţ tot ce-mi place!

ARNHOLM Eu îţi voi fi şi profesor! Ca pe vremuri, Bolette! Aminteşte-ţi de ultimii tăi ani de şcoală...

BOLETTE *(liniştită şi în sine)* Închipuie-ţi... să te ştii liberă... şi să ieşi în lumea largă. Şi să nu fii nevoită să te mai gîndeşti cu nelinişte la viitor. Să nu te mai întrebi în-

grozită dacă vei avea sau nu prozaicele mijloace de existență...

ARNHOLM Nu, asemenea preocupări, asemenea gînduri nu vei mai avea. Și — nu-i așa, draga mea Bolette — și asta e un lucru foarte plăcut? Nu?

BOLETTE Da. Chiar este. Cu siguranță că este.

ARNHOLM *(luînd-o de talie)* A, să vezi ce cămin confortabil și plăcut ne vom face. Și ce bine, ce liniștiți și ce plini de încredere vom trăi împreună, Bolette!

BOLETTE Da, încep și eu să... Cred, în fond, că s-ar putea... să fie și așa. *(Se uită spre dreapta și se degajează repede.)* A! Să nu spui nimic.

ARNHOLM Ce este, dragă?

BOLETTE O, e bietul... *(Cu un gest.)* Uite-l acolo.

ARNHOLM Tatăl tău?...

BOLETTE Nu; tînărul sculptor. E cu Hilde.

ARNHOLM A, Lyngstrand. Ce e cu el?

BOLETTE Știi ce slăbit și ce prăpădit e!

ARNHOLM Dacă nu cumva își închipuie numai.

BOLETTE O, nu, așa e. N-o mai duce mult. Ar fi poate cel mai bun lucru pentru el.

ARNHOLM Draga mea, de ce ar fi cel mai bun lucru?

BOLETTE Pentru că... pentru că, desigur, nu va face niciodată nimic, nici în artă. Hai să plecăm pînă nu vin ei.

ARNHOLM Da, să plecăm, scumpa mea Bolette.

(Hilde și Lyngstrand apar lîngă eleșteu.)

HILDE Hei... hei! Domniile voastre nu vor să ne aștepte?

ARNHOLM Bolette și cu mine tocmai pornisem în plimbare.

(Arnholm și Bolette ies prin stînga.)

LYNGSTRAND *(rîzînd încetișor)* E foarte amuzant acum pe aici! Toți merg perechi. Numai cîte doi.

HILDE *(uitîndu-se după ei)* Aș putea să jur că Arnholm îi face curte.

LYNGSTRAND Da? Ai observat ceva?

HILDE O, sigur. Nu-i prea greu să observi cînd știi să ții ochii deschiși.

LYNGSTRAND Dar domnişoara Bolette nu-l ia. Sînt sigur.

HILDE Nu. I se pare că e dezgustător de bătrîn pentru ea. Şi mai crede că va cheli curînd.

LYNGSTRAND Nu, nu numai de asta. Dar ea, oricum, nu l-ar lua.

HILDE De unde ştii?

LYNGSTRAND Pentru că i-a promis cuiva că se va gîndi la el.

HILDE Se va gîndi numai?

LYNGSTRAND În timp ce va fi plecat.

HILDE O, atunci cu siguranţă că dumitale ţi-a promis că se va gîndi...

LYNGSTRAND S-ar putea!

HILDE Ţi-a promis ea asta?

LYNGSTRAND Da, închipuieşte-ţi... mi-a promis chiar ea! Dar să nu-i spui că ştii.

HILDE O, ferit-a Dumnezeu. Sînt tăcută ca mormîntul.

LYNGSTRAND Mi s-a părut că e ceva foarte drăguţ din partea ei.

HILDE Şi cînd ai să te întorci din nou, ai de gînd să te logodeşti cu ea? Şi pe urmă să te însori?

LYNGSTRAND Nu, nu cred că ar fi cel mai nimerit lucru. În primii ani nici n-aş putea să mă gîndesc la asta. Şi cînd, în sfîrşit, m-aş descurca mai bine, atunci ea ar fi puţintel cam bătrînă pentru mine, aşa mi se pare...

HILDE Totuşi, ai vrea ca Bolette să se gîndească tot mereu la dumneata?

LYNGSTRAND Da, pentru că ar fi ceva foarte necesar pentru mine. Pentru mine, ca artist, pricepi? Şi ea poate foarte bine să facă asta, ea care nu are personal nici o vocaţie. Oricum, e ceva foarte amabil din partea ei.

HILDE Crezi că vei putea lucra mai cu spor la opera dumitale, dacă vei şti că Bolette continuă să se gîndească la dumneata?

LYNGSTRAND Da, aşa cred. Vezi dumneata, cînd ştii că undeva, pe lume, este o femeie tînără, fină şi discretă, care visează la tine... Mi se pare că asta e ceva... aşa... aşa... Ei, nu ştiu cum ar trebui să spun.

HILDE Ai vrea poate să spui... captivant?

LYNGSTRAND Captivant? Da, da. Captivant voiam să spun. Sau ceva asemănător. *(Privind-o.)* Ce isteață ești, domnișoară Hilde. Da, isteață rău de tot. Cînd am să mă întorc acasă, vei avea cam aceeași vîrstă pe care o are acum sora dumitale. Poate că ai să arăți cum arată ea acum. Poate că vei avea același suflet ca al ei acum. Și poate ai să fii deopotrivă — dumneata și sora dumitale — într-o singură ființă, cu un singur chip.

HILDE Ai dori asta?

LYNGSTRAND Nu prea știu. Da, mai curînd cred că da. Dar acum, în vara asta, vreau să fii doar dumneata însăți. Și exact așa cum ești acum.

HILDE Îți plac mai mult așa?

LYNGSTRAND Da, îmi placi foarte mult.

HILDE Hm... ia spune-mi, ca artist, ți se pare că mă prinde să port mereu rochii de vară, în culori deschise?

LYNGSTRAND Da, mi se pare că iți vin foarte bine.

HILDE Ți se pare că mă avantajează culorile deschise?

LYNGSTRAND Da, iți vin admirabil culorile deschise, sînt pe gustul meu.

HILDE Dar, ia spune-mi... dumneata care ești artist... cum crezi că mi-ar sta in negru?

LYNGSTRAND În negru, domnișoară Hilde?

HILDE Da, complet în negru. Crezi că m-ar prinde?

LYNGSTRAND Negru nu e propriu-zis o culoare pentru vară. De altfel, cred că ai arăta minunat și în negru. Mai ales cu înfățișarea pe care o ai.

HILDE *(privind în gol)* În negru pînă la gît... Un jabou negru... Mănuși negre... Și un voal lung, negru, lăsat pe spate.

LYNGSTRAND Dacă te-ai îmbrăca așa, domnișoară Hilde, atunci aș dori să fiu pictor... și aș picta o tînără, o delicioasă și îndurerată văduvă.

HILDE Sau o tînără și îndurerată mireasă.

LYNGSTRAND Da, s-ar potrivi și mai bine. Dar ai dori să fii îmbrăcată așa?

HILDE Nu știu. Dar simt că ar fi ceva captivant.

LYNGSTRAND Captivant?

HILDE E captivant să te gîndești la asta, nu? *(Arătînd deodată spre stînga.)* Ei, ia te uită!

LYNGSTRAND *(uitîndu-se)* Vaporul cel mare englezesc! E chiar aici, la debarcader.

(Wangel și Ellida apar lingă eleșteu.)

WANGEL Te asigur, dragă Ellida... te înșeli. *(Îi vede pe ceilalți.)* Ei, aici erați? Nu-i așa, domnule Lyngstrand... încă nu se zărește...

LYNGSTRAND Vaporul cel mare englezesc?

WANGEL Desigur!

LYNGSTRAND *(arătîndu-l)* E acolo, domnule doctor.

ELLIDA A!... Știam eu.

WANGEL A venit!

LYNGSTRAND A venit ca un hoț în toiul nopții, s-ar putea spune. Cu totul neobișnuit, fără să facă vreun zgomot...

WANGEL Condu-o pe Hilde la debarcader. Grăbește-te! Hilde vrea, desigur, să asculte muzica.

LYNGSTRAND Da, tocmai voiam să plecăm, domnule doctor.

WANGEL Poate vă ajungem și noi din urmă. Curînd.

HILDE *(șoptit, lui Lyngstrand)* Și ei tot perechi merg. *(Hilde și Lyngstrand ies prin grădină; se aud sunete de fanfară, în continuarea scenei care urmează.)*

ELLIDA A venit! *El* e aici! Da, da... simt.

WANGEL Ar trebui să intri în casă, Ellida. Lasă-mă să vorbesc singur cu el.

ELLIDA O... imposibil! Imposibil, ți-am mai spus! *(Scoate un strigăt.)* Ah... uite-l, Wangel!

(Străinul intră din stinga și se oprește pe cărare, dincolo de poartă.)

STRĂINUL *(salutînd)* Bună seara. Cum vezi, m-am întors, Ellida.

ELLIDA Da, da, da... a sosit ceasul!

STRĂINUL Ești gata de drum? Sau nu?

WANGEL Vezi bine că nu.

STRĂINUL Nu vorbesc de îmbrăcăminte sau de alte lucruri de-astea. Nu vorbesc de cufere pline. Tot ce-i trebuie

pentru călătorie am cu mine, la bord. M-am îngrijit şi de cabină pentru ea. *(Către Ellida.)* Te-am întrebat dacă eşti gata să pleci cu mine... să pleci cu mine de bunăvoie?

ELLIDA *(implorator)* O, nu mă întreba! Nu mă mai ispiti aşa.

(În depărtare se aude clopotul vaporului.)

STRĂINUL A sunat la bord prima oară. Acum trebuie să spui: da sau nu.

ELLIDA *(frîngîndu-şi mîinile)* Hotărîrea! Hotărîrea pentru toată viaţa. Să nu mai poţi reveni niciodată!

STRĂINUL Niciodată! Peste jumătate de oră va fi prea tîrziu!

ELLIDA *(privindu-l timid şi cercetător)* De ce ţii atît de neclintit la mine?

STRĂINUL Nu simţi, cum simt eu, că noi ne aparţinem unul altuia?

ELLIDA Crezi... pentru că ne-am făgăduit?

STRĂINUL O făgăduială nu poate lega pe nimeni. Pe nici un bărbat de nici o femeie, şi pe nici o femeie de nici un bărbat. Ţin atît de neclintit la tine pentru că *nu pot* altfel.

ELLIDA *(încet, fremătînd)* De ce n-ai venit mai demult?

WANGEL Ellida!

ELLIDA *(întrerupîndu-se)* Oh... atracţia, ademenirea şi chemarea asta a necunoscutului! Toată puterea mării e adunată aici!

(Străinul trece portiţa grădinii.)

ELLIDA *(adăpostindu-se după Wangel)* Ce înseamnă asta? Ce vrei?

STRĂINUL Te văd şi te aud, Ellida... aşadar, pe mine mă alegi totuşi pînă la urmă.

WANGEL *(înaintînd spre el)* Soţia mea nu are nici o alegere de făcut. Eu sînt aici ca să aleg pentru ea şi ca s-o apăr. Da, s-o apăr. Dacă nu te decizi să pleci de aici şi din ţară... şi să nu te mai întorci niciodată... ştii la ce te expui?

ELLIDA Nu, nu, Wangel! Asta nu!

STRĂINUL Ce vrei să faci?

WANGEL Voi cere să fii arestat... Ca un criminal. Imediat! Înainte de a ajunge pe bord! Pentru că dețin destule date despre crima din Skjoldviken.

ELLIDA O, Wangel... cum poți...

STRĂINUL Mă așteptam la asta. Și de aceea *(Scoate un revolver din buzunarul de la piept.)* de aceea m-am pregătit...

ELLIDA *(aruncîndu-se în fața lui Wangel)* Nu, nu... nu-l omorî! Mai bine omoară-mă pe mine!

STRĂINUL Nici pe el, nici pe tine. Fii liniștită! Ăsta e pentru uz personal. Pentru că vreau să trăiesc și să mor ca un om liber.

ELLIDA *(într-o excitație crescîndă)* Wangel! Lasă-mă să-ți spun ... să spun ca să audă și el. Poți, dacă vrei, să mă reții aici! Ai și puterea și mijloacele! Și chiar asta vrei să și faci! Dar sufletul meu, toate gîndurile mele, toate năzuințele, toate dorințele, toate nostalgiile nu le poți înlănțui! Vor jindui și vor zbura spre necunoscutul pentru care am fost creată... și pe care tu mi l-ai închis.

WANGEL *(cu durere calmă)* Văd bine, Ellida! Pas cu pas, luneci de lîngă mine. Pînă la urmă, atracția ta pentru ceva fără hotar și fără sfîrșit, pentru inaccesibil, îți va tîrî spiritul într-o noapte neagră.

ELLIDA Da, da... simt și eu... ceva negru... tenebre... fîlfîie în jurul meu!

WANGEL Nu vreau să ajungi pînă acolo! Și fiindcă nu e nici o altă salvare pentru tine... În orice caz, eu nu văd alta... De aceea... de aceea sînt de acord... să se strice învoiala noastră. Așadar, acum poți să-ți alegi calea... în cea mai deplină libertate.

ELLIDA *(îl privește o clipă, amuțită)* E adevărat... adevărat... ce spui tu? Vrei să spui... din toată inima?

WANGEL Da... din adîncul inimii mele rănite, asta vreau să spun.

ELLIDA Şi poţi tu, poţi lăsa să se întîmple asta?

WANGEL Da, pot. Pot, pentru că te iubesc atît de mult.

ELLIDA *(încet, fremătînd)* Atît de aproape... atît de intim... pătrunsesem în tine!

WANGEL Anii, viaţa împreună au făcut asta.

ELLIDA *(frîngîndu-şi mîinile)* Şi eu... eu care n-am avut ochi să văd...

WANGEL Gîndurile tale mergeau pe alte căi. Acum însă... acum eşti cu totul dezlegată — de mine şi de toate ale mele. Acum, propria şi adevărata ta viaţă... poate reintra... din nou în propriul ei făgaş. Pentru că acum poţi alege în libertate. Şi pe propria ta răspundere, Ellida...

ELLIDA *(strîngîndu-şi capul în mîini şi privind înaintea ei, spre Wangel)* În libertate... şi pe propria mea răspundere? Pe propria mea răspundere? Asta este... asta e ceva care te transformă!

(Clopotul vaporului sună din nou.)

STRĂINUL Auzi, Ellida! Sună pentru ultima oară. Vino!

ELLIDA *(se întoarce spre el, se uită fix la el şi rosteşte energic)* După cîte s-au întîmplat, niciodată n-am să plec cu tine!

STRĂINUL Nu vii?

ELLIDA *(încleştîndu-se de Wangel)* O, niciodată n-am să te pot părăsi după toate astea!

WANGEL Ellida!... Ellida!

STRĂINUL S-a terminat deci totul?

ELLIDA Da. S-a sfîrşit pentru totdeauna.

STRĂINUL Văd... E ceva aici mai tare decît voinţa mea.

ELLIDA Voinţa ta nu mai are nici greutatea unui fulg pentru mine. Pentru mine eşti un om mort... care s-a întors din mare. Şi care se va întoarce tot în mare. Dar nu mă mai sperii de tine! Şi nimic nu mă mai atrage.

STRĂINUL Adio, doamnă. *(Sare peste portiță.)* De-acum încolo, nu mai ești... decît un naufragiu în viața mea. *(Iese prin stînga.)*

WANGEL *(se uită un moment la ea)* Ellida... sufletul tău e ca marea, cu fluxul și refluxul ei... De unde a venit transformarea?

ELLIDA O, nu pricepi că transformarea a venit... că trebuia să vină... cînd am putut alege în libertate?

WANGEL Și necunoscutul... nu te mai atrage?

ELLIDA Nici nu mă atrage, nici nu mă sperie. Am putut să-l văd pînă în adînc... să pătrund în el, dacă aș fi vrut. Abia acum am putut alege. De aceea am și putut să renunț la el.

WANGEL Încep să te înțeleg, încetul cu încetul. Tu gîndești și simți în imagini... și în reprezentări vizuale. Nostalgia și înclinarea ta pentru mare... atracția pentru el... pentru străinul acela... toate erau expresia unei nevoi adînci de libertate, care se trezea și creștea în tine. Nimic altceva.

ELLIDA A, nu știu ce să spun. Știu însă că ai fost un bun medic pentru mine. Tu ai găsit unicul leac pentru mine și ai avut curajul să-l folosești.

WANGEL Da... în situații limită, în pericole extreme, noi, medicii, îndrăznim mult. Așadar, acum te întorci la mine, Ellida?

ELLIDA Da, dragul și credinciosul meu Wangel, mă întorc la tine. Acum pot s-o fac. Pentru că acum vin la tine în libertate, de bunăvoie și... pe propria mea răspundere.

WANGEL *(privind-o afectuos)* Ellida! Ellida! Cînd te gîndești că acum vom trăi amîndoi cu totul unul pentru celălalt...

ELLIDA ... și cu amintirile vieții noastre comune. Ale tale... ca și ale mele.

WANGEL Da, nu-i așa, draga mea?

ELLIDA Și pentru cei doi copii ai noștri, Wangel.

WANGEL *Ai noștri*, ai spus!

ELLIDA Aceia pe care nu-i am... dar pe care îi voi cîștiga.

WANGEL Ai noştri!... *(Îi sărută mîinile de mai multe ori, fericit.)* Îţi mulţumesc din toată inima mea pentru vorbele astea!

(Hilde, Ballested, Lyngstrand, Arnholm şi Bolette apar în partea stîngă a grădinii. În acelaşi timp, trec pe cărare tineri şi tinere din oraş şi sezonişti.)

HILDE *(cu jumătate de glas, către Lyngstrand)* Ia te uită... ce aer de logodnici au amîndoi, şi ea şi tata!

BALLESTED *(care a auzit)* E vară, domnişoară!

ARNHOLM *(privind la Wangel şi la Ellida)* Acum vaporul englez pleacă.

BOLETTE *(se duce la gard)* De aici se poate vedea mai bine.

LYNGSTRAND Ultima călătorie din anul ăsta.

BALLESTED Curînd, toate strîmtorile vor fi închise, cum spunea poetul. E trist, doamnă Wangel! Şi acum, veţi lipsi şi dumneavoastră cîtăva vreme. Mîine plecaţi spre Skjoldviken, aşa am auzit...

WANGEL Nu... nu mai e vorba de nici o plecare. Pentru că în noaptea asta ne-am hotărît altfel...

ARNHOLM *(uitîndu-se cînd la unul cînd la altul)* Ah... adevărat?

BOLETTE *(venind în faţă)* Tată... adevărat?

HILDE *(avîntat, spre Ellida)* Rămîi cu noi, totuşi?

ELLIDA Da, Hilde dragă... dacă mă iubeşti.

HILDE *(luptînd cu rîsul şi cu plînsul)* Ah... închipuie-ţi... dacă o iubesc... eu...

ARNHOLM *(Ellidei)* Dar asta-i o adevărată surpriză!...

ELLIDA *(zîmbind, grav)* Ei, vezi dumneata, domnule Arnholm?... Ţii minte... ce am vorbit ieri? Cînd cineva s-a obişnuit să trăiască departe de mare... pe uscat... nu-şi mai găseşte drumul înapoi... la mare. Şi nici la viaţa de mare.

BALLESTED Dar asta e curat povestea cu sirena mea!

ELLIDA Cu oarecare aproximaţie...

BALLESTED Cu deosebirea doar că sirena... moare din cauza asta. De altfel, oamenii... ei se pot aclam... acli... matiza. Da, da, vă asigur, doamnă Wangel, ei pot să se a-cli-ma-ti-ze-ze!

ELLIDA Da, în libertate, pot, domnule Ballested!

WANGEL Şi pe propria răspundere, Ellida dragă.

ELLIDA *(rapid, întinzîndu-i mîna)* Da, aşa e, Wangel... Pe propria răspundere...

(Vaporul cel mare iese fără zgomot din fiord. Muzica se aude din ce în ce mai tare, dinspre ţărm.)

Hedda Gabler

---

piesă în patru acte

(1890)

În românește de

Sidonia Drăgușanu *și* Maria-Alice Botez

Personajele

JØRGEN TESMAN, bursier, studiază Istoria Culturii.
DOAMNA HEDDA TESMAN, soţia lui.
DOMNIŞOARA JULIANE TESMAN, mătuşa lui.
DOAMNA ELVSTED.
ASESORUL BRACK.
EILERT LØVBORG.
BERTE, servitoarea familiei Tesman.

(Acţiunea se petrece în vila Tesman, în partea de vest a oraşului.)

Actul I

(Un salon spaţios, mobilat cu mult gust, decorat în culori închise. Pe peretele din fund, deschizătura largă a unei uşi, ale cărei draperii sînt date în lături. Această deschizătură dă spre o odaie mai mică, mobilată în acelaşi stil. Pe peretele din dreapta al salonului, o uşă cu două canaturi, care dă în vestibul. Pe peretele opus, la stînga, un glasvand care are, de asemenea, draperiile date deoparte. Prin geamuri se vede o parte din terasa acoperită, şi pomii al căror frunziş are culorile toamnei. În faţă, o masă ovală, acoperită cu un covor şi scaune de jur împrejur. În faţa peretelui din dreapta, o sobă lată de faianţă, în culoare închisă, un fotoliu cu spătarul înalt, un scăunel pentru picioare cu o pernă pe el şi două taburete. În fund, în colţul din dreapta, o canapea colţar şi o măsuţă rotundă. Mai în faţă, la stînga, la o mică depărtare de perete, o sofa. După glasvand, un pian. De ambele părţi ale portierei din fund, etajere cu bibelouri de teracotă şi majolică. Sprijinite de peretele din fund al celeilalte odăi, se văd o canapea, o masă şi cîteva scaune. Deasupra acestei canapele, atîrnă portretul unui bărbat frumos, mai în vîrstă, în uniformă de general. Deasupra mesei, un lustru cu glob mat, lăptos. De jur împrejurul salonului sînt o mulţime de buchete de flori, aşezate în vaze şi glastre. Alte buchete sînt puse pe mese. Podelele ambelor odăi, acoperite cu covoare groase. Lumină de dimineaţă. Soarele străluceşte prin uşa glasvandului.

Domnişoara Tesman — cu pălărie şi umbrelă — intră venind din vestibul, urmată de Berte, care poartă un buchet învelit în hîrtie. Domnişoara Tesman este o femeie de aproximativ 65 de ani, agreabilă, cu un aer binevoitor; îmbrăcată simplu dar îngrijit, într-un taior gri.

Berte este o slujnică în vîrstă — cu o expresie şi cu o înfăţişare elocvente pentru provenienţa ei rurală.)

DOMNIŞOARA TESMAN *(se opreşte în faţa uşii, ascultă şi spune cu vocea scăzută)* Nu, zău! Am impresia că încă nu s-au sculat!

BERTE *(tot cu voce scăzută)* Păi, eu ce vă spusei, domnişoară? Gîndiţi-vă şi dumneavoastră: vaporul a sosit abia az-noapte, tîrziu de tot... Ei, şi după aia! Isuse! Cît a mai stat doamna pînă să se culce: a despachetat şi a tot despachetat.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, da, lasă-i să se odihnească bine. Dar barem să dea de aer proaspăt cînd or intra aici. *(Se duce la uşa cu glasvand şi o deschide larg.)*

BERTE *(lîngă masă, încurcată, cu buchetul în mînă)* Să mă bată Dumnezeu dacă mai găseşti vreun locşor aici, unde să mai pui ceva... Eu zic că pot să-l pun aici, domnişoară! *(Pune buchetul în faţă, pe pian.)*

DOMNIŞOARA TESMAN Va să zică, iată-te acum la noii tăi stăpîni, draga mea Berte. Dumnezeu mi-e martor că mi-a venit mai mult decît greu să mă lipsesc de tine...

BERTE *(gata să plîngă)* Da eu, domnişoară! Eu ce să mai zic? Ani şi ani de zile, am mîncat o pîine bună în casa dumneavoastră!

DOMNIŞOARA TESMAN Trebuie să privim totul cu înţelepciune, Berte. Nu avem altceva de făcut. Asta-i adevărul. Jørgen trebuie să te aibă aici, la el în casă. Are nevoie de tine. Tu eşti obişnuită de mult să-i porţi de grijă; era un copil, un băieţel, cînd l-ai cunoscut.

BERTE Da, domnişoară, da ce greu îmi vine cînd mă gîndesc la dînsa... Bolnavă, sărăcuţa, şi neajutorată, sărăcuţa de dînsa... Acum asta-i mai lipsea: fată nouă în casă. Păi credeţi că aia o să se priceapă?... Vă spun eu, n-o să se

priceapă niciodată să facă totul aşa cum trebuie, ca să mulţumească un om bolnav...

DOMNIŞOARA TESMAN Ah, o voi instrui eu cum trebuie. Şi pe urmă, n-o s-o las să muncească singură: tot ce o să fie mai greu, eu o să fac. Înţelegi? Aşa că poţi fi liniştită, dragă Berte: va fi bine îngrijită, biata mea soră.

BERTE Da, dar mai e ceva, domnişoară. Să vă spui drept, mă tem că n-am să fiu în stare, poate, să fac totu', aşa cum trebuie ca să-i fie chiar pe placu' doamnei...

DOMNIŞOARA TESMAN Ei, Dumnezeule! La început, poate să fie ba una, ba alta, care să...

BERTE Sigur, dînsa trebuie că e foarte pretenţioasă...

DOMNIŞOARA TESMAN Îţi poţi închipui! Fiica generalului Gabler! Şi cum a fost ea învăţată să trăiască, în timp ce generalul mai era în viaţă! Îţi mai aduci aminte cînd trecea călare pe şosea, împreună cu tatăl ei? În costumul ei negru de călărie! Şi cu pană la pălărie!

BERTE Tocmai la asta mă gîndeam şi eu... Dar nu, zău, nu mi-ar fi putut trece niciodată prin minte că din dînsa şi din domnul candidat ar putea să iasă vreodată o pereche...

DOMNIŞOARA TESMAN Nici eu! Da... adevărat... A, Berte! Bine că mi-am amintit! De-aci înainte, nu trebuie să-i mai spui lui Jørgen: „domnule candidat". Trebuie să-i spui „domnule doctor".

BERTE Da, şi despre asta a vorbit doamna cea tînără, chiar de cum a intrat pe uşă—azi-noapte. Aşa să fie, domnişoară?

DOMNIŞOARA TESMAN Nici mie nu mi-ar fi venit să cred, dar aşa-i! Închipuieşte-ţi, Berte, l-au făcut doctor, acolo în străinătate. Acum, în timpul călătoriei din care s-a întors, înţelegi? Habar n-am avut nici eu, pînă nu am aflat-o chiar din gura lui... El mi-a povestit jos, la debarcader...

BERTE Ei, da, dînsul e foarte isteţ... Poate să se facă orice dacă vrea, pînă şi doctor! Dar, spui drept, chiar asta n-aş fi crezut, că o să se apuce, aşa, deodată, să tămăduiască oameni...

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, nu doctor aşa cum ai înţeles tu... *(Dînd din cap cu importanţă.)* De altfel, s-ar putea întîmpla ca foarte curînd să ajungă ceva mai important şi să trebuie să-i spui într-un fel şi mai impunător.

BERTE Nu se poate! Şi ce fel de ceva o să fie, domnişoară?

DOMNIŞOARA TESMAN *(serios)* Ei, cred şi eu că ai vrea să ştii! *(Cu emoţie.)* Ah! Doamne, Dumnezeule, de-ar putea răposatul Jochum să vadă de-acolo, din groapă, ce-a ieşit din băieţelul lui! *(Privind împrejur.)* Ascultă, Berte, dar ce ţi-a venit? De ce ai scos husele de pe toate mobilele?

BERTE Doamna mi-a spus să le scot. Zicea că nu poate suferi să vadă învelitori pe scaune.

DOMNIŞOARA TESMAN Asta înseamnă că au de gînd să-şi petreacă vremea, zi de zi, aici, în casă.

BERTE Da, aşa se pare... Cred că mai ales doamna vrea aşa... Că dînsul nu spunea nimic...

(Jørgen Tesman intră dinspre partea dreaptă a odăii din fund, fredonînd şi ducînd cu el un cufăr gol şi deschis. Este un bărbat cu aspect tineresc, în vîrstă de 35 de ani, de statură mijlocie, cam plinuţ, cu o faţă deschisă, rotundă şi cu o expresie de satisfacţie. Are părul şi barba blonde. Poartă ochelari, o haină de casă comodă şi cam uzată.)

DOMNIŞOARA TESMAN Bună dimineaţa, Jørgen!

TESMAN *(din prag)* Mătuşa Julle! *(Se îndreaptă spre ea, îi strînge mîna.)* Vai! Ai bătut drumul tocmai pînă aici, afară din oraş, şi încă la o oră atît de matinală! Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, închipuieşte-ţi că voiam să ştiu şi eu ce mai e pe-aici.

TESMAN Bine, dar după o noapte în care te-ai culcat atît de tîrziu...

DOMNIŞOARA TESMAN Asta, zău, n-are nici o importanţă!

TESMAN Sper, barem, că ai ajuns cu bine de la debarcader? Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, mulţumesc lui Dumnezeu, am ajuns cu bine. Asesorul a fost atît de drăguţ şi m-a condus pînă la uşă.

TESMAN Ne-a părut rău că n-am putut să te luăm în trăsură cu noi. Dar ai văzut şi tu: Hedda avea atîtea cutii pe care trebuia să le cărăm.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, ar fi fost greu cu toate cutiile alea... Erau foarte multe, într-adevăr...

BERTE *(către Tesman)* Ar trebui poate să intru şi s-o întreb pe doamna dacă n-are nevoie de mine...

TESMAN Nu, mulţumesc, Berte, las-o... A spus că dacă are nevoie de tine, te sună.

BERTE *(către Tesman)* Bine, bine!

TESMAN Uite, ia cufărul ăsta.

BERTE *(luîndu-l)* Îl urc în pod. *(Iese pe uşa care dă în vestibul.)*

TESMAN Ei, ce spui, mătuşă: cufărul ăsta pe care l-ai văzut era plin, îndesat cu hîrtii; este de necrezut cîte am putut aduna şi copia de prin toate arhivele pe care le-am răscolit. Lucruri vechi, extraordinare, despre care nimeni pe lume n-ar fi ştiut ce să înceapă cu ele.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, da, nu ţi-ai pierdut vremea, Jørgen, în timpul călătoriei de nuntă.

TESMAN Nu, asta sigur n-aş putea-o spune!... Dar scoate-ţi pălăria, mătuşico. Lasă-mă să-ţi desfac funda. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN *(în timp ce el o ajută)* Sfinte Dumnezeule, nu te-ai schimbat: te porţi cu mine la fel cum te purtai pe vremea cînd stăteai la noi în casă.

TESMAN *(se întoarce şi învîrteşte pălăria în mînă)* Nu, zău, ce pălărie drăguţă şi impunătoare ţi-ai pus!

DOMNIŞOARA TESMAN Pe asta am cumpărat-o mai mult pentru că m-am gîndit la Hedda...

TESMAN La Hedda? Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Da, ca să nu-i fie ruşine cu mine, dacă s-ar întîmpla să mergem împreună pe stradă.

TESMAN *(mîngîind-o uşor pe obraz)* Eşti grozavă, mătuşă Julle, la toate te gîndeşti! *(Punînd pălăria pe unul din scaunele de lîngă masă.)* Şi-acum, hai să ne aşezăm noi doi, aici, pe canapea şi să stăm puţin de vorbă pînă ce vine Hedda. *(Se aşază. Ea pune umbrela pe colţul canapelei.)*

DOMNIŞOARA TESMAN *(luîndu-i amîndouă mîinile şi privindu-l)* Ce fericire că eşti aici, că te am din nou în faţa ochilor, Jørgen! Pe tine, băieţelul drag al răposatului nostru Jochum...

TESMAN Şi eu sînt fericit că te revăd, mătuşă Julle. Tu doar mi-ai ţinut loc şi de tată şi de mamă.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, ştiu bine că întotdeauna vei ţine la bătrînele tale mătuşi.

TESMAN Am auzit că nu-i merge de loc mai bine mătuşii Rina. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN O, nu, pentru ea nu ne mai putem aştepta la nici un fel de bine, sărmana. Zace în pat, aşa cum a zăcut şi pînă acum, în toţi aceşti ani. De-ar da Domnul s-o mai pot păstra barem un timp lîngă mine! Altfel nu ştiu, Jørgen, ce să mai fac cu biata mea viaţă! Mai ales acum, cînd nu te mai am nici pe tine, să te îngrijesc.

TESMAN *(bătînd-o pe umăr)* Ei, hai, hai!

DOMNIŞOARA TESMAN *(schimbînd brusc tonul)* Zău, gîndeşte-te, Jørgen, tu şi om însurat! Şi pe deasupra tocmai cu Hedda Gabler! Cu încîntătoarea Hedda Gabler! Gîndeşte-te! Ea, care avea atîţia curtezani!

TESMAN *(fredonează puţin şi surîde mulţumit)* Da, cred că am destui prieteni buni, aici în oraş, care au alergat după ea şi care acum mă invidiază. Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Unde mai pui că ai avut ocazia să faci şi o călătorie de nuntă atît de lungă! Mai bine de cinci luni — aproape şase!

TESMAN Ei, pentru mine a fost într-un fel şi o călătorie de studii. Gîndeşte-te la toate arhivele acelea pe care a trebuit să le cercetez. Şi-apoi toate cărţile, nenumăratele cărţi pe care a trebuit să le citesc, din scoarţă în scoarţă.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, asta aşa-i. *(În taină.)* Ascultă, Jørgen, nu cumva mai ai ceva să-mi povesteşti... Ceva, aşa... mai... extraordinar...

TESMAN Despre călătorie?

DOMNIŞOARA TESMAN Da.

TESMAN Nu, nimic altceva decît ce ţi-am scris. Că mi-am luat doctoratul acolo... ţi-am spus-o ieri.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, asta da. Vreau însă să zic, dacă n-ai vreo... aşa... vreo perspectivă?

TESMAN Perspectivă?

DOMNIŞOARA TESMAN Doamne, Dumnezeule, Jørgen, doar sînt bătrîna ta mătuşă!

TESMAN Da, desigur, am perspective.

DOMNIŞOARA TESMAN Ei!

TESMAN Am cele mai frumoase perspective de a ajunge în scurt timp profesor.

DOMNIŞOARA TESMAN Da, profesor, da.

TESMAN Sau mai degrabă pot spune că am toate asigurările că voi deveni profesor. Dar asta, dragă tanti Julle, o ştii tot atît de bine ca şi mine.

DOMNIŞOARA TESMAN *(surîzînd)* Da, da, sigur, ştiu. Ai dreptate. *(Schimbînd tonul.)* Dar vorbeam de călătorie. A costat probabil o groază de bani, nu-i aşa, Jørgen?

TESMAN Ei, sfinte Dumnezeule, bursa aceea de stat era destul de mare. Ne-am ajutat cu ea o bună bucată de timp.

DOMNIŞOARA TESMAN Numai că nu pot înţelege cum a putut ajunge pentru doi cînd de la început era numai pentru o persoană.

TESMAN Nu, nu, nici nu-i de înţeles! Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Mai ales cînd călătoreşti cu o doamnă... După cîte am auzit, cu o doamnă costă mult mai scump.

TESMAN Da, bineînţeles, e ceva mai scump. Dar Heddei îi era necesară această călătorie. Îi era foarte necesară. Aşa că nici n-ar fi fost posibil într-altfel.

DOMNIŞOARA TESMAN Nu, sigur că nu... Nici nu s-ar fi cuvenit; călătoria de nuntă face parte din obiceiurile oamenilor de azi... Dar, spune-mi, ai reuşit barem să-ţi vezi în linişte, pe îndelete, locuinţa?

TESMAN Ei, sigur că da. Am început să circul prin ea de cum s-a luminat de ziuă.

DOMNIŞOARA TESMAN Şi cum îţi pare totul?

TESMAN Superb! Absolut remarcabil. Numai că nu pot înţelege ce-o să facem cu cele două odăi goale care se află între această cameră şi dormitorul Heddei.

DOMNIŞOARA TESMAN *(surîzînd)* A, dragul meu Jørgen, pentru ele se pot găsi destule întrebuinţări, aşa, cu timpul...

TESMAN Da, într-adevăr, ai dreptate, mătuşă Julle. Cu timpul, va creşte colecţia mea de cărţi şi atunci... Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Tocmai, dragul meu băieţel. La colecţia de cărţi mă gîndeam şi eu.

TESMAN Sînt fericit, mai cu seamă pentru Hedda. Înainte de logodnă îmi spusese de-atîtea ori că n-ar dori să stea în nici o altă vilă decît în aceea a doamnei consilier de stat Falk.

DOMNIȘOARA TESMAN Da, gîndește-te, ce întîmplare! Să fie de vînzare tocmai cînd erați plecați!
TESMAN Da, mătușă Julle. Norocul a fost cu adevărat de partea noastră. Așa-i?
DOMNIȘOARA TESMAN Dar o să te coste bani mulți, dragul meu Jørgen! Mulți bani...
TESMAN *(privind-o cam stînjenit)* Da, se prea poate să fie așa, mătușă!
DOMNIȘOARA TESMAN Ah! Doamne, Dumnezeule!
TESMAN Cît crezi? Așa, aproximativ...
DOMNIȘOARA TESMAN Nu, mi-e imposibil să spun... Trebuie să sosească nota, toate socotelile...
TESMAN Din fericire, asesorul Brack a obținut condiții extrem de avantajoase pentru mine. El personal i-a scris Heddei despre aceste condiții...
DOMNIȘOARA TESMAN Dar n-are nici un rost să-ți faci griji, băiețelul meu... În orice caz, pentru mobilier și pentru toate covoarele am depus eu cauțiune.
TESMAN Cauțiune? Tu? Dragă mătușă Julle, ce fel de acoperiri poți da tu?
DOMNIȘOARA TESMAN Am ipotecat rentele.
TESMAN *(sărind în sus)* Ce? Rentele tale și ale mătușii Rina?!
DOMNIȘOARA TESMAN Dacă n-am găsit altă ieșire!
TESMAN *(așezîndu-se în fața ei)* Dar e nebunie curată! Banii proveniți din rente sînt singura voastră sursă de existență!... A ta și a mătușii Rina!...
DOMNIȘOARA TESMAN Ei, haide, haide, nu te înfierbînta pentru atîta lucru. Înțelegi, nu-i decît o formalitate! Așa a spus și asesorul Brack, fiindcă, știi, el a avut amabilitatea să aranjeze totul pentru mine. E numai o chestiune de formă, așa spunea.
TESMAN Da, se poate, o fi bine și-așa, dar cu toate astea...
DOMNIȘOARA TESMAN De-acum înainte, ai salariul tău din care se vor putea achita ratele. Și, sfinte Dumnezeule, chiar de-ar trebui să cheltuim și noi un pic... Să te ajutăm puțin, la început... Am fi fericite s-o putem face...
TESMAN O, mătușă! Nu vei obosi niciodată să te jertfești pentru mine?

DOMNIȘOARA TESMAN *(ridicîndu-se și punînd mîinile pe umerii lui)* Dar, am eu vreo altă bucurie în viață, dragul meu băiat, decît să-ți netezesc ție drumul? Tu, care n-ai avut nici tată, nici mamă pe care să te poți sprijini! Dar acum, uite că ne aflăm aproape de țintă. Cîteodată, perspectivele au fost destul de întunecate. Totuși, slavă ție, Doamne, ai ajuns la liman, Jørgen!

TESMAN Da, în fond e ciudat cum s-au aranjat toate.

DOMNIȘOARA TESMAN Și toți cei care ți-au stat împotrivă și au încercat să-ți pună bețe în roate se află acum doborîți. Sînt la pămînt, Jørgen. Iar cel mai primejdios pentru tine, acela a căzut cel mai rău. Iată, acum doarme așa cum și-a așternut... Un biet om rătăcit...

TESMAN Ai mai auzit ceva despre Eilert? Vreau să zic, de cînd am plecat.

DOMNIȘOARA TESMAN Nimic, decît că a mai publicat o carte.

TESMAN Ce anume? Eilert Løvborg? Acum, de curînd? Așa-i?

DOMNIȘOARA TESMAN Da, așa se spune! Știe Domnul dacă poate fi ceva de capul ei! Ei, Jørgen, cînd va apărea cartea ta cea nouă, ei, da, va fi cu totul altceva! Despre ce tratează?

TESMAN Tratează despre industria casnică din Brabant, în evul mediu.

DOMNIȘOARA TESMAN Zău așa, cînd mă gîndesc că poți scrie și despre asemenea lucruri.

TESMAN De altfel, s-ar putea să mai dureze mult pînă să apară. Mai întîi, înțelegi, trebuie să pun ordine în toată colecția mea... care e foarte mare...

DOMNIȘOARA TESMAN Da, da, să pui totul în ordine, să colecționezi, să clasezi, la de-alde astea te pricepi tu! Nu degeaba ești fiul răposatului Jochum.

TESMAN De altfel, e și o mare bucurie pentru mine să mă ocup de toate astea... Mai ales acum, cînd am căminul meu, propriul meu cămin, o casă confortabilă, plăcută, în care pot lucra.

DOMNIȘOARA TESMAN Și înainte de toate o ai pe cea după care tînjea inima ta, Jørgen.

TESMAN *(cuprinzînd-o în brațe)* O, da, da, mătușă Julle! Hedda este tot ce am mai prețios și mai încîntător! *(Privind spre ușă.)* Iat-o, cred că vine. Așa-i?

(Hedda intră dinspre stînga, prin odaia din fund. Este o doamnă de 29 de ani. Trăsăturile feței, silueta, sînt distinse, nobile. Tenul, de o paloare mată. Ochii de culoarea oțelului exprimă o liniște limpede și rece. Părul, șaten — un șaten frumos, cu firul nu prea des. Poartă o rochie de dimineață, cam largă, de bun-gust.)

DOMNIȘOARA TESMAN *(mergînd în întîmpinarea Heddei)* Bună dimineața, dragă Hedda! Din toată inima îți spun: bună dimineața!

HEDDA *(întinzîndu-i mîna)* Bună dimineața, dragă domnișoară Tesman! O vizită atît de matinală? E foarte amabil din partea dumitale.

DOMNIȘOARA TESMAN *(cam încurcată)* A dormit bine tînăra doamnă în noua ei locuință?

HEDDA Oh, mulțumesc! Aproximativ...

TESMAN *(rîzînd)* Aproximativ? Nu, zău, ești grozavă, Hedda! Dormeai buștean, cînd m-am trezit eu.

HEDDA Din fericire. De altfel, trebuie mai întîi să te obișnuiești cu tot ce e nou, domnișoară Tesman. Încetul cu încetul. *(Privind spre stînga.)* Uf! servitoarea a lăsat deschisă ușa la verandă. Și soarele a inundat toată veranda... Ca o mare...

DOMNIȘOARA TESMAN *(îndreptîndu-se spre ușă)* Bine, o s-o închidem imediat...

HEDDA Nu, nu așa! Dragă Tesman, trage perdelele. Așa, lumina e mai puțin violentă...

TESMAN *(lîngă ușă)* Da, bine, bine. Uite, acum, Hedda, ai și aer proaspăt și umbră.

HEDDA Da, aici într-adevăr e nevoie de aer proaspăt... Toate florile astea îngrozitoare... Dar, dragă domnișoară Tesman, nu vrei să iei loc?

DOMNIȘOARA TESMAN Nu, mulțumesc, nu. Acum, slavă Domnului, știu că toate merg bine aici! Și trebuie să ajung cît mai repede acasă... Mă așteaptă biata mea soră, bolnavă in pat.

TESMAN Nu uita: multe salutări mătușii Rina din partea mea. Și spune-i că voi trece s-o văd chiar azi, ceva mai tîrziu...

DOMNIȘOARA TESMAN Da, da, o să-i spun! *(Căutînd în buzunarul rochiei.)* Era aproape să uit, Jørgen: Am aici ceva pentru tine.

TESMAN Ce ai, mătușă?

DOMNIȘOARA TESMAN *(scoate la iveală un pachet plat, învelit în jurnal și i-l întinde)* Iată, dragul meu băiat.

TESMAN *(deschizîndu-l)* Sfinte Dumnezeule, i-ai păstrat pentru mine, mătușă Julle! Hedda! E într-adevăr emoționant! Așa-i?

HEDDA *(lîngă etajera din stînga)* Da, dragă, ce e?

TESMAN Pantofii mei cei vechi de casă! Papucii!

HEDDA Așaa! Da... Îmi amintesc... mi-ai vorbit deseori despre ei în timpul călătoriei noastre de nuntă!

TESMAN Într-adevăr, grozav le-am dus lipsa! *(Mergînd spre ea.)* Trebuie să-i vezi și tu, Hedda!

HEDDA *(îndreptîndu-se spre sobă)* Nu, mulțumesc, crede-mă, nu mă interesează.

TESMAN *(urmînd-o)* Închipuie-ți, mătușa Rina i-a brodat pentru mine. Așa, bolnavă cum era. Nici nu-ți poți închipui cîte amintiri mă leagă de ei.

HEDDA *(lîngă masă)* Dar nu și pe mine...

DOMNIȘOARA TESMAN Aici, Hedda are dreptate, Jørgen.

TESMAN Da, dar mi se pare că acum face și ea parte din familie...

HEDDA *(întrerupîndu-l)* Cu servitoarea asta n-o s-o scoatem niciodată la capăt.

DOMNIȘOARA TESMAN N-o s-o scoateți la capăt? Cu Berte?

TESMAN De ce ți-a venit să spui una ca asta, dragă? Așa-i?

HEDDA *(cu un gest)* Privește, și-a lăsat pe scaun pălăria, vechitura asta...

TESMAN *(speriat, scapă din mînă papucii)* Vai, Hedda!

HEDDA Dar închipuieşte-ţi că venea cineva şi o vedea aici...

TESMAN Dar Hedda... e pălăria mătuşii Julle!

HEDDA A, da?

DOMNIŞOARA TESMAN *(luîndu-şi pălăria)* Da, e chiar a mea, şi de altfel nu-i de loc veche, micuţă doamnă Hedda.

HEDDA Într-adevăr, nu m-am uitat prea îndeaproape la ea, domnişoară Tesman.

DOMNIŞOARA TESMAN *(legîndu-şi pălăria)* Adevărul e că o pun astăzi pentru prima oară. Martor mi-e Cel-de-sus.

TESMAN Şi cît de distinsă e! Cu adevărat splendidă!

DOMNIŞOARA TESMAN Ei, să nu exagerăm, dragă Jørgen! *(Privind împrejur.)* Umbrela? Ah, aici e. *(Luînd-o.)* Şi asta e tot a mea. *(Mormăind.)* Nu a Bertei.

TESMAN Pălărie nouă şi umbrelă nouă. Închipuie-ţi, Hedda!

HEDDA Sînt drăguţe şi elegante.

TESMAN Da, vezi? Aşa-i? Dar, mătuşă, ia te uită bine la Hedda înainte să pleci. Priveşte-o cît e de frumoasă şi de încîntătoare!

DOMNIŞOARA TESMAN Oh! Dragule! Asta doar nu-i o noutate. Hedda a fost întotdeauna fermecătoare. *(Salută dînd din cap şi se îndreaptă spre dreapta.)*

TESMAN *(urmînd-o)* Da, dar ai remarcat şi cît e de înfloritoare?... Şi ce bine s-a împlinit... Da, s-a îngrăşat în timpul călătoriei...

HEDDA Ah! Lasă asta!

DOMNIŞOARA TESMAN S-a îngrăşat? *(Se opreşte şi se întoarce.)*

TESMAN Da, mătuşă Julle, dar nu-ţi poţi da prea bine seama din cauza rochiei pe care o poartă. Dar eu, care am avut ocazia s-o văd...

HEDDA *(lîngă glasvand, pierzîndu-şi răbdarea)* Nu ai avut nici un fel de ocazie...

TESMAN Cred că aerul de munte, din Tirol, i-a priit atît de bine...

HEDDA *(întrerupîndu-l, scurt)* Sînt exact la fel ca atunci cînd am plecat.

TESMAN Da, aşa crezi tu! Dar nu-i aşa. Nu ţi se pare şi ţie, mătuşă?

DOMNIŞOARA TESMAN *(care şi-a împreunat mîinile şi o priveşte cu atenţie)* Încîntătoare, încîntătoare! Hedda, eşti încîntătoare! *(Se duce lîngă ea, îi ia capul între mîini, i-l apleacă, apoi o sărută pe păr.)* Dumnezeu s-o ţină şi s-o binecuvînteze pe Hedda Tesman, de dragul lui Jørgen!

HEDDA *(desprinzîndu-se încet)* O, lăsaţi-mă!

DOMNIŞOARA TESMAN *(cu o emoţie ascunsă)* În fiecare zi voi trece pe-aici să vă văd.

TESMAN Neapărat, mătuşă! Aşa-i?

DOMNIŞOARA TESMAN Cu bine, cu bine!

(Iese prin vestibul. Tesman o urmează, uşa rămîne pe jumătate deschisă. Se aude glasul lui, trimiţînd din nou urări de însănătoşire mătuşii Rina şi mulţumiri pentru papuci. În tot acest timp, Hedda umblă de colo pînă colo prin odaie, ridicînd braţele şi strîngînd pumnii cu furie. Dă în lături perdelele glasvandului, rămîne nemişcată şi priveşte afară. Puţin după aceea intră Tesman, închizînd uşa în urma lui.)

TESMAN *(ridicînd papucii de pe jos)* La ce te uiţi, Hedda?

HEDDA *(din nou liniştită şi stăpînită)* La frunzişul care a şi îngălbenit... Atît de repede...

TESMAN *(împachetează papucii şi-i pune pe masă)* Ei, ce vrei, sîntem în septembrie.

HEDDA *(din nou neliniştită)* Da, gîndeşte-te, am şi ajuns în septembrie!

TESMAN Nu ţi s-a părut că mătuşa Julle era cam ciudată? Aproape ceremonioasă! Poţi înţelege ce-a apucat-o? Aşa-i?

HEDDA Aproape că nu o cunosc. Nu obişnuieşte să fie întotdeauna aşa?

TESMAN Nu, nu în aceeaşi măsură ca azi.

HEDDA *(plecînd de lîngă glasvand)* Crezi că şi-a pus la inimă... povestea asta... cu pălăria?

TESMAN Nu cine ştie ce. Poate puţintel, pe moment.

HEDDA Dar şi ce obicei! Să-ţi scoţi pălăria în salon! Nu este o uzanţă...

TESMAN Poţi fi sigură că mătuşa Julle n-o s-o mai facă altă dată.

HEDDA De altfel, am să încerc s-o împac eu...

TESMAN Draga mea Hedda, dacă ai vrea într-adevăr faci asta!

HEDDA Cînd te vei duce mai tîrziu pe la ea, poți s-o nviți aici, deseară.

TESMAN Da, asta într-adevăr o s-o fac. Ar mai fi încă ceva care ar bucura-o nespus.

HEDDA Anume?

TESMAN Dacă ai vrea să faci eforturi să nu i te mai adresezi atît de distant: dumneavoastră!... Spune-i, simplu: tu. Fă-o pentru mine, Hedda. Așa-i?

HEDDA Nu, nu Tesman. Nici nu trebuie să mă rogi așa ceva! Ți-am mai spus-o o dată. Voi încerca să-i spun „mătușă". Și cu asta, destul.

TESMAN Bine, bine. Mi se părea doar, că de vreme ce faci parte acum din familia noastră... Atunci...

HEDDA Hm, nu știu încă prea bine, dacă... *(Traversează odaia mergînd spre ușa din fund.)*

TESMAN *(după o scurtă pauză)* S-a întîmplat ceva, Hedda? Așa-i?

HEDDA Mă uitam la pianul ăsta al meu. Ce vechi e!... Nu se prea potrivește cu celelalte lucruri.

TESMAN Îndată după ce îmi iau prima leafă, o să caut să-l schimbăm.

HEDDA Nu, nu să-l schimbăm. Nu vreau să scap de el. Am putea mai curînd să-l mutăm în odaia din fund. Iar aici am putea pune altul. Vreau să spun, dacă s-ar ivi o ocazie.

TESMAN *(cam încurcat)* Da, putem face și-așa.

HEDDA *(luînd buchetul de pe pian)* Florile astea nu erau aici cînd am sosit azi-noapte.

TESMAN Cu siguranță că le-a adus mătușa Julle pentru tine.

HEDDA *(uitîndu-se puțin la flori)* O carte de vizită. *(O scoate și o citește.)* „Voi reveni mai tîrziu, în cursul acestei zile". Poți ghici de la cine este?

TESMAN Nu, de la cine?

HEDDA E semnată: „Doamna judecător Elvsted".

TESMAN Nu se poate! Doamna Elvsted! Sau — cum o chema înainte? — Domnișoara Rysing. Așa-i?

HEDDA Da, exact. Aceea care avea un păr atît de enervant; peste tot, pe unde se arăta, făcea senzație cu părul ei! Vechea ta pasiune, după cîte-am auzit.

TESMAN *(rîzînd)* Ah! N-a fost de lungă durată. Şi-apoi, asta s-a petrecut, Hedda, înainte de a te cunoaşte pe tine. Închipuie-ți: ea aici, în oraş!

HEDDA Curios, ea, să ne facă nouă o vizită! Aproape că n-o cunosc. O ştiu numai de la pension.

TESMAN Da, nici eu n-am mai văzut-o de Dumnezeu ştie cînd. Cum de-a putut rezista să locuiască atîta vreme acolo, sus, într-un loc atît de izolat?... Aşa-i?

HEDDA *(se gîndeşte puțin, apoi, deodată)* Ascultă, Tesman, nu tot acolo, sus, pe undeva, s-a stabilit şi Eilert Løvborg?

TESMAN Ba da, chiar acolo, prin părțile acelea.

BERTE *(apărînd în uşa vestibulului)* A venit iar doamna aceea care a adus florile. *(Cu un gest.)* Astea pe care le țineți dumneavoastră în mînă, doamnă!

HEDDA Ah! Ea e? Da, pofteşte-o, te rog.

(Berte deschide uşa, lăsînd-o să intre pe doamna Elvsted, apoi iese. Doamna Elvsted este o apariție delicată, cu trăsături blînde şi frumoase. Ochii, de un albastru deschis, sînt mari, rotunzi şi uşor bulbucați, cu o expresie speriată şi întrebătoare. Părul — blond, izbitor de deschis, aproape alb — este neobişnuit de bogat şi ondulat. Cu cîțiva ani mai tînără ca Hedda. Taiorul de vizită pe care îl poartă este de culoare închisă, de bun-gust, dar nu chiar după ultima modă.)

HEDDA *(ieşindu-i amabilă în întîmpinare)* Bună ziua, scumpă doamnă Elvsted. Ce plăcere să vă revăd!...

DOAMNA ELVSTED *(nervoasă, căutînd să se stăpînească)* Da, a trecut teribil de mult timp de cînd nu ne-am mai întîlnit.

TESMAN *(întinzîndu-i mîna)* Nici noi. Aşa-i?

HEDDA Mulțumesc pentru flori.

DOAMNA ELVSTED O, vă rog. Aş fi vrut să vin imediat, chiar ieri după-masă. Dar am aflat că erați plecați într-o călătorie.

TESMAN Aţi sosit de curînd în oraş? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Da, am sosit ieri spre prînz. Şi am fost realmente desperată cînd am auzit că dumneavoastră nu sînteţi în localitate.

HEDDA Desperată? De ce?

TESMAN Dar dragă domnişoară Rysing... doamna Elvsted, vreau să spun...

HEDDA Sper că nu s-a întîmplat nimic.

DOAMNA ELVSTED Ba da. Iar aici nu cunosc pe nimeni căruia să mă pot adresa.

HEDDA *(aşezînd buchetul pe masă)* Veniţi, să şedem aici, pe canapea.

DOAMNA ELVSTED O, nu, nu am nici răgazul, nici liniştea să stau jos. Nu, nu pot...

HEDDA Ba da. Cu siguranţă că veţi putea. Haideţi, veniţi. *(O trage spre canapea, obligînd-o să se aşeze alături de ea.)*

TESMAN Ei? Şi acum, doamnă?

HEDDA S-a petrecut ceva deosebit acolo, sus, la dumneavoastră?

DOAMNA ELVSTED Da... Şi da, şi nu. O! Aş dori din suflet să nu mă înţelegeţi greşit.

HEDDA Atunci cel mai bun lucru ar fi să spuneţi totul deschis.

TESMAN Căci doar pentru asta aţi venit. Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Da, da, aşa-i. Aşa că, dacă nu sînteţi la curent, trebuie să vă spun: Eilert Løvborg este şi el în oraş.

HEDDA Eilert Løvborg este...

TESMAN Nu se poate! Eilert Løvborg s-a întors din nou aici. Închipuieşte-ţi, Hedda!

HEDDA Dumnezeule, am auzit!

DOAMNA ELVSTED E aici de o săptămînă. Imaginaţi-vă: de o săptămînă întreagă! În oraşul ăsta primejdios. Singur! Aici, unde se găseşte toată societatea asta, de proastă calitate!

HEDDA Dar, scumpă doamnă Elvsted, de fapt, ce vă priveşte pe dumneavoastră?

DOAMNA ELVSTED *(se uită timid la ea, apoi spune repede, grăbit)* A fost preceptorul copiilor.

HEDDA Al copiilor dumneavoastră?

DOAMNA ELVSTED Al copiilor soţului meu. Eu nu am nici un copil.

HEDDA Va să zică al copiilor vitregi...

DOAMNA ELVSTED Da.

TESMAN *(ezitînd)* Era el atît de... nu ştiu cum să mă exprim... atît... de cumpătat în modul lui de viaţă şi în comportamentul lui, încît să i se poată încredinţa un asemenea post? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED În ultimii ani nu i s-a mai putut reproşa absolut nimic!

TESMAN Da, într-adevăr nimic? Închipuieşte-ţi, Hedda.

HEDDA Am auzit.

DOAMNA ELVSTED Vă asigur că absolut nimic! În nici o privinţă. Dar, oricum, ştiindu-l acum aici, în oraşul ăsta vast, şi cu o sumă atît de mare de bani în miinile lui, mi-e o frică de moarte pentru el.

TESMAN Dar atunci de ce n-a rămas acolo unde se afla? La dumneavoastră şi la soţul dumneavoastră. Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Cînd a apărut cartea, n-a mai avut nici liniştea, nici răbdarea să mai rămînă cu noi, acolo, sus.

TESMAN Da, adevărat, mătuşa Julle spunea că a scos o nouă carte.

DOAMNA ELVSTED Da, o carte mare, despre dezvoltarea culturii, aşa, din toate punctele de vedere. Cartea a apărut acum două săptămîni. Şi, cum s-au repezit toţi s-o cumpere, s-a vîndut grozav de bine! Şi cum a stîrnit o vîlvă atît de mare...

TESMAN Aşa! Va să zică a făcut vîlvă mare? Atunci, probabil că e vorba de un material pe care îl avea din zilele mai bune.

DOAMNA ELVSTED Vreţi să spuneţi că mai demult?

TESMAN Da, desigur.

DOAMNA ELVSTED Nu, a scris-o toată, sus, la noi. Acum, în ultimul an.

TESMAN E o plăcere să auzi asemenea lucruri! Închipuieşte-ţi, Hedda!

DOAMNA ELVSTED Ah! Numai de-ar putea rămîne aşa!

HEDDA L-aţi văzut de cînd e aici?

DOAMNA ELVSTED Nu, nu încă. Am întîmpinat multe greutăți pînă am putut afla adresa lui. Dar azi-dimineață am obținut-o, în sfîrșit.

HEDDA *(privind-o cercetător)* În fond, pare destul de ciudat ca tocmai soțul dumneavoastră...

DOAMNA ELVSTED *(tresărind nervos)* Soțul meu? Ce anume?

HEDDA Tocmai el să vă trimită la oraș cu o astfel de misiune? De ce nu a venit el însuși pînă aici, pentru a-și căuta prietenul...

DOAMNA ELVSTED O, nu, nu, soțul meu nu are timp pentru asta. Și-apoi, eu mai aveam și niște cumpărături de făcut.

HEDDA *(surîzînd ușor)* Ei, da, atunci e cu totul altceva.

DOAMNA ELVSTED *(ridicîndu-se cu grabă și neliniște)* Și acum, vă implor, domnule Tesman, primiți-l bine pe Eilert Løvborg în caz că va veni la dumneavoastră! Și o va face cu siguranță. Ați fost doar prieteni buni, pe vremuri. Și afară de asta, vă îndeletniciți cu același gen de studii. Aceeași știință, pe cît pot eu să-mi dau seama...

TESMAN În orice caz, înainte așa era.

DOAMNA ELVSTED Da, și de aceea vă rog din suflet pe dumneavoastră, ca în fine... și dumneavoastră... dacă ați vrea să-l supravegheați cu mare atenție. Nu-i așa, domnule Tesman, îmi promiteți?

TESMAN Cu cea mai mare plăcere, doamnă Rysing.

HEDDA Elvsted.

TESMAN Voi încerca să fac pentru Eilert tot ce-mi stă în putere. Vă puteți bizui pe mine.

DOAMNA ELVSTED E cît se poate de frumos din partea dumneavoastră. *(Stringîndu-i mîinile.)* Mulțumesc, mulțumesc din suflet, mulțumesc. *(Speriată.)* Fiindcă soțul meu ține în mod deosebit la el.

HEDDA *(ridicîndu-se)* Ar trebui să-i scrii, Tesman. Poate că așa, din proprie inițiativă, n-are să vină la tine.

TESMAN Da, Hedda, asta ar fi desigur lucrul cel mai potrivit. Așa-i?

HEDDA Și sînt de părere, cît mai repede. Ar fi foarte bine să-i scrii chiar acum.

DOAMNA ELVSTED *(rugătoare)* O, da, dacă ați vrea!

TESMAN Îi voi scrie chiar în clipa asta. Aveți adresa lui, doamnă Elvsted?

DOAMNA ELVSTED Da. *(Scoate un bilețel din buzunar și i-l întinde.)* Aici e.

TESMAN Bine, bine. Mă duc să-i scriu... *(Privind împrejur.)* Papucii... A, da, sînt aici. *(Ia pachetul și vrea să plece.)*

HEDDA Scrie-i o scrisoare caldă și prietenoasă. Nu numai cîteva rînduri.

TESMAN Da, da... Așa am să fac...

DOAMNA ELVSTED Dar nu cumva să pomeniți un singur cuvînt că eu am intervenit pentru el.

TESMAN Se înțelege că nu. Așa-i? *(Iese prin odaia din fund, la dreapta.)*

HEDDA *(se apropie de doamna Elvsted, surîde; apoi, cu vocea scăzută)* Vedeți, am omorît două muște dintr-o singură lovitură.

DOAMNA ELVSTED Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

HEDDA N-ați înțeles că am vrut să-l fac să plece de aici?

DOAMNA ELVSTED A da, ca să scrie scrisoarea...

HEDDA Și ca noi două să putem vorbi între patru ochi.

DOAMNA ELVSTED *(năucită)* Tot despre...

HEDDA Da, exact, despre el.

DOAMNA ELVSTED *(speriată)* Dar nu mai am nimic de adăugat, doamnă Tesman! Credeți-mă, nimic!

HEDDA Ba da! Aveți! Considerabil mai mult! Atîta mai înțeleg și eu. Poftiți încoace; ne vom instala aici ca două prietene și ne vom face destăinuiri. *(O forțează să se așeze în fotoliul de lîngă sobă, iar ea se așază pe unul din taburete.)*

DOAMNA ELVSTED *(uitîndu-se îngrijorată la ceas)* Dar, dragă, scumpă doamnă... De fapt, mă gîndeam să plec.

HEDDA Ei, dar nu puteți fi chiar atît de grăbită! Povestiți-mi puțin despre cum merg treburile la dumneavoastră în casă...

DOAMNA ELVSTED Tocmai acest subiect n-aș vrea să-l ating, dacă nu este neapărat necesar.

HEDDA Tocmai cu mine nu vreți să-l discutați? Dar, pentru numele lui Dumnezeu, am fost doar colege de pension.

DOAMNA ELVSTED Da, dar erați cu o clasă înaintea mea. Pe atunci îmi era grozav de frică de dumneavoastră.

HEDDA Vă era frică de mine?

DOAMNA ELVSTED Da, îngrozitor. Cînd ne întîlneam pe scări, aveați întotdeauna obiceiul să mă trageți de păr.

HEDDA Nu se poate, făceam eu asta?

DOAMNA ELVSTED Da, și o dată ați spus că vreți să-mi dați foc la tot părul!

HEDDA O, dar cum puteați crede? Erau niște simple vorbe, așa, aruncate la întîmplare.

DOAMNA ELVSTED Da, dar eu eram atît de proastă pe atunci! Și, în orice caz, după aceea ne-am despărțit, am fost atît de departe una de alta. Cercurile în care ne învîrteam erau atît de deosebite.

HEDDA Totuși, haideți acum, să încercăm din nou să ne apropiem. Ascultați-mă! La pension ne tutuiam, nu-i așa? Și ne spuneam pe numele mic.

DOAMNA ELVSTED Nu, cu siguranță, vă înșelați.

HEDDA Ba de loc! Mi-aduc atît de bine aminte. Așa că hai să ne considerăm tot atît de intime ca atunci, de mult. *(Mutînd taburetul aproape.)* Uite-așa! *(O sărută pe obraz.)* Acum zi-mi „tu" și „Hedda".

DOAMNA ELVSTED *(o bate ușor pe mîini și i le strînge)* Cîtă bunătate și amabilitate! Este ceva cu care pur și simplu nu sînt obișnuită.

HEDDA Ei, lasă, lasă! Eu o să-ți spun „tu", ca altădată și „draga mea Thora" — tot ca altădată...

DOAMNA ELVSTED Mă numesc Thea.

HEDDA Da, exact, bineînțeles, voiam să spun Thea. *(Privind-o compătimitor.)* Va să zică tu, Thea, tu nu ești prea obișnuită nici cu bunătatea, nici cu amabilitatea. Îți lipsesc chiar și acasă, în căminul tău?

DOAMNA ELVSTED Dacă cel puțin aș avea un cămin! Dar n-am și nici n-am avut vreodată.

HEDDA *(privind-o)* Cam așa bănuiam și eu...

DOAMNA ELVSTED *(privind țintă înaintea ei, parcă total dezarmată)* Da... Da...

HEDDA Acum nu-mi mai amintesc foarte precis... dar parcă... întîi ai intrat ca menajeră în casa judecătorului?

DOAMNA ELVSTED De fapt, numai guvernantă. Dar cum pe-atunci soția lui — fosta lui soție — era mereu bol-

navă şi stătea mai tot timpul în pat, a trebuit să preiau şi grijile gospodăriei.

HEDDA Şi în felul ăsta, pînă la urmă ai devenit tu stăpîna casei.

DOAMNA ELVSTED *(cu durere)* Da, aşa am devenit stăpîna casei.

HEDDA Ia să vedem. Cam cît timp a trecut de-atunci?

DOAMNA ELVSTED De cînd sînt măritată?

HEDDA Da.

DOAMNA ELVSTED Sînt cinci ani de-atunci...

HEDDA Da, atît trebuie să fie...

DOAMNA ELVSTED Oh! Ce ani! Mai ales ultimii doi-trei! E greu să vă puteţi imagina, doamnă...

HEDDA *(lovind-o uşor peste mînă)* Doamnă? Vai, Thea!

DOAMNA ELVSTED Da, da, voi încerca... Da, dacă ai putea măcar bănui şi înţelege...

HEDDA *(aruncînd replica)* Cred că Eilert Løvborg a stat sus, la voi, timp de trei ani.

DOAMNA ELVSTED *(privind-o nesigur)* Eilert Løvborg? Da, atîta a stat la noi.

HEDDA Îl cunoşteai încă de-aici, din oraş?

DOAMNA ELVSTED Aproape de loc. Adică se poate spune că da... Natural, numai după nume.

HEDDA Dar acolo, sus, venea la voi în casă?

DOAMNA ELVSTED Da, trecea zilnic pe la noi, doar trebuia să predea lecţii copiilor. Pentru că, vezi, cu timpul, eu n-am mai putut face faţă singură la toate treburile care erau de făcut.

HEDDA E de înţeles — şi soţul tău? El e probabil deseori plecat în călătorie?

DOAMNA ELVSTED Da, se înţelege, ca judecător de district trebuie să facă dese călătorii prin tot ţinutul...

HEDDA *(rezemîndu-se de braţul fotoliului)* Thea, sărmana, dulcea mea Thea, acum povesteşte-mi totul, aşa cum e...

DOAMNA ELVSTED Bine, atunci întreabă-mă...

HEDDA De fapt, cum e soţul tău, Thea? Vreau să spun... aşa... în felul lui de a se comporta. E bun cu tine?

DOAMNA ELVSTED *(căutînd să evite răspunsul)* El, personal, crede că face totul la perfecţiune.

HEDDA Mi se pare numai că este mult prea bătrîn pentru tine. Cu siguranță că este cu mai bine de douăzeci de ani mai în vîrstă decît tine.

DOAMNA ELVSTED *(iritată)* Da. Una peste alta, nu există nici un fel de potrivire între noi... Nu avem nici un gînd comun. În general, nimic comun între el şi mine.

HEDDA Dar, oricum, nu ține la tine? Aşa, în felul lui?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu dacă ține la mine. Îi sînt desigur... necesară. Şi afară de asta, întreținerea mea nu costă scump. Eu sînt ieftină.

HEDDA Foarte rău, dacă-i aşa...

DOAMNA ELVSTED *(clătinînd din cap)* Cu el nici nu s-ar putea altfel. El nu ține, de fapt, la nimeni, decît la el însuşi. Şi, poate, puțin la copii.

HEDDA Şi la Eilert Løvborg, Thea.

DOAMNA ELVSTED *(privind-o)* La Eilert Løvborg? Cum îți trece prin minte?

HEDDA Dar mi se pare clar, din moment ce te-a trimis aici, la oraş, după el... *(Surîzînd aproape imperceptibil.)* Şi afară de asta, chiar tu i-ai spus-o lui Tesman...

DOAMNA ELVSTED *(cu o tresărire nervoasă)* Aşa? Am făcut-o şi pe asta. *(Izbucnind înăbuşit.)* Da, în fond e totuna dacă o să spun acum totul sau mai tîrziu. Oricum, pînă la urmă se va afla...

HEDDA A, prin urmare, oricum, draga mea Thea...

DOAMNA ELVSTED Pe scurt... soțul meu nu ştie că am plecat... Pur şi simplu, nu ştie...

HEDDA Ce poveste! Soțul tău nu era la curent?...

DOAMNA ELVSTED Sigur că nu. De altfel, nu prea stătea pe-acasă. Călătorea des. Oh! Nu mai puteam să suport, Hedda. Îmi devenise insuportabil. Aş fi rămas atît de singură acum, acolo, sus.

HEDDA Spune mai departe...

DOAMNA ELVSTED Mi-am împachetat cîteva dintre lucrurile mele. Strictul necesar. Pe tăcute. Şi am părăsit casa.

HEDDA Aşa, pur şi simplu, ai plecat?

DOAMNA ELVSTED Da. Am venit cu trenul pînă aici, la oraş...

HEDDA Dar, buna şi draga mea Thea, cum te-ai încumetat să faci una ca asta?!

DOAMNA ELVSTED *(se ridică şi umblă de colo pînă colo prin odaie)* Dar ce altceva pe lume aş fi putut face?

HEDDA Şi ce crezi că va spune soţul tău cînd te vei reîntoarce acasă?

DOAMNA ELVSTED Acolo sus, la el?

HEDDA Da, desigur... desigur.

DOAMNA ELVSTED Acolo la el, nu mă mai întorc niciodată.

HEDDA *(se ridică şi se apropie)* Va să zică, ai părăsit definitiv totul...

DOAMNA ELVSTED Cred că nu-mi mai rămînea nimic altceva de făcut.

HEDDA Şi-apoi... Cum ai putut pleca aşa, aşa... pe faţă?...

DOAMNA ELVSTED Oricum, aşa ceva nu se poate ţine secret...

HEDDA Dar ce-o să spună lumea, Thea?

DOAMNA ELVSTED Poate să spună ce-o vrea. *(Lăsîndu-se greoi, obosită, pe sofa.)* Dumnezeu ştie că nu am făcut nimic altceva decît ceea ce trebuia să fac.

HEDDA *(după o oarecare tăcere)* Şi-acum, ce ai de gînd să faci?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu încă. Ştiu numai că trebuie să trăiesc acolo unde trăieşte Eilert Løvborg. Dacă voi mai trăi!

HEDDA *(mută un scaun mai aproape de masă, se aşază lîngă ea şi-i mîngîie mîinile)* Thea, cum s-au născut aceste relaţii de prietenie, între tine şi Eilert Løvborg?...

DOAMNA ELVSTED Aşa... cu încetul. *(Pauză.)* Am dobîndit un fel de putere asupra lui.

HEDDA Aşa?

DOAMNA ELVSTED S-a lăsat de vechile lui obiceiuri. Şi nu fiindcă l-am rugat eu. Pentru că aşa ceva n-aş fi îndrăznit niciodată să-i cer. Dar observase că îmi displăceau. Aşa că s-a dezbărat de ele...

HEDDA *(ascunzînd un involuntar surîs, batjocoritor)* Cum s-ar zice, tu, micuţă Thea, l-ai adus pe calea cea bună.

DOAMNA ELVSTED Da, cel puţin aşa spune Eilert... Iar el, la rîndul lui, a făcut, într-un fel, un om adevărat din mine. M-a învăţat să gîndesc şi să înţeleg unele şi altele.

HEDDA Poate că ţi-a dat şi ţie lecţii?

DOAMNA ELVSTED Nu, nu chiar lecţii, dar îmi vorbea despre foarte multe lucruri şi de tot felul. Apoi a urmat timpul acela, atît de frumos, atît de fericit, cînd am început să iau parte la activitatea lui! Mi-a îngăduit să-l ajut!

HEDDA Aşa? Ţi-a îngăduit?!

DOAMNA ELVSTED Da, cînd scria ceva, trebuia întotdeauna să lucrăm împreună.

HEDDA Ca doi buni camarazi.

DOAMNA ELVSTED *(animată)* Camarazi! Da, imaginează-ţi, Hedda. Aşa zicea şi el. Ar fi trebuit să mă simt adînc fericită. Dar nici asta nu pot, fiindcă mă întreb cît o să mai ţină fericirea mea.

HEDDA Eşti atît de puţin sigură de el?

DOAMNA ELVSTED *(cu tristeţe)* Între Eilert şi mine stă umbra unei femei, Hedda.

HEDDA *(privind-o cu încordare)* Cine poate fi?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu, una sau alta din trecutul lui. Una pe care probabil n-a uitat-o niciodată.

HEDDA Şi ce ţi-a vorbit despre ea?

DOAMNA ELVSTED Nu mi-a vorbit decît o singură dată despre ea. Şi numai în treacăt.

HEDDA Ei? Şi ce ţi-a spus?

DOAMNA ELVSTED Spunea că, atunci cînd s-au despărţit, ea a vrut să-l împuşte cu un pistol.

HEDDA *(rece şi stăpînită)* Ei, asta-i bună! Asemenea lucruri nu se prea petrec pe-aici, pe la noi...

DOAMNA ELVSTED Nu, şi de aceea cred că trebuie să fie cîntăreaţa aceea cu părul roşu, cu care el un timp...

HEDDA Da, posibil...

DOAMNA ELVSTED Fiindcă, îmi amintesc, se spunea despre ea că umblă cu o armă încărcată.

HEDDA Ei, atunci ea trebuie să fi fost...

DOAMNA ELVSTED *(frîngîndu-şi mîinile)* Da, dar imaginează-ţi, Hedda, am auzit că acum, cîntăreaţa aceea este din nou în oraş! Ah, sînt atît de desperată.

HEDDA *(aruncînd o privire spre odaia din fund)* Sst! Vine Tesman. *(Se ridică şi şopteşte.)* Thea, totul trebuie să rămînă numai între noi două.

DOAMNA ELVSTED *(sărind în sus)* Da, sigur, ferească Dumnezeu altfel!

TESMAN *(cu o scrisoare în mînă, vine dinspre partea dreaptă, prin odaia din fund)* Ei, gata și scrisoarea!

HEDDA Foarte bine. Cred că doamna Elvsted voia tocmai să plece. Așteaptă puțin, Thea! Te conduc pînă la poarta grădinii.

TESMAN Hedda, ar putea Berte să se ocupe de scrisoarea asta?...

HEDDA *(luînd scrisoarea)* Da, am să-i spun eu...

BERTE *(intrînd din vestibul)* Domnul asesor Brack e aici. Spune că a venit să vă salute...

HEDDA Da, roagă-l pe domnul asesor să fie amabil și să intre... Și, ascultă, Berte, pe urmă duci scrisoarea asta la poștă.

BERTE *(luînd scrisoarea)* Da, bine, coniță.

(Berte deschide ușa pentru a-l lăsa să intre pe asesorul Brack, apoi iese. Asesorul este un bărbat de 45 de ani, de statură mică, dar bine legat și cu mișcări elastice. Fața, rotundă, are un profil nobil. Părul, tăiat scurt, este încă aproape negru și ondulat. Ochii vioi, jucăuși. Sprîncenele groase. Barbișonul des, cu vîrfurile tăiate scurt. E îmbrăcat într-un costum elegant, de vizită, totuși cam tineresc pentru vîrsta lui. Are un monoclu pe care-l lasă să cadă din cînd în cînd.)

BRACK *(salutînd cu pălăria în mînă)* Se poate îndrăzni, la o oră atît de matinală?

HEDDA Da, sigur că se poate îndrăzni!

TESMAN *(strîngîndu-i mîna)* Sînteți întotdeauna binevenit. *(Prezintă.)* Asesorul Brack — doamna Rysing.

HEDDA Oh!

BRACK *(înclinîndu-se)* O, mă bucur, în mod deosebit...

HEDDA *(se uită la el și rîde)* E într-adevăr amuzant să fiți examinat la lumina zilei, domnule asesor!

BRACK Mă găsiți schimbat, poate?

HEDDA Da, îmi păreți ceva mai tînăr.

BRACK Prea supus, vă mulțumesc!

TESMAN Dar ce spuneți dumneavoastră de Hedda? Nu arată înfloritor? Așa-i ? Hotărît lucru, s-a...

HEDDA Lasă-mă, te rog, pe mine deoparte. Mulţumeşte mai bine domnului asesor pentru toată osteneala pe care şi-a dat-o...

BRACK O, dar nu e cazul! Pentru mine a fost o plăcere.

HEDDA Da, sînteţi un suflet devotat. Dar prietena mea stă aici şi arde de dorinţa de a pleca. La revedere, domnule asesor, mă întorc îndată.

(Schimb de saluturi. Hedda şi doamna Elvsted ies pe uşa care dă în vestibul.)

BRACK Spune, te rog, este cît de cît mulţumită soţia dumitale?

TESMAN Da, vă sîntem foarte recunoscători. Adică... mici schimbări ici şi colo vor mai fi necesare, după cîte am auzit. Şi, bineînţeles, mai lipseşte, ba una, ba alta. Vom fi deci obligaţi să mai cumpărăm cîteva fleacuri.

BRACK Aşa? Într-adevăr?

TESMAN Dar nu vă vom mai deranja pe dumneavoastră, în nici un caz. Hedda spunea că se va îngriji singură să procure cele care ne lipsesc. Dar nu vreţi să luaţi loc? Aşa-i?

BRACK Mulţumesc! Numai o clipă... *(Se aşază lîngă masă.)* Există un anumit lucru despre care aş vrea să vorbesc numai cu dumneata, dragă Tesman.

TESMAN Aşa? Ah! Înţeleg! *(Se aşază.)* Probabil, acum intră în discuţie celălalt aspect al... Pînă acum totul a fost foarte vesel şi frumos, dar trebuie să rezolvăm şi... Aşa-i?

BRACK Ah, problema financiară nu este încă atît de urgentă. La drept vorbind, aş fi fost mai bucuros să nu fi costat chiar atît de scump instalarea în această nouă locuinţă... Dacă s-ar fi ales una ceva mai modestă....

TESMAN Nu, n-ar fi fost posibil! În nici un caz! Gîndiţi-vă la Hedda! Dumneavoastră, care o cunoaşteţi atît de bine... mi-aş fi putut permite să-i ofer un cadru, o ambianţă, ca să zic aşa, mic burgheză?

BRACK Da, da, da, tocmai aici este buba.

TESMAN Dar, din fericire, nu va mai dura mult şi voi primi numirea.

BRACK Totuşi, vezi dumneata, uneori survin şi amînări...

TESMAN Ați auzit cumva, acum, de curînd, ceva în această privință? Aşa-i?

BRACK Nu, nu, nimic precis. *(Întrerupîndu-se.)* Dar e adevărat, am totuşi o noutate să-ți spun.

TESMAN Ei?

BRACK Vechiul dumitale prieten Eilert Løvborg s-a întors jos, în oraş.

TESMAN Nu mai e o noutate pentru mine.

BRACK Aşa? De unde ai aflat-o?

TESMAN Doamna care a ieşit împreună cu Hedda, mi-a dat vestea.

BRACK Aşa! Care e numele doamnei? N-am auzit prea bine...

TESMAN Doamna Elvsted.

BRACK Aha, va să zică, soția judecătorului. Da, într-adevăr, acolo sus, la ei, îşi găsise Løvborg refugiul.

TESMAN Şi, gîndeşte-te, am auzit, spre marea mea bucurie, că a devenit un om cu purtări absolut cuviincioase.

BRACK Da, aşa se spune.

TESMAN Şi-apoi, se pare că a scos o nouă carte. Aşa-i?

BRACK Da, da! O nouă carte!

TESMAN Care-ar fi stîrnit chiar vîlvă.

BRACK O vîlvă cu totul neobişnuită!

TESMAN Ia te uită! E o adevărată bucurie să auzi asemenea lucruri! Mai ales cînd e vorba de un om cu atîtea calități. Eu aveam certitudinea dureroasă că Eilert s-a prăbuşit, odată pentru totdeauna...

BRACK Într-adevăr, aceasta era opinia generală.

TESMAN Numai că nu înțeleg încă destul de bine de ce vrea el să se apuce acum. Din ce, Doamne, va reuşi să trăiască? Aşa-i?

(În timp ce rostea ultimele cuvinte, pe uşa vestibulului intră Hedda.)

HEDDA *(către Brack, rîzînd cam ironic)* Tesman are o unică şi veşnică preocupare: din ce o să trăim! Nici nu ştii cîte griji îşi face!

TESMAN Dar, pentru numele lui Dumnezeu, vorbeam de bietul Eilert Løvborg acum...

HEDDA *(aruncîndu-i o privire fugară)* Ah! Aşa. *(Se aşază în fotoliul de lîngă sobă şi întreabă cu indiferenţă.)* Şi ce se întîmplă cu el?

TESMAN Păi, moştenirea, desigur, a risipit-o încă de mult. Iar o nouă carte... cu siguranţă că nu poate să scrie în fiecare an. Aşa-i? Hm! Şi-atunci, pe drept cuvînt mă întreb ce va deveni.

BRACK Aş fi în măsură să vă dau eu cîteva informaţii...

TESMAN Ei?

BRACK Trebuie să vă reamintesc că are rude care nu sînt lipsite de oarecare influenţă.

TESMAN Cu-atît mai regretabil, fiindcă tocmai acele rubedenii au rupt pur şi simplu orice relaţii cu el.

BRACK Pe vremuri, era considerat marea speranţă a familiei.

TESMAN Da, pe vremuri, da! Dar această speranţă a spulberat-o chiar el.

HEDDA Cine ştie! *(Surîzînd uşor.)* Acolo, sus, la familia Elvsted, a fost îndreptat pe calea cea bună.

BRACK Şi să nu uităm această carte care a apărut!

TESMAN Da, da, fie ca într-adevăr asta să-l ajute într-un fel sau altul. Tocmai i-am scris. L-am invitat să vină astă-seară la noi, Hedda!

BRACK Dar, dragul meu, în seara asta urma doar să iei parte la petrecerea mea de burlaci. Mi-ai promis-o azi-noapte, la debarcader.

HEDDA Ai uitat cumva, Tesman?

TESMAN Da, într-adevăr, uitasem.

BRACK De altfel, puteţi fi liniştiţi; vă asigur că nu va veni.

TESMAN De ce credeţi că nu? Aşa-i?

BRACK *(după o scurtă ezitare, se ridică şi îşi sprijină mîinile pe spătarul fotoliului)* Dragă Tesman — şi mă adresez şi dumneavoastră, doamnă — nu mă pot abţine să vă aduc la cunoştinţă ceva care... care...

TESMAN Ceva privitor la Eilert?

BRACK Vă priveşte în egală măsură pe dumneavoastră şi pe el.

TESMAN Dar, dragă domnule asesor, spune-ne odată!

BRACK E bine să fiţi prevenit: numirea dumneavoastră nu va veni atît de curînd... adică aşa cum o doriţi şi cum o aşteptaţi.

TESMAN *(sărind în sus, neliniştit)* S-a pus ceva la cale? Aşa-i?

BRACK Ocuparea postului ar putea fi condiţionată de o anumită competiţie în care va trebui să intraţi... adică veţi avea un concurent de învins.

TESMAN Un concurent? Închipuieşte-ţi, Hedda!

HEDDA *(se lasă mai adînc în fotoliu, se reazemă mai afund)* Ia te uită, ia te uită!

TESMAN Dar a cui? Imposibil, nu poate fi un...

BRACK Ba, întocmai. E vorba de Eilert Løvborg.

TESMAN *(împreunînd mîinile)* Nu, nu, asta e chiar de necrezut! E imposibil! Aşa-i?

BRACK Hm! Totuşi s-ar putea s-o vedem şi pe-asta.

TESMAN Dar, domnule Brack, ar fi dovada unei lipse totale de consideraţie faţă de mine! De neînchipuit! *(Gesticulînd.)* Fiindcă — gîndeşte-te! — eu sînt căsătorit. Doar Hedda şi cu mine ne-am căsătorit tocmai pentru că aveam această perspectivă. Am mers pînă acolo încît am investit bani grei. Am împrumutat bani şi de la mătuşa Julle! Dar, sfinte Dumnezeule, contam pe această situaţie, puteam spune că o am în buzunar. Aşa-i?

BRACK Ei! Ei! Situaţia o s-o obţii în cele din urmă şi, probabil, cu destulă uşurinţă. Dar mai întîi va trebui să te prezinţi la un concurs.

HEDDA *(nemişcată, în fotoliu)* Gîndeşte-te, Tesman, va fi aproape un fel de concurs sportiv...

TESMAN Dar, scumpa mea Hedda, cum poţi privi toate astea cu-atîta indiferenţă!

HEDDA *(acelaşi joc)* Ba dimpotrivă! Le privesc cu foarte mare curiozitate. Şi aştept cu încordare rezultatul!

BRACK În orice caz, doamnă Tesman, e bine să ştiţi cum stau lucrurile. Vreau să spun: înainte de a mai face şi alte cumpărături — mici sau mari — cum aud că aveţi intenţia...

HEDDA Ceea ce mi-aţi spus nu poate aduce nici o schimbare...

BRACK Aşa? Ei, asta-i altceva. Cu bine! *(Către Tesman.)* După ce-mi fac plimbarea de după-masă, trec pe la dumneata să te iau.

TESMAN Da, treci. Drept să-ţi spun, nu mai ştiu ce să cred...

HEDDA *(stînd întinsă, întinde mîna)* La revedere, domnule asesor. Şi, oricînd, eşti binevenit.

TESMAN *(urmîndu-l spre uşă)* Cu bine, dragă domnule asesor. Şi pe curînd.

(Asesorul Brack iese pe uşa vestibulului.)

TESMAN *(traversînd de partea cealaltă)* Vezi, Hedda, omul nu ar trebui nicicînd să mizeze pe o simplă perspectivă. Riscul e prea mare... Curată aventură!

HEDDA *(se uită la el şi surîde)* Şi *tu* eşti omul care... se aventurează?

TESMAN Da, nu se poate nega, a fost o nesocotinţă din partea noastră, aproape o aventură să ne căsătorim şi să ne instalăm într-o locuinţă în nădejdea unor simple perspective.

HEDDA Aici poate că ai dreptate.

TESMAN Totuşi, Hedda, am reuşit să avem un cămin al nostru. Gîndeşte-te: căminul confortabil la care am rîvnit şi la care am visat amîndoi. Am putea spune: pentru care ne-am exaltat. Aşa-i?

HEDDA *(ridicîndu-se încet, obosită)* Ne înţelesesem că vom duce o viaţă de societate, că vom primi...

TESMAN Doamne, şi cît m-am mai bucurat la gîndul ăsta! Închipuieşte-ţi: să te pot vedea tronînd ca amfitrioană, în mijlocul unei societăţi alese. Aşa-i? Ei, da, deocamdată trebuie să renunţăm la relaţii, Hedda. Doar din cînd în cînd, o vom putea primi la noi pe mătuşa Julle. Oh! Şi tu care doreai ca totul să fie altfel, altfel...

HEDDA Valeţi în livrea, bineînţeles că nu voi avea chiar de la început...

TESMAN O, nu, din păcate. Nici nu poate fi vorba...

HEDDA Şi calul de călărie pe care îl aşteptam...

TESMAN *(speriat)* Calul de călărie!

HEDDA ...acum nici nu mai pot îndrăzni să mă gîndesc la el...

TESMAN Apără-mă, Doamne, dar se înţelege că nu!

HEDDA *(traversînd odaia)* Ei! În orice caz, pînă una alta, am eu cu ce să-mi trec vremea şi chiar să mă amuz!...

TESMAN *(strălucind de fericire)* Slavă ţie, Doamne! Şi cum? Şi cu ce, Hedda?

HEDDA *(din pragul uşii, privindu-l cu ironie ascunsă)* Cu pistoalele mele, Jørgen.

TESMAN *(înspăimîntat)* Pistoalele!

HEDDA *(cu ochi reci)* Pistoalele generalului Gabler. *(Trece prin odaia din fund, mergînd către stînga.)*

TESMAN *(fuge la uşă şi strigă în urma Heddei)* Nu, Dumnezeu să te binecuvînteze, să te apere, iubita mea Hedda! Nu te atinge de ele... Nu te atinge de lucruri atît de periculoase, Hedda! Mă auzi? De dragul meu, Hedda! Aşa-i?

Actul II

(Decorul din primul act, numai că în locul pianului se află acum o masă de scris mică şi elegantă, cu etajere pentru cărţi. Lîngă canapeaua din stînga, o altă masă, mai mică. Cele mai multe dintre buchete au dispărut. Buchetul doamnei Elvsted se află pe masa cea mare din mijlocul odăii. Este după-amiază. Hedda poartă o rochie de primire; e singură în odaie, în picioare, lîngă uşa cu glasvand. Încarcă un pistol. Un altul se găseşte pe masa de scris, în caseta pentru pistoale.)

HEDDA *(uitîndu-se jos, în grădină, strigă)* Pentru a doua oară, bună ziua, domnule asesor.

BRACK *(vocea i se aude venind de jos, de la oarecare depărtare)* Şi eu tot pentru a doua oară vă spun azi bună ziua, doamnă Tesman.

HEDDA *(ridică pistolul şi ocheşte)* Acum te voi împuşca, asesore Brack!

BRACK *(strigă de jos)* Nu! Nu! Vă rog, plecaţi de acolo! S-ar zice că mă ochiţi chiar pe mine!

HEDDA Aşa se întîmplă cînd mergi pe căi ascunse... *(Trage.)*

BRACK *(mai aproape)* Sînteţi nebună!

HEDDA Vai! V-am atins, poate?

BRACK *(tot de afară)* Încetaţi cu glumele astea stupide!

HEDDA Intraţi, domnule asesor.

(Asesorul Brack poartă un alt costum, potrivit pentru o petrecere între bărbaţi. Intră pe uşa cu glasvand, purtînd pe braţ un pardesiu uşor.)

BRACK Ei, drăcie, tot vă mai ocupaţi cu sportul ăsta? În ce trageţi?

HEDDA O, stau şi eu aşa, şi trag în slava cerului!

BRACK *(luîndu-i cu binişorul pistolul din mînă)* Cu permisiunea dumneavoastră... *(Contemplîndu-l.)* Ah, îl cunosc foarte bine. *(Privind în jur.)* Unde aveţi caseta? Aha, aici. *(Aşază pistolul înăuntru şi o închide.)* Ajunge, cred, pe ziua de azi cu distracţia asta.

HEDDA Bine, dar spune-mi, te rog, cu ce vrei să mă distrez?

BRACK N-aţi avut nici o vizită?

HEDDA *(închizînd uşa glasvandului)* Nici una. Toţi prietenii noştri intimi se află încă la ţară.

BRACK Şi poate că nici Tesman nu-i acasă?

HEDDA *(lîngă masa de scris, închizînd caseta cu pistoale într-un sertar)* Nu. A mîncat, şi imediat după-masă a alergat la mătuşile lui. Nu vă aştepta atît de devreme...

BRACK Hm! Cum de nu m-am gîndit la asta! Ce prostie din partea mea...

HEDDA *(întorcînd capul şi privindu-l)* Prostie?

BRACK Fiindcă aş fi putut veni şi mai devreme.

HEDDA *(traversînd odaia)* Dar n-aţi fi găsit pe nimeni; eu aş fi fost la mine în odaie, să mă schimb pentru după-amiază.

BRACK Şi nu exista nici o crăpătură, cît de mică — în uşă — prin care am fi putut... duce nişte tratative.

HEDDA Aţi neglijat să mă înştiinţaţi la timp...

BRACK Şi asta a fost o prostie din partea mea.

HEDDA Atunci, să ne aşezăm aici şi să aşteptăm. Oricum, e aproape sigur că Tesman nu va veni prea curînd acasă.

BRACK Vă jur, voi fi foarte răbdător!

(Hedda se aşază pe colţul canapelei. Brack îşi pune pardesiul pe speteaza celui mai apropiat scaun şi se aşază, păstrîndu-şi pălăria în mînă. Scurtă pauză. Se uită unul la altul.)

HEDDA Ei?

BRACK *(pe acelaşi ton)* Ei?

HEDDA Eu am întrebat prima.

BRACK *(aplecîndu-se puţin înainte)* Bine, hai să ne oferim o mică şi plăcută conversaţie, doamnă Hedda.

HEDDA *(se lasă pe spate)* Nu vi se pare că e o eternitate de cînd am stat de vorbă ultima oară? Cele cîteva cuvinte fără nici o importanţă pe care le-am schimbat azi-noapte şi azi-dimineaţă — nu le pun în nici un fel la socoteală.

BRACK Contează deci — vreţi să spuneţi — numai conversaţiile noastre între patru ochi?

HEDDA Aproximativ, da.

BRACK Nu trecea zi în care să nu-mi fi dorit să vă ştiu, în sfîrşit, din nou acasă.

HEDDA Şi eu mi-am dorit, tot timpul, acelaşi lucru.

BRACK Dumneavoastră? Într-adevăr, doamnă Hedda? Şi eu, care credeam că vă amuzaţi grozav în timpul călătoriei.

HEDDA Dacă vreţi s-o credeţi, n-aveţi decît!

BRACK Dar Tesman scria mereu cît de bine vă distraţi...

HEDDA *El*, da! Bineînţeles! Lui i se părea că nimic pe lume nu e mai încîntător decît să umble şi să adune tot felul de materiale din tot felul de cărţi... Să colecţioneze şi să copieze hîrţoage, pergamente, sau mai ştiu şi eu ce-or fi alea....

BRACK *(cam răutăcios)* Ce vreţi, e doar vocaţia lui, rostul lui pe lumea asta! În parte, cel puţin.

HEDDA Da, aşa e. Şi-atunci, probabil îi vine uşor. Dar mie, dar *eu*? Pentru mine, domnule asesor, totul a fost o cumplită plictiseală... Mi-a fost îngrozitor de urît.

BRACK *(compătimitor)* E adevărat ce spuneţi? Vorbiţi serios?

HEDDA E atît de greu de înţeles? Gîndiţi-vă: şase luni să nu întîlneşti o singură dată, un singur cunoscut, un

singur om cu care să poţi vorbi despre ceea ce într-adevăr te interesează...

BRACK Da, îmi dau seama, şi mie mi-ar fi fost greu...

HEDDA Şi-apoi ceea ce este cel mai in-su-por-ta-bil...

BRACK Ce?

HEDDA De a fi mereu, veşnic împreună cu unul şi acelaşi om.

BRACK *(aprobă dînd din cap)* Împreună — de dimineaţa pînă seara!... Da, înţeleg... Cu alte cuvinte, tot timpul...

HEDDA Am spus-o: mereu, veşnic.

BRACK Să admitem. Dar cu un om atît de cumsecade ca Tesman al nostru, mi se pare că totuşi ar trebui să puteţi sta...

HEDDA Dragul meu, Tesman este un specialist.

BRACK Incontestabil.

HEDDA Iar specialiştii nu sînt de loc amuzanţi ca tovarăşi de călătorie. Nu *à la longue*[1], în orice caz.

BRACK Nici măcar „specialistul" pe care îl iubeşti?

HEDDA Vă rog, nu întrebuinţaţi acest cuvînt lipicios şi searbăd.

BRACK *(mirîndu-se)* Dar asta ce mai e, doamnă Hedda?!

HEDDA *(jumătate surîzătoare, jumătate înciudată)* Da, aş vrea numai să te pun la o încercare: să ţi se vorbească de dimineaţă pînă seara numai despre istoria culturii...

BRACK Mereu, veşnic...

HEDDA Da! Da! Şi pe urmă cealaltă poveste, cu industria casnică în evul mediu! E tot ce poate fi mai îngrozitor!

BRACK *(privind-o cercetător)* Dar spune-mi, cum aş putea atunci... să-mi explic? Hm...

HEDDA Cum am ajuns să alcătuim o pereche, Jørgen Tesman şi cu mine, vrei să spui?

BRACK Ei, da, hai să ne exprimăm aşa.

HEDDA Nu, zău, ţi se pare chiar atît de ciudat?

BRACK Şi da, şi nu, doamnă Hedda.

HEDDA Am dansat prea mult, dragă domnule asesor, şi eram obosită. Timpul meu trecuse. *(Tresare uşor.)* Dar asta nu trebuie s-o spun. Şi nici chiar s-o gîndesc!

---

[1] Pentru multă vreme (l. fr.).

BRACK Mai ales că din acest punct de vedere, nu ai de loc dreptate...

HEDDA Oh! Dreptate! *(Îl priveşte parcă spionîndu-l.)* Iar cît despre Jørgen Tesman, trebuie să spun că este un om corect în toate privinţele.

BRACK Corect şi solid. Asta-i adevărat!

HEDDA Iar ceva ridicol, propriu-zis ridicol, nu pot găsi la el. Dumneata găseşti?

BRACK Ridicol? Nu! N-aş putea spune!...

HEDDA Ei! În orice caz, este un extrem de zelos colecţionar! Oricum, s-ar putea foarte bine întîmpla, ca totuşi, cu timpul, să ajungă departe.

BRACK *(privind-o oarecum nesigur)* Credeam că şi dumneata eşti de părere, ca şi toţi ceilalţi, că va deveni o persoană deosebit de importantă...

HEDDA *(cu o expresie de oboseală)* Da, da, şi eu credeam... Şi, în sfîrşit, dacă a ţinut cu tot dinadinsul, dacă a stăruit atîta să-i dau voie să-mi poarte de grijă — nu văd de ce n-aş fi primit?

BRACK Ei, da, privind lucrurile din acest... unghi...

HEDDA De altfel, dragă domnule asesor, ceea ce-mi oferea el era cu mult mai mult decît tot ce ar fi fost gata sămi ofere ceilalţi cavaleri ai mei.

BRACK *(rîzînd)* Chiar atît de precis nu pot răspunde pentru toţi ceilalţi, dar în ceea ce mă priveşte, ştii bine că am nutrit întotdeauna un anumit respect pentru legăturile conjugale — aşa, în general, vreau să spun, doamnă Hedda!

HEDDA *(glumind)* O, de altfel, nu mi-am făcut niciodată vreo speranţă în ceea ce te priveşte...

BRACK Tot ce-mi doresc eu, este un cerc intim de cunoscuţi cărora să le pot fi de ajutor cu sfaturile şi cu faptele mele, şi în casa cărora să am acces întotdeauna, ca un prieten adevărat ce sînt.

HEDDA Prieten al stăpînului casei vreţi să spuneţi?

BRACK *(înclinîndu-se)* De preferinţă, al stăpînei casei. Şi în cele din urmă, bineînţeles, şi al soţului. Fiindcă, vedeţi, o astfel de... hai să-i zicem o astfel de relaţie triunghiulară este, de fapt, foarte plăcută pentru toţi partenerii.

HEDDA Da, de foarte multe ori, în timpul călătoriei am dus lipsa unui al treilea. Ah! să stai într-un compartiment între patru ochi!

BRACK Din fericire, călătoria de nuntă s-a încheiat.

HEDDA *(clătinînd din cap)* Călătoria ar putea să mai dureze mult, încă foarte mult. Am ajuns doar la o stație de pe parcurs.

BRACK Ei, atunci mai dă-te puțin jos din tren. Să-ți mai dezmorțești picioarele, doamnă Hedda.

HEDDA Eu nu mă dau niciodată jos...

BRACK Într-adevăr, nu?

HEDDA Nu. Fiindcă se găsește întotdeauna cineva care...

BRACK *(rîzînd)* ...care să se uite la picioarele tale, vrei să zici?

HEDDA Da, întocmai.

BRACK Ei și? Nu, zău...

HEDDA *(cu un gest de refuz)* Nici nu țin la așa ceva... Și atunci, prefer să rămîn mai departe așezată acolo unde sînt: în doi.

BRACK Ei! Dar dacă se urcă un al treilea, care se alătură cuplului?

HEDDA Da, vezi, asta-i cu totul altceva!

BRACK Un prieten verificat, cu o mare capacitate de înțelegere...

HEDDA ...Spiritual, inventiv, care să găsească subiecte de conversație interesante, variate... Din toate domeniile...

BRACK ... Și la care să nu descoperi nici cea mai vagă urmă de „specializare“!

HEDDA *(cu un oftat care se aude)* Da, așa toate mi s-ar părea ușoare!

BRACK *(aude deschizîndu-se ușa de la intrare și aruncă o privire într-acolo)* Triunghiul s-a închis!

HEDDA *(pe jumătate tare)* Și trenul merge mai departe...

(Jørgen Tesman, în costum gri și cu pălărie de fîlț moale, intră venind din vestibul. Are o mulțime de cărți broșate sub braț și prin buzunare.)

TESMAN *(îndreptîndu-se spre masa de lîngă canapeaua colțar)* Uf, am transpirat cărînd toate cărțile astea. *(Depune cărțile.)* Sînt lac de sudoare, Hedda! Ia te uită! Ați și venit, domnule asesor? Așa-i? Berte nu mi-a spus nimic.

BRACK *(ridicîndu-se)* Am venit prin grădină.

HEDDA Ce fel de cărţi sînt astea?

TESMAN *(suflînd deasupra lor)* Sînt cîteva lucrări de specialitate, de care am neapărată nevoie.

HEDDA Lucrări de specialitate?!

BRACK Aha, de specialitate, doamnă Tesman! *(Brack și Hedda schimbă un surîs complice.)*

HEDDA Şi mai ai nevoie de multe cărți de specialitate?

TESMAN Da, dragă Hedda, niciodată nu se poate spune că ai destule. Fiindcă tot timpul trebuie să urmărești tot ceea ce se scrie și se tipăreşte.

HEDDA Da, bineînţeles că trebuie!

TESMAN *(căutînd printre cărţi)* Şi uite, am făcut rost și de noua carte a lui Eilert Løvborg *(Întinzîndu-i-o.)* Ai vrea poate să te uiţi prin ea, Hedda? Aşa-i?

HEDDA Nu, mulţumesc! Sau, poate, mai tîrziu.

TESMAN Am frunzărit-o puţin pe drum.

BRACK Ei! Şi cum vi se pare dumneavoastră, în calitate de specialist?

TESMAN Mi se pare cu totul remarcabil cît de profund este concepută. În felul ăsta n-a scris niciodată înainte. *(Adunînd cărţile.)* Şi-acum, să le duc toate dincolo. Nici nu vă puteţi închipui cu cîtă plăcere mă gîndesc să transcriu, să adun materiale din toate cărţile astea... Dar să-mi pun alt costum. *(Către Brack.)* Plecăm imediat, nu?

BRACK O! Nu-i nici o grabă.

TESMAN Cu-atît mai bine că nu trebuie să mă zoresc... *(Iese cu cărţile, se opreşte în deschizătura uşii, şi se întoarce.)* A, da! Hedda, mătuşa Julle nu mai vine la noi astă-seară.

HEDDA Nu? Poate din pricina poveştii cu pălăria?

TESMAN Oh! Nici vorbă! Cum poţi să crezi una ca asta despre mătuşa Julle? Nu! Mătuşa Rina se simte foarte rău.

HEDDA Ca de obicei...

TESMAN Nu, astăzi mult mai rău ca de obicei.

HEDDA Atunci, sigur, e mai cuminte să rămînă lîngă soră-sa. O să găsesc eu ceva de făcut în seara asta.

TESMAN Nici nu-ţi poţi închipui cît de bucuroasă e mătuşa Julle că te-ai întors ceva mai plinuţă din călătoria noastră...

HEDDA *(cu jumătate glas, ridicîndu-se)* Ah, aceste inevitabile mătuși!

TESMAN Poftim?

HEDDA *(îndreptîndu-se spre glasvand)* Nimic.

TESMAN Da, bine. *(Iese prin odaia din fund, spre dreapta.)*

BRACK Despre ce pălărie vorbeați?

HEDDA Despre pălăria domnișoarei Tesman! Azi-dimineață a venit aici, și-a scos pălăria și a pus-o pe un scaun... *(Se uită la el și surîde.)* Și eu, deși știam foarte bine că e a ei, am întrebat dacă nu e a servitoarei...

BRACK *(clătinînd din cap)* Dar, drăguță doamnă Hedda, cum ai putut face una ca asta? Unei doamne bătrîne și atît de cumsecade?!

HEDDA *(nervoasă, traversînd odaia)* Da... vezi... Mi se întîmplă uneori să am asemenea porniri, cu totul neașteptate chiar și pentru mine... Dar nu mă pot opri... *(Aruncîndu-se în fotoliul de lîngă sobă.)* Nici eu nu știu cum să mi le... explic...

BRACK *(în spatele fotoliului)* De fapt, ești nefericită, asta-i tot.

HEDDA *(privind înainte)* Nici nu știu pentru ce aș putea fi fericită. Sau mi-o poți spune dumneata?

BRACK Da, printre altele pentru că ai obținut căminul pe care ți-l doreai.

HEDDA *(ridicînd privirea spre el)* Și dumneata crezi povestea asta... că, într-adevăr, mi l-am dorit?

BRACK Să nu fie nimic adevărat?

HEDDA Ba da... ceva tot este...

BRACK Ei, vezi?

HEDDA Asta-i tot: aveam nevoie vara trecută de Tesman ca să mă conducă acasă de la recepții...

BRACK Din păcate, vara trecută eu aveam cu totul alt drum...

HEDDA Adevărat. Vara trecută, dumneata mergeai pe alte căi...

BRACK *(rîde; o amenință cu degetul)* Doamnă Hedda! Doamnă Hedda! Ei, și cum a fost cu dumneata și cu Tesman?

HEDDA A, da! Într-o seară treceam cu el prin fața acestei vile... Bietul Tesman se chinuia îngrozitor, se tot

sucea şi se tot învîrtea să găsească un subiect de conversaţie... Şi mie mi s-a făcut deodată milă de acest om atît de cult...

BRACK *(surîde neîncrezător)* Ţi-a fost milă? Dumitale? Hm!

HEDDA Da, sînt sigură, aşa a fost... Şi, ca să-l scot din încurcătură, mi-a venit să-i spun, fără să mă gîndesc la urmări — din pură uşurinţă — că mi-ar plăcea să locuiesc în vila asta.

BRACK Atît?

HEDDA Atît în acea seară.

BRACK A, da, dar după aceea?

HEDDA Uşurinţa mea a avut consecinţe, dragă domnule asesor!

BRACK Din păcate, de cele mai multe ori uşurinţele noastre au urmări, doamnă Hedda.

HEDDA Mulţumesc! *(Pauză.)* Şi ca să-ţi explic mai bine: tot vorbind despre vila doamnei Falk... am găsit un punct comun de înţelegere care a dus chiar la o oarecare exaltare... Asta a atras după sine logodna, căsătoria, călătoria de nuntă şi tot restul. Da, da, domnule asesor — cum îţi aşterni, aşa dormi. Acum, gata!

BRACK Foarte amuzant! Şi, în fond, puţin îţi pasă de casa asta.

HEDDA Dumnezeu mi-e martor că puţin îmi pasă.

BRACK Ei, dar cum se poate? Şi după ce am reuşit s-o aranjăm atît de plăcut?

HEDDA Uf, am impresia că aici toate odăile miros a levănţică şi a trandafiri uscaţi. Dar poate că mirosul ăsta l-a adus cu ea mătuşa Julle...

BRACK *(rîzînd)* Nu, cred mai degrabă că l-a lăsat aici răposata doamnă consilier de stat.

HEDDA Un miros mortuar. De cavou. Aminteşte-ţi de toate florile pe care le-am găsit azi-dimineaţă aici, în hol... *(Îşi încrucişează mîinile la ceafă, se lasă pe spate pe scaun şi se uită la el.)* Uf! Am să mor de plictiseală...

BRACK Oare viaţa nu-ţi poate oferi nici o îndatorire, nici un scop?

HEDDA Care să mă şi atragă, în acelaşi timp?

BRACK Da, aşa ar fi de dorit...

HEDDA Dumnezeu știe care ar putea fi. De multe ori mă gîndesc la... *(Se întrerupe.)* Dar nu, asta nu se poate...

BRACK Cine știe, să aud...

HEDDA Mă gîndeam dacă aș putea să-l fac pe Tesman să se lanseze în politică.

BRACK *(rîzînd)* Tesman! El și politica! Nu, pentru asta nu se potrivește chiar de loc!

HEDDA Cred... dar dacă totuși aș reuși să-l conving?

BRACK Bine, dar ce satisfacție ți-ar aduce, de vreme ce e lipsit de orice înclinare... Și-atunci, de ce să-l silești...

HEDDA Dar ți-am spus: pentru că mă plictisesc. *(După o scurtă pauză.)* Crezi, deci, că ar fi cu totul imposibil ca Tesman să ajungă ministru?

BRACK Hm! Dragă doamnă Hedda, pentru a ajunge ministru, ar trebui mai întîi să fie un om foarte bogat.

HEDDA *(ridicîndu-se cu nerăbdare)* Da, asta-i! Aceste condiții atît de limitate în care am ajuns să trăiesc... *(Străbătînd încăperea.)* fac viața atît de jalnică! De-a dreptul ridicolă! Da, așa-i!

BRACK Eu cred că vina e în altă parte...

HEDDA Unde?

BRACK N-ai trecut, probabil, niciodată printr-o zguduitură mai puternică...

HEDDA Vrei să spui, gravă?

BRACK Da, putem foarte bine să spunem și așa. Dar s-ar putea întîmpla să vină acum.

HEDDA *(dînd capul pe spate)* Te gîndești la greutățile și la complicațiile care se anunță... în legătură cu acest biet post de profesor! Dar asta îl privește pe Tesman personal. Nu-mi cheltuiesc un singur gînd cu afacerea asta...

BRACK Bine, bine, să lăsăm. Dar dacă te-ai găsi în fața unor îndatoriri... unor anumitor îndatoriri... hai să le numim, mai pe ocolite, pline de gravitate... și de responsabilitate. *(Surîde.)* Un copil, micuță doamnă Hedda...

HEDDA *(furioasă)* Încetează! Nu vei avea niciodată prilejul să mă vezi într-o asemenea situație.

BRACK *(precaut)* Vom mai vorbi despre asta peste un an, cel mult!

HEDDA *(scurt)* Nu am aptitudini pentru așa ceva, domnule asesor. Să nu-mi vină nimeni cu astfel de pretenții!

BRACK Nu simţi, ca cele mai multe femei, o anumită vocaţie...

HEDDA *(lîngă glasvand)* Încetează, îţi spun! De multe ori mi se pare că n-am decît o singură „vocaţie"...

BRACK *(apropiindu-se)* Şi care ar fi aceea, dacă mi-e permis să întreb...

HEDDA *(privind afară)* Să mă plictisesc de moarte toată viaţa... Acum ai aflat-o. *(Se întinde, priveşte spre odaia din fund şi rîde.)* Da, chiar aşa! Iată-l şi pe profesor.

BRACK *(încet, admonestînd-o)* Ei, hai, hai, doamnă Hedda!

(Jørgen Tesman, îmbrăcat într-un costum elegant, cu mănuşi şi pălărie în mînă, intră din dreapta, prin odaia din fund.)

TESMAN Hedda, n-am primit încă răspunsul din partea lui Eilert Løvborg că nu poate veni? Aşa-i?

HEDDA Nu.

TESMAN Ei, atunci vei vedea; foarte curînd, va fi aici.

BRACK Credeţi într-adevăr că va veni?

TESMAN Da, sînt aproape sigur. Fiindcă se pare că nu-i nimic adevărat în legătură cu ce mi-aţi relatat azi-dimineaţă... Simple zvonuri...

BRACK Aşa?

TESMAN Da, cel puţin aşa spune mătuşa Julle. Ea susţine că niciodată şi pentru nimic în lume, Eilert Løvborg nu va accepta să-mi stea în drum! Aşa-i?

BRACK Ei, atunci totul e în perfectă ordine!

TESMAN *(punînd pălăria şi mănuşile pe un scaun, în dreapta)* Va trebui să vă cer permisiunea de a-l mai aştepta un timp...

BRACK Desigur! Avem timp suficient. Invitaţii mei nu vin înainte de orele şapte jumătate, opt.

TESMAN Ei, în felul ăsta îi mai putem ţine de urît Heddei... Şi să vedem ce aduce ceasul. Aşa-i?

HEDDA *(aşază pardesiul şi pălăria lui Brack pe canapeaua colţar)* Şi în cel mai rău caz, domnul Løvborg poate să rămînă cu mine.

BRACK *(vrînd să-şi ia singur lucrurile)* Îmi daţi voie, doamnă? Ce vreţi să spuneţi prin: în cel mai rău caz?

HEDDA În caz că nu va voi să meargă cu dumneata și cu Tesman.

TESMAN *(privind descumpănit)* Dar, dragă Hedda, crezi că se cuvine să rămînă aici, cu tine? Așa-i? Îți amintesc că mătușa Julle nu poate veni.

HEDDA În schimb, vine doamna Elvsted. Așa că vom putea lua împreună ceaiul.

TESMAN Da, așa da.

BRACK *(surîzînd)* Și chiar ar fi mai sănătos pentru el!

HEDDA De ce?

BRACK Dar, stimată doamnă, nu de puține ori ați ironizat micile mele petreceri numai între bărbați. Părerea dumneavoastră era că asemenea reuniuni sînt făcute numai pentru oameni cu principii foarte solide...

HEDDA Dar tocmai că domnul Løvborg face parte acum din această categorie. Un păcătos pocăit!

BERTE *(intrînd din vestibul)* A venit un domn care întreabă dacă-l puteți primi.

HEDDA Da, da, poftește-l înăuntru.

TESMAN *(încet)* Sînt sigur că e el! Închipuiți-vă, a venit totuși!

(Eilert Løvborg intră din vestibul. Este zvelt și slab; de aceeași vîrstă cu Tesman, pare însă mai bătrîn, ca un om care și-a trăit viața mai intens. Părul șaten închis, aproape negru; barba la fel. Ovalul feței alungit, tenul palid; numai două pete roșii pe pomeți. Este îmbrăcat elegant, într-un costum nou. Are în mînă mănușile de culoare închisă și jobenul. S-a oprit în apropierea ușii și se înclină grăbit. Pare oarecum jenat.)

TESMAN *(se apropie de el și-i scutură mîna)* În sfîrșit, dragă Eilert, iată că ne întîlnim din nou!

EILERT *(vorbește cu o voce stinsă)* Mulțumesc pentru scrisoare! *(Apropiindu-se de Hedda.)* Pot îndrăzni să vă salut și pe dumneavoastră, doamnă Tesman? *(Așteaptă ca Hedda să-i întindă mîna.)*

HEDDA *(întinzîndu-i mîna)* Fiți binevenit, domnule Løvborg! *(Întorcîndu-se ușor spre Brack.)* Nu știu dacă vă cunoașteți...

LØVBORG *(înclinîndu-se ușor)* Asesorul Brack, mi se pare.

BRACK *(același joc)* Am onoarea!... Vă cunosc de cîțiva ani...

TESMAN *(către Løvborg, cu mîinile pe umerii lui)* Și acum, te rog să te simți ca la tine acasă, Eilert! Nu-i așa, Hedda? După cîte am auzit, vrei să te instalezi aici, la noi în oraș. Așa-i?

LØVBORG Da, așa am de gînd.

TESMAN Te-ai gîndit foarte bine. Ascultă, mi-am procurat chiar azi noua ta carte. Dar, bineînțeles, n-am avut încă timpul s-o citesc.

LØVBORG Poți să renunți la acest efort...

TESMAN De ce ești de părerea asta?

LØVBORG Pentru că nu-i cine știe ce.

TESMAN Cum, chiar tu o spui?

BRACK Este totuși foarte lăudată, după cîte am auzit.

LØVBORG Nu-i tocmai ceea ce doream... Am scris cartea intenționat într-un anumit fel, ca să fie pe gustul tuturor...

BRACK Foarte cuminte...

TESMAN Dar... dragă Eilert...

LØVBORG Fiindcă acum vreau să încerc să-mi fac din nou o situație. S-o iau de la capăt...

TESMAN *(cam jenat)* Da, desigur... Și probabil că vrei... Așa-i?

LØVBORG *(surîde, pune deoparte pălăria și scoate din buzunarul de sus al pardesiului un pachețel învelit în hîrtie)* Dar dacă asta va apărea, va trebui s-o citești, Jørgen Tesman: este adevărata mea operă. Cea care mă exprimă, în care sînt eu însumi.

TESMAN Da, serios? Și ce este?

LØVBORG Este continuarea.

TESMAN Continuarea? A cui?

LØVBORG A cărții.

TESMAN A celei care a apărut?

LØVBORG Se-nțelege.

TESMAN Dar, dragă Eilert, materialul pe care-l conține cea care a apărut merge pînă în zilele noastre, pînă în prezent... Așa-i?

LØVBORG Da, se ocupă şi de prezent. Dar cealaltă tratează despre viitor.

TESMAN Despre viitor?! Sfinte Dumnezeule, despre viitor nu ştim absolut nimic!

LØVBORG Nu. Dar cîte ceva se mai poate totuşi spune şi despre viitor. *(Deschizînd pachetul.)* Priveşte.

TESMAN Dar ăsta nu-i scrisul tău.

LØVBORG Am dictat-o. *(Frunzăreşte manuscrisul.)* Cartea are două părţi. Prima se ocupă de forţele culturale ale viitorului. Iar aici, în partea a doua *(frunzărind partea a doua a manuscrisului)* e vorba de dezvoltarea culturii în viitor.

TESMAN Curios! Să-ţi vie în minte să scrii despre asemenea... Eu nu m-aş fi gîndit niciodată...

HEDDA *(lîngă glasvand, bătînd darabana în geam)* Hm!... Nu, ţie nu.

LØVBORG *(bagă manuscrisul din nou în învelitoarea de hîrtie şi îl pune pe masă)* L-am adus cu mine fiindcă aş fi vrut să-ţi citesc cîte ceva din el, în seara asta.

TESMAN Ar fi fost foarte amabil din partea ta. Dar astă-seară... *(Uitîndu-se la Brack.)* Nu prea văd cum s-ar putea aranja...

LØVBORG Ei, atunci altă dată. Doar nu-i nici un zor!

BRACK Iată cum stau lucrurile, domnule Løvborg: astă-seară am o mică recepţie la mine acasă. De fapt, în cinstea lui Tesman, dacă mă înţelegeţi...

LØVBORG *(căutîndu-şi pălăria)* O, atunci nu vreau să vă mai reţin...

BRACK Dar de loc... Spuneţi, n-aţi vrea să-mi faceţi plăcerea să ne însoţiţi şi dumneavoastră?

LØVBORG *(scurt şi decis)* Nu, imposibil... Vă mulţumesc foarte mult.

BRACK Nu se poate! Veniţi cu noi! Sîntem numai cîţiva, dar tot unul şi unul! Şi vă pot promite că va fi „animaţie“, cum spune doamna Hed... doamna Tesman.

LØVBORG Nici nu mă îndoiesc... Totuşi...

BRACK Şi puteţi lua cu dumneavoastră manuscrisul ca să-i citiţi lui Tesman la mine acasă. Am camere destule.

TESMAN Chiar aşa, Eilert. Ar fi foarte bine. Aşa-i?

HEDDA *(intervenind)* Dar, dragă Tesman, se pare că totuşi domnul Løvborg nu doreşte să meargă! Sînt convinsă că preferă să rămînă aici şi să cineze cu mine.

LØVBORG *(privind-o)* Cu dumneavoastră, doamnă?

HEDDA Și cu doamna Elvsted.

LØVBORG *(neglijent)* Am zărit-o în treacăt, azi la ora prînzului.

HEDDA Într-adevăr? Ați zărit-o? Da, vine și ea astă-seară. De aceea va trebui neapărat să rămîneți, domnule Løvborg, altfel nici n-ar avea cine s-o conducă acasă.

LØVBORG Adevărat... Vă mulțumesc, stimată doamnă, rămîn.

HEDDA Atunci — mă scuzi — vreau numai să-i dau cîteva mici instrucțiuni fetei în casă. *(Se duce lîngă ușa care dă în vestibul și sună. Berte intră; Hedda vorbește cu ea în șoaptă, indicînd cu un semn al capului odaia din fund; Berte a înțeles și iese.)*

TESMAN *(vorbește în acest timp cu Løvborg)* Ascultă, Eilert, ai cumva de gînd să ții un ciclu de conferințe în legătură cu viitoarea ta carte?

LØVBORG Da.

TESMAN Am auzit vorbindu-se prin librării...

LØVBORG Da, într-adevăr am de gînd să țin un ciclu de conferințe. Nu trebuie să mi-o iei în nume de rău, Tesman.

TESMAN Doamne ferește! Dar...

LØVBORG Înțeleg că, dintr-un anumit punct de vedere, nu-ți este prea plăcut...

TESMAN *(descurajat)* Doar nu-ți pot cere ca din cauza mea...

LØVBORG Dar voi aștepta pînă ce vei avea numirea.

TESMAN Vei aștepta? Deci... deci, tu nu te prezinți la concurs... Așa-i?

LØVBORG Nu. Îmi ajunge să te înving în opinia oamenilor.

TESMAN Extraordinar! Va să zică, mătușa Julle avea dreptate! Vezi, știam asta! Hedda! Închipuiește-ți: Eilert Løvborg nu dorește de loc să ne stea în cale.

HEDDA *(scurt)* Nouă? Te rog, nu mă amesteca și pe mine în treaba asta. *(Se duce în odaia din fund, unde Berte a așezat pe masă o tavă cu carafe și pahare. Hedda face un semn de încuviințare și se întoarce în salon. Berte iese.)*

TESMAN *(în acelaşi timp)* Dar dumneata, dragă Brack, ce spui despre asta? Ei?

BRACK De, eu spun: succes şi prestigiu, asta... hm... sînt extraordinar de frumoase.

TESMAN Desigur, desigur... Totuşi...

HEDDA *(privindu-l pe Tesman cu un surîs rece)* Pari complet uluit, dragă Tesman!

TESMAN Da... îmi vine să cred că şi sînt...

BRACK De fapt, a fost chiar o furtună, stimată doamnă, care a trecut deasupra capetelor noastre...

HEDDA *(cu un gest spre odaia din fund)* Domnii n-ar vrea să treacă alături şi să ia un punci rece?

BRACK *(consultîndu-şi ceasornicul)* Un păhărel? Ei, n-ar strica.

TESMAN Scumpa mea Hedda! Ce idee grozavă! Mai ales în dispoziţia atît de bună în care mă simt acum!

HEDDA Domnule Løvborg, faceţi-mi vă rog şi dumneavoastră plăcerea.

LØVBORG *(refuzînd)* Nu, mulţumesc, nu iau nimic.

BRACK Dar pe cît ştiu, punciul rece nu-i otravă!

LØVBORG Pentru unii, poate că nu.

HEDDA Atunci, eu rămîn să-i ţin tovărăşie domnului Løvborg.

TESMAN Da, da, dragă Hedda, ţine-i... Aşa-i?

(Tesman şi Brack trec in odaia din fund, se aşază, fumează ţigări şi vor duce o conversaţie animată in timpul replicilor ce urmează. Eilert Løvborg rămine în picioare, lingă sobă; Hedda, in faţa micului birou.)

HEDDA *(cu o voce ceva mai ridicată)* Acum vreau să vă arăt, dacă vă face plăcere, cîteva fotografii. În drum spre casă, Tesman şi cu mine ne-am abătut puţin şi prin Tirol. *(Ia un album pe care îl pune pe masa de lîngă canapea, apoi se aşază pe un colţ al canapelei. Eilert Løvborg se apropie, se opreşte şi o priveşte, pe urmă ia un scaun şi se aşază cu spatele la odaia din fund, avînd în stînga pe Hedda.)*

HEDDA *(deschizînd albumul)* Vedeţi aici lanţul acesta de munţi, domnule Løvborg? Acesta-i masivul Ortler. Tesman a notat dedesubt: Masivul Ortler, de lîngă Meran.

LØVBORG *(care a privit-o tot timpul, spune încet și cu voce scăzută)* Hedda Gabler!

HEDDA *(aruncîndu-i pieziș o privire fugară)* Ei! Sst!

LØVBORG *(același joc)* Hedda Gabler!

HEDDA *(uitîndu-se în album)* Da, așa mă numeam într-o vreme... într-o vreme cînd noi doi ne cunoșteam...

LØVBORG Iar de-acum înainte, nu-mi va mai fi niciodată îngăduit să-ți spun Hedda Gabler... Va trebui să mă dezobișnuiesc...

HEDDA *(frunzărind mai departe albumul)* Da, va trebui. Și cît mai curînd. Cu cît te vei dezobișnui mai repede, cu-atît va fi mai bine.

LØVBORG *(pe un ton indignat)* Hedda Gabler măritată? Și cu cine? Cu... Jørgen Tesman!

HEDDA Da, așa s-a întîmplat...

LØVBORG Hedda, Hedda, cum te-ai putut înjosi pînă într-atît?!

HEDDA *(privindu-l aspru)* Te rog! Nici un cuvînt în plus!

LØVBORG Despre ce anume?

(Tesman intră și se apropie de canapea.)

HEDDA *(care l-a auzit venind, spune pe un ton indiferent)* Și uite, asta de aici, a fost luată în partea de jos a văii Ampezzo. Priviți piscurile... *(Se uită prietenește spre Tesman.)* Cum se numesc piscurile astea superbe?

TESMAN Să văd. Aha, ăștia sînt Dolomiții.

HEDDA Da, ai dreptate. Sînt Dolomiții, domnule Løvborg.

TESMAN Hedda, să nu aduc aici punciul? Poate dorești să bei... Așa-i?

HEDDA Da, mulțumesc. Și cîteva prăjituri.

TESMAN Și țigări?

HEDDA Nu.

TESMAN Bine. *(Intră în odaia din fund și, de acolo, în cea din dreapta. Brack, fără să se miște de la locul lui, aruncă din cînd în cînd priviri cercetătoare spre Løvborg și Hedda.)*

LØVBORG *(cu vocea înăbușită, ca mai înainte)* Răspunde-mi, Hedda, cum ai putut face asta? Tu!

HEDDA *(aparent adîncită în examinarea albumului)* Renunțați, vă rog, la acest „tu". Dacă veți continua, nu vă voi mai vorbi.

LØVBORG Nici cînd vom fi singuri nu voi avea voie să-ți spun „tu"?

HEDDA Nu. În gînd... îmi puteți spune cum doriți... vă privește. Dar cu glas tare, nu aveți voie.

LØVBORG Aha! Înțeleg. Acest „tu" jignește dragostea dumitale pentru Jørgen Tesman.

HEDDA *(îi aruncă o privire rapidă și îi surîde)* Dragostea? Nu, zău, aveți haz!

LØVBORG Așadar, fără dragoste!

HEDDA Dar și fără nici un fel de infidelități! Nici nu le doresc, nici nu mă interesează.

LØVBORG Hedda, răspunde-mi numai la o singură întrebare.

HEDDA Sst!

(Tesman vine cu o tavă din odaia din fund.)

TESMAN Așa... Aveți aici tot felul de bunătăți. *(Așază tava pe masă.)*

HEDDA Dar de ce servești tu și nu Berte?

TESMAN *(umplînd paharele)* Fiindcă îmi face o deosebită plăcere să te pot servi eu, Hedda.

HEDDA Ai umplut amîndouă paharele! Dar domnul Løvborg nu bea.

TESMAN Știu. Dar probabil că doamna Elvsted va sosi foarte curînd.

HEDDA Da, adevărat... doamna Elvsted.

TESMAN Uitaseși de ea? Așa-i?

HEDDA Stăteam aici și ne uitam amîndoi atît de atenți la fotografii, încît... *(Arătîndu-i o fotografie.)* Îți mai aduci aminte de sătucul ăsta?

TESMAN Da, da, așezarea aceea de lîngă Brenner. Acolo unde-am înnoptat...

HEDDA Și unde-am întîlnit un grup foarte vesel de turiști...

TESMAN Da, da. Păcat, Eilert, că n-ai fost și tu cu noi! *(Trece din nou în odaia din fund și se așază lîngă Brack.)*

LØVBORG Hedda, o singură întrebare.

HEDDA Spune!

LØVBORG Nici în legătură cu *mine*, nu a existat dragoste? Nici măcar o urmă, nici o licărire de dragoste?

HEDDA De, cine mai poate spune? Părerea mea este că am fost doi buni camarazi. Doi prieteni, plini de încredere unul în celălalt. *(Surîzînd.)* Dumneata, în special, erai foarte deschis sufletește...

LØVBORG Așa mi-ai cerut.

HEDDA Cînd privesc în urmă, la tot ce-a fost, mi se pare că era ceva frumos, atrăgător și îndrăzneț în acea intimitate secretă, în acea camaraderie, despre care nimeni pe lume nu bănuia nimic.

LØVBORG Nu-i așa, Hedda? Nu-i așa? Cînd veneam, după-amiezile, la tatăl dumitale... Generalul stătea în fund, lîngă geam, și-și citea ziarul — cu spatele la noi.

HEDDA Iar noi ne așezam pe canapeaua din colț.

LØVBORG De fiecare dată, cu aceeași revistă ilustrată în față.

HEDDA Da, în lipsa unui album...

LØVBORG Da, Hedda... Dar atunci cînd m-am declarat?... Cînd ți-am mărturisit despre mine ceea ce pînă atunci nimeni nu aflase. Stăteam alături și ți-am povestit totul, totul... despre nopțile și zilele mele de destrăbălare... Nopți și zile de destrăbălare! Spune, Hedda, ce putere ascundeai? Era în dumneata o putere care m-a silit să-ți mărturisesc totul... Să recunosc totul.

HEDDA Credeți că aveam într-adevăr o asemenea putere?

LØVBORG Dar altfel cum să-mi explic? Și toate acele întrebări învăluite pe care mi le puneai...

HEDDA Și pe care le înțelegeați atît de bine...

LØVBORG Cum puteai pune astfel de întrebări? Fără cea mai mică reținere...

HEDDA Învăluite, totuși, dacă-mi dați voie.

LØVBORG Da, dar îndrăzneț de directe, în fond! Surprinzător; dumneata să-mi pui mie astfel de întrebări...

HEDDA Și dumneavoastră reușeați să răspundeți, domnule Løvborg?

LØVBORG Da, tocmai asta nu pot înțelege acum, cînd privesc în urmă... Dar vreau să știu, Hedda! Spune-mi, nu crezi că sursa prieteniei noastre a fost totuși dragostea? Cînd în spovedaniile mele îmi căutam refugiu alături de

dumneata, nu simţeai un fel de dorinţă de a mă purifica? Nu era aşa?

HEDDA Nu tocmai.... Nu întru totul!

LØVBORG Ce căutai atunci? Ce te făcea să...

HEDDA Găsiţi că e chiar atît de inexplicabilă curiozitatea unei tinere fete, care doreşte — aşa, fără să afle nimeni, să...

LØVBORG Ce?

HEDDA ... să arunce o privire într-o lume despre care...

LØVBORG Despre care?

HEDDA ... nu are voie să ştie nimic?

LØVBORG A, va să zică asta era?

HEDDA Şi asta. Aproape îmi vine să cred că şi asta.

LØVBORG Deci, o sete de a cunoaşte viaţa!... Aşa trebuie să-mi explic prietenia pe care mi-o arătai... Atunci, de ce n-a putut dura?

HEDDA Vina este a dumitale...

LØVBORG Dar dumneata ai rupt...

HEDDA Pentru că prietenia noastră era ameninţată de primejdia altor adevăruri... ale realităţii... Adu-ţi aminte, Eilert Løvborg, cum ai atentat la puritatea unei camarade sincere!

LØVBORG *(frîngîndu-şi mîinile)* De ce n-ai făcut-o? De ce nu ţi-ai dus pînă la capăt ameninţarea? De ce nu m-ai împuşcat?

HEDDA Fiindcă întotdeauna mă tem de scandal.

LØVBORG Da, Hedda. În fond, eşti laşă.

HEDDA Îngrozitor de laşă! *(Schimbînd tonul.)* Dar pentru dumneata a fost un noroc: ai găsit îndată o consolare atît de dulce, acolo sus, la Elvsted.

LØVBORG Cunosc mărturisirile pe care ţi le-a făcut Thea.

HEDDA Probabil că şi dumneata i-ai făcut ei anumite confidenţe despre noi!

LØVBORG Nici un cuvînt! E prea proastă ca să priceapă...

HEDDA Proastă?

LØVBORG Din acest punct de vedere, da.

HEDDA Iar eu sînt laşă. *(Se apleacă pentru a se apropia de el, şi, fără a-l privi în ochi, spune încet.)* Dar acum vreau şi eu să-ţi destăinuiesc ceva.

LØVBORG *(încordat)* Spune! Spune!

HEDDA Da! N-am avut curajul să te ucid... Dar...

LØVBORG Spune!

HEDDA Dar nu asta a fost cea mai gravă lașitate a mea, în seara aceea...

LØVBORG *(o privește o clipă, pricepe și murmură cu pasiune)* O, Hedda! Hedda Gabler! Acum văd pînă în adîncul ascuns al prieteniei noastre! Și tu! Ca și mine! Și în tine, același clocot...

HEDDA *(încet, cu o privire tăioasă)* Bagă de seamă! Nu trebuie să crezi ceea ce ai spus!

(A început să se întunece. Berte deschide, de afară, ușa de la antreu.)

HEDDA *(închide zgomotos albumul și strigă surîzătoare)* În sfîrșit, draga mea! Intră! Hai, odată!

(Doamna Elvsted intră din vestibul. Poartă o rochie de seară. Ușa se închide în urma ei.)

HEDDA *(așezată pe canapea, întinde brațele în întîmpinarea doamnei Elvsted)* Dulcea mea Thea, nici nu-ți poți închipui cu ce nerăbdare te așteptam!

(Doamna Elvsted a schimbat în treacăt un salut cu cei doi bărbați care se află în camera din fund; se îndreaptă spre masă și-i întinde mîna Heddei. Eilert Løvborg s-a ridicat. El și doamna Elvsted se salută cu o simplă înclinare a capului.)

DOAMNA ELVSTED Ar trebui, poate, să intru și dincolo... să schimb cîteva cuvinte și cu soțul tău.

HEDDA Nici nu te gîndi! Lasă-i în pace! De altfel îndată trebuie să plece.

DOAMNA ELVSTED A, pleacă...

HEDDA Da, la o petrecere.

DOAMNA ELVSTED *(precipitat, către Løvborg)* Nu cumva te duci și dumneata cu ei?

LØVBORG Nu.

HEDDA Domnul Løvborg rămîne cu noi.

DOAMNA ELVSTED *(ia un scaun și vrea să se așeze lîngă el)* Ah, cît de frumos este aici!

HEDDA Nu, micuța mea Thea! Nu acolo! Vino și așază-te cuminte aici, lîngă mine. Vreau să stau între voi doi.

DOAMNA ELVSTED Bine, cum vrei! *(Ocolește masa și se așază la dreapta Heddei, pe canapea. Løvborg își reia locul pe scaun.)*

LØVBORG *(după o scurtă pauză, către Hedda)* Nu e o încîntare s-o privești?

HEDDA *(trăgînd-o ușor de păr pe Thea)* Numai s-o privești?

LØVBORG Da... Fiindcă noi doi — ea și cu mine — sîntem realmente doi buni prieteni. Avem o încredere absolută unul în celălalt. Putem deci sta de vorbă, întotdeauna, unul cu celălalt, în deplină sinceritate.

HEDDA Fără cuvinte învăluite, domnule Løvborg!

LØVBORG Dar...

DOAMNA ELVSTED *(încet, lipindu-se de Hedda)* Ah, cît de fericită sînt, Hedda! Știi, el susține că i-am stimulat inspirația.

HEDDA *(privind-o surîzător)* Așa spune?

LØVBORG Și nici nu știți, doamnă Tesman, cît de curajoasă știe să fie Thea, atunci cînd trebuie să acționeze!

DOAMNA ELVSTED Ah, Doamne, eu și curajoasă!

LØVBORG Deosebit de curajoasă, cînd e vorba de un prieten.

HEDDA Ei da, curajul! Dacă l-am avea întotdeauna...

LØVBORG Ce credeți că s-ar întîmpla atunci?

HEDDA Poate că atunci viața ar mai putea fi trăită. *(Schimbînd brusc tonul.)* Dar acum, scumpa mea Thea, trebuie să iei și tu un pahar de punci rece.

DOAMNA ELVSTED Nu, mulțumesc, nu beau niciodată...

HEDDA Atunci, *dumneavoastră*, domnule Løvborg.

LØVBORG Mulțumesc, nici eu.

DOAMNA ELVSTED Nu, nici el!

HEDDA *(privindu-l fix)* Dar dacă insist?

LØVBORG Inutil...

HEDDA *(rîzînd)* Va să zică nu am nici un fel de putere asupra dumneavoastră!... Sărmana de mine!

LØVBORG Din acest punct de vedere — sigur, nu.

HEDDA Serios vorbind, cred totuși că ar trebui s-o faceți... Chiar spre binele dumneavoastră personal.

DOAMNA ELVSTED Nu, Hedda, nu.

LØVBORG Cum adică?

HEDDA Mai bine spus, ar trebui s-o faceți tocmai pentru ceea ce ar putea crede lumea...

LØVBORG Nu înțeleg...

HEDDA Da, lumea ar putea ajunge să creadă că în fond nu vă simțiți într-adevăr foarte sigur de dumneavoastră.

DOAMNA ELVSTED *(încet)* Ah! Te rog, Hedda!

LØVBORG La urma urmei, oamenii pot crede ce vor.

DOAMNA ELVSTED *(bucuroasă)* Da, nu-i așa?

HEDDA L-am surprins pe domnul asesor privindu-vă destul de bănuitor.

LØVBORG Cu ce prilej?

HEDDA Surîdea atît de ironic în clipa cînd n-ați îndrăznit să-i însoțiți pe ceilalți, dincolo, la masă.

LØVBORG N-am îndrăznit?! Am preferat să rămîn aici, să stau de vorbă cu dumneavoastră.

DOAMNA ELVSTED Cu siguranță, așa a fost, Hedda.

HEDDA ...Ceea ce, însă, domnul asesor n-avea cum să bănuiască! Și am mai văzut cum surîdea și cum îi arunca priviri furișe lui Tesman atunci cînd n-ați îndrăznit să acceptați invitația la acea nevinovată petrecere.

LØVBORG Îndrăzniți să spuneți că nu îndrăznesc?

HEDDA Nu eu o spun. E interpretarea pe care a dat-o domnul Brack.

LØVBORG Lăsați-l să creadă ce vrea!

HEDDA Prin urmare, nu vă duceți cu ei?

LØVBORG Nu, rămîn aici cu dumneavoastră și cu Thea.

DOAMNA ELVSTED Da, Hedda, nu trebuie să te mire!

HEDDA *(surîde și dă din cap, privindu-l pe Løvborg)* Va să zică, de neclintit, ca stînca! Fidel principiilor în vecii vecilor! Vedeți, așa trebuie să fie omul! *(Se întoarce spre doamna Elvsted, o mîngîie ușor.)* Nu-ți spuneam eu, azi-dimineață, cînd ai venit atît de desperată aici?

LØVBORG *(mirîndu-se)* Desperată?

DOAMNA ELVSTED *(speriată)* Hedda, Hedda!

HEDDA Acum cred că-ți dai singură seama că n-aveai nici un motiv să fii atît de îngrijorată, atît de îngrozitor de alarmată... *(Întrerupîndu-se.)* Deci, putem fi toți trei mai liniștiți!

LØVBORG *(după o tresărire)* Dar despre ce e vorba, doamnă Tesman?

DOAMNA ELVSTED O, Doamne, Hedda! Cum ai putut să spui... Ce-ai făcut! Doamne, Dumnezeule!

HEDDA Nu te mai agita atîta! Asesorul ăsta nesuferit te observă tot timpul.

LØVBORG Va să zică, îngrozitor de alarmată din cauza mea!

DOAMNA ELVSTED *(încet, văicărindu-se)* O, Hedda, m-ai nenorocit... Acum, într-adevăr, m-ai nenorocit...

LØVBORG *(o privește pe Thea o clipă fix, crispat)* Va să zică asta era încrederea ta de nezdruncinat, în prietenul tău...

DOAMNA ELVSTED *(rugătoare)* Dragul meu prieten, dragul meu, lasă-mă să-ți vorbesc... Ascultă întîi...

LØVBORG *(ia unul dintre paharele cu punci, îl ridică și spune încet, cu o voce răgușită)* În sănătatea ta, Thea! *(Golește paharul, îl pune deoparte și îl ia pe celălalt.)*

DOAMNA ELVSTED *(încet)* O, Hedda, Hedda, de ce ai vrut cu tot dinadinsul să ajungă aici...

HEDDA Am vrut eu? Eu? Ai nevoie să-ți oferi o consolare?

LØVBORG Și încă unul în sănătatea dumneavoastră, doamnă Tesman! Mulțumesc pentru adevăr. Trăiască adevărul! *(Bea pînă la fund și umple din nou paharul.)*

HEDDA *(punînd mîna pe brațul lui)* Destul deocamdată, ajunge! Nu uitați, în seara asta sînteți invitat la o petrecere.

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, nu!

HEDDA Sst! Bagă de seamă, stau amîndoi și se uită drept la tine.

LØVBORG *(depunînd paharul)* Ei, Thea, pregătește-te acum să-mi spui adevărul.

DOAMNA ELVSTED Da!

LØVBORG Judecătorul știe foarte bine — nu-i așa? — că tu ai venit să mă cauți...

DOAMNA ELVSTED *(frîngîndu-și mîinile)* Hedda, Hedda, auzi ce mă întreabă!

LØVBORG Există deci o înțelegere între tine și el: să vii aici, în oraș, și să mă supraveghezi? Poate chiar lui îi aparține ideea! Ei, da, înțeleg, avea probabil din nou nevoie de mine în biroul lui! Sau, poate, îi lipseam la masa de joc?

DOAMNA ELVSTED *(întorcîndu-se încet)* O, Løvborg, Løvborg!

LØVBORG *(ia un pahar şi vrea să-l umple)* Ridic paharul pentru bătrînul judecător.

HEDDA *(oprindu-l)* Nu, destul! Nu uitaţi: trebuie să vă mai duceţi la asesorul Brack unde îi veţi citi lui Tesman.

LØVBORG *(calm, lasă paharul)* A fost o prostie din partea mea, Thea. Am înţeles pesemne greşit, totul... Haide, nu mai fi atît de supărată pe mine, dragă, dragă prietenă. Vei vedea, şi tu şi toţi ceilalţi: chiar dacă am căzut o dată jos, jos de tot, acum m-am ridicat din nou. Cu sprijinul tău, Thea.

DOAMNA ELVSTED *(strălucind de bucurie)* Dumnezeule! Îţi mulţumesc!

(În timpul acesta, Brack şi-a consultat ceasornicul; se ridică o dată cu Tesman şi trec amîndoi în salon.)

BRACK *(luîndu-şi pălăria şi pardesiul)* Doamnă Tesman, e timpul să plecăm.

HEDDA Da, e timpul.

LØVBORG *(ridicîndu-se)* Şi pentru mine, domnule asesor.

DOAMNA ELVSTED *(încet şi rugător)* O, Løvborg, te rog, nu. Nu!

HEDDA *(o ciupeşte de braţ şi-i şopteşte)* Sst! Mai sînt şi alte urechi pe aproape.

DOAMNA ELVSTED *(cu un ţipăt slab)* Au!

LØVBORG *(către Brack)* Întrucît aţi avut amabilitatea să mă invitaţi şi pe mine...

BRACK Ei, va să zică, totuşi, veniţi şi dumneavoastră!

LØVBORG Da, n-am nici o altă obligaţie.

BRACK Mă bucur! Mă bucur foarte mult.

LØVBORG *(băgînd manuscrisul în buzunar, către Tesman)* Ţin, înainte de a-l depune, să-l vezi şi tu — pe cît se va putea.

TESMAN Da, foarte bine! Dar, dragă Hedda, ce se va întîmpla cu doamna Elvsted? Cine o va conduce acasă? Aşa-i?

HEDDA A, se găseşte întotdeauna o soluţie.

LØVBORG Doamna Elvsted? Dar bineînţeles, voi veni eu s-o iau. *(Se apropie de ele.)* Aşa... spre orele zece, doamnă Tesman? Vă convine?

HEDDA Da, desigur, e perfect.

TESMAN Ei, atunci e totul în regulă. Dar pe mine să nu mă aştepţi atît de devreme, Hedda.

HEDDA Poţi rămîne cît de tîrziu vei voi, dragul meu!

DOAMNA ELVSTED *(cu o teamă ascunsă)* Domnule Løvborg , eu aştept va să zică aici, pînă veţi veni.

LØVBORG *(cu pălăria în mînă)* Da, sigur!

BRACK Şi acum, domnii mei, trupa veselă porneşte! Să sperăm c-o să fie animaţie — după cum spune o anumită, frumoasă doamnă.

HEDDA Ei, dacă acea frumoasă doamnă ar putea fi şi ea prezentă, dar invizibilă, la această petrecere!

BRACK De ce invizibilă?

HEDDA Pentru a putea auzi cum arată animaţia naturală, nefalsificată, domnule asesor.

BRACK N-aş sfătui-o, totuşi, pe frumoasa doamnă.

TESMAN *(ridicîndu-se şi el)* Nu, zău, eşti foarte amuzantă, Hedda! Auzi, ce idee!

BRACK Vă salut, doamnele mele! La revedere!

LØVBORG *(ridicîndu-se pentru a-şi lua rămas bun)* Deci, în jurul orei zece.

(Brack, Løvborg şi Tesman ies pe uşa care dă în antreu. În acelaşi timp, Berte vine dinspre odaia din fund, cu o lampă aprinsă pe care o aşază pe masa din salon, apoi iese.)

DOAMNA ELVSTED *(s-a ridicat şi umblă neliniştită prin odaie)* Hedda, Hedda, cum o să sfîrşească toate?

HEDDA La ora zece, va veni! Îl văd, îl am în faţa ochilor: cu frunze de viţă în păr, aprins şi plin de voioşie!

DOAMNA ELVSTED Dea Domnul să fie aşa.

HEDDA Şi atunci... Atunci îşi va redobîndi puterea asupra lui însuşi. Atunci va fi, într-adevăr, pentru tot restul vieţii lui, un om liber.

DOAMNA ELVSTED Doamne, de s-ar întoarce aşa cum îl vezi tu.

HEDDA Aşa, şi nu altfel! *(Se ridică şi se apropie de ea.)* Tu păstrează-ţi îndoielile tale, eu îmi păstrez încrederea mea în el. Cred în el! Şi acum, vom avea dovada...

DOAMNA ELVSTED Îmi ascunzi ceva, Hedda.

HEDDA Da, îţi ascund. Vreau ca măcar o dată în viaţa mea să am putere asupra soartei unui om.

DOAMNA ELVSTED Cum tu... nu ai?...

HEDDA Nu am — şi n-am avut niciodată.

DOAMNA ELVSTED Nici asupra soţului tău?

HEDDA Ba da, dar el nu merită... osteneala. O! De-ai putea pricepe cît sînt de săracă. În timp ce tu ai dreptul să fii atît de bogată! *(Cuprinzînd-o fierbinte în braţe.)* Cred că tot am să-ţi ard părul.

DOAMNA ELVSTED Lasă-mă! Lasă-mă! Mi-e frică de tine, Hedda!

BERTE *(în deschizătura uşii)* Am pregătit masa pentru ceai, doamnă.

HEDDA Bine, venim!

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, nu! Prefer să mă întorc singură acasă. Acum, îndată!

HEDDA Lasă prostiile! Mai întîi trebuie să-ţi bei ceaiul! Hai, prostuţo. Şi la ora zece vine Eilert Løvborg cu o cunună din frunze de viţă în jurul capului... *(O trage aproape cu forţa pe doamna Elvsted spre uşă.)*

Actul III

(Acelaşi decor. Draperiile din faţa uşii din fund sînt trase; de asemenea, cele din faţa glasvandului. Lampa cu abajur de pe masă arde cu flacăra micşorată. Uşiţa deschisă a sobei arată că focul, care a ars toată noaptea, e acum aproape stins. Doamna Elvsted, înfăşurată într-un şal mare şi cu picioarele pe un taburet, stă lăsată pe spate, într-un fotoliu, lîngă sobă. Hedda doarme îmbrăcată, întinsă pe canapea, acoperită cu o cuvertură.)

DOAMNA ELVSTED *(după o pauză, îşi îndreaptă repede trupul şi ascultă încordat, apoi se lasă din nou în fotoliu, obosită, lamentîndu-se încet)* O Doamne, Doamne, încă n-a venit! Încă n-a venit!

(Berte intră in vîrful picioarelor pe uşa vestibului, păşind încet. Are o scrisoare în mînă.)

DOAMNA ELVSTED *(se întoarce şi şopteşte încet)* A venit cineva?

BERTE *(încet)* Da, a adus cineva scrisoarea asta.

DOAMNA ELVSTED *(întinzînd grăbită mîna)* O scrisoare! Dă-mi-o!

BERTE E pentru domnul doctor.

DOAMNA ELVSTED Aa!

BERTE A adus-o fata în casă a domnişoarei Tesman. O las aici, pe masă.

DOAMNA ELVSTED Bine, las-o...

BERTE *(punînd scrisoarea pe masă)* Eu zic să sting lampa, văd că fumegă...

DOAMNA ELVSTED Bine, stinge-o. În curînd se luminează de ziuă.

BERTE *(stingînd lampa)* S-a luminat de tot, doamnă.

DOAMNA ELVSTED S-a făcut ziuă! Şi încă nu s-a întors!

BERTE Ei, îmi ziceam eu c-aşa o să se întîmple...

DOAMNA ELVSTED Dumneata ai ştiut?

BERTE Da... Cînd am văzut că un domn — pe care-l cunosc eu mai de mult, a venit iar la noi şi a plecat cu dînşii... Că despre domnul ăsta s-au vorbit multe aici, în oraş, pe vremuri.

DOAMNA ELVSTED Nu vorbi atît de tare. O trezeşti pe doamna.

BERTE *(se uită spre canapea şi suspină)* Doamne, da, s-o lăsăm să doarmă, sărăcuţa. Să mai pun lemne în sobă?

DOAMNA ELVSTED Mulţumesc, pentru mine, nu.

BERTE Bine... *(Iese încet pe uşa vestibulului.)*

HEDDA *(se trezeşte la închiderea uşii şi se uită în sus)* Ce s-a întîmplat?

DOAMNA ELVSTED Era Berte.

HEDDA *(privind în jur)* A, a fost aici! Da, acum m-am dezmeticit. *(Se ridică, rămînînd aşezată pe canapea, se întinde şi îşi freacă ochii.)* Cît e ceasul, Thea?

DOAMNA ELVSTED E trecut de şapte.

HEDDA La ce oră s-a întors Tesman?

DOAMNA ELVSTED Nu a venit.

HEDDA Nu s-a întors încă acasă?

DOAMNA ELVSTED *(ridicîndu-se)* Nu s-a întors încă nimeni.

HEDDA Şi noi, care am stat treze şi am aşteptat pînă aproape de ora patru.

DOAMNA ELVSTED *(frîngîndu-şi mîinile)* Şi cum l-am mai aşteptat!

HEDDA *(cască, duce mîna la gură)* Da, ar fi putut să ne scutească de aşteptarea asta.

DOAMNA ELVSTED Ai reuşit să dormi puţin?

HEDDA Da. Cred chiar că am reuşit să dorm destul de bine. Tu nu?

DOAMNA ELVSTED Nici o clipă. N-am putut, Hedda! Mi-a fost, pur şi simplu, imposibil.

HEDDA *(se scoală şi se duce la ea)* Ei, hai, hai! N-ai nici un motiv să fii îngrijorată. Îmi dau foarte bine seama cum a decurs totul.

DOAMNA ELVSTED Poţi să-mi spui şi mie?

HEDDA Ei, bineînţeles, petrecerea asesorului s-a prelungit mult...

DOAMNA ELVSTED Asta-i sigur. Dar, oricum...

HEDDA Şi Tesman n-a mai vrut să se întoarcă acasă, ca să nu trebuie să sune în miez de noapte şi să ne trezească... *(Ride.)* Poate nici nu i-ar fi plăcut prea mult să se arate în starea în care era.

DOAMNA ELVSTED Şi atunci, unde s-o fi dus?

HEDDA Cu siguranţă, la mătuşile lui; s-a dus să doarmă acolo. I-au păstrat intactă fosta lui cameră.

DOAMNA ELVSTED Nu, la ele nu poate fi. Adineauri chiar a sosit o scrisoare de la domnişoara Tesman. E acolo, pe masă.

HEDDA Daa? *(Privind adresa.)* Da, e scrisul mătuşii Julle. Ei, atunci au rămas la domnul asesor. Şi Eilert Løvborg, cu cununa lui din frunze de viţă, stă şi le face lectură.

DOAMNA ELVSTED Hedda, nici tu nu crezi ce spui...

HEDDA Thea, n-ai mai multă minte decît o oiţă.

DOAMNA ELVSTED Din păcate, probabil că asta şi sînt...

HEDDA Şi, moartă de oboseală, cum arăţi...

DOAMNA ELVSTED Da. Sînt moartă de oboseală.

HEDDA De aceea trebuie să mă asculţi, să faci ce-ţi spun eu: du-te în odaia mea şi culcă-te...

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, oricum, tot n-aş putea dormi

HEDDA Ba, cu siguranţă, vei dormi.

DOAMNA ELVSTED Dar acum soţul tău trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta. Şi vreau să aflu numaidecît...

HEDDA Te trezesc eu cînd se întoarce.

DOAMNA ELVSTED Îmi promiţi, Hedda?

HEDDA Da, poţi conta pe mine. Şi acum, haide, du-te şi te culcă. Încearcă să dormi. *(Thea iese prin odaia din fund.)*

(Hedda se duce la glasvand şi trage draperia. Lumina puternică a zilei pătrunde în odaie; Hedda ia de pe masa de scris o oglindă de mînă, se priveşte şi-şi aranjează părul. Se duce spre uşa vestibulului şi apasă pe butonul de sonerie. După cîteva clipe, Berte apare în prag.)

BERTE Doamna doreşte ceva?

HEDDA Da, mai pune lemne în sobă. Tremur de frig.

BERTE Pun, pun... Să vedeţi ce repede se încălzeşte aici. *(Adună tăciuni şi pune lemne peste ei în sobă; se opreşte şi ascultă.)* A sunat cineva la uşa de la intrare, doamnă.

HEDDA Du-te de deschide. Văd eu de foc.

BERTE O să vedeţi, se aprinde îndată. *(Iese pe uşa dinspre vestibul; Hedda, în genunchi pe taburet, mai pune cîteva lemne în sobă. După o scurtă pauză, din vestibul intră Jørgen Tesman. Arată obosit şi parcă întunecat; merge în vîrfurile picioarelor şi se furişează spre uşă, vrînd să se strecoare printre draperii.)*

HEDDA *(lîngă sobă, fără să ridice privirea)* Bună dimineaţa.

TESMAN *(întorcîndu-se)* Hedda! *(Se apropie.)* Dar, pentru Dumnezeu, Hedda, de ce te-ai sculat atît de devreme? Aşa-i?

HEDDA Da, m-am sculat foarte devreme azi.

TESMAN Şi eu, care eram convins că dormi încă! Închipuieşte-ţi!

HEDDA Nu vorbi atît de tare. Doamna Elvsted s-a culcat la mine în odaie.

TESMAN Doamna Elvsted a rămas aici peste noapte?

HEDDA Da, n-a venit nimeni s-o ia.

TESMAN A, n-a venit nimeni...

HEDDA *(închide uşa de la sobă şi se ridică)* Ei, a fost chiar atît de amuzantă petrecerea?

TESMAN Ai fost cumva îngrijorată? Aşa-i?

HEDDA Asta ar fi greu să mi se întîmple mie! Te-am întrebat numai cum ai petrecut?

TESMAN Bine! Ei, o dată, aşa, merge! Mai cu seamă la început, cînd Eilert Løvborg mi-a citit din cartea lui. Noi am fost primii — am sosit cu o oră mai devreme decît toţi ceilalţi. Şi în timpul ăsta Brack a trebuit să se ocupe cu pregătirile... Aşa că Eilert a avut timp să-mi citească...

HEDDA *(se aşază în partea dreaptă a mesei)* Ei, ia să aud!

TESMAN *(se aşază pe taburet, lîngă sobă)* Nu, Hedda, nici nu-ţi poţi închipui ce operă va fi! Fără nici o îndoială, o lucrare cu totul excepţională. Genială! Închipuieşte-ţi!

HEDDA Nu mă interesează!

TESMAN Faţă de tine, Hedda, trebuie să recunosc însă că atunci cînd, în sfîrşit, a început să citească, am încercat un sentiment... urît.

HEDDA Urît?

TESMAN De invidie. Da, îl invidiam pur şi simplu pe Eilert, că a fost în stare să scrie o asemenea carte. Închipuieşte-ţi, Hedda!

HEDDA Îmi închipui!

TESMAN Dar să ştii, Hedda, cu toate calităţile pe care le are, din păcate, el nu se mai poate îndrepta.

HEDDA Vrei să spui că are mai mult curaj în viaţă decît ceilalţi?

TESMAN Nu, vezi tu, nu poate absolut de loc să se stăpînească... Pierde orice măsură cînd e vorba de plăcerile vieţii...

HEDDA Şi cum a fost pînă... pînă la urmă?

TESMAN Dragă Hedda, cred că cel mai corect aş putea-o numi o bacanală.

HEDDA Avea şi frunze de viţă în păr?

TESMAN Frunze de viţă? Nu, n-am observat! Dar a ţinut un discurs lung şi foarte încîlcit în cinstea femeii care l-a inspirat în timpul cît a scris lucrarea. Da, aşa s-a exprimat.

HEDDA A şi numit-o?

TESMAN Nu! Nu i-a rostit numele. Dar nu poate fi decît doamna Elvsted. Cine altcineva? Așa-i? Ia, gîndește-te!

HEDDA Și unde te-ai despărțit de el?

TESMAN În drum spre casă. Am plecat amîndoi odată. Ultimii... A venit și Brack cu noi ca să mai ia puțin aer... De fapt, ne înțelesesem să-l conducem împreună pe Eilert acasă. Știi, băuse foarte mult...

HEDDA Eilert era beat, deci.

TESMAN Dar acum urmează lucrul cel mai ciudat, Hedda. Sau, aș spune mai degrabă, cel mai dureros. Aproape că mi-e și rușine să ți-l povestesc... Fiindcă e vorba de Eilert.

HEDDA Ei, ce s-a mai întîmplat?

TESMAN Da, în timp ce ne înapoiam — închipuiește-ți! — din întîmplare, am rămas puțin în urmă. Închipuiește-ți, numai cîteva minute!

HEDDA Dar spune odată!

TESMAN Și în timp ce mă grăbeam să-i ajung pe ceilalți din urmă ce crezi că am găsit la marginea drumului?

HEDDA De unde vrei să știu?

TESMAN Dar pentru nimic în lume, Hedda, să nu vorbești cu nimeni despre asta... Auzi? Promite-mi! Pentru Eilert! *(Din buzunarul hainei scoate un pachet învelit în hîrtie.)* Închipuiește-ți, Hedda, am găsit asta!

HEDDA Nu e pachetul pe care-l avea la el, ieri, cînd a fost aici?

TESMAN Ba da, e manuscrisul lui! Să pierzi un manuscris atît de prețios, de neînlocuit, fără să-ți dai măcar seama! E și foarte dureros și îngrijorător, Hedda...

HEDDA Și de ce nu i-ai dat imediat pachetul înapoi?

TESMAN Nu, n-am îndrăznit s-o fac în starea în care era...

HEDDA Și nici n-ai spus nimănui că l-ai găsit?

TESMAN Ei, cum era să spun? Tot din delicatețe față de Eilert!

HEDDA Va să zică, nimeni nu știe că e la tine...

TESMAN Nu. Și nici nu trebuie să știe nimeni. Așa-i?

HEDDA Și despre ce ai vorbit cu el, după aceea?

TESMAN Dar nici n-am mai apucat să-i vorbesc! Cînd am pornit cu toții pe străzi, el, împreună cu alți doi-trei, au dispărut, deodată. Închipuiește-ți!

HEDDA Aşa? Atunci înseamnă că l-au condus acasă cei cu care a rămas.

TESMAN Probabil... Iar Brack a luat-o şi el pe alt drum.

HEDDA Şi tu pe unde ai umblat de atunci?

TESMAN Ne-a invitat pe cîţiva acasă la el, să bem o cafea — un chefliu vesel care a fost cu noi la petrecere. Era dimineaţa, în zori, adică era încă noapte... Aşa-i? Dar după ce mă odihnesc puţin, mă duc cu manuscrisul la Eilert... Acum o fi dormind şi el... Îl las să se mai dezmeticească şi pe urmă mă duc la el...

HEDDA *(întinde mîna, ia pachetul)* Nu trebuie să i-l duci chiar acum... Lasă-mi-l şi mie, să-l citesc.

TESMAN Nu, dragă Hedda, zău, nu îndrăznesc.

HEDDA Nu îndrăzneşti?

TESMAN Nu, fiindcă îţi închipui cît de desperat va fi cînd se va trezi şi va vedea că-i lipseşte manuscrisul. Fiindcă, trebuie să ştii, nu are nici o copie! Spunea chiar el.

HEDDA *(privindu-l cercetător)* Şi nu l-ar putea rescrie?

TESMAN Nu, nu cred că ar fi posibil... Inspiraţia, vezi tu...

HEDDA Da, asta-i adevărat... *(Neglijent.)* A, uite, o scrisoare pentru tine.

TESMAN Da? Nu mai spune!

HEDDA *(întinzîndu-i-o)* A sosit azi-dimineaţă, foarte devreme.

TESMAN De la mătuşa Julle! Ce poate fi? *(Pune manuscrisul împachetat pe celălalt taburet, deschide scrisoarea, o parcurge şi tresare.)* Hedda, îmi scrie că biata mătuşa Rina îşi trăieşte ultimele clipe.

HEDDA Era de aşteptat.

TESMAN Şi că, dacă mai vreau s-o prind în viaţă, să mă grăbesc. Alerg îndată.

HEDDA *(reţinîndu-şi un surîs)* Şi chiar vrei să şi alergi?

TESMAN Scumpa mea Hedda, ce bine-ar fi dacă ţi-ai putea învinge aversiunea şi dacă ai vrea să vii cu mine! Aşa-i?

HEDDA *(se ridică şi spune, obosită)* Nu, te rog, nu-mi pretinde asta. Nu doresc să văd boală şi moarte. Lasă-mă, te rog, departe de toate astea...

TESMAN Bine, bine... *(Umblînd în lung și în lat prin odaie.)* Pălăria mea? Pardesiul? A, în vestibul! Doamne, Dumnezeule, sper că nu voi sosi prea tîrziu. Așa-i?

HEDDA Ei, haide, fugi!

(Berte apare în ușa de la vestibul.)

BERTE Domnul asesor întreabă dacă poate intra.

TESMAN La ora asta! Nu, acum îmi este imposibil să-l primesc.

HEDDA Dar eu pot! *(Către Berte.)* Poftește-l pe domnul asesor.

(Berte iese.)

HEDDA *(repede, șoptit)* Pachetul, Tesman. *(Îl ia de pe taburet.)*

TESMAN Da, dă-mi-l!

HEDDA Nu, nu, ți-l pun eu bine...

(Se duce la masa de scris și îl ascunde între rafturile de cărți. Tesman este atît de surescitat și de grăbit, incît nu reușește să-și pună mănușile. Asesorul Brack intră din vestibul.)

HEDDA *(salutîndu-l, cu o înclinare a capului)* Sînteți — ca de obicei — foarte matinal, domnule asesor!

BRACK Da, nu-i așa? *(Către Tesman.)* Și dumneavoastră sînteți gata de plecare?

TESMAN Da, trebuie neapărat să mă duc la mătușile mele. Închipuiți-vă, mătușa Rina e pe moarte, sărmana!

BRACK Vai! Chiar pe moarte? Atunci nu vreau să vă mai rețin într-o clipă atît de gravă.

TESMAN Da, într-adevăr, trebuie să fug. La revedere! La revedere! *(Iese grăbit pe ușa vestibulului.)*

HEDDA *(apropiindu-se)* La dumneavoastră acasă, azi-noapte, se pare că a fost mai mult decît animație, domnule asesor!

BRACK N-am avut încă vreme să-mi schimb hainele, doamnă Hedda.

HEDDA Nici dumneavoastră?

BRACK Nu, după cum vedeți. Dar ce v-a povestit Tesman despre peripețiile de azi-noapte?

HEDDA Mai nimic... detalii plicticoase... Mi-a spus numai că a fost împreună cu alții să ia cafeaua... undeva.

BRACK Povestea asta cu cafeaua, o cunosc. Cred că Eilert Løvborg n-a fost cu el acolo?

HEDDA Nu, îl conduseseră mai înainte acasă.

BRACK Şi Tesman?

HEDDA Nu, alţi cîţiva, spunea el.

BRACK *(surîzînd)* Jørgen Tesman este într-adevăr un naiv, un suflet pur...

HEDDA Da, este!... Dar, spuneţi-mi, s-a mai întîmplat şi... altceva?

BRACK Da, mai există şi un „altceva"!

HEDDA Ei, asta-i! Să luăm loc, domnule asesor, ca să puteţi povesti mai bine. *(Se aşază de o parte a mesei; Brack, la celălalt capăt, dar aproape de ea.)* Prin urmare?

BRACK Aveam motive speciale să urmăresc peregrinările invitaţilor mei... Sau, mai bine spus, a unora dintre invitaţii mei.

HEDDA Şi dintre aceştia, probabil, face parte şi Eilert Løvborg.

BRACK Trebuie să recunosc că da!

HEDDA Acum mă faceţi cu adevărat curioasă.

BRACK Ştiţi unde şi-a petrecut restul nopţii — el şi cu alţi cîţiva, doamnă Hedda?

HEDDA Dacă se poate povesti, atunci povestiţi-mi.

BRACK Dar bineînţeles că se poate povesti! Ei bine, au apărut într-o casă... unde avea loc o serată... într-adevăr, foarte „animată".

HEDDA Foarte libertină, vreţi să spuneţi.

BRACK Dintre cele mai libertine, doamnă!

HEDDA Povestiţi-mi mai amănunţit, domnule asesor!

BRACK Løvborg obţinuse mai de mult o invitaţie. Ştiu sigur. Dar pe atunci refuzase să mai frecventeze un asemenea mediu. Fiindcă, ştiţi, îşi schimbase cu totul conduita... Începuse o viaţă nouă...

HEDDA Da, acolo sus, la judecătorul Elvsted. Ei, şi va să zică totuşi s-a dus?

BRACK Da, vedeţi dumneavoastră, doamnă Hedda, din nenorocire, aseară, la mine, demonul a pus din nou stăpînire pe el...

HEDDA Am auzit, totuşi, că era într-o stare de mare inspiraţie!

BRACK Îngrozitoare! Sălbatică! Şi în această stare fiind, îmi închipui că a ajuns la un alt mod de a gîndi... Din păcate, doamnă, noi, bărbaţii, nu ţinem cu consecvenţă la principiile noastre, aşa cum s-ar cuveni.

HEDDA Dar nu mă îndoiesc că dumneavoastră, domnule asesor, faceţi excepţie. Şi ce s-a întîmplat mai departe cu Løvborg?

BRACK Ei, bine, ca să nu mai lungesc vorba, a ajuns în cele din urmă în saloanele domnişoarei Diana.

HEDDA Ale domnişoarei Diana?

BRACK Domnişoara Diana organizase la ea acasă o serată pentru un cerc ales de prieteni şi admiratori!

HEDDA Nu-i una cu părul roşu?

BRACK Exact.

HEDDA Un fel de cîntăreaţă?

BRACK Da, şi cîntăreaţă. Dar mai bine decît orice, se pricepe să vîneze bărbaţi. Cu siguranţă că aţi auzit de ea. În zilele lui de prosperitate, Eilert Løvborg era unul dintre cei mai înflăcăraţi susţinători ai ei.

HEDDA Şi cum s-a terminat povestea din noaptea trecută?

BRACK Se pare că nu prea amical. Domnişoara Diana a trecut de la primirea cea mai afectuoasă, la atacuri agresive.

HEDDA Împotriva lui Løvborg?

BRACK Fiindcă Løvborg a acuzat-o pe ea, sau pe prietenele ei, că l-au jefuit. Susţinea că i-ar fi dispărut portofelul şi alte lucruri. Pe scurt, se pare că n-a mai ţinut seama de nimic şi a dat un spectacol îngrozitor!

HEDDA Şi care a fost urmarea?

BRACK O încăierare generală şi între femei, şi între bărbaţi. Din fericire, în cele din urmă a sosit poliţia la faţa locului.

HEDDA A venit şi poliţia?

BRACK Da, dar a fost o distracţie care l-a costat scump pe Eilert Løvborg. Omul ăsta e nebun!

HEDDA Adică?

BRACK Se pare că ar fi opus o rezistenţă violentă. Că l-ar fi pălmuit pe unul dintre poliţişti şi că i-ar fi sfîşiat haina. Aşa că a trebuit să-i urmeze la comisariat.

HEDDA De unde știți toate astea?

BRACK Chiar de la poliție.

HEDDA *(privind înainte)* Va să zică, așa s-au petrecut lucrurile. Așadar, nu i s-a oferit cununa de frunze de viță.

BRACK Frunze de viță, doamnă Hedda?

HEDDA *(schimbînd tonul)* Dar spuneți-mi, domnule asesor, în definitiv, ce v-a făcut să-l urmăriți tot timpul pe Eilert Løvborg și să-l spionați?

BRACK În primul rînd, nu mi-ar putea fi indiferent dacă la anchetă ar ieși la iveală că Løvborg venea tocmai de la mine.

HEDDA Va să zică, va fi și o anchetă.

BRACK Se-nțelege. La urma urmei, fie ce-o fi! Dar mi se pare că, în calitate de prieten al casei, era de datoria mea să vă aduc la cunoștință, dumneavoastră și lui Tesman, tot ce s-a petrecut cu Løvborg în noaptea trecută.

HEDDA Și de ce trebuia neapărat să ne aduceți la cunoștință, domnule asesor Brack?

BRACK Ei bine, pentru că am mai mult decît bănuiala că el ar vrea să uzeze de dumneavoastră ca de un paravan.

HEDDA Dar cum v-a putut trece prin minte asemenea lucru?

BRACK Pentru numele lui Dumnezeu, doar nu sîntem orbi, doamnă Hedda. Cum nu vă gîndiți? Această doamnă Elvsted nu va părăsi prea curînd orașul.

HEDDA Dacă ar fi într-adevăr ceva între el și această doamnă ar putea găsi, fără îndoială, cu totul alte locuri unde să se întîlnească.

BRACK Dar nu în casa unor oameni respectabili... Fiindcă de-acum înainte, lui Eilert Løvborg accesul în asemenea case îi va fi definitiv închis.

HEDDA Și dumneavoastră sînteți de părere că și a mea ar trebui să rămînă închisă pentru el?

BRACK Recunosc că mi-ar fi mai mult decît penibil dacă acest domn ar avea acces permanent aici. Dacă el, un element inutil, care nu are ce căuta în societate, s-ar introduce în...

HEDDA În triunghi?

BRACK Întocmai. Pentru mine ar fi o pierdere: ca și cînd mi-aș pierde propriul cămin...

HEDDA *(privindu-l surîzînd)* Va să zică: unicul cocoș din ogradă, asta vă este ținta.

BRACK *(dînd încet din cap și coborînd vocea)* Da, asta mi-e ținta. Și pentru această țintă voi lupta cu toate mijloacele de care dispun.

HEDDA *(în timp ce surîsul îi piere de pe buze)* Sînteți cu siguranță un om primejdios, în anumite situații...

BRACK Credeți?

HEDDA Da, acum încep s-o cred. Și voi avea o inimă foarte ușoară atîta vreme cît nu voi fi în situația de a depinde de dumneavoastră.

BRACK *(rîzînd ambiguu)* Da, doamnă Hedda, poate că aveți dreptate. Dar cine știe dacă n-aș fi tocmai eu omul care să găsească o oarecare soluție pentru orice fel de situație...

HEDDA Serios?! Dar, domnule asesor, am impresia că ați și trecut la amenințări... Și că acesta este chiar scopul vizitei dumneavoastră.

BRACK *(ridicîndu-se)* O, departe de asta! Vedeți dumneavoastră, triunghiul de care vă vorbeam trebuie întărit și apărat printr-un liber consimțămînt.

HEDDA Asta-i și părerea mea.

BRACK Da, va să zică, am reușit să spun ceeace am vrut. Dar acum trebuie să ajung din nou acasă. La revedere, doamnă Hedda! *(Se duce către glasvand.)*

HEDDA *(ridicîndu-se)* Plecați prin grădină?

BRACK Da, pentru mine drumul e mai scurt pe-acolo.

HEDDA Și afară de asta, e și mai lăturalnic.

BRACK Adevărat. N-am nimic împotriva drumurilor lăturalnice. La timpul lor, pot fi destul de picante.

HEDDA Vreți să spuneți, atunci cînd se trage cu precizie?

BRACK *(din prag, către ea)* O, doar nu ne împușcăm cocoșii domestici din ogradă!

HEDDA *(rîzînd și ea)* Mai ales singurul exemplar din ogradă!...

(Se salută rîzînd; Brack iese, Hedda închide ușa în urma lui și rămîne un timp, încruntată, privind afară. Se duce apoi la masa de scris, ia manuscrisul lui Løvborg de pe raft și vrea să-l răsfoiască. Se aude în vestibul glasul Bertei. Hedda se întoarce și ascultă.

Încuie repede pachetul în sertar și pune cheia pe masa de scris. Eilert Løvborg, cu pardesiul pe el și cu pălăria în mînă, deschide cu violență ușa dinspre vestibul. Arată tulburat, surescitat.)

LØVBORG *(întors spre vestibul)* Și eu îți spun că trebuie să intru, și că voi intra! *(Închide ușa, se întoarce, o zărește pe Hedda, se stăpînește imediat și salută.)*

HEDDA *(lîngă masa de scris)* Domnule Løvborg, ați venit cam tîrziu s-o luați pe Thea.

LØVBORG Sau, poate, am venit prea devreme la dumneavoastră. Vă rog să mă scuzați!

HEDDA De unde știți că Thea se mai află încă la mine?

LØVBORG Am căutat-o acasă la ea și mi s-a spus că nu s-a mai înapoiat de aseară.

HEDDA *(ducîndu-se la masa din salon)* Și cînd v-au dat această informație, n-au mai adăugat nimic?... Vreau să spun, n-au făcut nici o remarcă?

LØVBORG *(privind-o întrebător)* Ce fel de remarcă?

HEDDA Vreau să spun, n-au făcut unele aprecieri în legătură cu absența ei de o noapte întreagă?...

LØVBORG *(înțelegînd deodată)* A, da! Într-adevăr: eu o trag după mine, la fund! Dar n-au făcut totuși o asemenea remarcă. Tesman, desigur, nu s-a sculat încă?

HEDDA Nu, nu cred.

LØVBORG Cînd s-a întors acasă?

HEDDA Foarte tîrziu.

LØVBORG V-a povestit ceva?

HEDDA Da, am auzit că a fost multă veselie, multă animație, la asesorul Brack.

LØVBORG Nimic altceva?

HEDDA Nu, nu cred. De altfel, eram moartă de somn.

DOAMNA ELVSTED *(intrînd din fund printre draperii și îndreptîndu-se spre Løvborg)* O, Løvborg! În sfîrșit!

LØVBORG Da, în sfîrșit. Și prea tîrziu.

DOAMNA ELVSTED *(privindu-l cu teamă)* Ce e prea tîrziu?

LØVBORG Acum totul e prea tîrziu. Cu mine s-a sfîrșit.

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, nu spune asta!

LØVBORG Și tu o să spui la fel, cînd o să auzi.

DOAMNA ELVSTED Nu vreau să aud nimic!

HEDDA Poate preferați să rămîneți singur cu ea, ca să-i vorbiți? Eu pot pleca...

LØVBORG Nu, rămîneți și dumneavoastră. Vă rog.

DOAMNA ELVSTED Și eu îți repet că nu vreau să aud nimic.

LØVBORG Nu despre aventurile mele de azi-noapte vreau să-ți vorbesc...

DOAMNA ELVSTED Atunci despre ce?

LØVBORG Despre drumurile noastre, care trebuie să se despartă acum.

DOAMNA ELVSTED Să se despartă?

HEDDA *(involuntar)* Știam.

LØVBORG Pentru că nu mai am nevoie de tine, Thea.

DOAMNA ELVSTED Cum poți să-mi vorbești așa, Løvborg? Nu mai ai nevoie de mine! Să nu te mai ajut ca pînă acum? Nu, noi rămînem împreună, ca să lucrăm împreună.

LØVBORG De azi înainte, nu mai lucrez.

DOAMNA ELVSTED *(cu o descurajare profundă)* La ce-mi va mai folosi viața, atunci?

LØVBORG Vei încerca să trăiești ca și cum nu m-ai fi cunoscut niciodată.

DOAMNA ELVSTED Nu pot! Nu pot!

LØVBORG Încearcă și vei putea, Thea. Trebuie să te întorci acasă.

DOAMNA ELVSTED *(revoltată)* Niciodată, pentru nimic în lume. Acolo unde ești tu, vreau să fiu și eu! Nu mă las izgonită! Vreau să rămîn aici! Să fiu alături de tine atunci cînd va apărea cartea.

HEDDA *(încordată, cu jumătate glas)* A, cartea, da!

LØVBORG *(uitîndu-se la ea)* Cartea mea și a ei. Și a ei! Ăsta-i adevărul.

DOAMNA ELVSTED Da, și eu simt că-i așa. De aceea am și eu dreptul să fiu cu tine atunci, cînd va apărea. Vreau să fiu de față cînd ți se va acorda din nou onoarea și prețuirea. Și fericirea, fericirea asta vreau s-o împart cu tine.

LØVBORG Thea, cartea noastră nu va mai apărea niciodată.

HEDDA A!

DOAMNA ELVSTED Nu va apărea?

LØVBORG Nu mai poate să apară.

DOAMNA ELVSTED *(cu un presentiment dureros)* Løvborg, ce-ai făcut cu manuscrisul?

HEDDA *(îl priveşte cu încordare)* Da, manuscrisul?

DOAMNA ELVSTED Unde-i?

LØVBORG Thea, renunţă, nu mă mai întreba!

DOAMNA ELVSTED Ba da, ba da, vreau să ştiu! Am dreptul s-o aflu imediat.

LØVBORG Manuscrisul, ei, dacă vrei să ştii... manuscrisul l-am rupt în mii de bucăţi.

DOAMNA ELVSTED *(ţipă)* O, nu, nu!

HEDDA *(fără să vrea)* Dar nu-i ade...

LØVBORG *(uitîndu-se la ea)* Dumneavoastră credeţi că nu-i adevărat?

HEDDA *(stăpînindu-se)* Ba, dimpotrivă, cred. Din moment ce o spuneţi chiar dumneavoastră. Dar sună atît de neverosimil...

LØVBORG Şi totuşi, e adevărat.

DOAMNA ELVSTED *(frîngîndu-şi mîinile)* O, Doamne, o, Doamne, Hedda! să rupi în bucăţi propria-ţi operă.

LØVBORG Mi-am sfîşiat, cu mîinile mele, propria mea viaţă. Dar ce altceva puteam face cu opera vieţii mele?

DOAMNA ELVSTED Prin urmare, asta ai făcut azi-noapte?

LØVBORG Da, auzi, Thea? În mii de bucăţi! Şi le-am aruncat pe toate în apele fiordului. Acolo, afară, departe. Oricum, e o apă mare, curată. I le-am încredinţat ei, vîntului... Se vor scufunda, peste puţin timp. Adînc, tot mai adînc. Ca şi mine, Thea.

DOAMNA ELVSTED Să ştii, Løvborg, tu ţi-ai înecat cartea, dar pînă la sfîrşitul zilelor mele eu am să cred că ţi-ai înecat copilul.

LØVBORG Da, într-un fel, mi-am ucis copilul.

DOAMNA ELVSTED Dar cum ai putut? Copilul îmi aparţinea şi mie.

HEDDA *(aproape fără glas)* Copilul...

DOAMNA ELVSTED *(respirînd greoi)* Va să zică s-a isprăvit. Da, da, acum mă duc, Hedda.

HEDDA Pleci din oraş?

DOAMNA ELVSTED Nu ştiu, nu ştiu ce o să fac. Acum nu mai văd limpede nimic... Totul e întunecat... *(Iese pe uşa vestibulului.)*

HEDDA *(după o pauză)* Prin urmare, nu vrei s-o conduci acasă, domnule Løvborg?

LØVBORG Eu? Pe străzi? Să fie văzută împreună cu mine?

HEDDA Nu ştiu ce s-a mai întîmplat azi-noapte. Dar este chiar atît de ireparabil?

LØVBORG Lucrurile nu se vor opri la această singură noapte. O ştiu cu toată certitudinea. De altminteri, în felul acesta nici nu mai vreau să trăiesc. Şi din nou, de la început, nu o mai pot lua. Ea mi-a distrus curajul de a înfrunta viaţa... Mi-a distrus scopul vieţii...

HEDDA *(privind înainte)* Proasta asta mică a avut în mîinile ei soarta unui om! *(Privind la Løvborg.)* Dar, oricum, nu trebuie să fiţi atît de lipsit de inimă faţă de ea...

LØVBORG Doar nu vreţi să spuneţi că ea a fost lipsită de inimă!

HEDDA Să laşi pustiită viaţa unui om! Să-i răpeşti şi să distrugi tot ce i-a umplut sufletul, ani şi ani de zile... nu înseamnă că nu ai inimă?

LØVBORG Dumitale pot să-ţi spun adevărul, Hedda.

HEDDA Adevărul?

LØVBORG Mai întîi, promite-mi, dă-mi cuvîntul de onoare că Thea nu va afla niciodată ceea ce vei auzi acum.

HEDDA Aveţi cuvîntul meu de onoare.

LØVBORG Bine. Atunci trebuie să-ţi spun că nu-i adevărat ceea ce am povestit.

HEDDA Despre manuscris?

LØVBORG Da. Nu l-am rupt, nici nu l-am aruncat în fiord.

HEDDA Nu?! Dar atunci unde-i?

LØVBORG Totuşi, l-am distrus. Complet şi definitiv, Hedda!

HEDDA Nu mai înţeleg.

LØVBORG Thea spunea că ceea ce am făcut înseamnă pentru ea un fel de pruncucidere.

HEDDA Da, aşa a spus.

LØVBORG Dar să-ţi ineci copilul nu-i lucrul cel mai îngrozitor pe care-l poate săvîrşi un tată...

HEDDA Nu-i cel mai îngrozitor?

LØVBORG Nu. Am vrut s-o cruţ pe Thea, să nu-l audă, într-adevăr, pe cel mai îngrozitor.

HEDDA Şi care-i acela?

LØVBORG Să presupunem, Hedda, că un bărbat, într-o dimineaţă, după o noapte de chef, de destrăbălare, vine acasă, la mama copilului său şi-i spune: ascultă, am fost acolo, în cutare şi cutare loc, şi l-am luat cu mine şi pe copilul nostru. L-am purtat cu mine prin toate locurile acelea şi l-am pierdut. L-am pierdut pentru totdeauna. Dracu ştie pe ce mîini a încăput. Sau cine ştie cine şi-a vîrît codiţa aici!

HEDDA Dar, la urma urmelor, nu era totuşi vorba decît de o carte.

LØVBORG Sufletul curat al Theei se afla în acea carte.

HEDDA Da, înţeleg...

LØVBORG Acum poţi înţelege că pentru mine şi Thea nu mai poate exista un viitor al nostru?

HEDDA Şi pe ce drum vreţi s-o luaţi?

LØVBORG Pe nici unul. Vreau să văd doar cum pot pune capăt poveştii ăsteia. Cu cît mai repede, cu-atît mai bine.

HEDDA *(apropiindu-se cu un pas)* Eilert Løvborg, ascultă-mă acum: N-ai vrea să încerci ca totul să se sfîrşească în frumuseţe?

LØVBORG Frumuseţe? *(Surîde.)* Încununat cu frunze de viţă, aşa cum îţi închipui dumneata?

HEDDA Nu aşa... Aşa nu mai cred nici eu. Dar, oricum, în frumuseţe. Măcar pentru o dată! Rămîi cu bine. Acum trebuie să pleci pentru totdeauna.

LØVBORG Rămîi cu bine, doamnă. Şi salută-l pe Jørgen din partea mea. *(Vrea să plece.)*

HEDDA Aşteaptă. Vreau să duci cu dumneata o amintire din partea mea. *(Se apropie de masa de scris, deschide sertarul şi caseta cu pistoale. Se întoarce lîngă Løvborg, cu un pistol în mînă.)*

LØVBORG Asta-i amintirea?

HEDDA *(clătinînd încet din cap)* Îl recunoaşteţi? A fost o dată îndreptat asupra dumneavoastră.

LØVBORG Ar fi trebuit să-l foloseşti atunci.

HEDDA Folosiţi-vă dumneavoastră acum de el.

LØVBORG *(băgînd pistolul în buzunarul de la piept)* Mulţumesc!

HEDDA Şi totul să se petreacă frumos, Eilert Løvborg. Promiteţi-mi-o!

LØVBORG Rămîi cu bine, Hedda Gabler. *(Iese pe ușa vestibulului.)*

(Hedda ascultă un timp la ușă; se duce la masa de scris, scoate pachetul cu manuscrisul, scoate afară cîteva foi și le parcurge, apoi ia tot pachetul și se așază în fotoliul de lîngă sobă. Pune în poală manuscrisul. Puțin după aceea, deschide ușa sobei.)

HEDDA *(aruncă vreo cîteva foi în sobă și șoptește ca pentru ea)* Acum îți ard copilul, Thea! Thea, prostuța cu părul cîrlionțat! *(Aruncînd alte cîteva foi în sobă.)* Copilul tău și al lui Eilert Løvborg. *(Aruncă și restul.)* Acum arde, acum se mistuie în foc copilul!...

Actul IV

(Aceeași odaie, la familia Tesman. Seară. Salonul e cufundat în întuneric; camera din fund, luminată de o lampă atîrnată deasupra mesei. Draperiile acoperă glasvandul. Hedda, îmbrăcată în negru, umblă de colo pînă colo. Trece în odaia din fund și dispare în stînga. Se aud cîteva acorduri la pian. Apoi se întoarce în salon. Berte intră prin dreapta, traversînd odaia din fund cu o lampă aprinsă, pe care o așază pe masa din fața canapelei colțar. Are ochii înroșiți de plîns și poartă o panglică neagră la bonetă. Iese tăcută și cu băgare de seamă prin dreapta. Hedda se duce la glasvand, dă puțin în lături draperia și se uită afară în întuneric. Puțin după aceea, intră din vestibul domnișoara Tesman, îmbrăcată în doliu, cu pălărie cu voal. Hedda îi iese în întîmpinare și-i întinde mîinile.)

DOMNIȘOARA TESMAN Da, Hedda, vin aici îndoliată! Suferințele bietei mele surori au luat sfîrșit...

HEDDA După cum vedeți, am aflat... Tesman m-a înștiințat prin cîteva rînduri.

DOMNIȘOARA TESMAN Da, eu l-am rugat să-ți scrie. Dar am socotit că se cuvine să te vizitez personal aici, pentru a-ți anunța un deces în casa în care viața și-a dovedit încă o dată puterea.

HEDDA Foarte amabil din partea dumneavoastră.

DOMNIȘOARA TESMAN O, numai că Rina nu ar fi trebuit să ne părăsească tocmai acum. Casa Heddei nu trebuia să fie îndoliată tocmai acum...

HEDDA *(dorind să pună capăt conversației)* A murit, se pare, foarte liniștit... Nu-i așa, domnișoară Tesman?

DOMNIȘOARA TESMAN O, cu atîta seninătate, atît de împăcată și-a dat duhul. Și apoi, fericirea, marea fericire de a-l fi putut vedea pe Jørgen încă o dată. De a-și fi luat rămas bun. Probabil că Jørgen nu s-a întors încă?

HEDDA Nu, mi-a scris că nu trebuie să-l aștept chiar atît de curînd. Dar luați loc.

DOMNIȘOARA TESMAN Nu, mulțumesc, draga mea Hedda. Mi-ar face plăcere să mai stau cu dumneata, dar nu mai am timp. Trebuie să mă întorc acasă... S-o așez pe scumpa mea soră pe catafalc, s-o îmbrac, s-o gătesc... Să fie frumoasă cînd va ajunge în mormînt.

HEDDA Pot să vă ajut cu ceva?

DOMNIȘOARA TESMAN Nici nu te gîndi! Asta nu-i o treabă pentru Hedda Tesman! Nici gîndurile nu trebuie să ți le oprești asupra unui asemenea lucru, în perioada asta...

HEDDA O, gîndurile. Nu le putem întotdeauna stăpîni...

DOMNIȘOARA TESMAN *(continuînd pe același ton)* Doamne, Dumnezeule, așa se întîmplă toate pe lumea asta! Acasă, la mine, trebuie să pregătesc giulgiul pentru Rina. Și îmi închipui că aici în curînd vor începe — Domnul fie lăudat! — cu totul alte pregătiri...

(Jørgen Tesman intră pe ușa vestibulului.)

HEDDA În sfîrșit, ai venit!

TESMAN Mătușa Julle, aici erai? La Hedda? Închipuiește-ți!

DOMNIȘOARA TESMAN Tocmai voiam să plec, băiatul meu drag! Ai reușit să procuri tot ceea ce mi-ai promis?

TESMAN Nu cred, mi-e teamă că n-am cumpărat decît o parte din lucrurile de care ai nevoie. Dar trec eu din nou miine dimineață pe la tine, mătușă Julle... Și dacă am uitat să cumpăr ceva... Azi sînt cu totul zăpăcit... Nu pot să-mi adun gîndurile...

DOMNIȘOARA TESMAN Dar, scumpul meu Jørgen, asemenea întîmplări nu trebuie luate în felul ăsta...

TESMAN Și cum altfel crezi tu că pot fi luate?

DOMNIȘOARA TESMAN Trebuie să știi să-ți găsești fericirea chiar în durere! Să fii fericit tocmai pentru ceea ce s-a întîmplat. Așa cum sînt eu.

TESMAN Da, tu te gîndești la mătușa Rina...

HEDDA Veți rămîne foarte singură acum, domnișoară Tesman.

DOMNIȘOARA TESMAN Pentru scurt timp, vreau să nădăjduiesc! Mă gîndesc că odăița răposatei Rina nu va rămîne goală!

TESMAN Așa? Și cine-ai vrea să se mute în ea? Așa-i?

DOMNIȘOARA TESMAN O, din păcate, se găsește întotdeauna cineva... vreun biet om, singur pe lume, bolnav, neajutorat, care să aibă nevoie de îngrijire și de atenție...

HEDDA Și vreți să mai purtați încă o dată o asemenea cruce?

DOMNIȘOARA TESMAN Cruce? Dumnezeu să te ierte, copilule! Pentru mine, n-a fost nici un fel de cruce!

HEDDA Dar dacă ar veni acum un străin...

DOMNIȘOARA TESMAN Puțin timp ar fi pentru mine un străin! Cu oamenii bolnavi te împrietenești numaidecît. Iar eu simt atîta nevoie să am pentru cine trăi. Și — Domnul fie lăudat! — aici în casă, se va găsi mai tîrziu... ba una, ba alta de făcut... Și bătrîna mătușă va fi bucuroasă să fie de folos...

HEDDA De casa noastră, vă rog, nu vorbiți!

TESMAN Închipuiește-ți, Hedda, cît de bine ne-am putea simți noi trei împreună, dacă...

HEDDA Dacă?

TESMAN *(neliniștit)* Nu, nimic. Se va aranja totul, desigur. Să sperăm. Așa-i?

DOMNIȘOARA TESMAN Da. Mi se pare că voi doi aveți ceva de vorbit... *(Surîzînd.)* Și poate că Hedda are și ea ceva să-ți povestească, Jørgen! Vă las! Trebuie să mă întorc acasă, la Rina. *(Se îndreaptă spre ușă, apoi se oprește.)* Doamne, Dumnezeule, cît de ciudat, cînd te gîndești! Acum Rina se află lîngă mine și, în același timp, lîngă răposatul Jochum.

TESMAN Da, închipuiește-ți, mătușă Julle! Așa-i?

(Domnișoara Tesman iese pe ușa vestibulului.)

HEDDA *(urmărindu-l cu o privire rece și cercetătoare pe Tesman)* Am impresia că ești mai zdrobit chiar decît mătușă-ta Julle...

TESMAN Nu-i vorba numai de nenorocirea care s-a întîmplat... Sînt foarte neliniștit și din cauza lui Eilert...

HEDDA *(repede)* Iar i s-a întîmplat ceva?

TESMAN Voiam să dau o fugă pînă la el azi după-amiază și să-i spun că manuscrisul lui se află la mine, bine păstrat...

HEDDA Ei? Și nu l-ai găsit?

TESMAN Nu. Nu era acasă. Dar m-am întîlnit apoi cu doamna Elvsted și ea mi-a spus că Eilert a fost azi aici, devreme, dimineața...

HEDDA Da, îndată după plecarea ta.

TESMAN Și că ți-a spus că și-a rupt manuscrisul în bucăți. Așa-i?

HEDDA Da, așa spunea.

TESMAN Trebuie să fi fost sărmanul cu mintea complet rătăcită! Și mă gîndesc că de aceea nici n-ai mai îndrăznit să i-l dai înapoi.

HEDDA Nu, nu i l-am dat înapoi.

TESMAN Dar sigur că i-ai spus că e la noi? Așa-i?

HEDDA Nu. *(Repede.)* I-ai spus, cumva, tu, doamnei Elvsted?

TESMAN Nu, n-am vrut. Dar lui ar fi trebuit să-i spui, Hedda. Gîndește-te! Dacă, în desperarea lui, face o nebunie? Dă-mi manuscrisul, Hedda! Mă reped îndată pînă la el. Unde-ai pus pachetul?

HEDDA *(rece și nemișcată, sprijinită de fotoliu)* Nu-l mai am.

TESMAN Nu-l mai ai? Pentru Dumnezeu, ce vrei să spui?

HEDDA L-am zvîrlit în foc. Tot!

TESMAN *(tresărind cu spaimă)* L-ai zvîrlit în foc? În foc? Manuscrisul lui Eilert?

HEDDA Nu striga așa. Te-ar putea auzi fata în casă.

TESMAN În foc? Dumnezeule! Nu, nu, e pur și simplu imposibil!

HEDDA Şi totuşi, aşa e.

TESMAN Îți dai seama ce-ai făcut, Hedda? Dar nu ne aparţinea... Era un lucru găsit! Asta înseamnă abuz, e ilegal! Întreabă-l pe domnul asesor Brack, și vei vedea ce va spune.

HEDDA Desigur că ar fi mai prudent să nu-i vorbești domnului asesor. Și nimănui altcuiva.

TESMAN Dar cum ai putut face una ca asta! E de neînchipuit! Cum ți-a putut trece prin minte? Cum ţi-a venit? Răspunde! Aşa-i?

HEDDA *(reţinîndu-şi un surîs aproape imperceptibil)* Am făcut-o pentru tine, Jørgen.

TESMAN Pentru mine?

HEDDA Cînd ai venit azi-dimineaţă şi mi-ai spus că ți-a citit...

TESMAN Da, da, ei și?

HEDDA ...ai recunoscut singur că l-ai invidiat pentru ce a scris.

TESMAN Dar, Dumnezeule, am aruncat şi eu nişte vorbe... Nu trebuia să le iei chiar aşa...

HEDDA Oricum. N-am putut suporta gîndul că altcineva te-ar pune în umbră...

TESMAN *(cu o izbucnire între îndoială și bucurie)* Hedda, e adevărat ce spui?! N-aş fi crezut... N-aș fi crezut... că tu ţii chiar atît de mult la mine... Nu m-ai lăsat niciodată să bănuiesc... Închipuieşte-ţi!

HEDDA E mai bine că o afli exact acum! *(Curmînd, brusc.)* Discută cu mătuşa Julle. Te va lămuri ea...

TESMAN O! Cred că încep să înțeleg, Hedda! *(Împreunînd mîinile.)* Doamne, Dumnezeule, să fie cu putinţă?! Aşa-i?

HEDDA Nu striga. Te-ar putea auzi fata în casă.

TESMAN *(rîzînd cu o bucurie de nestăvilit)* Fata în casă! Nu, într-adevăr, ești adorabilă, Hedda! Ca și cînd n-ar fi vorba de Berte, care-i la noi în casă de o viață întreagă... Dar mă duc chiar eu să-i spun!

HEDDA *(frîngîndu-şi mîinile cu desperare)* Înnebunesc! Toate astea mă duc la nebunie!

TESMAN Care sînt „toate astea", Hedda? Aşa-i?

HEDDA *(fără reţinere)* Tot acest... ridicol, Jørgen!

TESMAN Ridicol? Că sînt atît de fericit? Poate totuşi nu se cuvine să-i spun Bertei...

HEDDA Mă miră! Nu-i obişnuită să-i ascunzi ceva!

TESMAN Nu, nu-i spun încă! Dar mătuşa Julle trebuie neapărat să afle. Şi mai trebuie să afle şi că ai început să-mi spui Jørgen. Închipuieşte-ţi! Mătuşa Julle va fi atît de bucuroasă, atît de bucuroasă!

HEDDA Cînd va auzi că am ars, din cauza ta, hîrtiile lui Eilert Løvborg?

TESMAN Da, şi asta-i adevărat! Despre vestea asta cu hîrtiile nu trebuie, bineînţeles, să ştie nimeni. Dar că mi-ai dat o mare dovadă de dragoste, Hedda, asta trebuie să i-o spun mătuşii Julle. Şi mai vreau s-o întreb dacă ceea ce s-a întîmplat... se întîmplă în mod obişnuit cu femeile tinere... Aşa-i?

HEDDA Da, cred că tot pe mătuşă-ta trebuie s-o întrebi...

TESMAN Cu prima ocazie! *(Din nou, gînditor şi neliniştit.)* Da, dar manuscrisul! Doamne, Dumnezeule, e totuşi îngrozitor cînd te gîndeşti la bietul Eilert.

(Doamna Elvsted, îmbrăcată ca la prima ei vizită — cu pălărie şi pardesiu — intră pe uşa vestibulului.)

DOAMNA ELVSTED *(salută grăbit şi spune, agitată şi emoţionată)* Dragă Hedda, te rog, nu mi-o lua în nume de rău că am venit iar.

HEDDA Ce ţi s-a întîmplat, Thea?

TESMAN Din nou ceva cu Eilert Løvborg? Aşa-i?

DOAMNA ELVSTED Mă tem îngrozitor să nu i se fi întîmplat o nenorocire.

HEDDA *(apucînd-o de braţ)* Crezi?

TESMAN Dar ce vă face să vă gîndiţi la asta, doamnă Elvsted?

DOAMNA ELVSTED Azi, cînd am intrat la gazda la care locuiesc, se vorbea tocmai despre el. Şi prin oraş circulă fel de fel de zvonuri de necrezut!

TESMAN Da, și eu le-am auzit! Și cu toate astea, închipuiți-vă, eu pot să depun mărturie că s-a dus de-a dreptul acasă și s-a culcat.

HEDDA Ei, și ce se spunea acolo... la gazda ta?

DOAMNA ELVSTED N-am putut afla nimic sigur. Cînd am intrat, s-a făcut deodată tăcere. Și eu n-am mai îndrăznit să întreb nimic.

TESMAN *(mergînd agitat de colo-colo)* Să sperăm, să sperăm că ați auzit greșit, doamnă Elvsted!

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, sînt sigură că despre el vorbeau. Și am mai auzit pronunțîndu-se, parcă, numele unui spital... sau...

TESMAN Spital!

HEDDA Nu, asta-i imposibil!

DOAMNA ELVSTED M-am speriat îngrozitor și atunci m-am dus acolo unde locuiește și am întrebat de el.

HEDDA De ce te-ai expus, Thea?...

DOAMNA ELVSTED Dar ce puteam face, Hedda? Mi-era imposibil să mai suport nesiguranța asta.

TESMAN Și nu l-ați găsit nici acolo? Așa-i?

DOAMNA ELVSTED Nu. Nu se știa nimic precis despre el. Mi s-a spus că n-a mai fost acasă de ieri după-amiază.

TESMAN De ieri! Ce idee! Cum se poate spune una ca asta!

DOAMNA ELVSTED Nu, nu, s-a întîmplat sigur ceva rău cu el, la nimic altceva nu mă pot gîndi...

TESMAN Hedda, dacă m-aș duce eu să mă informez în diferite locuri?

HEDDA Nu, nu te amesteca în treaba asta!

(Asesorul Brack, cu pălăria în mînă, intră pe ușa de la antreu, pe care Berte a deschis-o și pe care o închide apoi, în urma lui. E grav și salută tăcut.)

TESMAN O, dumneavoastră erați, dragă domnule asesor? Așa-i?

BRACK Trebuia să trec neapărat pe la dumneavoastră în seara asta.

TESMAN Văd după înfățișarea dumneavoastră că mătușa Julle v-a înștiințat...

BRACK Da, m-a înștiințat.

TESMAN Ce durere! Ce durere! Așa-i?

BRACK Depinde, dragă Tesman, cum vrem s-o luăm.

TESMAN *(privindu-l nesigur)* Sau, poate, s-a mai întîmplat ceva?

BRACK Da, s-a mai întîmplat ceva.

HEDDA Ceva grav, domnule asesor?

BRACK Din nou: depinde cum vreţi s-o luaţi, doamnă!

DOAMNA ELVSTED *(cu o izbucnire involuntară)* S-a întîmplat ceva cu Eilert Løvborg?

BRACK *(privind-o pieziş)* Cum v-aţi gîndit tocmai la el, doamnă? Sau, poate, ştiţi ceva?

DOAMNA ELVSTED *(năucită)* Nu, nu, absolut nimic, numai că...

TESMAN Dar vorbiţi odată!

BRACK *(ridicînd din umeri)* Ei, din păcate, Eilert Løvborg a fost transportat la spital. E pe moarte.

DOAMNA ELVSTED *(ţipă)* O, Doamne, Doamne!

TESMAN La spital! Şi e chiar pe moarte?

HEDDA *(fără voie)* Prin urmare atît de repede!

DOAMNA ELVSTED *(jelindu-se)* Şi ne-am despărţit fără să ne fi împăcat, Hedda!

HEDDA *(şoptit)* Thea... Thea!

DOAMNA ELVSTED *(fără s-o ia în seamă)* Trebuie să mă duc la el! Trebuie să-l mai găsesc în viaţă!

BRACK Vă duceţi degeaba, doamnă! Nimeni nu poate intra la el...

DOAMNA ELVSTED Dar spuneţi-mi, atunci... ce s-a întîmplat cu el! Ce-a fost?

TESMAN Doar nu s-o fi sinucis! Aşa-i?

HEDDA Ba da, sigur, s-a sinucis!

TESMAN Nu se poate, Hedda!

BRACK *(observînd-o continuu)* Din păcate, doamna Tesman a ghicit.

DOAMNA ELVSTED O, îngrozitor!

TESMAN Va să zică, singur! Închipuieşte-ţi!

HEDDA S-a împuşcat!

BRACK Din nou aţi ghicit, doamnă!

DOAMNA ELVSTED *(căutînd să-şi adune minţile)* Şi cînd s-a întîmplat asta, domnule asesor?

BRACK Acum, în după-amiaza asta. Între orele trei şi patru.

TESMAN Dar, sfinte Dumnezeule, unde se afla cînd s-a sinucis? Așa-i?

BRACK *(incert)* Unde? Desigur, acasă la el... dragă Tesman...

DOAMNA ELVSTED Nu, nu poate fi așa. Am fost la el între șase și șapte.

BRACK Ei, atunci în altă parte... Nu v-aș putea spune prea precis. Știu numai că s-a dat de urma lui. S-a împușcat în piept.

DOAMNA ELVSTED Îngrozitor, îngrozitor, să sfîrșească în felul ăsta!

HEDDA *(către Brack)* În piept, deci?

BRACK Da, cum am spus.

HEDDA Sigur, nu în tîmplă?

BRACK În piept, doamnă Tesman.

HEDDA Da, și în piept e bine.

BRACK Cum adică, doamnă?

HEDDA *(evitînd răspunsul)* O, nu, nimic.

TESMAN Și spuneți că rana e mortală? Așa-i?

BRACK Mortală. Probabil că s-a și isprăvit cu el.

DOAMNA ELVSTED Da, da, așa presimt și eu. S-a sfîrșit! S-a sfîrșit, Hedda!

TESMAN Dar, spuneți-mi, cum ați reușit să aflați toate astea?

BRACK *(scurt)* Printr-un om al poliției. Unul cu care aveam de vorbit.

HEDDA *(pe jumătate tare)* În sfîrșit, o faptă!

TESMAN *(speriat)* Doamne ferește, Hedda, ce tot spui?

HEDDA Spun că e frumusețe în acest gest.

BRACK Hm, doamnă Tesman.

TESMAN Frumusețe! Închipuiește-ți!

DOAMNA ELVSTED Dar ce legătură are cu frumusețea un asemenea gest...

HEDDA Eilert Løvborg și-a încheiat socotelile cu el însuși. A avut curajul să facă ceea ce trebuia.

DOAMNA ELVSTED Nu-i adevărat! Nu pot să cred și nu voi crede niciodată! A făcut ceea ce a făcut într-un moment de nebunie.

TESMAN Într-un moment de desperare!

HEDDA Nu, nu! Sînt sigură că nu.

DOAMNA ELVSTED Ba da. Într-o clipă de nebunie! Tot într-o clipă de nebunie și-a făcut și manuscrisul bucăți.

BRACK *(mirîndu-se)* Manuscrisul? Vreți să spuneți că manuscrisul... l-a rupt... în bucăți?

DOAMNA ELVSTED Da, azi-noapte.

TESMAN *(șoptește încet)* Hedda, Hedda, n-o să mai ieșim niciodată din încurcătura asta?

BRACK Asta e chiar ciudat...

TESMAN *(circulînd prin odaie)* Cine și-ar fi putut închipui că Eilert va sfîrși așa! Să nu lase nimic în urma lui, de care să-și lege trainic numele!

DOAMNA ELVSTED O, dacă s-ar putea reconstitui cartea!

TESMAN Ei, da, dacă s-ar putea! Aș da orice!

DOAMNA ELVSTED Poate că ar fi posibil, domnule Tesman.

TESMAN Ce vreți să spuneți?

DOAMNA ELVSTED *(căutînd în buzunarul de la rochie)* Am păstrat foile răzlețe pe care le avea la el cînd îmi dicta.

HEDDA *(apropiindu-se cu un pas)* Ah!

TESMAN Și spuneți că dumneavoastră le-ați păstrat, doamnă Elvsted? Așa-i?

DOAMNA ELVSTED Da... le-am luat cu mine cînd am plecat ca să vin aici, în oraș. Și au rămas în buzunar.

TESMAN Dați-mi-le să le văd! Așa-i?

DOAMNA ELVSTED *(întinzîndu-i un teanc de foi mici)* Sînt însă atît de încurcate. Le-am așezat cum s-au nimerit. Cu totul la întîmplare.

TESMAN Dar poate reușim să le descurcăm. Împreună, dumneata și cu mine, ajutîndu-ne unul pe celălalt.

DOAMNA ELVSTED Da, să încercăm, măcar atît să facem...

TESMAN Vom izbuti! Trebuie! Chiar de-ar trebui să-mi consacru toată viața...

HEDDA Tu, Jørgen? Viața ta, Jørgen?

TESMAN Da, sau mai bine spus toată vremea, toată vremea de care voi putea dispune. Cărțile mele și tot ce-am colecționat, să mai aștepte pînă una-alta. Hedda, mă înțelegi? Așa-i? Am o datorie față de memoria lui Eilert.

HEDDA Poate.

TESMAN Aşa că, dragă doamnă Elvsted, trebuie să ne adunăm puterile. Nu ajută la nimic să ne lamentăm! Aşa-i? Să facem totul, pentru a ne regăsi liniştea sufletească şi să...

DOAMNA ELVSTED Da, domnule Tesman, să ne străduim cît vom putea mai bine...

TESMAN Atunci, să nu mai pierdem vremea... Să începem chiar acum... Unde să ne aşezăm? Aici? Nu, în odaia din fund. Scuză-ne, dragă asesorule! Veniţi cu mine, doamnă Elvsted.

DOAMNA ELVSTED Doamne, numai de-am reuşi!

(Tesman şi cu doamna Elvsted trec in odaia din fund. Ea şi-a scos pălăria şi pardesiul. Amîndoi se aşază la masă, sub lampă, şi se adincesc, plini de zel, in cercetarea hîrtiilor. Hedda se aşază in fotoliul de lingă sobă. Brack se îndreaptă spre ea.)

HEDDA *(cu voce scăzută)* O, domnule asesor, ce sentiment de eliberare...

BRACK Eliberare, doamnă Hedda? Da, da, pentru Eilert Løvborg, într-adevăr, e o eliberare.

HEDDA Voiam să spun: pentru mine. E o mare consolare să ştii că se mai poate totuşi întîmpla în lumea asta ceva cu adevărat curajos. Numai un astfel de gest mai poate avea ceva din strălucirea frumuseţii absolute...

BRACK *(surîzînd)* Hm, dragă doamnă Hedda.

HEDDA O, ştiu foarte bine ce vreţi să spuneţi! Doar şi dumneavoastră sînteţi tot un fel de specialist... Şi dumneavoastră ca şi...

BRACK *(privind-o ţintă)* Eilert Løvborg a însemnat pentru dumneavoastră mult mai mult decît sînteţi, poate, dispusă să recunoaşteţi. Sau mă înşel?

HEDDA E o întrebare la care nu vă voi răspunde. Ştiu numai că Eilert Løvborg a avut curajul de a trăi conform cu propriul său mod de a gîndi. Iar acum, a făcut ceva mare, ceva plin de frumuseţe. Fiindcă a avut puterea şi voinţa să-şi părăsească, nesilit de nimeni şi atît de timpuriu, locul său de la ospăţul vieţii...

BRACK Mă doare, doamnă Hedda, dar sînt nevoit să vă distrug o prea frumoasă iluzie...

HEDDA O iluzie?

BRACK Oricum ați fi ajuns curînd să descoperiți că n-a fost decît o iluzie.

HEDDA Și care a fost acea iluzie?

BRACK Eilert Løvborg nu s-a împușcat de bunăvoie.

HEDDA Nu de bunăvoie?!

BRACK Trebuie să vă spun că n-am relatat chiar foarte exact ceea ce s-a petrecut cu el...

HEDDA *(cu încordare)* Ați trecut ceva sub tăcere? Ce anume?

BRACK Da, din pricina sărmanei doamne Elvsted, a trebuit să recurg la cîteva ușoare inexactități...

HEDDA Care?

BRACK Mai întîi, cînd v-am adus știrea, el nu mai era în viață... Murise...

HEDDA La spital?

BRACK Da, și fără să-și fi recăpătat cunoștința.

HEDDA Și ce-ați mai trecut sub tăcere?

BRACK Că nu la el acasă s-a întîmplat...

HEDDA Asta nu are nici o importanță!

BRACK Nu-i chiar așa... Trebuie să adaug că Eilert Løvborg a fost găsit împușcat în budoarul domnișoarei Diana.

HEDDA *(gata să sară în sus, dar recăzînd în fotoliu)* Domnule asesor Brack, este cu totul imposibil! Nu se poate ca el să se fi dus iar acolo, azi.

BRACK A fost totuși acolo, azi după-amiază. Ca să revendice ceva care-i fusese luat. Vorbea confuz, despre un copil care ar fi dispărut.

HEDDA Ah, va să zică de aceea...

BRACK Mi-am închipuit că ar putea fi vorba de manuscrisul lui. Dar aud acum că a recunoscut chiar el că l-ar fi distrus. Așa că trebuie să fi fost vorba de bani, de portofel.

HEDDA Așa trebuie să fi fost... Și acolo, acolo va să zică a fost găsit.

BRACK Da, acolo! Cu un pistol descărcat în dreptul buzunarului de la piept. Împușcătura a fost mortală.

HEDDA În piept, da...

BRACK Nu, ci în abdomen.

HEDDA *(ridicînd spre el o privire încărcată de silă)* O, și asta! Tot ce-i ridicol și josnic cade ca un blestem pe tot ce ating eu...

BRACK Şi mai este ceva, doamnă Hedda. Ceva care se poate califica drept o infamie.

HEDDA Ce anume?

BRACK Pistolul care îl avea la el...

HEDDA *(cu răsuflarea tăiată)* Ei! Ce e?

BRACK ...trebuie să-l fi furat.

HEDDA *(sărind în sus)* Furat! Asta nu-i adevărat! Nu l-a furat!

BRACK E imposibil să fie altfel. Sigur, l-a furat! Sst!

(Tesman și doamna Elvsted s-au ridicat de la masa din odaia din fund și trec în salon.)

TESMAN *(cu filele manuscrisului în ambele mîini)* Hedda, îmi este aproape imposibil să descifrez ceva la lumina lămpii de deasupra mesei. Închipuiește-ți!

HEDDA Da, îmi închipui.

TESMAN Te-ar supăra dacă ne-am așeza aici, la măsuța de scris? Așa-i?

HEDDA Stați unde vă place. *(Repede.)* Nu, așteaptă! Lasă-mă mai întîi să strîng lucrurile... Să aveți mai mult loc...

TESMAN Dar nu-i nevoie! Avem destul loc.

HEDDA Nu, nu, lasă-mă să fac puțină ordine. Să duc lucrurile astea dincolo, și să le pun deocamdată pe pian... Uite-așa...

(Scoate de sub un raft un obiect acoperit cu foi albe de hîrtie, mai pune cîteva deasupra pentru a-l camufla mai bine și duce totul în odaia din fund. Tesman așază filele de manuscris pe micul birou. Ia lampa de pe masa din colț și o mută tot acolo. Apoi, împreună cu doamna Elvsted, se așază și se adîncesc din nou în cercetarea manuscrisului. Hedda se reîntoarce.)

HEDDA *(în spatele scaunului doamnei Elvsted, îi zburlește părul cu un gest tandru)* Ei, micuța mea Thea, cum merge cu monumentul... în memoria lui Eilert Løvborg?

DOAMNA ELVSTED *(ridicînd spre ea o privire descurajată)* O, Doamne, va fi îngrozitor de greu să reconstitui ceva din toate hîrtiile astea...

TESMAN Trebuie! Nu ne rămîne altceva de făcut. Cu toate că a pune în ordine hîrtiile altuia, nu este tocmai îndeletnicirea mea preferată.

(Hedda se așază pe unul dintre taburetele de lingă sobă. Brack stă aplecat deasupra ei, sprijinit de fotoliu.)

HEDDA *(șușotit)* Ce spuneați despre pistol?

BRACK *(încet)* Că trebuie să-l fi furat.

HEDDA De ce?

BRACK Pentru că nu există nici o altă explicație... doamnă Hedda!

HEDDA Așa?!

BRACK *(privind-o)* Eilert Løvborg a fost, firește, aici, azi-dimineață. Nu-i așa?

HEDDA Da.

BRACK Ați fost singură cu el?

HEDDA Da, un timp.

BRACK N-ați ieșit din cameră nici un moment în care el să fi rămas singur, aici?

HEDDA Nu.

BRACK Căutați să vă reamintiți. N-ați ieșit nici măcar pentru o clipă?

HEDDA Da, da, poate... un moment, pînă în vestibul.

BRACK Și în timpul acela unde se afla caseta dumneavoastră cu pistoale?

HEDDA Era jos, în...

BRACK Ei, doamnă Hedda?

HEDDA Caseta se afla acolo, pe masa de scris.

BRACK V-ați uitat după aceea dacă amîndouă pistoalele se mai aflau la locul lor?

HEDDA Nu.

BRACK Nici nu era necesar. Am văzut pistolul pe care Løvborg îl avea la el. Și l-am recunoscut imediat: era cel de ieri. Și de mai înainte...

HEDDA Îl aveți cumva la dumneavoastră?

BRACK Nu, e la poliție.

HEDDA Și ce vrea să facă poliția cu pistolul?

BRACK Se va îngriji să dea de urma proprietarului.

HEDDA Credeți că îl poate descoperi?

BRACK *(se apleacă deasupra ei şi şopteşte)* Nu, Hedda Gabler, nu, atîta timp cît eu voi şti să tac.

HEDDA *(privindu-l timid)* Şi în caz că nu veţi tăcea, atunci ce se va întîmpla?

BRACK *(ridicînd din umeri)* Există această portiţă: pistolul a fost furat.

HEDDA *(decisă)* Mai bine moartea!

BRACK *(surîzînd)* Aşa se *spune*. Dar nu aşa se şi *face*...

HEDDA *(fără a răspunde)* Dar dacă pistolul nu a fost furat, iar proprietarul este descoperit? Ce se întîmplă atunci?

BRACK Hedda Gabler, atunci izbucneşte scandalul.

HEDDA Scandalul?

BRACK Da, scandalul, scandalul de care vă este o frică de moarte. Va trebui, natural, să apăreţi în faţa justiţiei. Amîndouă: şi dumneata şi doamna Diana. Ea va trebui să explice cum au decurs lucrurile. Dacă a fost accident, sau crimă... Dacă Eilert a vrut să scoată pistolul din buzunar ca s-o ameninţe, sau dacă ea i-a smuls din mînă pistolul, l-a împuşcat şi i l-a băgat din nou în buzunar... Asta ar părea destul de verosimil! Diana e o muiere, nu glumă!

HEDDA Dar toate aceste orori nu mă privesc pe mine.

BRACK Nu, dar dumneavoastră trebuie să răspundeţi la o întrebare: de ce i-aţi dat lui Eilert Løvborg pistolul? Şi ce concluzie se va trage atunci cînd se va şti că dumneavoastră i l-aţi dat?

HEDDA *(plecînd capul)* Asta-i adevărat. Nu m-am gîndit...

BRACK Ei, din fericire nu va exista nici o primejdie atîta vreme cît eu nu voi vorbi...

HEDDA *(ridicînd privirea spre el)* Va să zică, sînt în mîna dumitale, domnule asesor! Din creştet pînă în tălpi.

BRACK *(şi mai şoptit)* Scumpă Hedda, crede-mă, nu voi abuza de situaţie.

HEDDA Nu are importanţă: tot în mîna dumitale sînt! Dependentă de voinţa şi pretenţiile dumitale. Nu mai sînt liberă! Prin urmare, nu mai sînt liberă! Nu, gîndul acesta nu-l pot suporta. Nu-l voi putea suporta niciodată!

BRACK *(privind-o aproape batjocoritor)* Oamenii se obişnuiesc cu inevitabilul.

HEDDA *(răspunzîndu-i cu aceeaşi privire)* Da, poate... *(Se duce la masa de scris. Îşi reţine un surîs involuntar şi imită*

intonațiile vocii lui Tesman.) Așa-i? Crezi că ai să reușești, Jørgen? Așa-i?

TESMAN Dumnezeu știe! În tot cazul, toate astea îmi vor cere luni și luni de muncă.

HEDDA *(ca mai înainte)* Da, închipuiește-ți! *(Trecînd ușor cu mîna prin părul doamnei Elvsted.)* Nu ți se pare ciudat, Thea? Acum stai aici, alături de Tesman, exact așa cum ședeai înainte alături de Eilert Løvborg.

DOAMNA ELVSTED O, Doamne, numai dacă l-aș putea stimula, dacă l-aș putea inspira și pe soțul tău...

HEDDA O, va veni și asta, cu timpul...

TESMAN Da, Hedda, știi? Parcă încep chiar să simt că așa se întîmplă. Și acum, du-te te rog iar lîngă domnul asesor.

HEDDA Nu v-aș putea fi cu nimic de folos?

TESMAN Nu, cu nimic. *(Întorcînd capul.)* De-acum încolo, iubite domnule, va trebui să fiți atît de amabil și să-i țineți tovărășie Heddei.

BRACK *(aruncînd o privire Heddei)* O voi face cu cea mai mare plăcere.

HEDDA Mulțumesc. Dar astă-seară sînt obosită. Vreau să mă culc puțin, dincolo, pe canapea.

TESMAN Da. Culcă-te, dragă. Așa-i?

(Hedda trece în odaia din fund și trage draperiile în urma ei. Apoi o auzim cîntînd la pian o melodie sălbatică, de dans.)

DOAMNA ELVSTED *(sărind de pe scaun)* Ah, ce-i asta?

TESMAN *(fugind la draperie)* Dar bine, dragă Hedda, tocmai acum te-ai găsit să cînți muzică de dans?! Gîndește-te la mătușa Rina! Și la Eilert!

HEDDA *(scoțînd capul printre draperii)* Și la mătușa Julle. Și la toți, la toți! De-acum înainte, nu voi mai face nici un zgomot... *(Trage din nou draperiile.)*

TESMAN *(la masa de scris)* Desigur, îi face rău cînd ne vede îndeletnicindu-ne cu această tristă muncă. Știți ce, doamnă Elvsted? Vă veți muta la mătușa Julle. Iar eu voi veni acolo, serile. Vom putea lucra. Așa-i?

DOAMNA ELVSTED Da, poate ar fi cel mai nimerit.

HEDDA *(din odaia din fund)* Aud foarte bine ceea ce spui, Tesman. Dar eu, cum îmi voi petrece serile? Ce voi face, aici, singură?

TESMAN *(răsfoind hîrtiile)* O, cu siguranță asesorul Brack va fi atît de amabil și va trece să te vadă în fiecare seară.

BRACK *(din fotoliu, cu vioiciune)* Cu plăcere, în fiecare seară, doamnă Tesman! Ne vom distra foarte bine, noi doi, aici!

HEDDA *(limpede și tare)* Nu-i așa că nutriți această speranță, domnule asesor? Dumneavoastră, singurul cocoș din ogradă?!

(Se aude zgomotul unei împușcături, venind din odaia din fund. Tesman, doamna Elvsted și Brack sar în sus.)

TESMAN Iar se joacă cu pistolul!

(Dă draperia în lături și se repede în cealaltă încăpere, urmat de doamna Elvsted. Hedda zace, fără viață, întinsă pe canapea. Agitație, strigăte. Berte vine, despletită, din dreapta.)

TESMAN *(strigînd către Brack)* S-a împușcat! S-a împușcat în tîmplă! Închipuiește-ți! Doamne, Dumnezeule!

BRACK *(pe jumătate leșinat în fotoliu)* Nu, asta nu trebuia s-o facă!

Constructorul Solness

Piesă în trei acte

(1892)

În românește de

Sidonia Drăgușanu *și* Maria-Alice Botez

Personajele

CONSTRUCTORUL HALVARD SOLNESS.
DOAMNA ALINE SOLNESS, soția lui.
DOCTORUL HERDAL, medicul casei.
KNUT BROVIK, fost arhitect, acum asistentul lui Solness.
RAGNAR BROVIK, fiul lui, desenator.
KAJA FOSLI, nepoata lui de soră, contabilă.
DOMNIȘOARA HILDE WANGEL.
Cîteva doamne.
Mulțimea, pe stradă.

(Acțiunea se petrece acasă la constructorul Solness.)

Actul I

(O odaie de lucru modest mobilată, în locuința constructorului Solness. În stînga, o ușă cu două canaturi care dă în vestibul; în dreapta, o ușă spre celelalte încăperi ale casei. În peretele din fund, o ușă deschisă lăsînd să se vadă interiorul unei camere în care sînt planșele cu desene, iar în primul plan, spre stînga, un birou pe care se află cărți, hîrtii și cele necesare scrisului. În apropierea ușii, o sobă; în colțul din dreapta, o canapea, o masă și cîteva scaune. Pe masă, o carafă cu apă. Tot în prim plan, dar la dreapta, o masă mai mică și lîngă ea un fotoliu și un balansoar. În odaia cu planșete, lămpile (de birou) sînt aprinse pe masa din colț și pe cea de lucru.

În cabinetul de desen se află Knut Brovik și fiul său Ragnar, cercetînd niște planuri de construcții și făcînd diverse calcule. La biroul din odaia de lucru se află Kaja Fosli, care scrie ceva într-un registru mare. Knut Brovik este un bărbat în vîrstă, firav, cu părul și barba albă. Poartă un pardesiu negru, îngrijit, dar cam larg, ochelari și un șal alb, ușor îngălbenit. Ragnar Brovik are treizeci de ani, părul de culoare deschisă, este bine îmbrăcat și adus puțin din umeri. Kaja Fosli este o fată tînără, de vreo douăzeci de ani, îngrijit îmbrăcată, cu ceva bolnăvicios în înfățișare. Poartă o vizieră veche. Toți trei lucrează un timp în tăcere.)

KNUT BROVIK *(se ridică deodată ca speriat de la masa de desen, respiră greu; apoi, îndreptîndu-se spre ușă)* Nu, în curînd nu voi mai putea rezista...

KAJA *(venind spre el)* Ți-e într-adevăr atît de rău în seara asta, unchiule?

BROVIK Of! Am impresia, cu fiecare zi care trece, că starea mea se înrăutățește.

RAGNAR *(s-a ridicat și se apropie)* Ar fi mai bine să te duci acasă, tată. Să încerci să dormi puțin.

BROVIK *(nervos)* Să zac în pat, asta vrei? Și să mă sufoc de-a binelea, nu?

KAJA Atunci plimbă-te puțin.

RAGNAR Da, plimbă-te. Merg și eu cu tine.

BROVIK *(energic)* Nu! Nu plec pînă nu vine el. În seara asta vreau să isprăvesc o dată pentru totdeauna cu... *(Cu o îndîrjire lăuntrică.)* cu el. Cu patronul!

KAJA *(speriată)* O! Nu, unchiule, nu-ți pierde răbdarea... Mai așteaptă.

RAGNAR Da, tată, e bine să mai aștepți...

BROVIK *(respirînd cu greu)* Ha, ha!... Nu prea... *(Respiră greu.)* Nu prea mai am eu vreme de așteptat...

KAJA *(ascultînd)* Sst! Îl aud jos la scară.

(Tustrei se întorc la lucrul lor. Scurtă pauză. Constructorul Halvard Solness intră pe ușa care dă în vestibul. Este un bărbat ceva mai în vîrstă, sănătos și viguros, cu părul ondulat, tuns scurt, cu mustățile și sprîncenele foarte stufoase, de culoare închisă. Poartă un veston gri-verzui cu guler înalt și revere largi, o pălărie moale de fîlț gri; sub braț, două mape.)

SOLNESS *(din prag, indică cu un gest atelierul și întreabă șoptit)* Au plecat?

KAJA *(clătinînd încet din cap)* Nu. *(Își scoate viziera. Solness înaintează, aruncă pălăria pe un scaun și pune mapele pe masa de lîngă canapea, apoi se apropie din nou de birou. Kaja nu se întrerupe din scris nici o clipă, pare însă nervoasă, neliniștită.)*

SOLNESS Ce scrii dumneata acolo, domnișoară?

KAJA *(tresărind)* În registrul ăsta? *(Încurcată.)* A, nimic... De fapt...

SOLNESS Lasă-mă să văd şi eu, domnişoară. *(Se apleacă, se preface că se uită în registru. Şoptind.)* Kaja!

KAJA *(scriind, încet)* Da?

SOLNESS De ce, de cîte ori vin eu, îţi scoţi viziera?

KAJA *(tulburată)* Fiindcă... fiindcă arăt rău cu ea... Mă urîţeşte...

SOLNESS *(surîzînd)* Ei! Şi nu vrei să fii niciodată urîtă, Kaja?

KAJA Pentru nimic în lume. Niciodată în ochii dumitale. *(Îi aruncă o privire fulgerătoare.)*

SOLNESS *(mîngîind-o uşor pe păr)* Biată, biată... micuţă Kaja.

KAJA *(lăsînd capul în jos)* Sst, sst! Să nu te audă...

(Solness se îndreaptă spre dreapta, se întoarce şi se opreşte lîngă uşa care duce spre odaia cu planşe.)

SOLNESS A fost cineva pe-aici care a întrebat de mine?

RAGNAR *(ridicîndu-se)* Da, tînăra pereche... Vrea să-şi construiască o vilă, afară, la Løvstrand.

SOLNESS *(mormăind)* Aha, ăia? Ăia pot să mai aştepte! Nici mie nu-mi este încă destul de clar planul...

RAGNAR *(apropiindu-se, puţin ezitînd)* Sînt grozav de dornici să vadă schiţele cît mai curînd.

SOLNESS *(acelaşi joc)* Da, da, fireşte!... Vor totul deodată! Aşa sînt toţi...

BROVIK *(ridicînd privirea)* Fiindcă — aşa spuneau — dorinţa lor cea mai mare este să se poată muta o dată în propriul lor cămin.

SOLNESS Bineînţeles, bineînţeles... Cunosc asta! Şi-apoi nu iau decît ceea ce le convine mai bine... Vor să aibă ceva locuibil; de fapt, un simplu refugiu. Dar nu un cămin. Nu, mulţumesc! Mulţumesc foarte mult, dar spune-le, te rog, dacă revin, să se adreseze unui alt constructor...

BROVIK *(îşi ridică ochelarii pe frunte şi îl priveşte mirat)* Unui alt... Vreţi să refuzaţi lucrarea?...

SOLNESS *(cu nervozitate)* Da, ducă-se dracului, da! Dacă-i vorba să clădeşti numai ca să clădeşti... *(Brusc.)* De altfel, nici nu ştiu încă bine cine sînt oamenii ăştia!

BROVIK Sînt oameni destul de bine situați. Ragnar îi cunoaște. Frecventează familia. Oameni serioși... de încredere...

SOLNESS Poftim! Serioși! De încredere! Parcă despre asta-i vorba? Nu mă gîndeam absolut de loc la asta. Dar ce Dumnezeu, e atît de greu de înțeles? Nu vreau să am nimic a face cu oameni străini, pe care nu-i cunosc. Liberi din partea mea să se adreseze cui poftesc!

BROVIK *(se ridică)* Vorbiți serios? Asta-i părerea dumneavoastră sinceră?

SOLNESS *(ursuz)* Da, asta. O spun o dată pentru totdeauna. *(Traversează odaia. Brovik schimbă o privire cu Ragnar, care face o mișcare de protest, apoi trece în prima odaie.)*

BROVIK Îmi permiteți să vă spun cîteva cuvinte?

SOLNESS Cu plăcere.

BROVIK *(către Kaja)* Treci, te rog, dincolo...

KAJA *(neliniștită)* Unchiule... Dar...

BROVIK Hai, fato, fă cum îți spun. Și închide ușa în urma ta. *(Kaja se îndreaptă ezitînd spre odaia cu planșe; îi aruncă o privire speriată și rugătoare lui Solness.)*

BROVIK *(cu o voce înăbușită)* Nu vreau — sărăcuța de ea — să știe cît de prost stau lucrurile cu mine.

SOLNESS Da, într-adevăr, în ultimul timp arătați destul de rău.

BROVIK Cu mine se sfîrșește curînd. Puterile mă părăsesc de la o zi la alta.

SOLNESS Stați jos...

BROVIK Mulțumesc... Dacă-mi dați voie...

SOLNESS *(împingînd fotoliul)* Aici. Poftim, vă rog, aici!

BROVIK *(așezîndu-se cu greutate)* Despre Ragnar este vorba... Deci, așa stau lucrurile cu el... E tocmai ceea ce mă doare cel mai rău... Ce-o să se întîmple cu el? Ce va deveni?

SOLNESS Dar, firește, fiul dumneavoastră poate rămîne aici, la mine, cîtă vreme va voi.

BROVIK Tocmai asta nu vrea... S-ar părea că nici nu mai poate.

SOLNESS *(impacientîndu-se)* După părerea mea, primește un salariu destul de bun... Totuși, dacă pretinde mai mult, nu mă voi împotrivi să...

BROVIK Nu, nu, nu este de loc vorba despre asta. *(Agitat.)* Dar trebuie să aibă şi el o dată posibilitatea să lucreze pe cont propriu!

SOLNESS *(fără să-l privească)* Credeţi că Ragnar are calităţile necesare pentru asta?

BROVIK Nu, vedeţi tocmai asta-i cel mai îngrozitor, am început chiar eu să mă îndoiesc de băiat. Pentru că niciodată n-aţi spus decît nişte cuvinte — cel mult încurajatoare despre el. Dar mă gîndesc că-i totuşi imposibil să fie astfel; trebuie să aibă unele calităţi...

SOLNESS ...Totuşi... am impresia că... temeinic, la drept vorbind... n-a învăţat nimic... Exceptînd desenul.

BROVIK *(îl priveşte cu o ură ascunsă şi spune cu glasul răguşit)* Nici dumneavoastră nu m-aţi uluit cu meseria pe care-aţi reuşit s-o învăţaţi... Atunci, pe vremea cînd eraţi în serviciu la mine. Dar aţi ştiut să vă săltaţi pe picioarele dumneavoastră. *(Respirînd astmatic.)* Da, v-aţi ridicat corabia la suprafaţă. Şi mi-aţi luat, şi mie şi multor altora, vîntul care ne umfla pînzele.

SOLNESS Vedeţi... aşa s-au orînduit lucrurile pentru mine.

BROVIK Aici aveţi dreptate. Toate vi s-au supus. Dar nu poate să vă lase inima să mă vedeţi murind fără să ştiu dacă Ragnar al meu este sau nu capabil... Şi cît este de capabil... Şi-apoi, aş fi bucuros să-i văd căsătoriţi înainte... de a mă duce...

SOLNESS *(tăios)* *Ea* doreşte...?

BROVIK Nu atît Kaja... Ragnar vorbeşte zilnic despre asta. *(Rugător.)* Trebuie, trebuie să-i daţi posibilitatea să-şi încerce puterile într-o lucrare pe care s-o facă el. În care să muncească independent... Trebuie, trebuie să văd ceva, ceva realizat de băiatul meu... Auzi?

SOLNESS *(iritat)* Ei, drăcie, dar nu vă imaginaţi că pot să aduc din lună comenzi pentru el!

BROVIK Şi tocmai acum ar putea obţine o comandă. O lucrare mare.

SOLNESS *(uimit şi iritat)* Poate el să obţină...?

BROVIK Dacă v-aţi da consimţămîntul.

SOLNESS Ce fel de lucrare?

BROVIK *(ezitînd puţin)* Ar putea obţine construcţia vilei aceleia dinafara oraşului... La Løvstrand.

SOLNESS Cea de la Løvstrand?! Bine, pe-aceea eu o construiesc! Eu însumi...

BROVIK Dar se pare că nu sînteți prea ispitit să o faceți...

SOLNESS *(sărind în sus)* Nu sînt prea ispitit? Eu? Cine îndrăznește să spună asta?

BROVIK Ați spus-o singur, adineauri.

SOLNESS Nu luați în seamă niște vorbe aruncate în vînt! Poate într-adevăr să obțină Ragnar construcția vilei?

BROVIK Da. Cunoaște familia! Și, afară de asta, așa... mai mult pentru plăcerea lui, a făcut desene, proiecte și toate celelalte...

SOLNESS Și sînteți mulțumit de desenele lui? Dar cei care vor locui acolo?

BROVIK Da. Dacă ați vrea totuși să le examinați și să vă dați părerea...

SOLNESS Și după aceea Ragnar vă va construi și dumneavoastră o casă?

BROVIK V-a plăcut destul de mult ce ar vrea el să facă... Ceva cu totul nou, spuneați...

SOLNESS Oho! Cu totul nou! Bineînțeles, nu niște bazaconii, atît de demodate cum obișnuiesc eu să construiesc... nu?

BROVIK Aveați altă părere despre ele...

SOLNESS *(cu amărăciune ascunsă)* Deci, în interesul lui Ragnar veneați aici, în absența mea.

BROVIK Oamenii au venit ca să stea de vorbă cu dumneavoastră. Și în același timp să vă întrebe dacă nu cumva ați vrea să vă retrageți.

SOLNESS *(tresărind)* Să mă retrag? Eu?!

BROVIK În cazul în care veți aprecia că desenele lui Ragnar...

SOLNESS Eu să mă retrag, în spatele fiului dumneavoastră?

BROVIK Nu... Să renunțați la contractul cu el...

SOLNESS E același lucru. *(Rîzînd cu amărăciune.)* Da, va să zică așa! Halvard Solness trebuie acum să se retragă! Să facă loc celor mai tineri. Poate chiar celor tineri de tot. Să facă loc! Loc! Loc!

BROVIK Doamne, Dumnezeule, dar e loc destul și pentru mai mulți decît unul singur...

SOLNESS O! Chiar atît de mult loc încît să prisosească nu este. Dar să admitem că este așa cum spuneți. Eu vă declar însă că nu mă voi retrage niciodată. Din fața nimănui! Nu voi ceda nimănui locul! Niciodată de bunăvoie! Niciodată și pentru nimic în lume nu voi face asta.

BROVIK *(ridicîndu-se cu greu)* Va să zică trebuie să părăsesc viața fără nici o certitudine? Fără bucurii? Fără credință și fără încredere în Ragnar? Fără a vedea o singură realizare a lui? Așa trebuie să mor?

SOLNESS *(întorcîndu-se pe jumătate și mormăind)* Hm! Acum nu întrebați mai mult.

BROVIK Bine, dar răspundeți-mi la o întrebare: Trebuie să părăsesc atît de sărac viața?

SOLNESS *(părînd că luptă cu el însuși, în sfîrșit, răspunde cu o voce joasă, dar sigură)* Va trebui să părăsiți viața, așa cum știți și cum puteți mai bine.

BROVIK O, frumos!! *(Traversează odaia.)*

SOLNESS *(mergînd după el, pe jumătate desperat)* Da, înțelege, nu pot, nu pot altfel! De vreme ce sînt așa cum sînt. Și nici nu mă mai pot schimba.

BROVIK Da, într-adevăr, nu puteți... *(Se clatină și se oprește lîngă masa din fața canapelei.)* Îmi dați voie să iau un pahar cu apă?

SOLNESS Vă rog! *(Toarnă apă și-i întinde paharul.)*

BROVIK Mulțumesc! *(Bea și pune paharul pe masă.)*

SOLNESS *(se duce și deschide ușa dinspre cabinetul de desen)* Ragnar, poți să-l conduci pe tatăl dumitale pînă acasă.

(Ragnar se ridică repede. El și Kaja intră în odaia de lucru.)

RAGNAR Ce e, tată?

BROVIK Ia-mă de braț. Și acum, să mergem.

RAGNAR Da, bine. Îmbracă-te și tu, Kaja.

SOLNESS Domnișoara Fosli să mai rămînă. Numai cîteva clipe. Are de scris o scrisoare.

BROVIK *(cu o privire spre Solness)* Noapte bună. Somn ușor... dacă-l mai poți avea.

SOLNESS Noapte bună.

(Brovik și Ragnar ies pe ușa care comunică cu vestibulul. Kaja se îndreaptă spre birou. Solness stă lîngă fotoliu cu capul înclinat într-o parte.)

KAJA *(cu îndoială)* E vreo scrisoare de scris?

SOLNESS *(scurt)* Nu, bineînțeles, nu-i nici una. *(Privind-o aspru, brusc.)* Kaja!

KAJA *(speriată, încet)* Da?

SOLNESS *(arătînd poruncitor cu degetul un punct pe podea)* Poftim aici! Numaidecît!

KAJA *(ezitînd)* Da.

SOLNESS *(același joc)* Mai aproape.

KAJA *(ascultătoare)* Ce vreți de la mine?

SOLNESS *(se uită o clipă la ea)* Dumitale trebuie să-ți mulțumesc pentru tot ce s-a petrecut?

KAJA Nu, vă rog să mă credeți că nu...

SOLNESS Dar să te căsătorești cu dumnealui — asta vrei, nu?

KAJA *(încet)* Ragnar și cu mine sîntem logodiți de patru-cinci ani, așa că...

SOLNESS Așa că sînteți de părere că lucrurile trebuie să aibă un sfîrșit. Nu-i așa?

KAJA Ragnar și unchiul spun că trebuie să mă căsătoresc. Așa că mă supun.

SOLNESS *(mai blînd)* Kaja, în fond nu ții și dumneata puțin la Ragnar?

KAJA A fost o vreme cînd țineam mult la Ragnar. Înainte să vin la dumneavoastră.

SOLNESS Și acum nu mai ții de loc la el? Absolut de loc?

KAJA *(pătimaș, împreunîndu-și mîinile și îndreptîndu-se spre el)* Doar știți prea bine. Acum țin numai la unul... La nimeni altcineva pe lume! Și niciodată nu voi mai putea ține la un altul...

SOLNESS Da, așa spui! Și totuși, pleci de lîngă mine. Mă lași singur aici, cu toate buclucurile astea pe cap.

KAJA Dar nu s-ar putea să rămîn, totuși, mai departe aici, chiar dacă Ragnar...?

SOLNESS *(gest de respingere)* Nu, nu, asta nu merge... Absolut de loc! Dacă Ragnar pleacă și se apucă de lucru pe cont propriu, va avea desigur și el nevoie de dumneata.

KAJA *(frîngîndu-şi mîinile)* Dar nu cred, nu cred că am să mă pot despărţi de dumneata... Mi se pare imposibil... cu totul, cu totul imposibil!

SOLNESS Atunci ai grijă... şi fă-l pe Ragnar să renunţe la ideile alea ale lui, atît de stupide. Mărită-te cît pofteşti cu el... *(Schimbînd tonul.)* da, vreau să spun, fă aşa fel încît să rămînă la mine, unde are un post bun. Şi în felul ăsta te pot păstra şi pe dumneata, dragă Kaja.

KAJA O, ar fi extraordinar, dacă s-ar putea aranja...

SOLNESS *(cuprinzîndu-i capul cu ambele mîini şi şoptind)* Fiindcă — ştii, nu-i aşa? — nu pot trăi fără dumneata. Trebuie să te am lîngă mine, tot timpul... Zi de zi...

KAJA *(tulburată, încîntată)* O, Doamne, Doamne.

SOLNESS *(sărutînd-o pe păr)* Kaja, Kaja!

KAJA *(lăsîndu-se în genunchi în faţa lui)* O, cît de bun eşti cu mine. Nespus de bun şi de drăguţ...

SOLNESS *(brusc)* Hai, ridică-te, ridică-te o dată, pînă nu... Îmi pare că se aude venind cineva! *(O ajută să se ridice. Ea se îndreaptă clătinîndu-se către birou.)*

(Doamna Solness intră pe uşa din dreapta. E o femeie slabă şi amărîtă. Cîndva, demult, a fost frumoasă. Acum au mai rămas doar nişte urme de frumuseţe. Are bucle blonde, răsucite în tirbuşon. Îmbrăcată elegant, complet în negru. Vorbeşte cam rar, cu o voce tînguitoare.)

DOAMNA SOLNESS *(din uşă)* Halvard!

SOLNESS *(întorcîndu-se)* Ah! Tu erai, dragă?

DOAMNA SOLNESS *(cu o privire spre Kaja)* Recunosc că am venit la un moment nepotrivit.

SOLNESS Absolut de loc. Domnişoara Fosli nu are de scris decît o scurtă scrisoare.

DOAMNA SOLNESS Da, văd.

SOLNESS Ce voiai de la mine, Aline?

DOAMNA SOLNESS Voiam numai să-ţi spun că doctorul Herdal se află la noi... E în odaia de pe colţ. Poate vii şi tu, Halvard...

SOLNESS *(privind-o bănuitor)* Hm! Vrea neapărat doctorul să-mi vorbească?

DOAMNA SOLNESS Nu neapărat... A venit să-mi facă o vizită... Şi ar dori, cu ocazia asta, să te salute şi pe tine.

SOLNESS *(rîzînd încet)* Da, îmi închipui... Ei, atunci roagă-l să mai aştepte puţin.

DOAMNA SOLNESS Mai pe urmă vei veni totuşi, da?

SOLNESS Probabil. Mai tîrziu, draga mea. Nu foarte tîrziu...

DOAMNA SOLNESS *(din nou cu o privire spre Kaja)* Numai să nu uiţi, Halvard! *(Se retrage, închizînd uşa după ea.)*

KAJA *(aproape şoptit)* O, Doamne, Dumnezeule, sigur că doamna gîndeşte ceva rău despre mine.

SOLNESS A, nici vorbă!... În tot cazul, nu mult mai rău decît de obicei. Oricum însă, e mai bine să pleci, Kaja.

KAJA Da, da, acum trebuie să plec.

SOLNESS *(sever)* Şi rezolvă aşa cum vreau eu şi celălalt lucru de care am mai vorbit. Ai înţeles?

KAJA Credeţi-mă, dacă ar depinde numai de mine, eu...

SOLNESS Am spus: vreau să se rezolve... Şi de preferinţă azi, nu mîine.

KAJA *(speriată)* Nu s-ar putea găsi o altă soluţie? Eu, bucuros aş rupe...

SOLNESS *(sărind în sus)* Să rupi?! Ce, ai înnebunit de tot? Să rupi cu el?

KAJA *(desperată)* Da, mai bine aşa... Fiindcă trebuie, trebuie să rămîn aici, la dumneata! Nu pot pleca de lîngă dumneata! E cu totul, cu totul imposibil...

SOLNESS *(explodînd)* Dar, sfinte Dumnezeule, atunci ar însemna că Ragnar... Dar tocmai pe Ragnar vreau să-l am aici.

KAJA *(privindu-l cu ochi speriaţi)* Aşadar, în primul rînd pe Ragnar...

SOLNESS *(redevenind stăpîn pe sine)* A, nu, sigur că nu... Nici tu nu-ţi dai seama de nimic. *(Blînd şi încet.)* Dar bineînţeles că în primul rînd pe tine te vreau. Înainte de toate, pe tine, Kaja. Dar tocmai de aceea trebuie să-l convingi pe Ragnar să rămînă în acest post. Aşa, aşa, acum du-te acasă.

KAJA Da, da, noapte bună atunci.

SOLNESS Noapte bună! *(Vrînd să plece.)* A, ascultă! Desenele lui Ragnar nu se află cumva dincolo, în odaie?

KAJA Da, n-am văzut să le fi luat cu el.

SOLNESS Atunci du-te și adu-mi-le. M-aș putea totuși uita prin ele.

KAJA *(veselă)* O, da, în sfîrșit! Ce bine!

SOLNESS Pentru tine, Kaja dragă! Ei, hai, adu-le repede să arunc o privire peste ele.

(Kaja intră cu pași grăbiți în cabinetul de desen, scotocește febril în sertarul mesei, scoate o mapă și o aduce.)

KAJA Aici sînt toate desenele.

SOLNESS Bine, pune-le acolo, pe masă.

KAJA *(depunînd mapa)* Noaptea bună! *(Rugătoare.)* Și gîndește-te cu bunătate și duioșie la mine.

SOLNESS O, totdeauna mă gîndesc așa. Noapte bună, dragă, micuță Kaja. *(Aruncînd o privire spre dreapta.)* Hai, du-te acum.

(Doamna Solness și doctorul Herdal intră pe ușa din dreapta. Doctorul este un domn mai în vîrstă, plinuț, cu un obraz rotund, prosper. Fără barbă, părul de o culoare deschisă, cu firul subțire și cam rărit. Poartă ochelari cu ramă de aur.)

DOAMNA SOLNESS *(înainte de a intra, din prag)* Halvard, nu-l mai pot reține pe doctor.

SOLNESS Ei, atunci intrați.

DOAMNA SOLNESS *(către Kaja, care stinge lampa de pe birou)* Ați terminat scrisoarea aceea, domnișoară?

KAJA *(zăpăcită)* Scrisoarea?

SOLNESS A fost una foarte scurtă...

DOAMNA SOLNESS În adevăr, trebuie să fi fost foarte scurtă...

SOLNESS Poți pleca, domnișoară Fosli... Mîine dimineață, la lucru!... Foarte punctuală, da?

KAJA Desigur! Foarte punctuală... Noapte bună, doamnă! *(Iese pe ușa ce dă în vestibul.)*

DOAMNA SOLNESS Cred că ești foarte mulțumit, Halvard, că o ai aici pe această domnișoară.

SOLNESS Da, în adevăr, sînt! E capabilă. Se descurcă perfect în toate...

DOAMNA SOLNESS Așa se pare...

DOCTORUL HERDAL Chiar şi în probleme de contabilitate?

SOLNESS În aceşti doi ani a avut ocazia să-şi însuşească o bună practică. Şi afară de asta, e binevoitoare şi gata să facă orice i se cere...

DOAMNA SOLNESS Trebuie să fie o mare plăcere...

SOLNESS Este... Mai ales cînd nu prea ai fost obişnuit cu aşa ceva...

DOAMNA SOLNESS *(cu reproş blînd)* Cum poţi spune una ca asta, Halvard?

SOLNESS O nu, nu, dragă Aline. Îţi cer iertare.

DOAMNA SOLNESS N-ai de ce. Aşadar, domnule doctor, vă aşteptăm mai tîrziu să luaţi o ceaşcă de ceai cu noi?

DOCTORUL HERDAL Mă întorc de îndată ce-mi termin vizita la bolnavii mei...

DOAMNA SOLNESS Mulţumesc! *(Iese prin dreapta.)*

SOLNESS Sînteţi grăbit, domnule doctor?

DOCTORUL HERDAL Nu, de loc...

SOLNESS Atunci putem sta puţin de vorbă.

DOCTORUL HERDAL Cu multă plăcere.

SOLNESS Luaţi loc, vă rog. *(Face un gest spre balansoar.)* Şi să mă aşez şi eu... *(Se aşază în fotoliu. Apoi, privindu-l cercetător.)* Spuneţi-mi, n-aţi remarcat nimic deosebit la Aline?

DOCTORUL HERDAL Vreţi să ziceţi, adineauri, cînd era aici?

SOLNESS Da. Ceva în raport cu mine... N-aţi remarcat nimic?

DOCTORUL HERDAL *(surîzînd)* Ei, cum dracu să nu fi remarcat? Ar fi fost şi greu să nu-mi dau seama că soţia dumitale, hm...

SOLNESS Ei?

DOCTORUL HERDAL ...Că soţia dumitale nu este chiar foarte încîntată de această domnişoară Fosli.

SOLNESS Nimic altceva? De asta mi-am dat şi eu seama.

DOCTORUL HERDAL Ceea ce de altfel nici nu-i de mirare.

SOLNESS Ce anume?

DOCTORUL HERDAL Că nu-i face o deosebită plăcere prezenţa unei alte femei... zi de zi... în preajma dumneavoastră...

SOLNESS Da, sigur... Aveţi poate dreptate. Şi Aline de altfel. Numai că situaţia nu se poate schimba.

DOCTORUL HERDAL Dar n-aţi putea angaja un funcţionar în locul ei?

SOLNESS Primul neisprăvit care s-ar prezenta, nu? Şi care să nu-mi fie de nici un folos.

DOCTORUL HERDAL Totuşi, dacă soţia dumneavoastră... Slăbită cum este... Şi dacă nu mai suportă situaţia?

SOLNESS Dar pentru numele lui Dumnezeu, îmi este indiferent... Eram gata să spun: trebuie s-o păstrez pe Kaja Fosli. Nimeni altcineva nu-mi poate fi de atîta folos.

DOCTORUL HERDAL Nimeni?

SOLNESS *(scurt)* Nimeni.

DOCTORUL HERDAL *(trăgîndu-şi scaunul mai aproape)* Ascultaţi-mă, domnule Solness, îmi permiteţi — cu totul confidenţial — să pun o întrebare?

SOLNESS Da, vă rog.

DOCTORUL HERDAL Vedeţi dumneavoastră, în anumite chestiuni femeile au un fler al lor, un fler al dracului de fin.

SOLNESS Da, au. Nimic mai adevărat... Ei şi?

DOCTORUL HERDAL Ascultaţi mai departe... Din moment ce soţia dumneavoastră nu o poate suferi de loc, dar absolut de loc pe această Kaja Fosli...

SOLNESS Ei, şi ce-i cu asta?

DOCTORUL HERDAL N-o fi avînd ea un... un cît de mic temei... care să justifice această antipatie fără rezerve?

SOLNESS *(îl priveşte şi se ridică)* Aha!

DOCTORUL HERDAL Nu mi-o luaţi în nume de rău. Dar are ea oare vreun temei?

SOLNESS *(scurt şi decis)* Nu.

DOCTORUL HERDAL Va să zică, absolut nici un temei?

SOLNESS Nici unul în afară de propria ei bănuială.

DOCTORUL HERDAL Ştiu că aţi cunoscut diferite femei în viaţa dumneavoastră.

SOLNESS Da, am cunoscut.

DOCTORUL HERDAL Şi, îmi pare, destul de... îndeaproape, pe unele.

SOLNESS Şi asta-i e adevărat.

DOCTORUL HERDAL Dar cu această domnişoară Fosli? Nu-i va să zică absolut nimic la mijloc?

SOLNESS Nu, absolut nimic... în ceea ce mă priveşte.

DOCTORUL HERDAL Dar în ceea ce o privește pe ea?

SOLNESS Mi se pare, dragă domnule doctor, că la întrebarea asta nu am dreptul să răspund...

DOCTORUL HERDAL Pornisem de la flerul soției dumitale.

SOLNESS Da, întocmai. Pînă în clipa aceasta *(coborînd vocea)* „flerul" Alinei, așa cum îl numiți dumneavoastră, a trecut examenul într-un anumit fel...

DOCTORUL HERDAL Ei, vedeți?

SOLNESS *(se așază)* Doctore Herdal, vă voi istorisi acum o poveste ciudată. Bineînțeles, numai dacă sînteți dispus s-o ascultați.

DOCTORUL HERDAL Ascult cu plăcere povești ciudate.

SOLNESS Ei bine. Vă amintiți probabil că i-am angajat la mine pe Knut Brovik și pe fiul său, atunci cînd bătrînul se afla într-o situație proastă.

DOCTORUL HERDAL Cunosc oarecum problema...

SOLNESS De fapt, vezi dumneata, amîndoi sînt băieți harnici. Cu calități, fiecare în felul lui. Pe urmă, fiul n-a găsit altceva mai bun de făcut decît să se logodească. Natural, urmează să se căsătorească și să se apuce apoi de construcții pe cont propriu... Cam la asemenea lucruri se gîndesc tinerii ăștia...

DOCTORUL HERDAL *(rîzînd)* Da, obiceiul ăsta prost de a dori să se căsătorească...

SOLNESS Ei, dar asta nu-mi servește mie. Fiindcă, la rîndul meu, am și eu nevoie de Rangar. Și de bătrîn. Este extraordinar de abil la calcularea rezistenței materialelor și la... la... dracu știe cum le mai zice la toate astea.

DOCTORUL HERDAL Ei da, și toate astea fac parte din meserie. Și de ele e nevoie...

SOLNESS Bineînțeles. Dar Ragnar vrea cu tot dinadinsul să lucreze pe cont propriu. E hotărît și nimic nu-l poate convinge să renunțe...

DOCTORUL HERDAL Și totuși, a rămas mai departe la dumneavoastră.

SOLNESS Da. Acum fiți atent. Într-o zi, a venit aici Kaja Folsi să discute ceva cu Ragnar. Nu mai fusese niciodată aici. Cînd am văzut cît de îngrozitor de îndrăgostiți sînt unul de celălalt, m-a fulgerat o idee: dacă aș putea-o aduce și pe

ea să lucreze aici, la mine, atunci poate ar rămîne și Ragnar... Poate că n-ar mai pleca...

DOCTORUL HERDAL O idee pe cît se poate de înțeleaptă.

SOLNESS Da, dar în clipa aceea n-am suflat nici un cuvînt despre ce gîndeam. Stăteam doar și mă uitam la ea... și-mi doream puternic, cu toată tăria, s-o am aici. Pe urmă, am schimbat cu ea cîteva cuvinte amabile despre lucruri cu totul indiferente. Și după aceea a plecat.

DOCTORUL HERDAL Și?

SOLNESS Dar iată că a doua zi, către seară, după ce Ragnar și bătrînul Brovik plecaseră acasă, iată că mă pomenesc din nou cu ea aici, ca și cum eu și cu dînsa am fi avut o învoială a noastră.

DOCTORUL HERDAL O învoială? În legătură cu ce?

SOLNESS Exact în legătură cu acel lucru pe care mi-l dorisem aici cu o zi înainte, dar despre care pur și simplu nu scosesem nici măcar o singură vorbă.

DOCTORUL HERDAL Foarte ciudat, într-adevăr...

SOLNESS Da, nu-i așa? Și acum voia să știe care-ar fi atribuțiile ei, aici... Ce-ar avea de făcut. Și dacă n-ar putea începe chiar din dimineața următoare. Și alte de-alde astea...

DOCTORUL HERDAL Nu credeți că a făcut-o numai pentru a fi împreună cu iubitul ei?

SOLNESS La început așa mi-am închipuit și eu. Dar nu, nu era așa. De el s-a înstrăinat cu totul, chiar de îndată ce a venit să lucreze aici, la mine...

DOCTORUL HERDAL Prin urmare a... alunecat spre dumneavoastră.

SOLNESS Da, cu totul. Am băgat de seamă, de pildă, ce simte atunci cînd o privesc din spate. E destul să fiu undeva, în apropierea ei, ca să înceapă să tremure... să fie foarte tulburată. Ce ziceți de asta?

DOCTORUL HERDAL Se poate explica.

SOLNESS Dar celălalt fenomen? Faptul că ea a crezut că-i spusesem ceea ce nu-i spusesem, ci dorisem numai... Ceea ce îmi spusesem mie și numai mie, în tăcere, fără să rostesc un cuvînt. Îmi puteți da o explicație, domnule doctor Herdal? Despre asta ce ziceți?

DOCTORUL HERDAL Nu, asta nici nu încerc să explic...

SOLNESS Bănuiam eu. De aceea nici n-am vrut să vorbesc... Dar cu timpul, înțelegeți, a devenit îngrozitor de

greu pentru mine. De dimineață pînă seara, zi de zi, trebuie să mă prefac, ca și cum eu... Și apoi e păcat de ea, sărmana. *(Vehement.)* Dar altfel nu se poate! Pentru că dacă pleacă ea de la mine, pleacă și Ragnar.

DOCTORUL HERDAL Și nu i-ați explicat soției dumneavoastră cum stau lucrurile?

SOLNESS Nu.

DOCTORUL HERDAL De ce? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce n-o faceți?

SOLNESS *(îl privește țintă; apoi, cu o voce înăbușită)* Pentru că... pentru că am impresia că-mi aplic singur o dreaptă și binefăcătoare pedeapsă prin acest supliciu: lăsîndu-mă nedreptățit de Aline.

DOCTORUL HERDAL *(clătinînd capul)* Dumnezeu mi-e martor dacă pot pricepe un singur cuvînt.

SOLNESS Vedeți dumneavoastră, este întocmai ca și cînd mi s-ar scădea cîte puțin, cîte puțin, dintr-o mare, dintr-o fără margini de mare datorie a mea...

DOCTORUL HERDAL Față de soția dumneavoastră?

SOLNESS Da. Și asta ușurează întotdeauna conștiința. Poți răsufla mai liber un timp, mă înțelegeți?

DOCTORUL HERDAL Domnul mi-e martor dacă pricep măcar o vorbă...

SOLNESS *(se ridică din nou, întrerupîndu-l)* Bine, bine. Și-acum, destul! Să nu mai vorbim de asta. *(Străbate odaia, se întoarce și se oprește lîngă masă. Se uită la medic, cu un surîs cald.)* Ei, doctore, se pare că m-ați făcut să alunec serios pe panta destăinuirilor.

DOCTORUL HERDAL *(ușor iritat)* Să alunecați? Dar n-am reușit să pricep nimic din destăinuirile dumneavoastră, domnule Solness.

SOLNESS Spuneți mai degrabă că nu v-au interesat de loc. Altceva vă interesează... Am remarcat...

DOCTORUL HERDAL Ce ați remarcat?

SOLNESS Stați aici comod și mă țineți sub observație.

DOCTORUL HERDAL Eu vă țin sub observație? Sfinte Dumnezeule! *(Tresărind.)* Dar în ce scop aș face-o?

SOLNESS Fiindcă și dumneavoastră credeți despre mine același lucru pe care-l crede și Aline.

DOCTORUL HERDAL Şi ce crede ea despre dumneavoastră?

SOLNESS *(din nou reţinut)* Da... De la un timp, a început să creadă — cum să vă spun? — că aş fi bolnav.

DOCTORUL HERDAL Bolnav? Dumneavoastră? Dar nu mi-a spus nimic. Şi ce aveţi... ce vă supără, dragă domnule?

SOLNESS *(se apleacă peste spătarul scaunului şi şopteşte)* Aline crede că sînt nebun, da, asta crede.

DOCTORUL HERDAL *(ridicîndu-se)* Dar dragă, dar iubite domnule Solness...

SOLNESS Da, aşa cum ştiu că trăiesc, ştiu că ea aşa crede. Aşa este. Şi părerea ei a devenit şi a dumneavoastră. O, vă pot asigura, domnule doctor, n-am nici o îndoială în privinţa asta... Nu mă las atît de uşor înşelat... Vreau s-o ştiţi...

DOCTORUL HERDAL *(privindu-l mirat)* Niciodată, domnule Solness, niciodată nu mi-a trecut prin minte gîndul ăsta.

SOLNESS *(cu un rîs neîncrezător)* Serios? Într-adevăr, nu?

DOCTORUL HERDAL Nu, niciodată! Şi, cu siguranţă, nici soţiei dumneavoastră. Sînt aproape gata s-o şi jur.

SOLNESS Ei, atunci lăsaţi totul aşa cum este... Fiindcă într-un fel, vedeţi dumneavoastră, ea ar putea avea totuşi... Da, ar putea avea pînă la urmă un temei pentru a crede asta.

DOCTORUL HERDAL Nu, acum într-adevăr trebuie să-i spun!

SOLNESS *(întrerupîndu-l cu o mişcare a mîinii)* E mai cuminte, dragă doctore, să nu mergem mai departe cu povestea asta. E mai bine să rămînă fiecare la părerea sa. *(Schimbînd tonul, devenind uşor vesel.)* Ascultă, doctore... hm!

DOCTORUL HERDAL Da?

SOLNESS Din moment ce nu credeţi că sînt... bolnav... să spunem... nebun... mă rog, poate numai sărit, în fine, aşa ceva...

DOCTORUL HERDAL Ce vreţi să spuneţi?

SOLNESS Atunci vă închipuiţi, probabil, că sînt un om extraordinar de fericit?

DOCTORUL HERDAL Să fie oare asta numai o închipuire?

SOLNESS *(rîzînd)* Nici vorbă!! Gîndiţi-vă: să fii constructorul Solness! Halvard Solness — Doamne, Dumnezeule! Sigur, sînt fericit!

DOCTORUL HERDAL Părerea mea este că aţi avut un noroc cu totul neobişnuit!

SOLNESS *(stăpînindu-şi un surîs)* Da, din acest punct de vedere nu mă pot plînge...

DOCTORUL HERDAL Mai întîi, pentru că a ars acea veche şi urîtă cetăţuie de tîlhari. A fost, desigur, un mare noroc...

SOLNESS *(serios)* Ceea ce a ars pînă în temelii a fost casa părintească a Alinei... Asta vă rog să nu uitaţi...

DOCTORUL HERDAL Desigur, pentru soţia dumneavoastră trebuie să fi fost o mare durere...

SOLNESS Peste care n-a putut trece nici pînă în ziua de azi...Sînt doisprezece-treisprezece ani de-atunci şi totuşi...

DOCTORUL HERDAL Dar ceea ce s-a întîmplat după aceea a fost cu siguranţă, pentru ea, cea mai grea lovitură...

SOLNESS Şi prima şi cealaltă, la fel de grele...

DOCTORUL HERDAL Dar dumneavoastră, dumneavoastră personal, aţi făcut un salt imens. Aţi început ca băiat sărac, de la ţară, iar acum vă aflaţi în fruntea celor din breasla dumneavoastră. Da, domnule Solness, norocul a fost într-adevăr de partea dumneavoastră.

SOLNESS *(privindu-l timid)* Da, dar tocmai asta mă face să mă înspăimînt atît de îngrozitor.

DOMNUL HERDAL Să vă înspăimîntaţi? Că aveţi atîta noroc?

SOLNESS Şi acum, ca şi înainte, mi-e teamă... o teamă cumplită... Fiindcă, vă închipuiţi, odată şi odată va veni momentul în care mi se va da lovitura pe la spate. Mortală!...

DOCTORUL HERDAL A! Prostii. Cine să vă lovească?

SOLNESS *(sigur şi energic)* Tineretul!

DOCTORUL HERDAL Ei, tineretul! Doar nu vă închipuiţi că o să vă arunce la lada cu vechituri. Poziţia dumneavoastră este mai sigură astăzi decît oricînd... Sînteţi de neclintit, ca un zid de cetate.

SOLNESS Nu, nu, se apropie clipa. O intuiesc, o simt cum se apropie. Ba unul, ba altul, încep să-ţi pretindă: retrage-te, fă-mi mie loc... apoi năvălesc toţi ceilalţi: fă loc,

fă loc, loc, loc! Da, ține minte, doctore, într-o bună zi o să mă pomenesc aici cu tineretul bătîndu-mi în ușă.

DOCTORUL HERDAL *(rîzînd)* Doamne, Dumnezeule! Ei și?

SOLNESS Cum „ei și"? În clipa aceea s-a sfîrșit cu constructorul Solness... *(Se aud bătăi în ușa din stînga. Solness tresare.)* Ce-a fost asta? N-ați auzit?

DOCTORUL HERDAL Bate cineva la ușă.

SOLNESS *(tare)* Intră!

(Hilde Wangel intră pe ușa care dă în vestibul. Este de statură mijlocie, mlădios și fin clădită. Puțin arsă de soarele și briza mării. Poartă o rochie de excursie cu fusta sumeasă, guler larg marinăresc și o beretă de marinar pe cap. Un rucsac, un pled prins în curele și un alpenstock lung.)

HILDE WANGEL *(îndreptîndu-se spre Solness cu ochi strălucitori de bucurie)* Bună seara!

SOLNESS *(privind-o nesigur)* Bună seara!

HILDE *(rîzînd)* Îmi vine să cred că nu mă recunoașteți.

SOLNESS Nu, mărturisesc... În orice caz, pentru moment...

DOCTORUL HERDAL *(apropiindu-se)* Dar eu vă recunosc, domnișoară.

HILDE *(înveselită)* A, dumneavoastră sînteți!

DOCTORUL HERDAL Da, eu sînt! *(Către Solness.)* Ne-am întîlnit în vara asta, sus pe munte, la o cabană... *(Către Hilde.)* Ce s-a întîmplat cu celelalte doamne?

HILDE O, ele s-au îndreptat spre vest.

DOCTORUL HERDAL Nu le-au plăcut glumele și zarva pe care o făceam noi, serile...

HILDE E sigur că nu le-au plăcut.

DOCTORUL HERDAL *(amenințînd-o cu degetul)* Și nici nu vă puteau ierta că... ați cochetat un pic cu noi.

HILDE Dar bineînțeles că era mai distractiv decît să stau și să împletesc la ciorapi, alături de venerabilele doamne...

DOCTORUL HERDAL Sînt absolut de aceeași părere.

SOLNESS Astă-seară ați sosit în oraș?

HILDE Chiar în clipa asta!

DOCTORUL HERDAL Singură? Nu vă însoţeşte nimeni, domnişoară Wangel?

HILDE Nimeni.

SOLNESS Wangel? Vă numiţi Wangel?

HILDE *(privindu-l cu o veselie mirată)* Chiar aşa mă cheamă!

SOLNESS Atunci, poate că sînteţi fiica medicului de district... De sus, de la Lysanger.

HILDE *(acelaşi joc)* Da' a cui fiică gîndiţi că aş putea fi?

SOLNESS În acest caz ne-am mai întîlnit acolo, sus. În vara în care am construit un turn la biserica cea veche.

HILDE *(serioasă)* Da, atunci.

SOLNESS Ei, a trecut multă vreme de atunci.

HILDE *(privindu-l ţintă)* Exact zece ani.

SOLNESS Sigur că pe vremea aceea eraţi un copil...

HILDE *(întrerupîndu-l)* ...un copil de vreo doisprezece-treisprezece ani, în tot cazul.

DOCTORUL HERDAL Pentru prima oară vă aflaţi în oraşul nostru, domnişoară Wangel?

HILDE Da, cam aşa...

SOLNESS Şi... în sfîrşit... probabil că nu cunoaşteţi pe nimeni aici...

HILDE Pe nimeni, afară de dumneavoastră. Da, şi pe soţia dumneavoastră.

SOLNESS Aşa, va să zică o cunoaşteţi şi pe dînsa?

HILDE Destul de aproximativ... Am fost cîteva zile împreună la sanatoriu.

SOLNESS Aha! Acolo, sus.

HILDE Mi-a spus că-mi permite s-o vizitez, dacă mă abat vreodată prin oraş. De altfel, nici nu era nevoie să-mi spună, fiindcă oricum veneam...

SOLNESS Mă mir că nu mi-a vorbit niciodată.

HILDE *(lasă bastonul după sobă, îşi desface rucsacul şi îl pune împreună cu pledul pe canapea. Doctorul Herdal vrea să-i ajute. Solness stă şi o priveşte. Hilde se îndreaptă spre el.)* Aşa că v-aş ruga, dacă-mi îngăduiţi, să rămîn aici peste noapte.

SOLNESS Cu multă plăcere.

HILDE Altă îmbrăcăminte n-am, decît ce-i pe mine. A, da, mai am în rucsac un rînd de schimburi, dar trebuiesc spălate; sînt groaznic de murdare.

SOLNESS Se aranjează şi asta... Numai o clipă, s-o anunţ şi pe soţia mea că...

DOCTORUL HERDAL Între timp, îmi voi vizita bolnavii...

SOLNESS Da, foarte bine. După aceea să vă reîntoarceţi.

DOCTORUL HERDAL *(vesel, aruncînd Hildei o privire)* Da, puteţi fi absolut sigur. *(Rizînd.)* În orice caz, previziunea dumneavoastră, domnule Solness, a fost pe cît se poate de exactă...

SOLNESS Cum adică?

DOCTORUL HERDAL Tineretul! A venit totuşi şi v-a ciocănit în uşă...

SOLNESS *(însufleţindu-se)* Da, fireşte, dar în alt fel...

DOCTORUL HERDAL Nu încape îndoială..: *(Iese pe uşa care dă în vestibul. Solness deschide uşa din dreapta şi vorbeşte spre odaie.)*

SOLNESS Aline! Vrei să fii drăguţă să vii încoace? Este aici o domnişoară Wangel, pe care o cunoşti.

DOAMNA SOLNESS *(apărînd în prag)* Cine ziceai c-a venit? *(O zăreşte pe Hilde.)* A, dumneata erai, domnişoară? *(Se apropie şi-i întinde mîna.)* Va să zică totuşi ai venit în oraş!

SOLNESS Domnişoara Wangel a sosit chiar acum şi ar dori să rămînă aici peste noapte...

DOAMNA SOLNESS Aici, la noi? Da, cu plăcere...

SOLNESS Şi lucrurile ei, ştii, ar trebui puse puţin în ordine.

DOAMNA SOLNESS Mă voi ocupa de ea... Voi face tot ce trebuie. E de datoria mea. Desigur, cufărul va sosi mai tîrziu.

HILDE N-am nici un cufăr.

DOAMNA SOLNESS Ei! Vreau să sper că se va aranja şi asta. Dar deocamdată va trebui să rămîneţi în tovărăşia soţului meu. Eu mă voi îngriji de odaie, ca să fie cît mai plăcută şi confortabilă...

SOLNESS N-am putea folosi una dintre odăile copiilor? Sînt doar gata aranjate.

DOAMNA SOLNESS Ba da. Acolo e loc chiar mai mult decît trebuie... *(Către Hilde.)* Luaţi loc şi odihniţi-vă puţin. *(Iese prin dreapta. Hilde, cu mîinile la spate, umblă prin*

odaie, uitîndu-se ba la una, ba la alta. Solness stă în fața mesei, tot cu mîinile la spate, și o urmărește cu privirea.)

HILDE *(se oprește și se uită la el)* Dumneavoastră aveți mai multe odăi pentru copii?

SOLNESS În casă sînt trei odăi pentru copii.

HILDE Ei, cum așa? Înseamnă că aveți, cu siguranță, o droaie de copii.

SOLNESS N-avem nici un copil. Dar pentru un timp, ați putea fi dumneavoastră copilul nostru.

HILDE Da, timp de o noapte. N-am să țip și am să încerc să dorm ca un buștean.

SOLNESS Da, îmi închipui, sînteți desigur foarte obosită.

HILDE Nicidecum! Cu toate astea... E grozav de plăcut să poți sta așa, întinsă, și să visezi.

SOLNESS Visați deseori noaptea?

HILDE O, da, aproape întotdeauna.

SOLNESS Și ce visați de cele mai multe ori?

HILDE Nu vă voi spune-o chiar în seara asta... altă dată, poate. *(Își reia plimbarea prin odaie, se oprește lîngă birou și cotrobăie prin caiete și hîrtii.)*

SOLNESS *(apropiindu-se)* Căutați ceva?

HILDE Nu, mă uit doar... *(Întorcîndu-se.)* Poate nu e voie?

SOLNESS Ba da, vă rog.

HILDE Chiar dumneavoastră scrieți în registrul acesta mare?

SOLNESS Nu, contabila.

HILDE A, o femeie!

SOLNESS *(surîzînd)* Bineînțeles...

HILDE Una care își face tot timpul de lucru pe aici...

SOLNESS Da.

HILDE Măritată?

SOLNESS Nu. Domnișoară.

HILDE A, așa!

SOLNESS Dar probabil că se va mărita acum, foarte curînd.

HILDE Asta-i foarte bine pentru „domnișoara"!

SOLNESS Dar nu și pentru mine. Nu va mai avea cine să mă ajute.

HILDE Şi nu veţi putea găsi alta, care să fie tot atît de capabilă.

SOLNESS Poate aţi vrea dumneavoastră să rămîneţi aici şi să scrieţi în registrul acesta mare?

HILDE *(măsurîndu-l cu privirea)* S-o credeţi dumneavoastră! Nu, mulţumesc foarte mult! Nici să nu mai vorbim de asta... *(Porneşte din nou prin odaie şi se aşază în balansoar. Solness se duce şi el lîngă masă.)*

HILDE *(continuînd oarecum convorbirea)* ...fiindcă aici sînt desigur alte lucruri de făcut decît să te apuci tocmai de aşa ceva. *(Privindu-l surîzătoare.)* Nu sînteţi şi dumneavoastră de aceeaşi părere?

SOLNESS Se-nţelege. Mai întîi de toate, o raită prin magazine, ca să vă echipaţi cum se cuvine...

HILDE *(veselă)* Nu, cred că la asta voi renunţa.

SOLNESS Aşa!

HILDE Fiindcă, trebuie să ştiţi, mi-am risipit toţi banii.

SOLNESS *(rîzînd)* Va să zică, nici cufăr, nici bani.

HILDE Nici de unele. Ei, dar nu-mi pasă de loc!

SOLNESS Vezi, tocmai asta îmi place la dumneata.

HILDE Numai asta?

SOLNESS Şi altele. *(Aşezîndu-se în fotoliu.)* Mai trăieşte tatăl dumitale?

HILDE Da, trăieşte.

SOLNESS Şi acum te-ai gîndit să-ţi urmezi studiile aici, în oraş?

HILDE Nu, nici prin minte nu mi-a trecut!

SOLNESS Dar vei rămîne un timp aici, cred?

HILDE În funcţie de împrejurări... *(Stă o clipă şi se uită la el, numai pe jumătate serioasă, încercînd să-şi ascundă un zîmbet. Apoi îşi scoate pălăria şi o aşază în faţa ei, pe masă.)* Domnule constructor!

SOLNESS Da?

HILDE Oare dumneavoastră v-aţi pierdut memoria?

SOLNESS Memoria? După cîte ştiu, nu.

HILDE Şi nu vreţi de loc să vorbim despre cele petrecute acolo, sus?

SOLNESS *(se miră o clipă)* A, la Lysange? *(Cu indiferenţă.)* Îmi pare că nu avem prea multe de vorbit despre... atunci.

HILDE *(privindu-l mustrător)* Cum puteți spune una ca asta?

SOLNESS Atunci vorbește-mi dumneata despre... acele timpuri.

HILDE După ce turnul a fost terminat, s-a dat în sat o mare serbare...

SOLNESS Ziua aceea n-am s-o uit cu una, cu două! *(Surîde ușor.)*

HILDE *(rîzînd)* Nu? Drăguț din partea dumneavoastră.

SOLNESS Drăguț!

HILDE Cînta muzica în Piața Bisericii. Și erau sute, sute de oameni. Noi, școlărițele, eram îmbrăcate în alb și aveam fiecare cîte un stegulet...

SOLNESS A, da, multe stegulețe... De stegulețe îmi aduc foarte bine aminte!

HILDE Dumneavoastră v-ați urcat drept în sus, pe schelă. Pînă sus de tot. Și în mînă aveați o coroană mare, pe care ați atîrnat-o în vîrful moriștii de vînt.

SOLNESS *(întrerupînd-o)* ...Așa obișnuiam să fac pe atunci; e o datină veche.

HILDE A fost atît de extraordinar, de pasionant: să stai acolo, jos, și să privești în sus, spre dumneavoastră. Gîndiți-vă numai, dacă s-ar fi întîmplat să cadă! El, chiar el, constructorul!

SOLNESS *(parcă vrînd să-i distragă atenția)* Da, da, da. S-ar fi putut foarte bine întîmpla, fiindcă unul dintre drăcușorii aceia îmbrăcați în alb, striga cît îl ținea gura, uitîndu-se la mine...

HILDE *(strălucind de bucurie)* Urraa pentru constructorul Solness! Da!

SOLNESS Agita, flutura, într-una și cu atîta frenezie stegulețul, încît mai-mai că am amețit privindu-l...

HILDE *(în surdină, cu gravitate)* Drăcușorul acela eram eu.

SOLNESS *(privind-o țintă)* De asta sînt sigur acum. Trebuie să fi fost dumneata.

HILDE *(din nou animată)* Pentru că era atît de extraordinar, de pasionant, de încîntător. Nu-mi puteam închipui că ar mai putea exista în lumea întreagă un alt constructor care să clădească un turn atît de... atît de nesfîrșit de înalt. Și, pe deasupra, să stea el însuși cocoțat pe cel mai înalt vîrf!

Viu ca lumina! Şi să nu ameţească de loc, cituşi de puţin! Într-un fel, gîndul că aţi fi putut ameţi era mai ameţitor decît orice...

SOLNESS De unde ştiai dumneata cu atîta siguranţă că mie nu-mi era...

HILDE *(gest de negaţie)* O, nu! O simţeam lăuntric! Altminteri n-aţi fi stat acolo sus, cîntînd.

SOLNESS *(privind-o mirat)* Am cîntat? Am cîntat eu?

HILDE Da, desigur!

SOLNESS *(clătinînd din cap)* În viaţa mea n-am cîntat nici o singură notă.

HILDE Ba da, atunci aţi cîntat. Se auzeau parcă harfe în văzduh.

SOLNESS *(gînditor)* E ceva ciudat în povestea asta!

HILDE *(tace o clipă, se uită la el şi spune cu vocea scăzută)* Dar abia după aceea a urmat ceea ce a fost mai important.

SOLNESS Mai important?

HILDE *(strălucitor de vioaie)* Da, despre asta sînt sigură că nu-i nevoie să vă mai amintesc.

SOLNESS O, ba da, ajută-mă puţin, să-mi amintesc...

HILDE Chiar nu vă mai amintiţi că a fost un banchet în cinstea dumneavoastră, la club?

SOLNESS Ba da. Trebuie să fi fost în aceeaşi după-amiază, pentru că a doua zi dimineaţa am şi plecat.

HILDE Iar de la club aţi fost poftit la noi acasă, la o serată.

SOLNESS Într-adevăr, aşa a fost, domnişoară Wangel. Este remarcabil cît de bine s-au întipărit în mintea dumitale toate fleacurile astea.

HILDE Fleacuri? Dar ştiţi că sînteţi grozav! Şi ăsta a fost un fleac, că am rămas singură cu dumneavoastră în odaie, atunci cînd aţi sosit?

SOLNESS Va să zică dumneata erai?

HILDE *(fără a-i răspunde)* Dar atunci nu mi-aţi spus că sînt un drăcuşor...

SOLNESS Nu, probabil că nu.

HILDE Aţi spus că sînt încîntătoare în rochia mea albă, şi că arăt ca o mică prinţesă.

SOLNESS Am spus, desigur. Şi era adevărat, domnişoară Wangel, şi fiindcă mă simţeam în ziua aceea atît de eliberat, de uşurat...

HILDE Şi aţi mai spus că atunci cînd voi fi mare, voi deveni prinţesa dumneavoastră.

SOLNESS *(rîzînd uşor)* Ia te uită, ia te uită, am mai spus-o şi p-asta?

HILDE Da, sigur! Şi atunci cînd v-am întrebat cît timp voi avea de aşteptat, mi-aţi răspuns că veţi reveni peste zece ani, ca un zmeu, şi mă veţi răpi. În Spania sau nu mai ştiu unde. Şi mi-aţi promis că acolo îmi veţi cumpăra o împărăţie.

SOLNESS *(acelaşi joc)* De, după o masă bună nu te mai uiţi chiar atît de îndeaproape la bani... Şi, într-adevăr, le-am spus eu toate astea?

HILDE *(rîzînd încet)* Da. Şi mi-aţi mai spus şi cum se va numi împărăţia.

SOLNESS Ei aş!

HILDE Spuneaţi că se va numi Portocalia.

SOLNESS Ah! Ce nume îmbietor!

HILDE Nu mi-a plăcut de loc. Era ca şi cum aţi fi vrut să vă bateţi joc de mine.

SOLNESS Dar sigur nu asta era intenţia mea.

HILDE Într-adevăr, nici nu s-ar fi putut crede aşa ceva, după cele ce-aţi făcut după aceea.

SOLNESS Pentru Dumnezeu, ce-am mai făcut după aceea?

HILDE Bine, dar atît ar mai lipsi: să fi uitat şi urmarea! Pentru că un astfel de lucru, după cîte ştiu eu, probabil că nu trebuie să se uite.

SOLNESS Da, dar dă-mi un indiciu... Şi atunci, poate... Ei?

HILDE *(privindu-l atent)* M-aţi luat şi m-aţi sărutat, constructore Solness.

SOLNESS *(cu gura căscată, ridicîndu-se)* Am făcut eu asta?

HILDE Daa, aţi făcut-o. M-aţi luat în braţe, mi-aţi răsturnat capul pe spate şi m-aţi sărutat. De multe ori.

SOLNESS Nu! Dar, dragă, scumpă domnişoară Wangel!

HILDE N-aţi vrea cumva s-o negaţi?

SOLNESS Ba da, o neg! Cu toată convingerea!

HILDE *(privindu-l batjocoritor)* Va să zică aşa! *(Se întoarce şi se duce încet pînă aproape de sobă, unde se opreşte*

cu spatele și rămîne nemișcată, cu mîinile la spate. Scurtă pauză.)

SOLNESS *(încet, tăcut, vine pînă în spatele ei)* Domnișoară Wangel! *(Hilde tace și nu se mișcă.)* Haide, nu mai sta așa, ca o stană. Cele pe care le-ai povestit, le-ai visat, probabil. *(Punînd mîna pe brațul ei.)* Ascultă-mă acum... *(Hilde face un gest de nerăbdare, ridică un umăr. Pe Solness îl fulgeră o idee.)* Sau poate că... Stai... Așteaptă... Poate că dedesubtul acestei povestiri se ascunde ceva mult mai adînc... *(Hilde rămîne nemișcată. Solness, cu voce scăzută, dar cu intensitate.)* Da, trebuie că eu... că eu, m-am *gîndit* la toate astea... Trebuie să le fi *vrut*, să le fi *dorit*, să fi avut poftă să le fac. Și atunci... asta să fi creat o legătură... *(Hilde continuă să tacă. Solness, cu nervozitate.)* Și dracu mai știe! Așa am ajuns, probabil, s-o și fac!

HILDE *(întoarce puțin capul, dar fără a-l privi)* Deci, acum recunoașteți?

SOLNESS Da, tot ce dorești!

HILDE Că m-ați luat în brațe...

SOLNESS Bineînțeles!!

HILDE ...Și mi-ați răsturnat capul mult spre spate...

SOLNESS Foarte mult spre spate...

HILDE ...Și m-ați sărutat...

SOLNESS Se-nțelege!

HILDE ...De multe ori...

SOLNESS De cîte ori vrei dumneata!

HILDE *(se întoarce brusc spre el, avînd din nou aceeași expresie strălucitoare, de bucurie în ochi)* Vedeți că am reușit pînă la urmă să vă fac să vă aduceți aminte?

SOLNESS *(strivind între buze un început de rîs)* Dar nici n-ar fi fost posibil să uit așa ceva...

HILDE *(din nou puțin posomorîtă, plecînd de lîngă el)* O, dumneavoastră!! Îmi închipui cîte femei trebuie să fi sărutat în viață!

SOLNESS Nu, asta nu trebuie s-o crezi despre mine. *(Hilde se așază în fotoliu. Solness se reazemă de balansoar și o privește cercetător.)* Domnișoară Wangel!

HILDE Da?

SOLNESS Și cum a mai fost? Ce s-a întîmplat în continuare între noi?

HILDE În continuare...n -a mai fost nimic! Știți prea bine! au sosit ceilalți oaspeți și ne-am dus cu toții la masă.

SOLNESS Exact! Au venit ceilalți... Cum am putut uita și asta?

HILDE O! Adevărul este că n-ați uitat nimic. Dar v-a fost oarecum rușine... Știu eu, asemenea lucruri nu se uită.

SOLNESS Nu, așa îmi pare și mie...

HILDE *(din nou vioaie, se uită la el)* Sau poate ați uitat și în ce zi s-a petrecut?

SOLNESS În ce zi?

HILDE În ce zi ați înălțat coroana pe turn? Hai, spuneți repede.

SOLNESS Uite, îți jur, am uitat în ce zi era... Atîta știu că sînt zece ani de-atunci. Și parcă era spre toamnă...

HILDE *(dînd din cap încet, de cîteva ori)* Da, în urmă cu zece ani. La 19 septembrie.

SOLNESS Da, da, așa era, probabil, obiceiul. Ia te uită, dumneata îți amintești și asta. *(Oprindu-se.)* Dar stai puțin! Da, azi sîntem tot în 19 septembrie.

HILDE Da, sîntem în 19 septembrie; astăzi s-au împlinit exact zece ani... Iar dumneavoastră n-ați venit, așa cum mi-ați făgăduit...

SOLNESS Ți-am făgăduit? Vrei poate să spui că am vrut mai curînd să te sperii cu acea amenințare.

HILDE Nu văd aici nimic care-ar fi putut să-mi inspire teamă...

SOLNESS Ei bine, atunci a fost doar o joacă...

HILDE Cum? Ați vrut să mă păcăliți?

SOLNESS Ei, poate numai să glumesc puțin! Martor mi-e cerul dacă-mi mai amintesc ceva. Dar trebuie să fi fost ceva. Erai un copil pe-atunci.

HILDE Poate că nu eram nici chiar atît de copil cum vă închipuiți. Nu eram chiar atît de necoaptă cum credeți.

SOLNESS *(privind-o cercetător)* Te-ai gîndit într-adevăr în tot timpul ăsta... Ai crezut serios că mă voi întoarce?

HILDE *(înăbușindu-și un început de rîs)* Ei da! M-am așteptat la asta din partea dumneavoastră.

SOLNESS Că voi veni acasă, la ai dumitale, și te voi lua cu mine?

HILDE Ca un zmeu, da.

SOLNESS Și să fac din dumneata o prințesă?

HILDE Mi-aţi făgăduit-o, nu?

SOLNESS Şi să-ţi dăruiesc şi o împărăţie?

HILDE *(uitîndu-se în tavan)* De ce nu? Doar nu trebuia să fie chiar o împărăţie adevărată...

SOLNESS Dar, în orice caz, ceva care să aibă aceeaşi valoare?

HILDE Cel puţin aceeaşi valoare. *(Privindu-l o clipă.)* Mă gîndeam că dacă aţi fost capabil să construiţi cel mai înalt turn din lume, atunci veţi putea probabil găsi şi o soluţie pentru a-mi da o împărăţie, într-un fel sau într-altul.

SOLNESS *(clătinînd din cap)* Nu reuşesc să te înţeleg prea bine, domnişoară Wangel.

HILDE Adevărat? Nu puteţi? Mie mi se pare că-i atît de simplu...

SOLNESS Nu mă pot încă dumiri dacă într-adevăr crezi tot ceea ce ai spus, sau dacă totul nu-i decît o glumă, o farsă pe care vrei să mi-o joci!

HILDE *(surîzînd)* Să-mi bat joc? Şi eu?

SOLNESS Da... Să te distrezi pe seama dumitale şi pe a mea... *(Uitîndu-se la ea.)* Ştii de mult, nu-i aşa, că sînt căsătorit?

HILDE Da, am ştiut-o tot timpul... De ce mă întrebaţi asta?

SOLNESS *(zvîrlind replica)* Nu, nu mi-a venit aşa... *(Se uită serios la ea şi spune cu voce scăzută, înăbuşită.)* De ce aţi venit aici, domnişoară Wangel?

HILDE Ca să-mi iau în stăpînire împărăţia. S-a împlinit termenul...

SOLNESS *(rîzînd nestăpînit)* Zău că ai haz!

HILDE *(veselă)* Scoate-mi din pămînt, de unde-oi şti, împărăţia, domnule constructor! *(Ciocănind cu degetele.)* Pune împărăţia pe masă!

SOLNESS *(împinge balansoarul mai aproape şi se aşază)* Nu, vorbind serios acum, de ce ai venit? În definitiv ce cauţi aici?

HILDE O! Mai întîi, vreau să merg peste tot şi să văd ce ai construit...

SOLNESS O să ai atunci destul de mult de alergat...

HILDE Într-adevăr, ai construit aici grozav de mult.

SOLNESS Da, mai ales în ultimii ani.

HILDE Şi multe turnuri de biserică? Din acelea nesfîrşit de înalte?

SOLNESS Nu. Nu mai construiesc turnuri de biserică. Şi nici biserici.

HILDE Atunci ce construieşti?

SOLNESS Cămine pentru oameni.

HILDE *(gînditoare)* N-aţi putea face şi deasupra căminelor nişte mici, mici turnuri?

SOLNESS *(mirîndu-se)* Ce vrei să spui?

HILDE Mă gîndesc la ceva care se înalţă în văzduh ca un semn al dorinţei de eliberare, iar sus de tot, ameţitor de sus, steagul.

SOLNESS *(meditînd puţin)* E destul de ciudat ceea ce spui. Pentru că tocmai asta doresc şi eu mai mult să fac.

HILDE *(nerăbdătoare)* Şi atunci de ce n-o faci?

SOLNESS *(clătinînd capul)* Nu, oamenii nu vor...

HILDE Ia te uită.. nu vor!

SOLNESS *(cu elan)* Însă acum îmi construiesc o casă nouă. Aici, foarte în apropiere.

HILDE Pentru dumneata personal?

SOLNESS Da, e aproape gata. Şi deasupra ei va fi un turn.

HILDE Un turn înalt?

SOLNESS Da.

HILDE Foarte înalt?

SOLNESS Oamenii vor spune, desigur, că-i prea înalt... pentru o simplă casă.

HILDE Vreau să văd turnul numaidecît, mîine dimineaţă, cît mai devreme.

SOLNESS *(stă cu mîna sprijinită în bărbie şi o priveşte ţintă)* Spune-mi, domnişoară Wangel, cum te numeşti? Vreau să spun, care e prenumele dumitale?

HILDE Mă cheamă Hilde.

SOLNESS *(acelaşi joc)* Hilde? Aşa?

HILDE O, nici asta nu-ţi mai aminteşti? Chiar dumneata personal m-ai numit Hilde, în ziua aceea cînd te-ai purtat... cum nu trebuie.

SOLNESS Cum nu trebuie?

HILDE Pe atunci, îmi spuneai *micuţă* Hilde. Şi nu-mi plăcea.

SOLNESS Aşadar, nu-ţi plăcea, domnişoară Wangel?

HILDE Nu. În împrejurarea aceea, nu. De altfel, mi se pare că *prințesa* Hilde, ar suna mult mai bine.

SOLNESS Sigur. Prințesa Hilde... da, da. Și cum ar trebui să se numească împărăția?

HILDE A! Despre împărăția aceea stupidă nu mai vreau să aud nici un cuvînt. Acum îmi doresc... îmi doresc... cu totul altceva!

SOLNESS *(se lasă pe speteaza scaunului și se uită mai departe la ea)* Nu-i ciudat? Cu cît mă gîndesc mai mult, cu-atît îmi dau mai bine seama că ani de-a rîndul m-am chinuit cu...

HILDE Cu ce?

SOLNESS Ca să descopăr ceva... Ca să descopăr un lucru pe care l-am trăit o dată, dar pe care am impresia că l-am uitat... Dar niciodată nu voi descoperi care a fost acel lucru.

HILDE Ar trebui să-ți faci noduri la batistă, domnule constructor.

SOLNESS Da, ca după aceea să mă gîndesc pentru ce le-am făcut.

HILDE O, există și astfel de vrăjitorii pe lumea asta!

SOLNESS *(ridicîndu-se încet)* Din fericire, ai venit într-un moment foarte potrivit aici... tocmai acum.

HILDE *(privindu-l adînc)* Foarte potrivit?

SOLNESS Da, fiindcă eram singur, privind neajutorat în jurul meu... *(Mai în surdină, liniștit.)* Trebuie să-ți spun, a început să-mi fie frică... o îngrozitoare frică de tineret...

HILDE Pf! De tineret să-i fie cuiva frică?

SOLNESS Da, tocmai de tineret. De aceea m-am și încuiat, m-am ferecat aici... *(În taină.)* Trebuie să știi că tineretul vrea să vină aici și să-mi bată cu pumnii în ușă! Să năvălească aici, în casa mea.

HILDE În cazul ăsta, părerea mea este că ar trebui să deschizi larg ușa — ca să intre toți...

SOLNESS Să le deschid ușa?

HILDE Da, ca să poată pătrunde... Așa, cu voia dumitale... Să-i primești...

SOLNESS Nu, nu, nu! Tineretul, vezi dumneata, este replica pe care o primești! Este contralovitura... Tinerii ajung în frunte pentru a prelua schimbul. Ca și cum ar merge sub un nou drapel.

HILDE *(se ridică, se uită la el şi rosteşte cu un tremur al buzelor)* Pot să-ţi fiu cu ceva de folos, domnule constructor?

SOLNESS Da, da, acum într-adevăr îmi poţi fi de folos. Îi văd, îi şi văd, parcă venind, mulţi, mărşăluind sub noul lor drapel. Tinereţea împotriva tineretului, va să zică!

(Doctorul Herdal intră pe uşa vestibulului.)

DOCTORUL HERDAL Ei, tot aici sînteţi?

SOLNESS Da, am avut de vorbit mult şi despre multe.

HILDE Şi vechi şi noi.

DOCTORUL HERDAL Aşa?

HILDE O, a fost grozav de amuzant: constructorul Solness are o memorie pur şi simplu uluitoare. Îşi aminteşte toate şi pînă la cele mai mici detalii. *(Doamna Solness intră pe uşa din dreapta.)*

DOAMNA SOLNESS Domnişoară Wangel, ţi-am pregătit odaia... Totul e în ordine...

HILDE O, cît de drăguţă sînteţi cu mine!

SOLNESS *(către soţia lui)* Odaia pentru copii?

DOAMNA SOLNESS Da, cea din mijloc... Dar mai întîi să mergem la masă.

SOLNESS *(arătînd cu capul spre Hilde)* Hilde va dormi în odaia copiilor.

DOAMNA SOLNESS *(uitîndu-se la el)* Hilde?

SOLNESS Da, pe domnişoara Wangel o cheamă Hilde. Am cunoscut-o cînd era încă un copil.

DOAMNA SOLNESS Ei, ce spui, Halvard? Poftiţi, totul e pregătit...

(Îl ia pe doctorul Herdal de braţ şi iese cu el prin dreapta; între timp, Hilde şi-a adunat lucrurile.)

HILDE *(încet şi repede, către Solness)* E adevărat ceea ce mi-ai spus? Pot să-ţi fiu, în vreun fel, de folos?

SOLNESS *(luîndu-i lucrurile din mîini)* Am nevoie de dumneata. Eşti ceea ce am simţit, pînă la suferinţă, că-mi lipseşte.

HILDE *(îl priveşte cu ochi miraţi şi fericiţi, apoi îşi împreună mîinile)* O, tu, viaţă! O, tu, lume minunată!

SOLNESS *(încordat)* Cum?

HILDE Iată că mi-am dobîndit totuşi, împărăţia.
SOLNESS *(fără să vrea, necontrolat)* Hilde!
HILDE *(din nou, cu un tremur în jurul gurii) Aproape* mi-am dobîndit-o, voiam să spun.

Actul II

(Un salon mic, frumos mobilat, în locuinţa lui Solness. În fund, un glasvand care dă spre terasă şi grădină. În dreapta, un colţ obtuz cu o nişă în care sînt glastre cu flori şi o fereastră mare. La fel în colţul din stînga; tot acolo se află şi o mică uşă tapetată. Pe fiecare perete lateral, uşi obişnuite. În faţă, la dreapta, o consolă cu o oglindă mare. Bogată expoziţie de flori şi plante. În faţă, la stînga, o canapea, scaune şi o masă. Mai în fund, o bibliotecă. În faţa nişei, o măsuţă şi scaune. Este devreme, înainte de masă.

Constructorul Solness, în prim plan, şade la măsuţă, cu mapa lui Ragnar Brovik. Răsfoieşte desenele iar la unele se uită mai îndeaproape. Doamna Solness umblă tăcută, cu o cană de apă în mînă; se mişcă fără zgomot şi udă florile. Ca şi în actul întîi, e îmbrăcată în negru. Pălăria, pardesiul şi umbrela ei sînt aşezate pe un scaun lîngă oglindă. Solness o urmăreşte din cînd în cînd cu privirea, fără ca ea să observe. Amîndoi tac.)

(Kaja Fosli intră discret pe uşa din stînga.)

SOLNESS *(întoarce capul şi spune cu indiferenţă)* A, dumneata erai?
KAJA Da, voiam numai să ştii că am venit.
SOLNESS Da, da, bine. E şi Ragnar aici?
KAJA Nu, încă nu. A trebuit să mai rămînă puţin acasă, să aştepte doctorul. Dar vine el după aceea, şi o să-i spun că ai întrebat de el.

SOLNESS Cum îi mai merge bătrînului?

KAJA Rău. Te roagă foarte mult să-l scuzi că este nevoit să rămînă şi astăzi în pat — toată ziua.

SOLNESS Foarte bine. Numai să stea liniştit! Acum poţi să-ţi vezi de lucru.

KAJA Da. *(Oprindu-se lîngă uşă.)* Vrei poate să vorbeşti cu Ragnar cînd va veni?

SOLNESS Nu, nu, nu am nimic deosebit să-i spun. *(Kaja iese prin stînga. Solness continuă să frunzărească desenele.)*

DOAMNA SOLNESS *(lîngă plante)* Dumnezeu ştie dacă nu va muri şi el.

SOLNESS *(privind-o)* Cum „şi el"? Şi cine încă?

DOAMNA SOLNESS *(evitînd să-i răspundă)* Da, da, Halvard, acum o să moară şi bătrînul Brovik. Ai să vezi.

SOLNESS Dragă Aline, n-ar fi bine să ieşi, să te plimbi puţin?

DOAMNA SOLNESS Da, de fapt, ar trebui să ies. *(Continuă să-şi facă de lucru cu florile.)*

SOLNESS *(aplecat peste desene)* Mai doarme încă?

DOAMNA SOLNESS *(uitîndu-se la el)* Te preocupă domnişoara Wangel?

SOLNESS *(indiferent)* Mi-a venit întîmplător în minte...

DOAMNA SOLNESS Domnişoara Wangel s-a sculat de mult.

SOLNESS Aşaaa...

DOAMNA SOLNESS Cînd am intrat la ea în odaie, tocmai îşi despacheta lucrurile. *(Se duce în faţa oglinzii şi începe încet să-şi pună pălăria.)*

SOLNESS *(după o scurtă pauză)* Vezi, Aline, tot am găsit o întrebuinţare pentru una din odăile copiilor.

DOAMNA SOLNESS Da, am găsit.

SOLNESS Şi parcă-i mai bine să nu stea chiar toate pustii.

DOAMNA SOLNESS Acest pustiu este într-adevăr îngrozitor. Din acest punct de vedere, ai dreptate.

SOLNESS *(închide mapa, se ridică şi se apropie)* Vei vedea, Aline, de-acum înainte totul va fi mai bine pentru noi. Mult mai plăcut. Totul va fi mai uşor. Mai ales pentru tine.

DOAMNA SOLNESS *(uitîndu-se la el)* De-acum înainte?

SOLNESS Da, crede-mă, Aline.

DOAMNA SOLNESS Vrei să zici... fiindcă *ea* a venit aici?

SOLNESS *(stăpînindu-se)* Voiam să spun... bineînțeles, după ce ne vom muta în casa noastră cea nouă.

DOAMNA SOLNESS *(luîndu-și pardesiul)* Crezi într-adevăr, Halvard? Crezi că atunci va fi mai bine?

SOLNESS Nici nu-mi pot închipui altfel. Și probabil că și tu gîndești la fel.

DOAMNA SOLNESS Nu-mi fac în general nici un fel de iluzii în legătură cu casa cea nouă.

SOLNESS *(indispus)* Îmi vine destul de greu să te aud vorbind așa, Aline. Fiindcă în primul rînd pentru tine am construit-o. *(Vrea să-i ajute să-și pună haina.)*

DOAMNA SOLNESS *(ferindu-se)* De fapt, faci prea mult pentru mine.

SOLNESS *(cu o anumită violență)* Nu, nu, numai asta să n-o spui, Aline! Astfel de vorbe nu vreau să aud din gura ta.

DOAMNA SOLNESS Bine, Halvard, atunci nu le voi mai spune.

SOLNESS Eu, însă, rămîn la părerea mea. Vei vedea ce bine te vei simți în casa cea nouă.

DOAMNA SOLNESS O, Doamne, mai poate fi bine pentru mine?

SOLNESS *(cu înfrigurare)* Da! Da! Trebuie să fii sigură de asta! Pentru că acolo — ascultă ce-ți spun! — vor fi neașteptat de multe lucruri care-ți vor aminti de casa în care ai trăit...

DOAMNA SOLNESS De casa care a fost a tatălui și a mamei mele, și care a ars toată... toată...

SOLNESS *(cu o voce surdă)* Da, da, sărmana mea Aline, a fost o lovitură îngrozitor de grea pentru tine.

DOAMNA SOLNESS *(izbucnind în tînguiri)* Poți să construiești cît vrei, Halvard, dar mie nu vei mai putea niciodată să-mi reclădești un adevărat cămin.

SOLNESS *(umblînd încolo și încoace)* Pentru numele lui Dumnezeu, să nu mai vorbim de asta...

DOAMNA SOLNESS Nici nu avem obiceiul să vorbim de asta... Niciodată! Tu eviți întotdeauna orice discuție în legătură cu...

SOLNESS *(se opreşte brusc şi o priveşte)* Eu? Fac eu aşa ceva? Şi de ce aş face-o? O evit eu?

DOAMNA SOLNESS O, da, dar te înţeleg atît de bine, Halvard. Îţi dai atîta silinţă să mă cruţi. Şi să-mi găseşti fel de fel de scuze. Faci tot ce poţi...

SOLNESS *(făcînd ochi mari)* Tu? Chiar despre tine vorbeşti, Aline?

DOAMNA SOLNESS Da, aşa se pare, despre mine e vorba.

SOLNESS *(involuntar, privind înainte, ca pentru sine)* Asta mai lipsea!

DOAMNA SOLNESS În casa aceea veche, părintească, s-a întîmplat pesemne ceea ce trebuia să se întîmple. Dar Doamne, Dumnezeule, cînd o nenorocire vine după alta...

SOLNESS Da, aici ai dreptate. Cu nenorocul, se spune, nu poţi lupta; eşti neputincios.

DOAMNA SOLNESS Dar ce-a urmat după incendiu... a fost tot ce poate fi mai îngrozitor. Tot ce poate fi mai...

SOLNESS *(violent)* Nu te mai gîndi la asta, Aline!

DOAMNA SOLNESS Ba da, tocmai la asta trebuie să mă gîndesc. Să pot, în sfîrşit, să-mi vorbesc şi mie o dată despre asta. Simt că nu mai pot suporta multă vreme ... Şi mie, mie nu mi-o voi putea ierta niciodată...

SOLNESS *(într-o izbucnire)* Ţie?

DOAMNA SOLNESS Da, fiindcă aveam de ambele părţi îndatoriri! Deopotrivă faţă de tine, şi faţă de copii. Ar fi trebuit să mă oţelesc. Să nu las spaima să pună stăpînire pe mine. Şi nici durerea că mi-a ars casa părintească. *(Frîngîndu-şi mîinile.)* O, numai de-aş fi putut, Halvard!

SOLNESS *(cu voce scăzută, cutremurat, apropiindu-se)* Aline, trebuie să-mi promiţi că n-ai să te mai gîndeşti niciodată la... la asemenea lucruri. Promite-mi, te rog!

DOAMNA SOLNESS O, Doamne, să promit! Să promit! Se poate orice... şi totuşi...

SOLNESS *(îşi frînge mîinile umblînd prin odaie)* O, nici o nădejde... Nici o rază de soare! Nici cea mai mică dîră de lumină în căminul nostru.

DOAMNA SOLNESS Aici nu-i nici un cămin, Halvard!

SOLNESS O, da, asta o poţi spune. *(Greoi, descurajat.)* Şi Dumnezeu ştie dacă n-ai dreptate; poate că nici în casa cea nouă nu ne vom simţi mai bine.

DOAMNA SOLNESS Niciodată şi nicăieri. Va fi tot atît de gol, tot atît de pustiu. Acolo ca şi aici.

SOLNESS *(violent)* Atunci, pentru Dumnezeu, de ce am mai construit-o? Ai putea să-mi spui?

DOAMNA SOLNESS Nu. La întrebarea asta să-ţi răspunzi singur.

SOLNESS *(aruncîndu-i o privire fugară, bănuitoare)* Ce vrei să spui, Aline?

DOAMNA SOLNESS Ce vreau să spun?

SOLNESS Da, dracu să mă ia! Ai spus-o într-un fel atît de ciudat, ca şi cînd îndărătul cuvintelor tale ar sta un alt gînd.

DOAMNA SOLNESS Nu, poţi fi sigur că nu...

SOLNESS *(apropiindu-se de ea)* Ştiu eu ce ştiu... Am şi urechi, am şi ochi. De asta poţi fi sigură...

DOAMNA SOLNESS Ce-i? Despre ce vorbeşti?

SOLNESS *(aşezîndu-se în faţa ei)* Pînă şi în cele mai nevinovate cuvinte pe care le spun, descoperi o intenţie răutăcioasă, ascunsă.

DOAMNA SOLNESS Tu spui asta de mine? Eu fac asta?

SOLNESS Ha, ha, ha, ha! Dar nu-i de loc de mirare, Aline! Cînd în casă ai a face cu un bolnav, apoi...

DOAMNA SOLNESS *(speriată)* Bolnav! Eşti bolnav, Halvard?

SOLNESS *(izbucnind)* Atunci să zicem: cu un om pe jumătate desperat, un nebun, sau idiot... Spune-mi cum vrei!

DOAMNA SOLNESS *(caută bîjbîind cu mîna speteaza scaunului şi se aşază)* Halvard! Pentru numele lui Dumnezeu!

SOLNESS Dar vă înşelaţi amîndoi. Tu, la fel ca şi doctorul. Nu am absolut nimic. *(Umblă de colo-colo. Doamna Solness, speriată, îl urmăreşte cu privirea. După aceea, constructorul se apropie de ea. Liniştit.)* În fond, nu-mi lipseşte nimic.

DOAMNA SOLNESS Da, nu-i aşa?! Dar atunci ce se întîmplă cu tine?

SOLNESS Se întîmplă... că de multe ori sînt gata să mă prăbuşesc sub îngrozitoarea povară a datoriilor.

DOAMNA SOLNESS Datorii? Dar tu nu datorezi nimic nimănui, Halvard!

SOLNESS *(cu vocea scăzută, emoționat)* Ba da, am o imensă datorie și imense obligații față de tine, față de tine, Aline.

DOAMNA SOLNESS *(ridicîndu-se încet)* Ce ascund cuvintele astea? Au un dedesubt... Spune-mi numaidecît, acum!

SOLNESS Dar nu ascund nimic, n-au nici un dedesubt... Nu ți-am făcut niciodată vreun rău. În nici un caz, în mod conștient, voit. Şi totuşi, am sentimentul că asupra mea apasă, chinuitor, o datorie grea... foarte grea...

DOAMNA SOLNESS O datorie față de mine?

SOLNESS În primul rînd, față de tine.

DOAMNA SOLNESS Atunci poate că ești totuși bolnav, Halvard.

SOLNESS *(apăsat)* Se prea poate. Sau ceva asemănător. *(Priveşte către uşa din dreapta care s-a deschis.)* Ei! Acum se luminează.

(Intră Hilde Wangel. A schimbat ici-colo cîte un detaliu în toaleta ei. Fusta este acum lăsată în jos.)

HILDE Bună dimineața, domnule constructor!

SOLNESS *(salutînd din cap)* Ai dormit bine?

HILDE Excepţional! Ca într-un leagăn. M-am întins în tot patul și m-am lăfăit ca o... ca o prinţesă!

SOLNESS *(surîzînd puţin)* Va să zică, aşa cum trebuia.

HILDE Aşa aş spune.

SOLNESS Ai şi visat, probabil.

HILDE Bineînțeles! Dar un vis urît.

SOLNESS Aşa?

HILDE Da, am visat că m-am prăbuşit de pe peretele unei stînci foarte înalte şi abrupte. Dumneata nu visezi niciodată asemenea lucruri?

SOLNESS Ba da, cîteodată.

HILDE E atît de pasionant cînd te prăvăleşti... O stare de tensiune atît de... deosebită...

SOLNESS Cred mai degrabă că simţi fiori reci.

HILDE Şi dumneata îţi tragi picioarele în sus, în timpul căderii?

SOLNESS Da, cît pot mai sus.

HILDE Şi eu.

DOAMNA SOLNESS *(luîndu-şi umbrela)* Halvard, eu ies în oraş acum. *(Către Hilde.)* Vreau să văd dacă găsesc să cumpăr... cele de care aveţi nevoie...

HILDE *(vrea să i se arunce de gît)* O, dragă, scumpă doamnă Solness! Este într-adevăr mult prea drăguţ din partea dumneavoastră! Teribil de drăguţ!

DOAMNA SOLNESS *(apărîndu-se, se eliberează)* O, nici pe departe nu sînt drăguţă. Este de datoria mea! Şi de aceea o şi fac cu plăcere.

HILDE *(ofensată, lasă buza în jos)* Cred, de altfel, că aş putea să ies foarte bine pe stradă aşa cum sînt, acum, după ce mi-am curăţat şi mi-am aranjat rochia. Sau poate nu se cuvine?

DOAMNA SOLNESS Drept să-ţi spun, cred că unii s-ar cam uita după dumneata.

HILDE *(dispreţuitor)* Pf! Doar atît? Nu poate fi decît amuzant!

SOLNESS *(cu o indispoziţie disimulată)* Da, numai că, vezi, lumea şi-ar putea închipui că şi dumneata eşti nebună.

HILDE Nebună? Sînt oare atîţia nebuni aici, în oraş?

SOLNESS *(îşi arată fruntea)* Cel puţin unul îl ai în faţa dumitale.

HILDE Domnule constructor!

DOAMNA SOLNESS Ba, nu, dragul meu Halvard!

SOLNESS N-ai remarcat încă?

HILDE Nu, sigur că nu! *(Îşi aminteşte de ceva şi rîde.)* Ba da, poate, totuşi, într-o singură manifestare.

SOLNESS Ei! Auzi, Aline!

DOAMNA SOLNESS În care manifestare, domnişoară Wangel?

HILDE Nu, n-am s-o spun.

SOLNESS O, ba da, spune-i-o.

HILDE Nu, mulţumesc, chiar atît de nebună nu sînt.

DOAMNA SOLNESS Cînd domnişoara Wangel va rămîne singură cu tine, o să-ţi spună, Halvard.

SOLNESS Crezi?

DOAMNA SOLNESS Cu siguranţă! O cunoşti atît de bine — şi de-atîta vreme — încă de cînd era copil. Mi-ai povestit doar... *(Iese pe uşa din stînga.)*

HILDE *(după o mică pauză)* Dar de loc, chiar de loc nu mă poate suferi soţia dumitale.

SOLNESS Ce te face să crezi? Ai remarcat ceva?...

HILDE N-ai remarcat și dumneata?

SOLNESS *(evitînd răspunsul)* Aline a devenit îngrozitor de mizantropă în ultimii ani.

HILDE A, și asta!

SOLNESS Dar cînd vei ajunge s-o cunoști cu adevărat... E atît de drăguță, și de bună, și de cumsecade, în fond.

HILDE *(ușor iritată)* Păi dacă-i așa, cum a putut să vorbească deodată de „datoria" ei...

SOLNESS De datoria ei?

HILDE Da, a spus că se duce să-mi cumpere nu știu ce din oraș, numai pentru că-i de datoria ei. Așa a spus... O, nu pot să sufăr cuvîntul ăsta urît... oribil...

SOLNESS De ce?

HILDE Fiindcă sună atît de rece, de înțepat, de tăios. Datoria! Datoria, datoria! Nu găsești? Parcă te-ar împunge.

SOLNESS Hm! N-am meditat prea atent asupra acestui cuvînt.

HILDE Ba da, așa-i. Și dacă-i drăguță, cum susții, de ce a vorbit așa?

SOLNESS Doamne, Dumnezeule, dar ce-ar fi trebuit să spună?

HILDE Ar fi putut spune că vrea s-o facă fiindcă-i sînt dragă. Uite, asta ar fi putut spune. Ceva spus cu căldură, din inimă, înțelegi?

SOLNESS Așa ai dori să ți se vorbească?

HILDE Da, exact! *(Umblă prin odaie, se oprește lîngă bibliotecă și se uită la cărți.)* Ai foarte multe cărți.

SOLNESS Da, am adunat o mulțime.

HILDE Și le citești pe toate?

SOLNESS Pe vremuri, am încercat. Dar dumitale îți place să citești?

HILDE O, nu! Pentru nimic în lume, am renunțat. Fiindcă, oricum, tot nu găsesc nici o armonie în ele.

SOLNESS Același lucru mi se întîmplă și mie.

(Hilde mai circulă puțin prin odaie, se oprește lîngă măsuță, deschide mapa și o răsfoiește.)

HILDE Dumneata le-ai desenat pe toate?

SOLNESS Nu, un tînăr care lucrează la mine și-mi ajută.

HILDE Unul pe care l-ai format dumneata?

SOLNESS Da, probabil că a învăţat de la mine cîte ceva.

HILDE *(se aşază)* Atunci sînt sigură că-i foarte capabil. *(Se uită mai de aproape la unul dintre desene.)* Nu?

SOLNESS Nu lucrează rău. Dar nu mi-e de folos.

HILDE Nu cred, trebuie să fie foarte, foarte iscusit.

SOLNESS Îţi poţi da seama chiar atît de bine de asta numai din desenele lui.

HILDE Ei, din desene! Dar dacă a avut ocazia să înveţe de la dumneata, atunci...

SOLNESS A, numai de aceea... Aici mulţi au învăţat de la mine, şi totuşi mai departe n-au putut merge...

HILDE Uite, nici moartă n-aş fi putut crede că poţi fi atît de prost!

SOLNESS Prost? Ai impresia că-s prost?

HILDE Da, asta-i impresia pe care mi-o faci... Fiindcă, vezi, chiar dacă toţi aceşti tineri ar putea — să zicem — veni la dumneata ca să-i înveţi, tot n-ar putea ajunge să...

SOLNESS *(devenind atent)* E, şi de ce nu?

HILDE *(se ridică, pe jumătate serioasă, jumătate rîzînd)* Nu, zău, domnule constructor, la ce le-ar servi? Tot n-ar avea dreptul să construiască nimeni altcineva, în afară de dumneata. Dumneata trebuie să fii singurul... Să faci totul de unul singur. Ei, acum ţi-am spus-o şi pe-asta!

SOLNESS *(involuntar)* Hilde!

HILDE Ei?

SOLNESS Pentru numele lui Dumnezeu, cum ţi-a venit ideea asta?

HILDE Ţi se pare că-i o idee atît de absurdă?

SOLNESS Nu... nu... Dar acum vreau să-ţi spun şi eu ceva...

HILDE Ce?

SOLNESS Fără încetare — în singurătate şi în tăcere — mi se învîrtesc în cap aceleaşi şi aceleaşi gînduri. Îl sucesc şi-l răsucesc fără încetare...

HILDE Asta mi se pare pe cît se poate de natural...

SOLNESS *(privind-o cam cercetător)* Şi asta ai remarcat-o, probabil...

HILDE Nu, nicidecum.

SOLNESS Dar mai adineauri spuneai că... ai recunoscut că într-adevăr aş putea fi considerat nebun dintr-un anumit punct de vedere...

HILDE O, mă gîndeam la cu totul altceva.

SOLNESS La ce?

HILDE O, un lucru care-ţi este indiferent, domnule constructor.

SOLNESS *(traversînd odaia)* Da, bine, cum doreşti. *(Oprindu-se lîngă nişă.)* Vino-ncoa, vreau să-ţi arăt ceva...

HILDE *(apropiindu-se)* Ce?

SOLNESS Vezi, acolo, departe, în grădină?

HILDE Da?

SOLNESS *(arătîndu-i ceva)* Acolo, peste drum de mormanul acela de pietre...

HILDE Vrei să spui casa aceea nouă?

SOLNESS Da. Aceea care se construieşte. E aproape gata.

HILDE Dacă nu mă înşel, are un turn foarte înalt...

SOLNESS E înconjurat încă de schele.

HILDE E casa dumitale cea nouă?

SOLNESS Da.

HILDE Casa în care te vei muta îndată ce va fi gata?

SOLNESS Da.

HILDE *(privindu-l)* Şi în casa aceea sînt odăi pentru copii?

SOLNESS Trei, ca şi aici.

HILDE Şi nici un copil?

SOLNESS Nici nu vor fi...

HILDE *(surîzînd pe jumătate)* Da!... Vezi, e aşa cum spuneam...

SOLNESS Adică?

HILDE Eşti, într-un fel, cam nebun.

SOLNESS O, la asta te refereai?

HILDE Da, la toate aceste odăi pentru copii... Goale, pustii... în care am stat şi am dormit.

SOLNESS *(coborînd glasul)* Aline şi cu mine am avut copii.

HILDE *(privindu-l încordat)* Aţi avut?

SOLNESS Doi băieţi. Amîndoi de-o vîrstă.

HILDE Gemeni, va să zică.

SOLNESS Da, gemeni. Sînt de atunci unsprezece-doisprezece ani.

HILDE *(cu grijă, blînd)* Aşadar... amîndoi? Gemenii... nu-i mai aveţi...

SOLNESS *(emoționat, dar calm)* Nu ne-a fost dat să-i avem decît trei săptămîni, sau nici atît. *(Izbucnind.)* O, Hilde, e pur şi simplu de necrezut cît de bine mă simt că eşti aici, că ai venit. În sfîrşit, am şi eu cu cine vorbi!

HILDE Înseamnă că n-o poți face... și... cu *ea*?

SOLNESS Cît despre asta, nu... Nu așa cum aş dori şi cum ar trebui... *(Greoi.)* Şi nici despre multe altele.

HILDE *(înăbuşit)* Cînd spuneai că ai nevoie de mine... numai despre asta era vorba?

SOLNESS Da, mai ales... În tot cazul, ieri. Fiindcă azi nu mai sînt chiar atît de sigur. *(Schimbînd vorba.)* Hai să ne aşezăm. Şezi aici, pe canapea, Hilde, ca să ai priveliştea grădinii în fața ochilor. *(Hilde se aşază pe un colț al canapelei. Solness îşi apropie un scaun.)* Eşti dispusă să mă asculți?

HILDE Da, te ascult cu mare plăcere.

SOLNESS *(se aşază)* Atunci am să-ți spun tot.

HILDE Acum te am în fața ochilor şi pe dumneata şi grădina, domnule constructor. Povesteşte-mi, hai, dă-i drumul.

SOLNESS *(arătînd către fereastra din nişă)* Acolo, sus, unde se vede casa cea nouă...

HILDE Da?

SOLNESS Acolo am locuit în primii ani, Aline şi cu mine. Acolo se afla pe atunci o casă veche, care înainte aparținuse mamei ei şi pe care noi am moştenit-o. O dată cu ea, şi grădina aceea mare...

HILDE Şi casa aceea avea un turn?

SOLNESS Nici urmă de turn! Văzută pe dinafară, era o hardughie de lemn, mare, întunecoasă şi urîtă. Dar pe dinăuntru, totuşi destul de plăcută şi de confortabilă.

HILDE Va să zică ați dărîmat maghernița...

SOLNESS Nu, a ars.

HILDE Toată?

SOLNESS Da.

HILDE Şi asta a însemnat o mare nenorocire pentru dumneata?

SOLNESS Depinde cum vrei s-o iei... Pe constructorul Solness, acel incendiu l-a pus pe picioare...

HILDE Da?

SOLNESS Tocmai atunci mi se născuseră cei doi băieței.

HILDE Bieții gemeni, da.

SOLNESS Se născuseră sănătoşi şi plini de viaţă şi creşteau zi de zi văzînd cu ochii.

HILDE Da... sugarii cresc foarte repede în primele zile.

SOLNESS Nu-ţi poţi închipui ce încîntare era s-o vezi pe Aline cu cei doi copii... Nu se poate imagina tablou mai frumos. Apoi a venit noaptea incendiului...

HILDE *(încordată)* Ce s-a întîmplat? Spune o dată, a ars cineva o dată cu casa?...

SOLNESS Nu... Toţi au fost salvaţi...

HILDE Atunci?

SOLNESS Spaima a zdruncinat-o îngrozitor pe Aline. Flăcările uriaşe, zgomotele înfricoşătoare... Pe urmă... fuga din casă... Într-o noapte rece ca gheaţa... Şi ea şi copiii, scoşi din casă, dezbrăcaţi, aşa cum se aflau...

HILDE Şi copiii n-au rezistat?...

SOLNESS Ba da, au rezistat destul de bine. Dar Aline a făcut febră mare... şi din cauza febrei, laptele ei... Ţinea cu tot dinadinsul să-i alăpteze ea... zicea că-i datoria ei. Şi amîndoi... băieţaşii noştri, au *(frîngîndu-şi mîinile)* au...

HILDE S-au îmbolnăvit... N-au mai putut fi salvaţi...

SOLNESS Nu... S-au dus... Ne-au fost luaţi...

HILDE Trebuie să fi fost îngrozitor de greu pentru dumneata...

SOLNESS Destul de greu şi pentru mine. Dar de o mie de ori mai greu pentru Aline. *(Încleştîndu-şi mîinile într-un gest de desperare mută.)* Dar de ce? De ce trebuie să se întîmple asemenea nenorociri pe lumea asta? *(Scurt şi energic.)* Din ziua în care i-am pierdut, am încetat să mai construiesc biserici, cu voia inimii.... cu dragoste...

HILDE Poate că nici turnul de la noi nu ţi-ar fi plăcut să-l construieşti...

SOLNESS Aşa-i... L-am construit fără dragoste... Numai eu ştiu cît de fericit, cît de uşurat m-am simţit cînd l-am văzut terminat.

HILDE Şi eu o ştiu.

SOLNESS Iar acum nu mai construiesc... şi nici nu voi mai construi vreodată... nici biserici, nici turnuri de biserici.

HILDE *(aprobînd încet, cu capul)* Numai case pentru oameni.

SOLNESS Cămine pentru oameni, Hilde.

HILDE Da, dar case cu turnuri înalte, cu vîrfuri și mai înalte.

SOLNESS Da, mai cu seamă asemenea case... *(Trecînd la un ton mai ușor.)* Da, vezi dumneata, cum spuneam, incendiul m-a ridicat... În meseria mea de constructor... vreau să spun...

HILDE De ce nu porți titlul de arhitect, ca și toți ceilalți?

SOLNESS N-am studii suficiente pentru acest titlu. Tot ce știu, în cea mai mare parte am descoperit singur.

HILDE Totuşi ai ajuns destul de sus în carieră.

SOLNESS Da, am urcat tot mai sus, pornind de pe cenușa incendiului. Am parcelat aproape toată grădina... Am împărțit-o în loturi... Și am construit acolo, exact așa cum mi-am dorit, vile... și așa mi s-a netezit drumul.

HILDE *(privindu-l cercetător)* Ești desigur un om foarte norocos. După cum ți-au mers treburile, așa s-ar părea.

SOLNESS *(întunecat)* Norocos? Și dumneata spui asta? Ca toată lumea.

HILDE Fiindcă se pare că așa și este... Numai dacă ai putea să nu te mai gîndești atîta la cei doi copii...

SOLNESS *(rar)* La cei doi copii... Nu-i atît de ușor să fugi de amintirea lor, Hilde!

HILDE *(ezitînd parcă)* Mai stăruie încă atît de puternic amintirea lor, după atîta vreme... încît să devină o piedică în munca dumitale?

SOLNESS *(privind-o țintă, fără a răspunde)* Un om norocos, spuneai...

HILDE Și nu ești? Vreau să spun: din celelalte puncte de vedere...

SOLNESS *(continuînd s-o privească)* După toate cele ce ți-am povestit despre incendiu... Hm...

HILDE Da. Și?

SOLNESS Și nu a încolțit un anumit gînd, în mintea dumitale...

HILDE *(căutînd în zadar să-și amintească)* Nu, ce fel de gînd?...

SOLNESS *(înăbușit, dar subliniat)* Numai și numai datorită incendiului am fost capabil să construiesc case pentru oameni. Căminuri confortabile, plăcute, luminoase,

în care tatăl și mama cu toată droaia de copii să poată trăi cu certitudinea, cu bucuria de fiecare zi că există pe lumea asta o fericire cerească... Și, mai ales, cu sentimentul că-și aparțin unul altuia cu totul, de la cele mai mici lucruri pînă la cele mai mari...

HILDE *(zelos)* Da, dar asta trebuie să însemne pentru dumneata o mare fericire... Să poți face pentru oameni asemenea case minunate...

SOLNESS Uiți prețul, Hilde! Groaznicul preț pe care a trebuit să-l plătesc ca să pot ajunge atît de departe.

HILDE Și crezi că nu vei putea scăpa niciodată de acest gînd?

SOLNESS Nu... pentru că spre a ajunge aici, spre a ajunge să clădesc case, cămine pentru ceilalți, a trebuit mai întîi să renunț eu, pentru toată viața, la propriul meu cămin. Vreau să zic la un cămin pentru o droaie de copii și, de altfel, în egală măsură, și pentru tată și pentru mamă...

HILDE *(precaut)* Și a trebuit în adevăr să renunți? Și pentru totdeauna?

SOLNESS *(dînd încet din cap)* Asta a fost prețul norocului meu, de care se vorbește atît... *(Respirînd greoi.)* Norocul nu a fost prea ieftin, Hilde.

HILDE *(același joc)* Dar lucrurile nu se mai pot îndrepta?

SOLNESS Nu. Nimeni nu va mai putea schimba nimic, niciodată. Și asta-i numai o consecință a incendiului. Și a bolii de mai tîrziu a soției mele...

HILDE *(privindu-l nedumerită)* Și totuși, continui să construiești toate aceste odăi pentru copii...

SOLNESS *(serios)* Ai băgat de seamă, Hilde, că imposibilul încearcă întotdeauna să te cheme, să te atragă?

HILDE *(gînditoare)* Imposibilul? *(Animată.)* Ba da! Și dumneata ai simțit la fel?

SOLNESS Da.

HILDE Atunci și în dumneata stă ascuns un mic demon?

SOLNESS De ce spui: demon?

HILDE Ce alt nume i-ai da?

SOLNESS *(ridicîndu-se)* Da, da, s-ar putea... *(Violent.)* Și atunci, nu trebuie să fi devenit eu însumi un demon? Pentru că, așa cum îmi merge mereu, în tot și în toate!... În tot și în toate!...

HILDE Ce vrei să spui?...

SOLNESS *(înăbuşit, cu emoţie lăuntrică)* Fii te rog atentă la ceea ce-ţi voi spune, Hilde: Tot ceea ce am reuşit să realizez, să construiesc, să creez în numele frumosului, al trăiniciei, al securităţii şi chiar al sublimului... *(împreunîndu-şi degetele)* o, nu-i oare îngrozitor gîndul...

HILDE Ce anume este atît de îngrozitor?

SOLNESS Că pentru toate astea a trebuit neîncetat să dau ceva în schimb, să plătesc. Nu cu bani, ci cu fericire omenească şi nu numai cu propria mea fericire ci şi cu a altora? Da, da, înţelegi, Hilde?! Asta-i preţul pe care a trebuit să-l plătesc — şi eu şi alţii — pentru situaţia pe care am dobîndit-o... şi pentru faima de artist... Şi tot timpul, fără încetare, zi de zi, trebuie să am grijă să plătesc din nou pentru mine. Iarăşi şi iarăşi, fără încetare!

HILDE *(ridicîndu-se şi privindu-l ţintă)* Te gîndeşti, desigur, la... la ea.

SOLNESS Da, în primul rînd... la Aline. Fiindcă şi Aline a avut vocaţia ei în viaţă. Tot aşa cum o aveam şi eu pe a mea. *(Vocea îi tremură.)* Dar vocaţia ei a trebuit să fie înăbuşită, strivită, călcată în picioare pentru ca a mea să poată să se afirme, să ajungă la un fel de mare triumf. Da, află că Aline avea şi ea aptitudinile ei pentru construcţii.

HILDE Ea? Pentru construcţii?

SOLNESS *(clătinînd din cap)* Nu de case... nu de turnuri cu vîrfuri ascuţite... sau altele de felul celor cu care mă îndeletnicesc eu...

HILDE Dar atunci, ce?

SOLNESS *(cu emoţie, blînd)* Să construiască sufletele copilaşilor, Hilde. Să le clădească astfel încît să aibă acel echilibru, acea nobleţe care să-i poată înălţa spre tot ceea ce-i frumos, spre tot ceea ce-i armonie. Sufletele care să facă din ei oameni întregi, oameni adevăraţi. Iată care erau marile resurse ale Alinei... Vocaţia ei! Şi totul zace acum neutilizat şi neutilizabil pe deasupra, şi de nici un folos pentru nimeni. Exact ca nişte mormane de moloz după un incendiu.

HILDE Da, dar chiar dac-ar fi aşa...

SOLNESS Aşa este! Aşa este ! Ştiu eu.

HILDE Oricum, dumneata n-ai nici o vină.

SOLNESS *(aţintindu-şi ochii asupra ei şi dînd încet din cap)* Da, vezi, asta-i marea, cumplita întrebare. Asta-i îndoiala care mă tortureazǎ zi şi noapte.

HILDE Asta?

SOLNESS Da... Presupunînd că eu aş avea o vină... Într-un anumit sens.

HILDE Dumneata! Pentru incendiu?

SOLNESS Pentru tot. Pentru tot şi pentru toate... Şi poate că totuşi... nevinovat... complet nevinovat.

HILDE *(privindu-l îngrijorată)* O! Domnule constructor, dacă poţi vorbi aşa, atunci totuşi eşti bolnav.

SOLNESS Hm... nici n-am să mai fiu vreodată cu adevărat sănătos, din acest punct de vedere...

(Ragnar deschide cu precauţie uşa cea mică din colţul stîng. Hilde înaintează.)

RAGNAR *(îndată ce o zăreşte pe Hilde)* A! Scuzaţi-mă, domnule Solness... *(Vrea să se retragă.)*

SOLNESS Nu, nu, rămîi. Să aranjăm ce avem de aranjat...

RAGNAR O, dacă s-ar putea...

SOLNESS După cîte am auzit, nu-i merge mai bine tatălui dumitale.

RAGNAR Tata se apropie de sfîrşit... De aceea... vă rog fierbinte, scrieţi cîteva cuvinte bune pe una dintre foi... să le poată citi tata, acum, cît mai e în viaţă...

SOLNESS *(violent)* Te rog să nu-mi mai vorbeşti de desenele dumitale.

RAGNAR Le-aţi văzut?

SOLNESS Da, le-am văzut.

RAGNAR Şi nu sînt bune de nimic? Şi nici eu nu sînt bun de nimic?

SOLNESS *(evaziv)* Rămîi la mine, Ragnar. Vei avea tot ce vei voi. Şi te vei putea căsători cu Kaja, vei duce o viaţă fără griji. Poate că vei fi chiar fericit. Dar renunţă la ideea de a construi singur, independent...

RAGNAR Da, bine... Să mă reped atunci pînă acasă, să-i spun tatei. I-am făgăduit... Să-i spun tatei... înainte să moară... ce răspuns mi-aţi dat?...

SOLNESS *(luptîndu-se cu sine însuşi)* Da, spune-i. Din partea mea, spune-i ce vrei. Cel mai bine ar fi însă să

nu-i spui nimic. *(Hotărît.)* Nu pot face într-altfel, Ragnar!

RAGNAR Aş putea să-mi iau desenele.

SOLNESS Da, ia-le, ia-le odată! Sînt pe masă.

RAGNAR *(ducîndu-se într-acolo)* Mulţumesc.

HILDE *(punînd mîna pe mape)* Nu, nu, lăsaţi-le aici.

SOLNESS De ce?

HILDE Fiindcă vreau şi eu să le văd...

SOLNESS Dar le-ai... *(Către Ragnar.)* Bine, lasă-le acolo.

RAGNAR Cu plăcere.

SOLNESS Şi acum, du-te numaidecît acasă, lîngă tatăl dumitale.

RAGNAR Da, ar trebui să mă duc...

SOLNESS *(desperat)* Ragnar, nu trebuie să-mi ceri ceea ce nu pot. Auzi, Ragnar? Nu trebuie.

RAGNAR Nu, nu. Iertaţi-mă. *(Se apleacă şi salută; iese apoi pe uşa din colţ. Hilde se duce şi se aşază pe un scaun, lîngă oglindă.)*

HILDE *(privind furioasă la Solness)* E foarte urît ce-ai făcut.

SOLNESS Şi dumneata o spui asta?

HILDE Da, oribil! Groaznic! Cîtă cruzime, cîtă răutate...

SOLNESS Dar nu înţelegi desperarea mea?

HILDE Chiar aşa fiind... Tot n-ai dreptate...

SOLNESS Dar chiar dumneata spuneai adineauri că numai eu ar trebui să am dreptul să construiesc.

HILDE Asta o pot spune eu, dar nu dumneata. Dumneata n-ai voie s-o spui.

SOLNESS Ba cred că am, mai mult ca oricine. La preţul pe care mi-am cumpărat situaţia!

HILDE Ei da, cu ceea ce numeai „confort casnic“ sau ceva asemănător!...

SOLNESS Şi cu liniştea mea sufletească pe deasupra!

HILDE *(ridicîndu-se)* Liniştea sufletească! *(Cu simţire, din suflet.)* Da, da, ai dreptate! Bietul constructor! Şi îţi închipui că...

SOLNESS *(rîzînd liniştit)* Hilde, aşază-te te rog la loc... Am să-ţi povestesc ceva vesel.

HILDE *(încordată, se aşază)* Te ascult.

SOLNESS Povestea — ascultată — pare la început aproape ridicolă. Pornește de la un fleac... dar chiar în jurul acestui lucru fără importanță — o simplă crăpătură într-un simplu horn... — se învîrtește, după cum vei vedea, întreaga poveste...

HILDE Numai despre atît e vorba?

SOLNESS Nimic în plus pentru început. *(Trage un scaun lîngă Hilde și se așază.)*

HILDE *(nerăbdătoare, lovindu-și genunchii cu palma)* Va să zică, o crăpătură într-un horn!

SOLNESS Observasem crăpătura încă mult înainte de incendiu. De cîte ori mă urcam în pod, mă uitam dacă mai există.

HILDE Și era?

SOLNESS Da, fiindcă nimeni în afară de mine nu știa de acea crăpătură.

HILDE Și n-ai vorbit nimănui despre...

SOLNESS Nu, nimănui. Nimic.

HILDE Și nici măcar nu te-ai gîndit s-o repari?

SOLNESS Ba m-am gîndit, dar n-am ajuns niciodată s-o fac. De cîte ori am vrut s-o repar, parcă o mînă străină se opunea, mă împiedica... Astăzi nu, dar mîine... îmi spuneam. Și niciodată n-am apucat s-o repar.

HILDE De ce această indolență?... De ce tot amînai?

SOLNESS Pentru că mă tot gîndeam... *(încet și înăbușit)* tot timpul. Mă gîndeam: cu ajutorul acelei mici crăpături negre... din hornul casei, dacă n-aș putea să urc... Să devin constructor.

HILDE *(privind drept înainte)* Trebuie să fi fost extrem de pasionant!

SOLNESS Era un gînd care pusese cu totul stăpînire pe mine... Și în același timp, totul mi se părea atît de simplu, de ușor de înfăptuit... Mi-aș fi dorit să se întîmple în toiul iernii. Într-o zi, cu puțin înainte de ora prînzului. Să fiu plecat cu Aline, într-o plimbare cu sania. Acasă, servitorii să încingă bine sobele.

HILDE ... De aceea și doreai să fie ger mare în ziua aceea.

SOLNESS Da, un ger să crape pietrele. Iar servitorii să încingă bine sobele, dorind ca Aline să găsească o căl-

dură plăcută în casă, atunci cînd se va întoarce din plimbare...

HILDE Fiindcă ea, desigur, suferă de frig.

SOLNESS Da, e friguroasă. Așa că, întorcîndu-ne acasă, am fi văzut de departe fumul...

HILDE Numai fumul?

SOLNESS Mai întîi fumul. Pe urmă, ajunși la poarta grădinii, am fi văzut toată hardughia aceea de lemn mistuindu-se într-o mare de foc. Așa mi-aș fi dorit să se întîmple, vezi dumneata.

HILDE Doamne, Dumnezeule, de ce nu s-a putut întîmpla chiar așa?

SOLNESS Da, Hilde, te și poți întreba de ce!

HILDE Dar, ascultă-mă, domnule constructor, ești absolut sigur că focul se datorește crăpăturii aceleia mici din coș?

SOLNESS Nu, dimpotrivă. Sînt absolut convins că nu are nimic a face cu incendiul.

HILDE Atunci?

SOLNESS S-a stabilit cu precizie că incendiul a izbucnit într-o garderobă, în cu totul alt colț al casei.

HILDE Atunci ce tot ai cu hornul ăla crăpat, ce tot vorbești de el?

SOLNESS Poți să mă mai asculți încă puțin, Hilde?

HILDE Da, sigur, dar cată să vorbești mai...rațional...

SOLNESS Voi încerca. *(Își trage mai aproape scaunul.)*

HILDE Hai, spune atunci totul, domnule constructor.

SOLNESS *(confidențial)* Nu crezi și dumneata, Hilde, că există pe lumea asta oameni cu totul ieșiți din comun, oameni aleși, înzestrați cu darul... cu puterea de a-și dori un lucru, de a voi să-l aibă cu tot dinadinsul... de a-l cere, cu gîndul numai, dar cu atîta forță, cu o forță de neclintit, încît pînă la urmă, trebuie să-l dobîndească...

HILDE *(cu o expresie nelămurită în ochi)* Dacă-i așa, hai să încercăm o dată — și să vedem, poate fac și eu parte dintre cei aleși.

SOLNESS De unul singur nu poți înfăptui lucruri atît de mari. O, nu, ca să iasă ceva trebuie să mai ai și ajutoare și slujitori. Dar nici ei nu vin de la sine. Trebuie să-i strigi neîncetat, cu tenacitate, cu încăpățînare. Lăuntric, înțelegi?

HILDE Ce fel de ajutoare și ce fel de slujitori?

SOLNESS Despre ei om vorbi altă dată. Să revenim la povestea cu incendiul.

HILDE Crezi că incendiul nu ar fi avut loc niciodată, dacă nu ți l-ai fi dorit?

SOLNESS Dacă acea casă ar fi aparținut bătrînului Knut Brovik, niciodată, niciodată n-ar fi ars într-un moment atît de potrivit şi atît de favorabil. De asta sînt absolut sigur. Fiindcă el nu se pricepe să cheme ajutoare şi nici slujitori. *(Ridicîndu-se neliniştit.)* Vezi, Hilde, tot eu port deci vina că cei doi băieţaşi au trebuit să plătească cu viaţa. Și pot fi scutit de vina că Aline nu a devenit ceea ce ar fi putut și ar fi trebuit să devină? Aşa cum dorea ea cel mai mult?

HILDE Da, dar din moment ce numai ajutoarele şi slujitorii au fost aceia care...

SOLNESS Dar cine i-a chemat? Eu! Eu! Iar ei au venit și s-au supus voinței mele. *(Cu o agitație crescîndă.)* Şi asta numeşte lumea a avea norocul de partea ta. Dar eu am să-ți spun ce simți cînd ai acest noroc! Simţi aici, în piept, o rană vie, o bucată de carne de pe care ţi s-a smuls pielea. Iar ajutoarele și slujitorii se duc și jupoaie de piele alți oameni, pentru a-mi înveli rana mea, pentru a mi-o închide. Și totuși, rana nu se vindecă niciodată, nu se închide niciodată! O, dacă ai şti cît poate să ardă şi să te macine cîteodată!

HILDE *(privindu-l cu atenție)* Eşti bolnav, domnule constructor. Da, cred că esti într-adevăr bolnav.

SOLNESS Spune mai degrabă „nebun"; asta gîndeşti.

HILDE Nu, nu cred că minţile îţi lipsesc...

SOLNESS Dar ce atunci? Hai spune!

HILDE Mă întreb dacă nu cumva ai venit pe lume cu o conştiinţă care nu-i teafără...

SOLNESS O conştiință care nu-i teafără? Ce dracu o mai fi și asta?

HILDE Da, așa cred, conştiința dumitale e în general foarte slăbită. A fost firavă de la bun început. Prea delicat construită. Nu suferă să fie zdruncinată. Nu poate ridica, nici suporta ceea ce este prea greu.

SOLNESS *(mormăind)* Hm, și aș putea să întreb cum ar trebui să fie o conştiință?

HILDE Fiind vorba despre dumneata, cred că ar trebui să fie o conştiinţă cu adevărat robustă.

SOLNESS Aşa? Robustă? Hm! Da! Dar dumneata ai o conştiinţă robustă?

HILDE Da, cred că da. Cel puţin pînă acum nu am remarcat să fie altfel.

SOLNESS Bănuiesc că nici n-a fost pusă în mod direct la vreo încercare mai deosebită...

HILDE *(cu un tremur în jurul gurii)* Dar nici prea uşor nu mi-a venit să-mi părăsesc tatăl, la care ţin atît de mult. Atît de mult...

SOLNESS Aş! Pentru o lună, două...

HILDE Sînt sigură că nu mă voi mai întoarce niciodată acasă.

SOLNESS Niciodată? Dar de ce ai plecat de lîngă el?

HILDE *(jumătate serioasă, jumătate glumind)* Ai uitat din nou că au trecut cei zece ani?

SOLNESS Ei, vorbe! Trebuie să fi fost ceva în neregulă la dumneata... Nu?

HILDE *(întru totul serioasă)* Nu, ceva, aici, înlăuntrul meu, care mă mîna încoace, parcă mă biciuia din urmă... Mă atrăgea, mă tortura în acelaşi timp...

SOLNESS *(cu înfrigurare)* Şi în dumneata, ca şi în mine... *(Pauză.)* Da, Hilde... Ne aflăm în faţa aceluiaşi mister. Şi în dumneata stă ascuns un mic demon, ca şi în mine. Un mic demon, ascultă ce-ţi spun, care dinlăuntrul nostru cheamă puterile dinafară. Şi atunci trebuie să i te supui — de vrei sau chiar de nu vrei.

HILDE Cred că aproape ai dreptate, domnule constructor.

SOLNESS *(mergînd de colo-colo)* O, Hilde, sînt atît de mulţi diavoli pe lumea asta, pe care nu-i putem vedea.

HILDE Diavoli?

SOLNESS *(oprindu-se)* Diavoli buni şi diavoli răi. Diavoli cu părul blond şi diavoli cu părul negru. Barem de-am putea şti întotdeauna dacă cei pe care-i adăpostim în noi sînt dintre cei luminoşi, sau dintre cei întunecaţi... *(Pornind din nou.)* Ha, ha, ar fi totul foarte simplu, atunci!

HILDE *(urmărindu-l cu privirea)* Sau dacă am avea o conştiinţă într-adevăr foarte robustă, care să plesnească de sănătate.

SOLNESS Ca să poţi îndrăzni să faci totul, pentru ceea ce îţi doreşti mai mult. *(Oprindu-se lîngă consolă.)* Din

acest punct de vedere cred că cei mai mulți sînt tot atît de infirmi ca şi mine...

HILDE Se prea poate să fie şi aşa.

SOLNESS *(sprijinindu-se de masă)* În cărțile cu legende... ai citit vreodată vreuna?

HILDE Cum nu! Pe vremea mea, mai citeam cărți...

SOLNESS În cărțile cu legende, stă scris despre vikingii care au navigat spre țări străine, jefuind, arzînd şi ucigînd oameni...

HILDE Şi răpind femei...

SOLNESS ... pe care apoi le păstrau pentru ei...

HILDE ...ducîndu-le pe vasele lor...

SOLNESS ...și purtîndu-se cu ele ca cei mai răi dintre demoni...

HILDE *(privind înainte, cu ochii pe jumătate voalați)* Cred că trebuie să fi fost pasionant.

SOLNESS *(cu un rîs scurt, ca un mormăit)* Da, să răpeşti femei?

HILDE Să fii răpită.

SOLNESS *(privind-o o clipă)* A, asta!

HILDE *(ca pentru a pune capăt conversației)* Şi unde voiai să ajungi cu vikingii dumitale, domnule constructor?

SOLNESS A, da, pentru că flăcăii ăia, ei, da, aveau conştiințe solide, robuste. Cînd se întorceau acasă, se puneau pe băutură şi pe mîncare... şi pe deasupra mai erau veseli, senini ca nişte copii. Iar femeile! De multe ori nu mai voiau să plece de lîngă ei. Poţi înțelege asta?

HILDE Pe femei le înțeleg grozav de bine.

SOLNESS Aha! Poate şi dumneata ai putea face la fel?

HILDE De ce nu?

SOLNESS Să trăieşti de bunăvoie cu un om atît de brutal?

HILDE De-ar fi chiar foarte brutal, o dată ce aş fi ajuns să țin cu adevărat, atunci...

SOLNESS Ai putea ajunge să ții la un astfel de om?

HILDE Doamne, Dumnezeule, după cîte ştiu nu stă în puterea noastră să alegem pe cine vom iubi.

SOLNESS *(privind-o gînditor)* Nu, nu... Hotărăşte desigur demonul dinlăuntrul nostru...

HILDE *(rîzînd ușor)* Și-apoi și toți acei diavoli ciudați pe care-i cunoști atît de bine și cu care te înțelegi... cei bruni, ca și cei blonzi...

SOLNESS *(cu căldură, încet)* Mi-aș dori ca diavolii să aleagă cu băgare de seamă pentru dumneata, Hilde.

HILDE Pentru mine au și ales de mult. O dată pentru totdeauna.

SOLNESS *(privind-o adînc)* Hilde, dumneata... ești ca o pasăre sălbatică, de pădure.

HILDE Departe de mine! Eu nu mă ascund în tufișuri.

SOLNESS Nu, nu. Te-aș compara mai degrabă cu o pasăre răpitoare.

HILDE Da, poate... mai curînd. Poate. *(Cu mare violență.)* Și de ce n-aș fi o pasăre de pradă? De ce nu m-aș duce și eu după pradă? Să-mi iau prada la care poftesc? Dacă într-adevăr o pot înhăța cu ghearele mele, înseamnă că îmi și aparține.

SOLNESS Hilde, știi ce ești?

HILDE Da, ceva... un fel de pasăre ciudată.

SOLNESS Nu. Ești clipa cînd apar zorile. Cînd mă uit la dumneata, e ca și cum aș privi un răsărit de soare.

HILDE Spune-mi, domnule constructor, ești sigur că nu m-ai chemat niciodată? Așa, lăuntric?

SOLNESS *(precaut și încet)* Aproape îmi vine să cred c-am făcut-o.

HILDE Ce-ai voit de la mine?

SOLNESS Dumneata ești... ești tinerețea, Hilde.

HILDE *(surîzînd)* Tinerețea de care-ți este atît de tare frică?

SOLNESS *(dînd încet din cap)* Și după care tînjesc atît de mult...

HILDE *(se ridică, se duce la măsuță și se întoarce cu mapa lui Ragnar Brovik. Întinzîndu-i mapa)* Prin urmare, acestea sînt desenele care...

SOLNESS *(scurt, respingînd)* Lasă te rog acolo neroziile alea. Le știu pe de rost.

HILDE Da, dar vei scrie totuși ceva pe ele...

SOLNESS Să scriu? Pentru nimic în lume!

HILDE Dacă n-ar fi decît pentru că bietul bătrîn trage să moară. N-ai putea măcar înainte de cea din urmă despărțire să-i dăruiești o bucurie — lui, și fiului său? Ar obține

poate o comandă pentru o construcție, cu ajutorul desenelor astea...

SOLNESS Da, asta-i: comanda ar obține-o, însă construcția nu va fi niciodată capabil s-o facă acest „mare geniu".

HILDE Dar, pentru numele lui Dumnezeu, chiar dacă lucrurile stau așa, n-ai putea totuși minți, barem un pic mic de tot?

SOLNESS *(furios)* Să mint? Hilde, pleacă de-aici cu toate desenele astea, pe care numai diavolul le-a adus...

HILDE *(trăgînd mapa mai înspre ea)* Tț! Tț! Tț! Gata să sari la mine, să mă muști. Dumneata vorbești de diavoli... Dar mi se pare mai degrabă că tocmai dumneata te porți ca un diavol... *(Privind în jur.)* Există aici condei și cerneală?

SOLNESS Nu am aici, în odaie.

HILDE *(îndreptîndu-se spre ușă)* Dar dincolo, unde lucrează domnișoara, desigur că aveți.

SOLNESS Rămîi aici, Hilde. M-ai îndemnat să mint. Da... Bine. Da... Pentru bătrînul lui tată, aș putea-o face... Pentru că lui i-am distrus odată cariera. Cu el am dat odată de pămînt.

HILDE Și cu el?

SOLNESS Da, ca să-mi fac mie loc. Dar pentru nimic în lume, nu-i voi îngădui lui Ragnar să se afirme.

HILDE Sărmanul, nici n-ar reuși dacă este în adevăr atît de incapabil...

SOLNESS *(apropiindu-se de ea și șoptind)* Dacă Ragnar Brovik face un pas înainte, dacă Ragnar reușește să se afirme, mă doboară el pe mine. Mă desființează, cum l-am desființat eu pe tatăl său.

HILDE Te doboară... Te desființează? Așadar, e o forță, e un om capabil?...

SOLNESS Da, te pot asigura că este capabil. El e tineretul care stă gata să-mi bată în ușă! Și cu o singură mișcare să-l dea la o parte pe constructorul Solness, cu tot ce reprezintă el...

HILDE *(privindu-l tăcut, cu reproș)* Și-atunci, ții ușa încuiată? Să nu mai poată intra nimeni? *(Cu dezgust.)* Uff!

SOLNESS Pe mine lupta m-a costat sînge, sînge din inimă. Pentru că totul a fost o luptă... Și afară de asta mă și tem: ajutoarele și slujitorii mei nu mă mai ascultă acum.

HILDE Atunci trebuie să te ajuţi singur, cu propriile dumitale mîini. E singura soluţie...

SOLNESS În zadar, Hilde. Contralovitura vine. Mai devreme sau mai tîrziu. Trebuie să plătesc. Scadenţa este neînduplecată.

HILDE *(cu frică, îşi astupă urechile)* Nu, nu spune asta! Vrei să-mi iei viaţa luîndu-mi tocmai ceea ce pentru mine înseamnă mai mult decît viaţa?

SOLNESS Şi ce înseamnă pentru dumneata mai mult decît viaţa?

HILDE Să te văd mare. Să te văd cu coroana în mînă, sus, sus de tot, pe vîrful unui turn. *(Din nou liniştită.)* Ei, hai, pune acum mîna pe creion... Nu se poate să n-ai un creion la îndemînă.

SOLNESS *(scoţînd un notes)* Da, am aici.

HILDE *(depunînd mapa pe masa de lîngă canapea)* Bine. Şi-acum, domnule constructor, ne aşezăm amîndoi aici... *(Solness se aşază la masă. Hilde trece în spatele lui, aplecată deasupra spătarului scaunului.)* Aşa... Şi-acum, scrie-mi pe unul dintre desene cîteva cuvinte. Scrie-mi cîteva cuvinte foarte bune, foarte calde, pentru primejdiosul ăsta de Roar — sau cum l-o mai fi chemînd!

SOLNESS *(scrie cîteva linii, apoi întoarce capul şi se uită în sus spre Hilde)* Hilde, spune-mi, te rog...

HILDE Ce?

SOLNESS Dacă m-ai aşteptat timp de zece ani...

HILDE Ei, da! Şi?

SOLNESS De ce nu mi-ai scris? Ţi-aş fi putut răspunde...

HILDE *(grăbit)* Nu, nu, nu! Tocmai asta n-am vrut.

SOLNESS De ce nu?

HILDE Mi-era teamă de un răspuns... Poate s-ar fi prăbuşit totul pentru mine... Dar parcă era vorba să scriem ceva pe desene, domnule constructor.

SOLNESS Aşa şi vom face...

HILDE *(se apleacă şi îl priveşte, în timp ce el scrie)* Aşa, cu căldură, din inimă, din toată inima... Ah! cît îl urăsc, cît de mult îl urăsc pe Roald ăsta.

SOLNESS *(în timp ce scrie)* Dumneata, Hilde, ai ţinut vreodată cu adevărat la cineva?

HILDE *(aspru)* Ce tot spui?

SOLNESS Întreb dacă ai ținut vreodată cu adevărat la cineva.

HILDE Vrei să spui, desigur, la altcineva.

SOLNESS *(ridicînd privirea spre ea)* Da, la altcineva. Ai ținut vreodată, în acești zece ani? La nimeni? Niciodată?

HILDE Ba da, odată, așa... în treacăt... între timp. Cînd eram îngrozitor de furioasă pe dumneata, fiindcă nu mai veneai.

SOLNESS Atunci te-ai... ocupat și de altul?

HILDE Puțin. Foarte puțin... Timp de o săptămînă, poate două... Ei, drăcie, dar cred că știi prea bine cum se întîmplă lucrurile astea, domnule constructor...

SOLNESS Hilde! De ce ai venit?

HILDE Îți pierzi vremea cu conversația și în timpul ăsta, bietul bătrîn poate că moare...

SOLNESS Răspunde-mi, Hilde, ce vrei de la mine?

HILDE Vreau să-mi dai împărăția mea.

SOLNESS Hm! *(Se uită fugitiv către ușa din stînga și continuă să scrie pe desene. În aceeași clipă intră doamna Solness. Are cîteva pachete în mînă.)*

DOAMNA SOLNESS Uite, sînt aici cîteva nimicuri pentru dumneata, domnișoară Wangel. Pachetele mai mari trebuie să sosească îndată, de la magazin.

HILDE Dar sînteți nemaipomenit de drăguță cu mine!

DOAMNA SOLNESS Nu mi-am făcut decît datoria. Nimic altceva...

SOLNESS *(recitind cele scrise)* Aline!

DOAMNA SOLNESS Da?

SOLNESS N-ai văzut cumva? Domnișoara contabilă e dincolo, în birou?

DOAMNA SOLNESS Bineînțeles, e acolo.

SOLNESS *(punînd desenele în mapă)* Hm!

DOAMNA SOLNESS Stătea în fața pupitrului, așa cum obișnuiește să stea întotdeauna cînd trec eu prin odaie.

SOLNESS Atunci să i le dau ei. Și să-i spun că... *(Se ridică.)*

HILDE *(ia mapa)* O, nu, lăsați-mi mie bucuria asta... *(Se îndreaptă spre ușă, se întoarce din drum.)* Cum se numește... ea?

SOLNESS Se numește domnișoara Fosli.

HILDE Uf, ce rece sună! Voiam să întreb care îi este prenumele...

SOLNESS Kaja, cred.

HILDE *(deschide uşa şi strigă)* Kaja. Vino, te rog! Dar repede! Repede! Constructorul vrea să-ţi vorbească.

KAJA *(apărînd în deschizătura uşii şi privind intimidată)* Aici sînt!

HILDE *(întinzîndu-i mapa)* Uite, Kaja, desenele... Acum poţi să i le duci; domnul constructor a scris cîteva aprecieri pe unul dintre ele...

KAJA Oh! În sfîrşit!

SOLNESS Daţi-le bătrînului cît se poate mai repede.

KAJA Mă duc îndată acasă la el... şi i le dau.

SOLNESS Da, du-te... Şi astfel, Ragnar va putea începe să construiască...

KAJA Îi permiteţi să vie aici şi să vă mulţumească pentru tot?...

SOLNESS *(aspru)* Nu vreau să primesc nici un fel de mulţumiri. Predă-i te rog asta din partea mea, odată cu salutările mele...

KAJA Da, îi voi...

SOLNESS Şi mai spune-i în acelaşi timp că nu mai am nevoie de el. Şi nici de dumneata.

KAJA *(cu voce stinsă şi tremurîndă)* Nici de mine!

SOLNESS Acum vei avea desigur alte lucruri la care să te gîndeşti şi de care să te îngrijeşti. Este şi firesc... Aşa că du-te acasă, cu desenele astea cu tot, domnişoară Fosli. Şi cît mai repede! Mă auzi?

KAJA *(acelaşi joc)* Da, domnule Solness. *(Iese.)*

DOAMNA SOLNESS Doamne, ce ochi răi are!

SOLNESS Cine? Ea?! Biata gîsculiţă!

DOAMNA SOLNESS Nu ştiu dacă am înţeles bine, Halvard... Într-adevăr, îi concediezi?

SOLNESS Da.

DOAMNA SOLNESS Şi pe ea?

SOLNESS Nu era chiar dorinţa ta?

DOAMNA SOLNESS Dar cum te poţi lipsi de ea? A, da, probabil ai şi găsit pe cineva care s-o înlocuiască, Halvard.

HILDE *(veselă)* În nici un caz... nu asta este menirea mea — să stau în faţa unui pupitru şi să scriu într-un catastif...

SOLNESS Lasă, Aline, găsim noi pe cineva. Acum nu trebuie să te gîndeşti la nimic altceva decît că ne vom muta în casa cea nouă... Şi trebuie să ne mutăm cît mai degrabă. În seara asta chiar vom înălţa coroana pe casă. *(Către Hilde.)* Pe casă... sus de tot, în vîrful turnului. Ce spui de asta, domnişoară Hilde?

HILDE *(privindu-l ţintă, cu ochi scînteietori)* Va fi extraordinar! Şi eu voi fi încîntată să vă mai pot vedea o dată înălţîndu-vă din nou, atît de sus.

SOLNESS Pe mine?

DOAMNA SOLNESS Dumnezeule! Domnişoară Wangel, dar cum îţi poate trece măcar prin minte!... Soţul meu! El, care ameţeşte atît de uşor...

HILDE Ameţeşte! Nu, cu siguranţă că nu-i adevărat!

DOAMNA SOLNESS Ba da, aşa-i...

HILDE Dar eu l-am văzut cu ochii mei, l-am văzut urcîndu-se sus, sus, pînă în vîrful unui turn de biserică!

DOAMNA SOLNESS Da, am auzit şi eu vorbindu-se... Dar nu poate fi adevărat... E cu totul imposibil...

SOLNESS *(violent)* Imposibil, imposibil! Totuşi eu, eu şi nu altul, m-am urcat pînă acolo, sus... Şi am stat acolo, sus...

DOAMNA SOLNESS Dar cum poţi spune una ca asta, Halvard? Tu, care nu suporţi nici măcar să ieşi pe balconul de la celălalt etaj. Şi aşa ai fost întotdeauna.

SOLNESS Poate-ţi va fi dat să vezi în seara asta că sînt cu totul altfel...

DOAMNA SOLNESS *(speriată)* Nu, nu, nu! Cu ajutorul lui Dumnezeu, sper să nu-mi fie niciodată dat să văd aşa ceva. Îi voi trimite imediat cîteva cuvinte doctorului. El te va convinge să renunţi...

SOLNESS Dar, Aline...

DOAMNA SOLNESS Fiindcă eşti totuşi bolnav, Halvard. Altfel nu se explică... Doamne, Dumnezeule! *(Iese grăbită prin dreapta.)*

HILDE *(privindu-l încordat pe Solness)* E adevărat sau nu?

SOLNESS Că sufăr de ameţeli?

HILDE Că Halvard Solness, constructorul meu, nu îndrăzneşte, nu poate urca atît de sus pe cît de înalt clădeşte?

SOLNESS Aşa priveşti dumneata lucrurile?

HILDE Aşa.

SOLNESS În curînd voi ajunge să cred că nici un ascunziş din mine nu mai poate rămîne în siguranţă faţă de dumneata.

HILDE *(privind pe fereastra nişei)* Va să zică acolo sus, sus de tot...

SOLNESS *(apropiindu-se)* În odaia cea mai de sus, din turn, acolo ai putea locui dumneata, Hilde. Acolo ai putea trăi ca o prinţesă.

HILDE *(ascultînd; amestec de seriozitate şi glumă)* Mi-ai făgăduit, doar...

SOLNESS Ţi-am făgăduit? Adevărat?

HILDE Vai!! Domnule constructor!!! Mi-ai spus că voi fi o prinţesă. Şi că-mi vei dărui o împărăţie. Şi apoi mi-ai luat şi... Ei!

SOLNESS *(precaut)* Eşti absolut sigură că nu a fost un vis, o închipuire care ţi-a rămas adînc întipărită în minte?

HILDE *(tăios)* Şi că în realitate, dumneata n-ai făcut nimic?

SOLNESS Mai ştiu eu ce să spun... *(Mai încet.)* Dar ceea ce ştiu sigur acum, este că eu...

HILDE Că dumneata... Spune-o numaidecît!

SOLNESS Că, sigur, ar fi trebuit s-o fac.

HILDE *(cu o izbucnire de cutezanţă)* Niciodată, niciodată în viaţa dumitale, nu-i aşa? Şi în nici o împrejurare nu ai ameţit...

SOLNESS Aşadar, în seara asta înălţăm coroana, prinţesă Hilde.

HILDE *(cu un tremur uşor împrejurul gurii)* Deasupra noului dumneavoastră cămin!

SOLNESS Deasupra casei celei noi... care niciodată nu va fi şi pentru mine un cămin. *(Iese pe uşa care dă în grădină.)*

HILDE *(se uită drept înainte, cu o privire voalată şi spune pentru sine, în şoaptă; se aud doar cuvintele)* Pasionant... Extraordinar de pasionant...

Actul III

(O verandă largă, în locuința constructorului Solness. În stînga se poate vedea o parte din casă cu ușa care dă spre balcon. Balustradă în față, la dreapta. Ceva mai în fund, pe partea mai îngustă a verandei, o scară coboară către partea mai din vale a grădinii. În grădină, pomi mari și bătrîni își întind ramurile deasupra verandei și către casă. În fund, la dreapta, printre pomi, se zărește partea de jos a noii vile cu schelă împrejurul porțiunii pe care se află turnul. În fund, grădina este împrejmuită de un gard vechi de lemn. De cealaltă parte a gardului, o stradă cu case mici, joase și dărăpănate.

Cer de după-amiază, cu nori luminați de soare. Pe verandă, de-a lungul peretelui casei, o bancă iar în fața ei o masă lungă. De cealaltă parte a mesei, un fotoliu și cîteva taburete. Toate mobilele sînt din nuiele împletite.

Doamna Solness, înfășurată într-un șal mare, alb de crep, se odihnește în fotoliu, privind fix spre dreapta. După cîteva clipe, apare Hilde Wangel urcînd scara dinspre grădină. Este îmbrăcată ca în actul anterior, dar cu pălăria pe cap și la piept un buchețel de floricele obișnuite de cîmp.)

DOAMNA SOLNESS *(întorcînd puțin capul)* V-ați plimbat prin grădină, domnișoară Wangel?

HILDE Da, am dat o mică raită...

DOAMNA SOLNESS Și, după cîte văd, ați găsit și flori.

HILDE O, da! Sînt cîte vreți. Printre boschete.

DOAMNA SOLNESS Nu mai spuneți! Mai sînt încă și acum? E adevărat, eu nu ajung pînă acolo aproape niciodată.

HILDE *(apropiindu-se)* Cum se poate? Nu vă refugiați măcar puțin în fiecare zi în grădină?

DOAMNA SOLNESS *(cu un surîs șters)* Eu nu mă mai refugiez nicăieri. Acum n-o mai fac...

HILDE Şi nu vă duceţi măcar aşa, din cînd în cînd, să salutaţi toate minunăţiile de acolo?

DOAMNA SOLNESS Totul mi-a devenit atît de străin. Îmi era parcă şi teamă, într-o vreme, s-o mai revăd...

HILDE Propria dumneavoastră grădină?

DOAMNA SOLNESS Nu mi se mai pare a mea, acum.

HILDE Ce vreţi să spuneţi?

DOAMNA SOLNESS Nu, nu mai este ce-a fost. Nu mai este ca atunci... cînd trăiau părinţii mei... E dureros, e păcat cît de mult s-a luat din grădină, domnişoară Wangel. Închipuiţi-vă, au parcelat-o şi au construit case pentru oameni străini. Oameni pe care nu-i cunosc. Care locuiesc acolo, şi privesc pe geam...

HILDE *(cu o expresie luminoasă)* Doamnă Solness!

DOAMNA SOLNESS Da?

HILDE Îmi daţi voie să stau puţin aici, lîngă dumneavoastră?

DOAMNA SOLNESS Da, cu plăcere, dacă vreţi...

HILDE *(trăgînd un taburet lîngă fotoliu şi aşezîndu-se)* A, aici poţi într-adevăr să stai şi să te încălzeşti la soare ca o pisică.

DOAMNA SOLNESS *(punînd mîna uşor pe ceafa ei)* E drăguţ din partea dumneavoastră că vreţi să staţi lîngă mine. Credeam că vreţi să intraţi la soţul meu.

HILDE Ce să caut la el?

DOAMNA SOLNESS Să-l ajutaţi... gîndeam...

HILDE O, nu!! De altfel, nici nu-i înăuntru... E afară, cu muncitorii. Dar pare atît de furios... încît nici n-am mai avut curajul să-i vorbesc...

DOAMNA SOLNESS În fond, e atît de blînd şi de duios.

HILDE El?

DOAMNA SOLNESS Dumneavoastră nu-l cunoaşteţi destul de bine, domnişoară Wangel.

HILDE *(privind-o cu căldură)* Sînteţi bucuroasă că vă mutaţi în casa cea nouă?

DOAMNA SOLNESS Ar trebui să fiu bucuroasă, de vreme ce Halvard o doreşte.

HILDE Nu la asta mă gîndeam...

DOAMNA SOLNESS Cum să nu, cum să nu, domnişoară Wangel. E doar de datoria mea să-i cedez. Dar uneori e atît de greu să-ţi sileşti firea să dea ascultare...

HILDE Da, într-adevăr, trebuie să fie destul de greu.

DOAMNA SOLNESS Puteți să mă credeți! Mai ales cînd ești o ființă atît de imperfectă cum sînt eu.

HILDE Și mai ales cînd omul a trecut prin atîtea greutăți cum ați trecut dumneavoastră.

DOAMNA SOLNESS De unde știți?

HILDE Mi-a spus soțul dumneavoastră.

DOAMNA SOLNESS Cu mine atinge atît de puțin aceste subiecte. Da, credeți-mă, domnișoară Wangel, am trecut prin mai mult decît destule în viața mea.

HILDE *(privind cu interes la ea și dînd încet din cap)* Biata doamnă Solness. Mai întîi, v-a ars casa.

DOAMNA SOLNESS *(cu un suspin)* Da. Tot ce era al meu a ars.

HILDE După aceea a urmat ce-a fost mai cumplit.

DOAMNA SOLNESS *(privind-o întrebător)* Mai cumplit?

HILDE Da, ceea ce a fost mai îngrozitor...

DOAMNA SOLNESS Ce vreți să spuneți?

HILDE *(încet)* Ați pierdut băiețașii. Pe amîndoi...

DOAMNA SOLNESS A, da! Copiii! Da, vedeți, asta a fost altceva... A fost o hotărîre venită de sus. Și în fața unei astfel de hotărîri, trebuie să te pleci și să mai și mulțumești pe deasupra.

HILDE Și o faceți?

DOAMNA SOLNESS Nu întotdeauna, din păcate. Știu foarte bine că-i datoria mea. Cu toate astea, nu pot...

HILDE Da, vă înțeleg foarte bine...

DOAMNA SOLNESS Și deseori trebuie să-mi spun mie însumi că a fost o pedeapsă dreaptă.

HILDE De ce?

DOAMNA SOLNESS Pentru că nu fusesem destul de statornică în nenorocire.

HILDE Dar nu înțeleg atunci, cum...

DOAMNA SOLNESS O, nu, nu, domnișoară Wangel, nu-mi mai vorbiți despre cei doi copilași! Nu trebuie decît să ne bucurăm pentru ei. Fiindcă ei, ei o duc acum bine, atît de bine! Nu, în viață pierderile care-ți zdrobesc mai rău inima sînt cele mici. Cînd pierzi tot, tot ceea ce alți oameni socotesc că nu înseamnă aproape nimic.

HILDE *(pune mîna pe genunchii ei şi ridică spre ea o privire caldă)* Scumpă, dragă doamnă Solness, spuneţi-mi care sînt acele lucruri?!

DOAMNA SOLNESS Cum spuneam, mai ales cele mărunte. Acolo au ars, de exemplu, toate vechile portrete de pe pereţi. Şi toate rochiile de mătase care aparţineau familiei, Dumnezeu mai ştie de cîtă vreme... Toate au ars... Şi toate dantelele mamei şi-ale bunicii... Şi, închipuiţi-vă, bijuteriile!... Şi... *(cu emoţie intensă)* toate păpuşile...

HILDE Păpuşile?

DOAMNA SOLNESS *(cu voce înecată în lacrimi)* Aveam nouă păpuşi de o rară frumuseţe...

HILDE Şi au ars?

DOAMNA SOLNESS Toate. O, a fost atît de dureros, atît de dureros pentru mine.

HILDE Le aveaţi undeva, puse deoparte?... Le păstraţi de cînd eraţi mică?

DOAMNA SOLNESS Nu, nu le păstram puse deoparte... Nu, păpuşile şi cu mine nu ne-am despărţit, am trăit tot timpul împreună şi mai tîrziu...

HILDE Şi după ce v-aţi făcut mare?

DOAMNA SOLNESS Şi încă multă vreme după aceea...

HILDE Şi după ce v-aţi măritat?...

DOAMNA SOLNESS A... da... Dar cînd el nu mă vedea, atunci... *(Pauză.)* Şi uite, au ars toate, sărăcuţele! Nimeni nu s-a gîndit să le salveze. O! Mă doare atît de mult sufletul, numai cînd mă gîndesc cum s-a întîmplat... Dar nu trebuie să rîdeţi de mine, domnişoară Wangel.

HILDE Nu rîd de loc.

DOAMNA SOLNESS ...Fiindcă într-un anumit fel, şi ele aveau un suflet... trăiau... le purtam lîngă inima mea. Întocmai ca pe nişte prunci care nu se născuseră încă.

(Doctorul Herdal, cu pălăria în mînă, intră venind din casă; vede pe doamna Solness şi pe Hilde.)

DOCTORUL HERDAL Va să zică, doamna stă afară. Vrea să răcească!

DOAMNA SOLNESS Mi se pare atît de plăcut şi de cald, astăzi...

DOCTORUL HERDAL Bine!... Să zicem! Dar s-a întîmplat ceva? Am primit un bilet din partea dumneavoastră...

DOAMNA SOLNESS *(ridicîndu-se)* Da, ceva despre care trebuie să vorbesc cu dumneata...

DOCTORUL HERDAL Bine. Să intrăm în casă, atunci... poate... *(Către Hilde.)* Şi azi tot în ţinuta de alpinistă, domnişoară?

HILDE *(ridicîndu-se veselă)* Da, da, echipamentul complet! Numai că astăzi nu eu voi urca pînă sus ca să-mi frîng de acolo gîtul... Noi doi vom sta frumuşel jos, doctore, şi vom privi totul de aici!...

DOCTORUL HERDAL Ce o să privim?

DOAMNA SOLNESS *(cu vocea înceată, speriată, către Hilde)* St! st! Pentru numele lui Dumnezeu! Uite-l că soseşte... Încercaţi mai bine să-i scoateţi din minte ideea asta. Şi hai să fim prietene, domnişoară Wangel. Nu s-ar putea?

HILDE *(aruncîndu-se tumultos de gîtul ei)* O, numai de-am putea!

DOAMNA SOLNESS *(degajîndu-se cu blîndeţe)* Aşa... Fii bună... Iată-l că vine, doctore. Trebuie să-ţi vorbesc.

DOCTORUL HERDAL Despre el?

DOAMNA SOLNESS Da, sigur că despre el. Să intrăm.

(Doamna Solness şi doctorul intră în casă; in clipa următoare, constructorul Solness urcă scara, venind din grădină. Chipul Hildei ia o expresie gravă.)

SOLNESS *(aruncînd priviri fugare spre uşa care se închide cu precauţie pe dinăuntru)* Ai observat, Hilde? De îndată ce vin, ea pleacă...

HILDE Am observat că de îndată ce apari, o faci să plece.

SOLNESS Se poate... Dar nu pot schimba nimic... *(Uitîndu-se atent la ea.)* Ţi-e frig, Hilde? Am impresia că ai îngheţat...

HILDE Da... am ieşit chiar acum dintr-un cavou...

SOLNESS Ce vrei să spui?

HILDE Că mă trec fiori reci din creştet pînă-n tălpi, domnule constructor.

SOLNESS *(încet)* Cred că înţeleg...

HILDE Ce cauţi acum aici?

SOLNESS De-acolo, de jos, te-am văzut pe dumneata.

HILDE Dar desigur că şi pe doamna Solness!

SOLNESS Ştiam că va pleca de îndată ce voi sosi.

HILDE Şi suferi chiar atît de mult că fuge de dumneata?

SOLNESS Într-o anumită măsură, e chiar o uşurare pentru mine.

HILDE De a nu o avea mereu în faţa ochilor?

SOLNESS Da.

HILDE Ca să nu trebuie să asişti mereu la suferinţa ei... pentru că şi-a pierdut copiii?

SOLNESS Da, mai ales pentru asta... dar şi pentru altele... *(În vremea asta, Hilde trece de partea cealaltă a verandei, ţinînd mîinile la spate, se aşază lîngă balustradă şi se uită spre grădină. După o mică pauză.)* Aţi stat mult de vorbă împreună? *(Hilde, nemişcată, nu răspunde.)* Întreb: mult... de vorbă? *(Hilde continuă să tacă.)* Şi despre ce ţi-a vorbit, Hilde? *(Hilde tace.)* Biata Aline! Desigur, despre copii... *(Hilde pare scuturată de o tresărire nervoasă, apoi dă din cap repede de cîteva ori.)* Nu va putea niciodată... Cît va trăi, nu va putea uita nici o clipă... *(Apropiindu-se.)* Iar stai ca o stană. Aşa stăteai şi aseară... Ca o stană...

HILDE *(întorcîndu-se şi privindu-l cu ochi mari, serioşi)* Vreau să plec.

SOLNESS *(tăios)* Să pleci?

HILDE Da.

SOLNESS Nu, nu-ţi dau voie!

HILDE Ce să mai caut acum, aici?

SOLNESS E destul să fii aici, Hilde!...

HILDE *(măsurîndu-l din ochi)* N-ar fi rău... Dar n-am şti unde să ne oprim...

SOLNESS *(pe gînduri)* Cu-atît mai bine, cu-atît mai bine!

HILDE *(cu violenţă)* Nu pot pricinui rău unui om pe care-l cunosc! Pot să iau ceva care-i aparţine...

SOLNESS Cine-ţi cere să faci asta?

HILDE *(continuînd)* ...unui străin, da. Asta-i cu totul altceva. Cuiva pe care nu l-am văzut niciodată în viaţa mea. Dar nu unuia de care m-am apropiat! Nu, nu! Vai, nu!

SOLNESS Dar nici n-am spus asta.

HILDE Domnule constructor, ştii desigur foarte bine cum ar decurge totul... De aceea şi plec.

SOLNESS Şi eu, eu ce voi deveni cînd nu vei mai fi aici? Pentru ce voi trăi de-acum înainte?

HILDE *(cu o expresie nehotărîtă în ochi)* Nu, pentru dumneata nu-i o problemă, în nici un caz... Ai doar îndatoriri față de ea. Trăiește pentru aceste îndatoriri!

SOLNESS Prea tîrziu. Acele forțe... acei... acei...

HILDE ...demoni...

SOLNESS Da, demoni! Și cel din mine. Ei i-au stors toată seva, toată viața, tot sîngele ei. *(Rîzînd desperat.)* Da, pentru fericirea mea am făcut-o. Da, da! *(Cu emoție intensă.)* Și ea e moartă, din pricina mea. Iar eu sînt un viu, înlănțuit de o moartă. *(Cu o frică nebunească.)* Eu, eu, care nu pot trăi o viață lipsită de bucurii.

HILDE *(Înconjoară masa și se așază pe bancă, cu coatele pe masă și capul sprijinit în mîini. Apoi stă și se uită un timp la el.)* Ce te gîndești să construiești de-aci înainte?

SOLNESS *(clătinînd din cap)* Nu cred să mai urmeze mare lucru.

HILDE Nu vor fi cămine din acelea confortabile, fericite pentru tați, pentru mame și droaie de copii?

SOLNESS Tare-aș mai dori să știu dacă vor mai fi necesare asemenea lucruri în viitor.

HILDE Bietul constructor! Care în toți acești ani și-a pus viața în joc numai pentru asta...

SOLNESS Da, poți s-o mai spui odată, Hilde.

HILDE *(cu o izbucnire)* O! Mi se pare atît de stupid, atît de stupid totul!

SOLNESS Care totul?

HILDE Că omul nu îndrăznește să-și ia cu propriile lui mîini propria lui fericire. Să și-o ia și s-o țină zdravăn, pentru propria lui viață. Numai fiindcă-i stă în cale unu' pe care-l cunoaște.

SOLNESS Unu' pe lîngă care trecînd, nici n-ai dreptul să i-o iei înainte.

HILDE Aș vrea să știu în fond, dacă într-adevăr n-ai avea dreptul? Și cu toate astea... Oh! Dacă-aș putea dormi... dormi... Să uit toată povestea asta. *(Culcă brațele pe masă, și-și lasă obrazul stîng pe mînă, închizînd ochii.)*

SOLNESS *(întoarce fotoliul și se așază la masă)* Hilde, ai avut o viață bună, fericită... ai avut ceea ce se cheamă un cămin, acasă la tatăl dumitale?

HILDE *(nemișcată, răspunde parcă ar fi pe jumătate adormită)* Aveam numai o colivie.

SOLNESS Şi nu vrei de loc să te mai întorci acolo?

HILDE *(acelaşi joc)* Păsările de pădure nu vor niciodată să stea în colivie.

SOLNESS Ci mai degrabă să vîneze în libertate.

HILDE Mai ales păsările de pradă... vînează.

SOLNESS *(lăsînd privirea să se odihnească asupra ei)* Dar cel care poartă în el îndărătnicia... unui viking...

HILDE *(cu vocea ei obişnuită, deschide ochii, dar nu se mişcă)* Spune mai departe! Spune îndată!

SOLNESS O conştiinţă robustă...

HILDE *(îşi îndreaptă trupul, ochii ei au din nou expresia aceea veselă şi strălucitoare)* Ştiu, acum ştiu ce vei începe să construieşti foarte curînd!

SOLNESS Atunci ştii mai multe decît mine, Hilde.

HILDE O, domnule constructor! Eşti atît de prost...

SOLNESS Şi care va fi viitoarea mea construcţie?

HILDE *(dînd din nou din cap)* Castelul!

SOLNESS Ce fel de castel?

HILDE Castelul meu, bineînţeles! Nu ţi-ai închipuit că despre el e vorba?

SOLNESS Acum vrei şi un castel?

HILDE Nu-mi datorezi o împărăţie? Dacă mi-e permis să întreb...

SOLNESS Dumneata spui că da...

HILDE Ei bine, va să zică dumneata îmi datorezi o împărăţie; atunci nici vorbă că unei împărăţii, cred eu, i se cuvine şi un castel...

SOLNESS *(din ce în ce mai animat)* Da, cam aşa se obişnuieşte...

HILDE Bine. Atunci construieşte-mi-l de îndată!

SOLNESS *(rîzînd)* Chiar aşa, imediat, la comandă?

HILDE Da, da! Fiindcă au trecut cei zece ani şi nu vreau să mai aştept! Haide, fă o dată să apară castelul, domnule constructor!

SOLNESS Nu e o glumă să-ţi fie cineva dator ceva, Hilde.

HILDE La asta trebuia să te gîndeşti mai demult. Acum e prea tîrziu. Aşa încît *(bătînd darabana pe masă)* ...castelul pe masă! Castelul meu! Vreau să-l am numaidecît.

SOLNESS *(devenind serios, se apleacă sprijinindu-se cu brațele pe masă, apropiindu-se astfel de ea)* Şi cum te-ai gîndit să arate castelul, Hilde?

HILDE *(Privirile ei se încețoșează cu încetul; privește fix parcă înlăuntrul ei. Apoi, încet.)* Castelul meu trebuie să fie aşezat undeva, sus de tot. Foarte sus... trebuie să se afle. Şi să aibă priveliștea liberă din toate părțile. Ca să mă pot uita pînă departe, departe împrejur, peste tot ținutul.

SOLNESS Şi trebuie să aibă şi un turn înalt?

HILDE Un turn extraordinar de înalt. Şi sus, în vîrful turnului, să fie un balcon. Sus, acolo vreau să stau...

SOLNESS *(ducînd involuntar mîna la frunte)* Şi-ți va plăcea în adevăr să stai atît de amețitor de sus?...

HILDE Da, acolo, acolo sus vreau să stau şi să mă uit la ceilalți, la cei care construiesc biserici. Şi case, cămine pentru tați, pentru mame şi pentru droaiele de copii. Şi dumneata ar trebui să vii acolo şi să priveşti...

SOLNESS *(înăbuşit)* I se va îngădui constructorului să urce pînă acolo, sus, la prințesă?

HILDE Dacă domnul constructor va voi...

SOLNESS *(cu voce scăzută)* Aşa cred, constructorul va veni...

HILDE *(dă din cap)* Vine el, constructorul!

SOLNESS Dar după aceea nu va mai construi nimic, niciodată, bietul constructor.

HILDE *(vioaie)* Ba da, o vom face împreună, amîndoi! Şi vom construi lucrul cel mai minunat din lume — minunea minunilor din lumea întreagă.

SOLNESS *(încordat)* Spune, Hilde, ce anume?

HILDE *(se uită surîzătoare la el, țuguie buzele și-i vorbește ca unui copil)* Constructorii ăştia... ştii... sînt niște oameni tare, tare prostănaci... Chiar foarte... știi?

SOLNESS Da, cu siguranță că sînt niște nătărăi. Dar spune-mi care-i lucrul acela minunat, minunea minunilor din lumea întreagă, pe care noi doi îl vom clădi?

HILDE *(tace, apoi cu o expresie nehotărîtă în priviri)* Un castel înalt, un castel al visurilor...

SOLNESS Un castel al visurilor?

HILDE *(aprobînd din cap)* Da... știi ce este un asemenea castel?

SOLNESS Cel mai minunat lucru din lume, aşa spuneai...

HILDE *(ridicîndu-se brusc și făcînd cu mîna un gest de respingere)* Da, da, sigur! Un castel al visurilor e un loc în care te poţi adăposti cu uşurinţă. Şi care-i comod şi uşor de construit *(se uită ironic la el)* mai ales pentru constructorii cu... o conştiinţă care ameţeşte...

SOLNESS *(ridicîndu-se)* Începînd de mîine vom construi împreună, Hilde...

HILDE *(cu un surîs pe jumătate neîncrezător)* Un castel al visurilor...

SOLNESS Cu un zid de temelie adevărat?

(Intră Ragnar Brovik, venind din casă. Duce o coroană mare din frunziş verde, împodobită cu flori și panglici de mătase.)

HILDE *(cu o izbucnire de bucurie)* Coroana! O să fie nemaipomenit de frumos!

SOLNESS *(mirat)* Dumneata vii cu coroana, Ragnar?

RAGNAR Îi făgăduisem şefului de șantier.

SOLNESS *(ușurat)* Deci, îi merge mai bine tatălui dumitale.

RAGNAR Nu.

SOLNESS Nu l-a înviorat ceea ce am scris eu?

RAGNAR A fost prea tîrziu.

SOLNESS Prea tîrziu?

RAGNAR Cînd a venit Kaja cu desenele, nu mai era conștient. Suferise un atac.

SOLNESS Atunci întoarce-te acasă, lîngă el. Du-te de vezi de tatăl dumitale.

RAGNAR Nu mai are nevoie de mine.

SOLNESS Dar dumneata nu simţi nevoia să stai lîngă el?

RAGNAR Este ea, acolo...

SOLNESS *(nesigur)* Kaja?

RAGNAR *(privindu-l întunecat)* Kaja, firește...

SOLNESS Du-te acasă, Ragnar, rămîi lîngă el și lîngă ea. Dă-mi mie coroana.

RAGNAR *(reținîndu-și un surîs batjocoritor)* Nu cumva vreţi chiar dumneavoastră personal s-o...?

SOLNESS În orice caz, eu o voi duce acolo... *(Îi ia coroana.)* Așa că du-te acasă. Nu mai avem nevoie de dumneata azi.

RAGNAR Știu că nu mai vă sînt necesar de-acum înainte. Dar azi rămîn.

SOLNESS În sfîrșit, dacă ții cu tot dinadinsul, rămîi!

HILDE *(stînd lîngă balustradă)* Domnule constructor, de aici vă voi privi.

SOLNESS Pe mine?

HILDE Va fi extraordinar de pasionant.

SOLNESS *(înăbușit)* Despre asta vom vorbi mai tîrziu, Hilde. *(Coboară treptele purtînd coroana și iese prin grădină.)*

HILDE *(se uită după el, apoi întorcîndu-se către Ragnar)* Mi se pare că i-ai fi putut spune măcar cîteva cuvinte de mulțumire...

RAGNAR Eu, să-i mulțumesc? Să-i mulțumesc, eu lui?

HILDE Bineînțeles, ar trebui s-o faci...

RAGNAR Mai degrabă dumneavoastră ar trebui să vă mulțumesc...

HILDE Cum poți spune una ca asta?

RAGNAR *(fără a-i răspunde)* Dar aveți grijă de dumneavoastră, domnișoară... Fiindcă dumneavoastră încă nu-l cunoașteți bine.

HILDE *(cu căldură)* O, eu, eu îl cunosc cel mai bine.

RAGNAR *(rîzînd cu amărăciune)* Să-i mulțumesc pentru că m-a ținut sub călcîiul lui ani de zile? Să-i mulțumesc pentru că a făcut tot ce i-a stat în putință ca tatăl meu să ajungă să se îndoiască de mine? Ca eu însumi să mă îndoiesc de mine? Și totul numai pentru ea...

HILDE *(intuind ceva)* Pentru ea? Spune-mi totul, îndată!

RAGNAR Pentru ca s-o poată păstra aici, pe lîngă el.

HILDE *(cu o săritură spre el)* Domnișoara de la birou!

RAGNAR Da.

HILDE *(amenințînd, cu pumnii strînși)* Nu-i adevărat! Minți, minți!

RAGNAR Nici eu n-am vrut s-o cred pînă azi, cînd ea singură mi-a mărturisit-o.

HILDE *(ca scoasă din fire)* Și ce-a spus? Vreau să știu! Acum, imediat!

RAGNAR Că a pus stăpînire pe toate gîndurile ei. Pe tot ceea ce este ea. Spune că nu va mai putea niciodată să se smulgă de lîngă el... Vrea să fie oriunde se află el.

HILDE *(cu ochi scăpărători)* Nu i se va îngădui!

RAGNAR *(parcă cercetînd-o)* Cine nu-i va îngădui?

HILDE Nici el!

RAGNAR Fără îndoială că nu... Acum pricep totul atît de bine... De-aici înainte, i-ar deveni o povară...

HILDE Dacă poți spune una ca asta, înseamnă că nu înțelegi nimic! Dar nu, eu îți voi spune de ce voia s-o țină aici.

RAGNAR Ei, de ce?

HILDE Pentru a te putea păstra pe dumneata.

RAGNAR V-a spus el asta?

HILDE Nu, dar așa este! Trebuie să fie așa! *(Sălbatic.)* Vreau eu, eu vreau să fie așa!

RAGNAR Și de aceea, de îndată ce ați venit dumneavoastră s-a și grăbit să o concedieze?

HILDE Pe dumneata, pe dumneata te-a concediat. Ce, crezi că-i pasă lui de o „domnișoară" care e o străină pentru el?

RAGNAR *(pe gînduri)* Oare în tot acest timp să-i fi fost teamă de mine?

HILDE Teamă? Lui? Lui, teamă? N-ar trebui să fii chiar atît de încrezut!

RAGNAR O! Trebuie să-și fi dat de mult seama că sînt și eu bun la ceva. De altminteri, fricos, vedeți dumneavoastră este sigur, nu numai dintr-un anumit punct de vedere...

HILDE El? Fricos? Cauți să-mi bagi în cap fel de fel de...

RAGNAR Da, într-un fel îi este frică. Lui, marelui constructor! Să-și construiască fericirea vieții, răpindu-le altora fericirea vieții... așa cum a făcut-o cu tata și cu mine — de asta nu-i e frică. Dar să te urci pe o biată schelă... vedeți, asta... pentru nimic în lume n-ar face-o...

HILDE O, dacă l-ai fi văzut așa cum l-am văzut eu odată, suind sus de tot... amețitor de sus...

RAGNAR L-ați văzut dumneavoastră?!

HILDE Da, crede-mă, l-am văzut. Mîndru! Liber! Stătea! Și pe morișca de vînt a turnului, agăța coroana...

RAGNAR Știu, a avut curajul s-o facă o singură dată în viață. O singură dată! Noi, cei tineri, am vorbit deseori

despre asta. Dar nici o putere din lume nu l-ar mai putea convinge s-o mai facă o dată.

HILDE Azi o va face din nou!

RAGNAR *(batjocoritor)* S-o credeți dumneavoastră!

HILDE Vom vedea!

RAGNAR Nici eu și nici dumneavoastră nu-l vom mai vedea... acolo sus... Niciodată... Niciodată!

HILDE *(năvalnic)* Eu vreau să-l văd! Vreau, și trebuie să-l văd.

RAGNAR Dar el n-o va face. Sigur, nu îndrăznește. E cam multă slăbiciune în acest mare și puternic constructor, care totuși suferă de amețeli.

DOAMNA SOLNESS *(iese din casă pe verandă, apoi se uită împrejur)* Nu-i aici? Unde s-a dus?

RAGNAR Domnul constructor este acolo, jos, cu muncitorii.

HILDE A plecat cu coroana.

DOAMNA SOLNESS *(speriată)* Cu coroana? O, Doamne! O, Doamne! Brovik, trebuie să te duci... la el. Ai grijă, nu cumva să se urce tocmai el pe schelă...

RAGNAR Să-i spun că vreți să-i vorbiți?

DOAMNA SOLNESS Da, da, dragul meu, spune-i așa... Nu, nu, nu-i spune că eu vreau... Spune-i mai bine că este cineva aici... Și că ar fi bine să vie numaidecît sus.

RAGNAR Așa voi face... *(Coboară scara și iese prin grădină.)*

DOAMNA SOLNESS O, domnișoară Wangel, nu-ți poți închipui cît mă tem pentru el.

HILDE Dar nu văd ce este atît de înspăimîntător!...

DOAMNA SOLNESS Cum, nu-ți dai seama? E destul numai să mă gîndesc că ar fi în stare s-o ia în serios, să se urce cu adevărat pe schelă...

HILDE *(încordată)* Și credeți chiar că o va face?

DOAMNA SOLNESS O, nu se știe niciodată ce-i poate trece prin minte. Ar fi în stare de orice.

HILDE Aha, credeți poate și dumneavoastră că nu-i chiar în toate mințile...

DOAMNA SOLNESS Da, nu prea mai știu ce să cred despre el... Doctorul mi-a povestit atîtea acum, fel de fel de lucruri pe care le-am pus în legătură cu altele, auzite chiar din gura lui Halvard...

DOCTORUL HERDAL *(scoţînd capul pe uşă)* Nu ştiţi? Se întoarce curînd?
DOAMNA SOLNESS Da, da, cred că da. În tot cazul, i s-a trimis vorbă să vină.
DOCTORUL HERDAL *(apropiindu-se)* Ar trebui să intraţi în casă, doamnă.
DOAMNA SOLNESS Nu, nu. Vreau să rămîn aici, afară, să-l aştept pe Halvard.
DOCTORUL HERDAL Da, dar au venit cîteva doamne în vizită la dumneavoastră.
DOAMNA SOLNESS O, asta îmi mai lipsea! Tocmai acum!
DOCTORUL HERDAL Sînt cîteva care spun că vor neapărat să asiste la serbare.
DOAMNA SOLNESS Da, da, atunci trebuie totuşi să mă duc. E doar datoria mea.
HILDE Nu le puteţi ruga să plece?
DOAMNA SOLNESS Nu, imposibil! Din moment ce au venit pînă aici, e datoria mea să le primesc. Dar rămîi dumneata, să-l întîmpini cînd va veni.
DOCTORUL HERDAL Şi faceţi tot posibilul să-l opriţi aici cît mai mult... Ţineţi-l de vorbă.
DOAMNA SOLNESS Da, te rog şi eu, dragă domnişoară Wangel, fă tot ce poţi şi reţine-l...
HILDE N-ar fi mai potrivit s-o faceţi chiar dumneavoastră?
DOAMNA SOLNESS Ba da, Doamne, Dumnezeule, ar fi datoria mea. Dar cînd ai atitea alte îndatoriri, în stînga şi în dreapta... Şi cînd...
DOCTORUL HERDAL *(uitîndu-se spre grădină)* Vine!
DOAMNA SOLNESS Şi tocmai acum trebuie să intru în casă...
DOCTORUL HERDAL Nu-i spuneţi că sînt aici.
HILDE Bineînţeles că nu! O să găsesc eu un alt subiect de conversaţie cu domnul constructor.
DOAMNA SOLNESS Şi ţine-l de vorbă... Cred că nimeni n-o poate face atît de bine ca dumneata...

(Doamna Solness şi doctorul Herdal intră în casă. Hilde rămîne mai departe pe terasă; constructorul Solness urcă treptele venind din grădină.)

SOLNESS Mi s-a spus că mă aşteaptă cineva aici, care vrea să-mi vorbească...

HILDE Da, domnule constructor. Eu!

SOLNESS A, dumneata erai, Hilde. Mi-era frică să nu fie Aline ori doctorul.

HILDE Se pare că sînteţi, în general, un om stăpînit de frică.

SOLNESS Serios? Crezi într-adevăr?

HILDE Se spune, de pildă, că vă este frică să vă căţăraţi sus, pe schele.

SOLNESS E, asta-i cu totul altceva.

HILDE Deci, vă este totuşi frică?

SOLNESS Da, mi-e frică.

HILDE Să nu cădeţi şi să vă frîngeţi gîtul?

SOLNESS Nu, nu de asta mi-e frică.

HILDE Atunci de ce?

SOLNESS Mă tem de revanşă.

HILDE De revanşă? Nu înţeleg.

SOLNESS Aşază-te, vreau să-ţi povestesc ceva.

HILDE Haide, povesteşte-mi! Te ascult! *(Se aşază pe un taburet lîngă balustradă şi îl priveşte cu o expresie plină de aşteptare.)*

SOLNESS *(aruncîndu-şi pălăria pe masă)* Ştii, desigur, cu ce mi-am început meseria mea de constructor. Am clădit biserici.

HILDE *(dă din cap)* Ştiu foarte bine.

SOLNESS Fiindcă, vezi dumneata, eu am fost un băiat de la ţară, dintr-o familie de oameni evlavioşi. Şi de aceea mi se părea că nu poate fi ceva mai înălţător decît să clădeşti biserici.

HILDE Da.

SOLNESS Şi îndrăznesc să spun că am construit toate acele biserici... bisericile acelea mici şi sărăcăcioase... da, le-am construit cu un sentiment atît de fierbinte, de curat, de cinstit, încît...

HILDE Încît?

SOLNESS Da... Încît mi se părea că *el* ar trebui să fie mulţumit de mine.

HILDE El? Care el?

SOLNESS El, cel căruia îi erau închinate bisericile. Cel căruia trebuiau să-i slujească drept cinstire şi preţuire.

HILDE A! Aşa-i! Dar eşti chiar atît de sigur că, într-adevăr, el nu era... cum să spun... mulţumit de dumneata?

SOLNESS *(batjocoritor)* El, mulţumit de *mine?* Dar cum poţi măcar crede una ca asta, Hilde! El, care i-a îngăduit demonului din mine să cotrobăie în sufletul meu cît i-a plăcut! El, care le-a poruncit să stea zi şi noapte pregătiţi să mă slujească. Să mă slujească, să mă slujească... tuturor celorlalţi... tuturor celorlalţi...

HILDE ...demoni.

SOLNESS Da, de un fel sau de altul. O, da, mi-a fost dat destul să simt că nu era mulţumit de mine. *(În taină.)* Vezi, de fapt, de aceea a lăsat să ardă vechea casă.

HILDE Să fi fost de aceea?

SOLNESS Da, nu înţelegi? El a vrut să-mi ofere în felul ăsta prilejul de a deveni un maestru adevărat în meseria mea pentru că astfel să-l pot slăvi construind cît mai multe biserici umile. La început n-am priceput unde vrea să ajungă. Dar apoi, aşa deodată, m-am luminat.

HILDE Cînd a fost asta?

SOLNESS A fost atunci cînd am construit turnul bisericii de la Lysanger.

HILDE Mi-am închipuit...

SOLNESS Fiindcă, vezi dumneata, Hilde, acolo, sus, singur, în locul acela îndepărtat, acolo am stat şi am putut să-mi adun toate gîndurile... Am meditat... Şi-atunci am înţeles limpede, limpede de tot pentru ce *el* mi-a luat cei doi băieţi ai mei. Da, a făcut-o pentru ca să nu mai am nimic altceva de care să fiu legat. Să nu fiu legat — înţelegi? — nici de dragoste, nici de fericire... înţelegi? Eu nu trebuia să fiu decît un constructor. Altceva nimic, decît să construiesc pentru el. *(Rîde.)* Dar, fireşte, nu s-a întîmplat de loc aşa...

HILDE Şi... ce-ai făcut atunci?

SOLNESS Mai întîi m-am cercetat, m-am cercetat pe mine însumi.

HILDE Şi apoi?

SOLNESS Apoi am făcut imposibilul. Eu, întocmai ca el.

HILDE Imposibilul?

SOLNESS Da... pînă atunci, nu mă încumetasem... Ştiam că nu voi putea să mă urc pînă acolo, sus de tot,

singur... Să stau acolo, în văzduh, singur și liber... În ziua aceea am reușit.

HILDE *(sărind în sus)* Da, ai reușit!

SOLNESS Și cînd mă aflam acolo, sus, sus de tot, în vîrf, și atîrnam coroana deasupra moriștei de vînt a turnului, atunci i-am spus: „Ascultă acum, tu cel atotputernic! De azi înainte vreau și eu să fiu un constructor liber! Liber pe tărîmul meu, așa cum ești și tu pe al tău. Nu mai vreau să construiesc de-aci înainte niciodată biserici pentru tine. Numai case, cămine pentru oameni."

HILDE *(cu ochi mari, strălucitori)* Acesta a fost cîntecul pe care l-am auzit străbătînd văzduhul!

SOLNESS Dar mai tîrziu i-a venit lui apa la moară.

HILDE Nu-nțeleg... Ce vrei să spui?

SOLNESS *(privind-o descurajat)* Toată povestea asta: să clădești, să construiești case, cămine pentru oameni, nu face nici o para, Hilde.

HILDE Dumneata spui asta? Și tocmai acum?

SOLNESS Da, fiindcă acum mi-am dat seama. Oamenilor nu le sînt strict necesare aceste cămine pentru a fi fericiți! Și nici eu pentru a fi fericit n-aș fi avut nevoie de un astfel de cămin. Presupunînd că aș fi avut în adevăr unul. *(Cu rîs înăbușit, amar.)* Vezi, asta-i concluzia la care am ajuns, oricît de departe... oricît de departe aș privi în trecut. De fapt, n-am construit nimic, și nici n-am sacrificat nimic pentru a putea construi. Totul laolaltă nu înseamnă nimic.

HILDE Și nici de-aci înainte nu vrei să mai construiești niciodată altceva... Ceva nou?

SOLNESS *(cu însuflețire)* Ba, tocmai acum vreau să încep!

HILDE Ce? Ce să începi? Spune-mi, spune-mi îndată!

SOLNESS Acel unic lucru care, cred eu, ar putea adăposti fericirea omenească, asta vreau să construiesc acum.

HILDE *(privindu-l drept în ochi)* Domnule constructor, vrei să spui... castelul nostru!

SOLNESS Da, castelul...

HILDE Mă tem că vei ameți încă înainte de a ajunge la jumătatea drumului.

SOLNESS Nu, dacă voi putea merge mînă în mînă cu dumneata, Hilde.

HILDE *(cu o tresărire de supărare stăpînită)* Numai cu mine? Nu vor mai fi și alții care să ne urmeze?

SOLNESS Şi care ar fi acei alţii?

HILDE De exemplu, acea Kaja, domnişoara de la birou. Sărmana, n-ai vrea s-o iei şi pe ea?

SOLNESS Aha! Am înţeles! Aline ţi-a spus mai ştiu eu ce despre Kaja, cînd aţi stat aici de vorbă, probabil.

HILDE Este sau nu adevărat?

SOLNESS *(cu violenţă)* Nu-ţi răspund la o întrebare ca asta. Trebuie să ai în mine încredere totală, în totul şi in toate.

HILDE Timp de zece ani am crezut deplin în dumneata şi nimic nu mi-ar fi putut clinti această încredere deplină, totală...

SOLNESS Trebuie să continui să crezi în mine!

HILDE Da... dacă te voi vedea din nou sus, sus de tot, singur şi liber...

SOLNESS *(cu greutate)* O, Hilde, la o faptă ca asta nu te încumeţi în fiecare zi.

HILDE *(cu pasiune)* Dar vreau eu! *(Tremurînd.)* Numai o singură dată, domnule constructor! Pentru ultima dată...

SOLNESS *(stă şi se uită adînc la ea)* Şi dacă voi încerca-o, Hilde, vreau, de acolo sus, să stau şi să-i vorbesc lui, ca atunci cînd i-am vorbit ultima oară.

HILDE *(cu o încordare crescîndă)* Ce vrei să-i spui?

SOLNESS Vreau să-i spun: „Ascultă-mă, tu, atotputernice stăpîne, judecă-mă aşa cum crezi că trebuie să fiu judecat. Dar de azi înainte vreau să construiesc numai ceea ce socotesc eu că este mai frumos din tot ce poate fi pe lume..."

HILDE *(transportată)* Da... da... da!

SOLNESS „Şi voi construi împreună cu o prinţesă pe care eu o..."

HILDE Da, spune-i asta! Spune-i asta!

SOLNESS Da! Şi-i voi mai spune: „Acum voi coborî, şi o voi cuprinde în braţe, şi-o voi săruta".

HILDE De multe ori!! Spune-i-o!

SOLNESS De multe, multe ori o să-i spun.

HILDE Şi apoi?

SOLNESS Voi flutura în vînt pălăria mea, voi coborî pe pămînt şi voi face aşa cum i-am spus.

HILDE *(cu braţele întinse)* Acum te văd din nou ca atunci, cînd plutea cîntecul în văzduh!

SOLNESS *(privind-o cu capul plecat)* Cum ai izbutit să fii ceea ce eşti, Hilde?

HILDE Cum m-ai făcut să devin aşa cum sînt?

SOLNESS *(scurt şi hotărît)* Prinţesa îşi va avea castelul ei!

HILDE *(exuberantă de fericire, bate din palme)* Constructorul meu! Castelul meu minunat! Castelul nostru!...

SOLNESS Cu zid de temelie...

(Pe stradă s-a adunat o mulţime de oameni care abia încep să se zărească, neclar încă, printre arbori. O fanfară se aude departe, în spatele casei celei noi. Doamna Solness, cu o eşarfă de blană în jurul gîtului, doctorul Herdal, cu şalul ei alb pe mînă precum şi cîteva doamne, ies pe terasă. În acelaşi timp, Ragnar Brovik vine din grădină.)

DOAMNA SOLNESS *(către Ragnar)* Va fi şi muzică?

RAGNAR Da. Cîntă fanfara muncitorilor. *(Către Solness.)* Şeful de şantier spune că-i gata să se urce cu coroana.

SOLNESS *(luîndu-şi pălăria)* Bine. Mă duc şi eu acolo.

DOAMNA SOLNESS *(cu teamă)* Ce vrei să faci acolo, Halvard?

SOLNESS *(scurt)* Trebuie să fiu în mijlocul lor...

DOAMNA SOLNESS Dar vei rămîne jos, Halvard! Nu te vei urca... Vei rămîne jos, nu-i aşa?

SOLNESS Ca de atîtea alte ori... *(Coboară scara şi se duce prin grădină.)*

DOAMNA SOLNESS *(strigă după el, aplecîndu-se peste balustradă)* Dar, te rog, vorbeşte neapărat cu omul care se va urca sus, pe schelă, spune-i să fie cu mare atenţie. Promite-mi că ai să-i spui, Halvard.

DOCTORUL HERDAL *(către doamna Solness)* Vedeţi că am avut dreptate? Nici nu se mai gîndeşte la nebunia aceea!

DOAMNA SOLNESS Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă! În două rînduri s-a întîmplat să cadă omul care s-a suit pînă sus, să pună coroana. Şi amîndoi au murit pe loc. *(Către Hilde.)* Vă mulţumesc, domnişoară Wangel, că v-aţi priceput atît de bine să-l faceţi să renunţe. Eu n-aş fi putut avea niciodată atîta influenţă asupra lui.

DOCTORUL HERDAL *(vesel)* Da, da, domnişoară Wangel, vă pricepeţi foarte bine să ţineţi din scurt pe cineva, atunci cînd vreţi cu adevărat!

(Doamna Solness şi doctorul Herdal se îndreaptă spre doamnele care stau în apropierea scării. Hilde rămîne în picioare lîngă balustradă, în prim plan. Ragnar se apropie de ea.)

RAGNAR *(reţinîndu-şi rîsul, vorbind încet)* Domnişoară, îi vedeţi pe toţi acei tineri, acolo, jos, în stradă?

HILDE Da.

RAGNAR Sînt colegi ai mei care au venit să-l vadă pe meşter.

HILDE Şi de ce vor să-l vadă?

RAGNAR Vor să-l vadă neîndrăznind să se urce pe propria lui casă.

HILDE Nu mai spune... asta vor să vadă băieţii?

RAGNAR *(batjocoritor şi cu amărăciune)* El ne-a ţinut la fund atîta vreme. Nu ne-a lăsat să urcăm! Şi acum vrem să-l vedem şi noi cum, liniştit şi din propria lui dorinţă, nu mai urcă nici el.

HILDE Nu, asta nu veţi avea prilejul să vedeţi... De data asta, nu.

RAGNAR *(surîzînd)* Aşa? Şi, după părerea dumneavoastră, unde-l vom vedea?

HILDE Sus, sus de tot, pe morişca de vînt, acolo îl veţi putea vedea!

RAGNAR *(rîzînd)* El? Asta s-o credeţi dumneavoastră!

HILDE El vrea să ajungă sus, sus de tot. Aşa că-l veţi vedea acolo.

RAGNAR Da, vrea, asta da! Sînt gata să cred! Dar pur şi simplu nu va putea! Cu mult, cu mult încă înainte de a ajunge la jumătatea drumului, va începe totul, totul să se învîrtească în jurul lui şi va fi nevoit să se tîrască pe brînci pînă jos!

DOCTORUL HERDAL *(arătînd într-acolo)* Priviţi! Şeful şantierului urcă scările.

DOAMNA SOLNESS Şi duce coroana! Ah! Numai de-ar fi prudent...

RAGNAR *(priveşte cu atenţie fără să-i vină a crede şi strigă)* Dar nu-i şeful şantierului, e...

HILDE *(izbucnind cu entuziasm)* E însuşi constructorul.

DOAMNA SOLNESS *(ţipînd înspăimîntată)* Da, el este, Halvard! O, Doamne, Dumnezeule, Halvard, Halvard!

DOCTORUL HERDAL Sst! Nu-l strigaţi!...

DOAMNA SOLNESS *(aproape ieşită din minţi)* Vreau să mă duc la el! Să-l conving să se coboare îndată!

DOCTORUL HERDAL *(reţinînd-o)* Staţi aşa... nemişcaţi cu toţii! Să nu mişte nimeni! Nici un zgomot!...

HILDE *(nemişcată, urmărindu-l cu privirea pe Solness)* Urcă şi tot urcă. Tot mai sus! Tot mai sus! Priviţi! Priviţi-l!

RAGNAR *(cu respiraţia tăiată)* Acum va fi nevoit să se întoarcă din drum. Altfel nu-i chip...

HILDE Urcă şi tot urcă. În curînd va fi sus, în vîrful turnului.

DOAMNA SOLNESS Mă sfîrşesc de frică. Nu mai pot suporta să privesc...

DOCTORUL HERDAL Atunci nu-l mai priviţi. Nu vă mai uitaţi la el.

HILDE Acum se află pe scîndura cea mai de sus! Sus de tot!

DOCTORUL HERDAL Nimeni să nu se mişte! Auziţi!

HILDE *(cu bucurie şi entuziasm lăuntric)* În sfîrşit! În sfîrşit! Acum îl văd din nou, mare şi liber!

RAGNAR *(aproape fără grai)* Dar asta este... ceva...

HILDE Aşa l-am văzut, aşa l-am avut înaintea ochilor în toţi aceşti zece ani. Cît de sigur de sine stă acolo sus. Teribil de pasionant să-l priveşti! Acum atîrnă coroana în vîrful turnului...

RAGNAR E de necrezut... Mi se părea cu totul imposibil...

HILDE Da, chiar şi este imposibil ceea ce face el acum! *(Cu o expresie imprecisă în ochi.)* Spuneţi, nu mai zăriţi pe încă cineva acolo sus, alături de el?

RAGNAR Nu-i nimeni... E singur.

HILDE Ba da, mai este cineva... Cineva cu care se ceartă.

RAGNAR Vă înşelaţi.

HILDE Şi nici cîntecul care pluteşte în văzduh nu-l auziţi?

RAGNAR Trebuie să fie vîntul care mişcă vîrfurile copacilor.

HILDE Eu aud cîntecul! Un cîntec puternic! *(Strigă cu o bucurie și un entuziasm nebun.)* Priviți, priviți! Acum vîntură pălăria! Salută! Ah! Răspundeți-i la salut! Pentru că acum și-a îndeplinit menirea. *(Smulge șalul alb de pe brațul doctorului Herdal, face semne cu el și strigă privind în sus.)* Uraa, constructore Solness!

DOCTORUL HERDAL Isprăviți! Isprăviți! Pentru numele lui Dumnezeu!

(Doamnele de pe terasă agită batistele. De jos, din stradă, pornesc urale. Deodată amuțesc și mulțimea izbucnește în țipete de groază. Printre pomi, imprecis, se zărește năruindu-se un trup omenesc, scînduri și bucăți de lemn.)

DOAMNA SOLNESS și DOAMNELE *(în același timp)* Cade! Cade! *(Doamna Solness se clatină și lunecă spre spate leșinată, este prinsă de doamnele care se află în apropierea ei. Strigăte. Zăpăceală. Mulțimea de oameni rupe gardul și dă năvală în grădină. Doctorul Herdal se năpustește și el în grădină. Scurtă pauză.)*

HILDE *(fără să se întoarcă, privește țintă în sus și spune împietrită)* Constructorul meu!

RAGNAR *(se sprijină tremurînd de balustradă)* A fost zdrobit. A murit pe loc.

UNA DINTRE DOAMNE *(în timp ce doamna Solness este purtată pe brațe în casă)* Dați fuga după un doctor.

RAGNAR Nu mă pot urni din loc.

O ALTĂ DOAMNĂ Atunci strigați, să se ducă altcineva.

RAGNAR *(încearcă să strige)* Ce-i cu el? Mai trăiește?

O VOCE DIN GRĂDINĂ Constructorul Solness a murit!

ALTĂ VOCE *(mai aproape)* Și-a zdrobit capul... Țeasta. A căzut pe movila de piatră.

HILDE *(întorcîndu-se către Ragnar și vorbind liniștit)* Acum nu-l voi mai vedea acolo, sus.

RAGNAR Îngrozitor! Totuși, n-a izbutit. N-a fost capabil.

HILDE *(încet, ca și cum ar triumfa cu desperare)* Dar acolo, sus, sus de tot, în vîrful turnului... Acolo tot a ajuns. Și am auzit harfele în văzduh. *(Agită șalul în aer și strigă cu o sălbăticie lăuntrică.)* Constructorul meu, al meu! al meu!

Cuprinsul volumului III